

BELÜGYI SZEMLÉ

BELÜGYMINISZTERIUM

A Belügyminisztérium szakmai,
tudományos folyóirata

Academic Journal
of Internal Affairs

73. ÉVFOLYAM
2025 · 2

BELÜGYI SZEMLÉ

A Belügyminisztérium szakmai,
tudományos folyóirata

Academic Journal
of Internal Affairs

BELÜGYMINISZTERIUM

73. ÉVFOLYAM
2025 · 2

BELÜGYI SZEMLE

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

ELNÖK TITKÁR TAGOK

Dr. Felkai László, közigazgatási államtitkár, Belügyminisztérium
Prof. Dr. Dános Valér ny. r. vezérőrnagy, egyetemi magántanár
Prof. Dr. Finszter Géza, a Magyar Tudományos Akadémia doktora
Prof. Dr. Gál István László, tanszékvezető egyetemi tanár
Prof. Dr. Haller József, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár
Prof. Dr. Hamza Gábor, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja, egyetemi tanár
Prof. Dr. Herke Csongor, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár
Prof. Dr. Kecskés László, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja
Prof. Dr. Kerezi Klára, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, egyetemi tanár
Prof. Dr. Koltay András, a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság és a Médiatechnika elnöke, egyetemi tanár
Prof. Dr. Korinek László, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja
Prof. Dr. Maróth Miklós, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja
Prof. Dr. Mezey Barna, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár
Prof. Dr. Patyi András, alkotmánybíró, egyetemi tanár
Prof. Dr. Polt Péter, legfőbb ügyész, egyetemi tanár
Prof. Dr. Sándor István, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár
Prof. Dr. Tóth Mihály, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár

NEMZETKÖZI SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

Dr. h.c. Detlef Schröder, az Európai Unió Rendészeti Képzési Ügynökségének korábbi ügyvezető igazgatója (Németország)
Prof. Dr. Lam Kwok Yan, Nanyang Műszaki Egyetem (Szingapúr)
Dr. Ludek Michalek, a Cseh Rendőrákadémia tagja, egyetemi tanár (Csehország)
Prof. Dr. Mathieu Deflem, Dél-Karolinai Egyetem, egyetemi tanár (Amerikai Egyesült Államok)
Dr. habil. Philipp Fluri ügyvezető, Genfi Biztonságpolitikai Központ (Svájc)
Prof. Dr. Wei Changdong, Kelet-Kínai Állam- és Jogtudományi Egyetem, Shanghai, egyetemi tanár (Kína)

SZAKMAI TANÁCSADÓ TESTÜLET

Dr. Bakai Kristóf Péter PhD, püör. dandártábornok, Nemzeti Adó- és Vámhivatal Vámszakmai és Nemzetközi elnökhelyettese
Dr. Balogh János r. altábornagy, az Országos Rendőr-főkapitányság vezetője
Dr. Bolcsik Zoltán r. altábornagy, a Belügyminisztérium rendészeti államtitkára
Scott Donovan, a budapesti Nemzetközi Rendészeti Akadémia (ILEA) igazgatója

Dr. Góra Zoltán t. altábornagy, az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság vezetője
Dr. Gömbös Sándor r. dandártábornok, az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság főigazgatója
Hajdu János r. altábornagy, a Terrorelhárítási Központ főigazgatója
Dr. Hatala József ny. r. altábornagy, a Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács elnöke
Dr. Hegyaljai Mátyás, a Belügyminisztérium európai uniós és nemzetközi helyettes államtitkára
Dr. Thomas Herko, az Osztrák Szövetségi Belügyminisztérium belügyi attaséja
Prof. Dr. Janza Frigyes ny. r. vezérőrnagy, c. egyetemi tanár, a Belügyminisztérium oktatási főszemléelője
Prof. Dr. Kovács Gábor r. vezérőrnagy, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Rendészettudományi Kar dékánja, tanszékvezető egyetemi tanár
Láng István, az Országos Vízügyi Főigazgatóság vezetője
Prof. Dr. Sallai János r. ezredes, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, tanszékvezető egyetemi tanár
Dr. Szabó Marcel alkotmánybíró, nemzetközi jogász
Dr. Tomin Szilvia r. vezérőrnagy, a Nemzeti Védelmi Szolgálat főigazgatója
Dr. Tóth Tamás bv. altábornagy, a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság vezetője
Dr. Túrós András ny. r. altábornagy, az Országos Polgárőr Szövetség elnöke

SZERKESZTŐSÉG

FŐSZERKESZTŐ
FŐSZERKESZTŐ-HELYETTES
FELELŐS SZERKESZTŐ
OLVASÓSZERKESZTŐ
IDEGENNYELVISZAKLEKTOR

NEMZETKÖZI ÉS FORDÍTÁSI
SZERKESZTŐ
MUNKATÁRS
SZERKESZTŐSÉG

ISSN

FELELŐS KIADÓ

NYOMDA
FELELŐS VEZETŐ

Prof. Dr. Dános Valér ny. r. vezérőrnagy,
egyetemi magántanár
Dr. Szabó Csaba PhD r. alezredes, egyetemi docens
Krenner József r. őrnagy, doktorandusz
Végh Zsuzsanna
Prof. Dr. Boda József ny. nb. vezérőrnagy,
c. egyetemi tanár

Dr. Németh Viktor PhD
Luda Henrietta
2090 Remeteszőlős, Nagykovácsi út 3.
Telefonszám: +36 (26) 795-922; BM: 24-626
<https://belugyiszemlejournal.org>

ISSN 2062-9494 (Nyomtatott)
ISSN 2677-1632 (Online)
LXXIII. évfolyam

Belügyminisztérium
www.kormany.hu/hu/belugyminiszterium
1014 Budapest, Szentháromság tér 6.

Duna-Mix Kft.
Szabó Bálint bv. alezredes, ügyvezető
Megjelenik havonta

TARTALOM

	Előszó.....	233
	TANULMÁNYOK	
SURÁNYINÉ TEMESI MÁRIA – KOCSIS LÁSZLÓ	Mesterséges intelligenciával támogatott innovatív korrupcióazonosító rendszer alapvetései a közigazgatásban	235
FENYVESI CSABA – RENGEL DÓRA	Egy „kis büntetőügy” nagy súlya	253
KOVÁCS ÍRISZ	Kisebbségi nyelvvédelem a spanyol rendvédelmi szervek berkein belül, különös tekintettel Katalóniára	273
LÁNG NÓRA	Rendészeti angol szaknyelvi vizsgarendszer (LforS), távlati lehetőségek	289
BABOS TIBOR – TAMPU STELIAN	Egy civil szervezet a humánbiztonság érdekében (A Magyar Máltai Szeretetszolgálat nemzetközi terepen végzett humánbiztonsági és egészségbiztonsági szerepe)	303
NÉMETH HENRIETTA	A kábítószer-kereskedelem megállapítása esetén értékelte büntetéskiszabási tényezőkről	323
KÁLMÁN BOTOND GÉZA – BÁRCZI JUDIT – HEGEDŰS MIHÁLY – HOANG ANH TUAN – ZÉMAN ZOLTÁN	A pénzmosás és a korrupció érzékelése	339
PALÁSTI LIA DANA	Bűnelkövetés a vasúton 2016–2020 között	363
TORMA ALBERT	Az agresszivitás hormonális háttere – a tesztoszteron és a kortizol szerepe az erőszakos magatartás kialakulásában	389
ZSÁKAI LÉNÁRD – HERCZEG MÓNIKA	Az EU-tagállamok határigazgatási folyamatainak minőség-ellenőrzése	403
BUDAVÁRI ÁRPÁD	Gombok kabát nélkül. Az állami kriminálpolitika és demokratikus támogató stratégia tükröződése a Társadalmi Bűnmegelőzés Nemzeti Stratégiája és a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiák egymáshoz viszonyulásában	419
	STUDIES	
ÍRISZ KOVÁCS	Minority language protection within the Spanish police with special reference to Catalonia	441
NÓRA LÁNG	Law enforcement English language examination system (LforS), future dimensions	455

Kedves Olvasó!

„A tudományban az elismerést egy felfedezésről az kapja, aki azt elfogadtatni tudja, és nem az, aki először kimondja.”

Francis Darwin

Francis Darwin gondolata kiválóan rávilágít arra, hogy a tudomány értéke nem csupán a felfedezésekben, hanem azok elfogadtatásában és gyakorlati alkalmazásában rejlik. A Belügyi Szemle februári száma pontosan ezt a szemléletet tükrözi: a rendészet és közigazgatás területén felvetett aktuális kérdésekre keres gyakorlati válaszokat a legújabb kutatási eredmények bemutatásával és hasznosításával.

Februári lapszámunkban számos fontos és időszerű téma kerül terítékre, amelyek nemcsak a tudományos közösség számára relevánsak, hanem közvetlenül érintik a gyakorlati életet is. Az első tanulmány a mesterséges intelligencia innovatív alkalmazásáról szól a korrupció megelőzésében, különös tekintettel az államigazgatási pozíciók kockázatalapú értékelésére. Ez a kutatás új eszközt kínál a vezetők számára a korrupciós kockázatok csökkentésére, az átláthatóság növelésére és a közbizalom erősítésére.

A kisebbségi nyelvvédelem szintén kiemelt figyelmet kap. Egy tanulmány Spanyolország rendvédelmi szerveit vizsgálja, különösen Katalónia nyelvi sajátosságaira fókuszálva, amely inspirációt adhat más régiók számára, ahol a nyelvi sokszínűség és a kisebbségi nyelvek használata kiemelt jelentőséggel bír. Az autonóm rendőri szervek példája jól mutatja, hogy a nyelvi diszkrimináció kiküszöbölése milyen pozitív hatással lehet az állampolgárok és a hatóságok közötti kapcsolatokra, miközben hozzájárul az intézményi működés hatékonyságához is.

A lapszám további tanulmányai között szerepel a vasúti közlekedés biztonságának elemzése, amely a környezeti kriminológia és bűnözésföldrajz elméleteire alapozva mutatja be a bűnelkövetési mintázatokat. Egy másik tanulmány az agresszió hormonális hátterét tárgyalja, rávilágítva a biológiai tényezők szerepére az erőszakos magatartás kialakulásában.

Nem utolsósorban bemutatjuk a rendészeti angol szaknyelvi vizsgarendszer egyedi jellegzetességeit, amely nemcsak Magyarországon, hanem nemzetközi szinten is hiánypótló kezdeményezésnek számít. A tanulmány rámutat arra, hogy a szaknyelvi kompetenciák fejlesztése elengedhetetlen a határokon átnyúló bűnözés és egyéb nemzetközi kihívások kezelésében.

Összességében e lapszám szerzői ismételten bebizonyítják, hogy a tudományos eredmények gyakorlati alkalmazása milyen jelentős mértékben járulhat hozzá társadalmi és intézményi problémák megoldásához.

Reméljük, sikerült felkeltenünk olvasóink érdeklődését februári lapszámunk írásai iránt, melyekhez jó olvasást kívánunk!

Szerkesztőség

Mesterséges intelligenciával támogatott innovatív korrupcióazonosító rendszer alapvetései a közigazgatásban

Basic principles of an innovative AI-supported corruption identification system in public administration and government

Surányiné Temesi Mária

Dr., tanácsadó, büntetés-végrehajtási alezredes
Belügyminisztérium,
Humánerőforrás-fejlesztési és Stratégiai Főosztály
maria.temesi@bm.gov.hu

Kocsis László

vezető kormányfőtanácsos, elnökségi tag
Közigazgatási és Területfejlesztési Minisztérium,
Kormányhivatali Működtetés Irányítási Főosztály
Magyar Logisztikai Egyesület
laszlo.kocsis@ktm.gov.hu

Absztrakt

A korrupció elleni eredményes küzdelem napjaink egyik legégetőbb kihívása, különösen az államigazgatás területén. Magyarország kormánya több évtizede elkötelezett a korrupció minden formájának visszaszorítása, az EU pénzügyi érdekeinek védelme és az uniós költségvetési források szabályszerű felhasználása mellett. Ennek jelenleg irányadó alapdokumentuma a kondicionalitási eljárás, valamint a helyreállítási és rezilienciaépítési terv keretében elkészült 2023. július 1. és 2025. december 31. közötti időszakra vonatkozó Nemzeti Korrupcióellenes Stratégia (NKS), melynek keretein belül sor került az államigazgatási szervek teljes állománya tekintetében az álláshelyek és munkakörök kockázatalapú értékelésére. A korábbiakhoz hasonlóan ez adja az alapot az elemzések elkészítéséhez, amelyek megadják a különböző álláshelyek/munkakörök korrupciós kitettséget. **Cél:** A kutatásoknak a ténymegállapításokat és javaslatokat megfogalmazó tanulmányokon túli, kézzel fogható eredményterméke legyen, amivel egy olyan innovatív eszköz kerülhet a közigazgatási vezetők kezébe, amely tényleges segítséget jelent a korrupciós kockázatok figyelembevételével a korrupciós cselekmények feltárásában, lehetőség szerint még a befejezett cselekmény előtti szakaszban, a kriminalizáció elkerülése érdekében. Ez nem csak egy-egy szerv működését támogatja, hanem a mesterséges intelligencia bevonásával

A szerzők a kéziratot magyar nyelven nyújtották be. Benyújtás: 2024. 12. 09. Átdolgozás: 2025. 01. 15.
Elfogadás: 2025. 01. 20.

megfelelően hatékony statisztikai és adatelemzési eszközt ad az érintett vezetőknek és az ellenőrzést végzőknek, hogy proaktívan és célzottan léphessenek fel a korrupció ellen, növelve az intézményi átláthatóságot és a közbizalmat.

Módszertan: A feladat végrehajtásának legcélravezetőbb módjaként egy technológia tervezését és kifejlesztését céloztuk meg és kezdtük el, ami egy innovatív korrupcióazonosító rendszert eredményez olyan algoritmussal, amelynek metodikái korrupciós mintákat, anomáliákat keres az eljárásokban, az eljárások és azok dokumentumainak tartalmát vizsgálja mesterséges intelligenciával is, és képes azonosítani, ellenőrizni, kiszűrni korrupciótípusonként a potenciálisan gyanús cselekményeket, valamint automatikusan kiadja a vizsgálatra javasolt eseményeket.

A rendszer működési elve egy adatbázisrendszerű hálózati szoftver, folyamatvezérelt felhasználói architektúrával. Főbb funkciói közé tartoznak a diszkrecionális jogkörön alapuló döntések anomáliáinak feltárása, valamint a különböző típusú gazdasági korrupciós cselekmények detektálása, a vizsgálatok indítása és lezárása, továbbá az eredménykimutatás, ami az előrejelzéseket és kialakuló tendenciákat kimutató statisztikai modellek generálásából, valamint a státusszal („priusz”) ellátott nyilvántartás biztosításából áll.

Megállapítások: A rendszer által azonosított események vizsgálatára már az eljárás közben is lehetőség van, így a folyamat időben korrigálható, csökkentve a befejezett korrupciós cselekmények számát. A rendszer bemeneti pontjai közé tartoznak az álláshely- és munkaköralapú kockázatelemzés eredményei, az eseményekben érintett szervezetek, pályázók, beszállítók, támogatottak és döntéshozók adatai, azok nyilvántartásban való érintettsége, valamint az eseményhez tartozó adatok és a kapcsolódó dokumentumok is.

Korunk kihívásainak megfelelően a mesterséges intelligencia bevonásával történik a statisztikai alapú tendenciaazonosítás, mely előrejelző rendszerként funkcionál, így támogatja az ellenőrzés egyik nehezebb részének a preventációs intézkedésekhez szükséges döntések meghozatalát, jelentősen segítve az adott szerv vezetőjének és az ellenőrző személyeknek, szervezeteknek a munkáját.

Érték: Az eljárás a gazdasági tevékenységeken és eseményeken túl kiterjeszhető a korrupciós kockázatok más formáira is, mint például a nepotizmus, vagy a diszkrecionális jogkörön alapuló döntések vizsgálata. Országos kiterjesztés esetén megnyílik a lehetőség a különböző ágazatok és intézmények ilyen jellegű összehasonlítására, a szükséges beavatkozási pontok felmérésére. Mindezzel a jogi szabályozáson és korlátozáson túl az emberi tényező is jobban górcső alá vehető. Elemzés készíthető a vizsgált területeken arról is, hogy a korrupciós jelenség a bevezetett innováció nyomán hogyan változik, és annak milyen kimutatható hatása van az állami kiadások módosulására.

Ezzel egy újabb hatékony eszköz kerülhet a Kormány kezébe annak bizonyítására, hogy elkötelezett a korrupció jelentős csökkentése mellett, amely nemzetközi szinten is elismerést hozhat.

Kulcsszavak: Nemzeti Korrupcióellenes Stratégia, közigazgatás, korrupció-megelőzés, korrupció azonosítása

Abstract

Effectively combating corruption is one of the most pressing challenges of our time, particularly in the realm of public administration. The Hungarian government has been committed for decades to reducing all forms of corruption, protecting the European Union's financial interests, and ensuring the lawful use of EU budgetary resources. The current guiding document for these efforts is the National Anti-Corruption Strategy (hereinafter NKS) for the period from July 1, 2023, to December 31, 2025. This strategy was developed within the framework of the conditionality procedure and the Recovery and Resilience Plan. As part of this initiative, a risk-based evaluation of job positions and roles has been conducted across the entire public administration workforce. Similar to earlier measures, this evaluation serves as the foundation for analyses that determine the corruption exposure of various positions and roles.

Aim: is to achieve tangible results that go beyond research studies and recommendations. The goal is to develop an innovative tool that public administration leaders can use to effectively identify corruption risks and uncover corruption-related activities, ideally at an early stage, before criminal acts are completed, thereby avoiding criminalization. This tool not only supports the functioning of individual organizations but also leverages artificial intelligence and advanced statistical and data analysis tools. It provides leaders and auditors with a proactive and targeted means to combat corruption, enhancing institutional transparency and public trust.

Methodology: The most effective way to carry out this mission is to design and develop technology resulting in an Innovative Corruption Detection System. This system employs algorithms designed to detect corruption patterns and anomalies in procedures. It also uses artificial intelligence to analyse the content of processes and related documents, identifying, verifying, and filtering potentially suspicious activities by corruption type. Furthermore, it automatically flags events recommended for investigation.

The system operates as a database-driven network software with process-controlled user architecture. Its main functionalities include identifying anomalies in discretionary decisions, detecting various types of economic corruption,

initiating and closing investigations, and producing results reports. These reports feature predictive models indicating trends and provide a status registry ('criminal record') for maintaining oversight.

Findings: The system allows the investigation of identified events even during ongoing procedures, enabling timely corrections and reducing the number of completed corruption cases. Key input points include risk assessments based on roles and positions, data from organizations, applicants, suppliers, beneficiaries, decision-makers involved in events, their registry affiliations, and event-related data and documents.

By incorporating artificial intelligence, the system identifies statistical trends, functioning as a forecasting tool. This supports decision-making for preventive measures, significantly aiding organizational leaders and auditors in their work.

Value: Beyond economic activities and events, this procedure can extend to other forms of corruption risk, such as nepotism or discretionary decision-making. Nationwide implementation would enable comparisons across sectors and institutions, identifying necessary intervention points. This approach not only focuses on regulatory and legal frameworks but also places greater emphasis on examining the human factor. Analyses could also evaluate how corruption trends evolve following the introduction of these innovations and their measurable impact on state expenditure.

This will provide the Government with another effective tool to demonstrate its commitment to significantly reducing corruption, which can bring recognition at international level.

Keywords: National Anti-Corruption Strategy, public administration, corruption prevention, Corruption identification

Bevezetés, előzmények

A korrupció olyan globális probléma, amely jelentős negatív hatással van a társadalmakra, gazdaságokra és politikai rendszerekre világszerte. Olyan cselekményeket foglal magában, amelyek során az egyének vagy csoportok a hatalmukkal visszaélve saját vagy mások számára illegális előnyöket szereznek. A korrupció számos formában jelenhet meg, beleértve a vesztegetést, a csalást, az összeférhetetlenséget, a nepotizmust, valamint az állami források eltulajdonítását, aláásva ezzel a közbizalmat.

Hazánkban 2001-ben készült el az első, célirányosan korrupcióellenes kormányhatározat,¹ amely a korrupció elleni küzdelem elsődleges eszközének a szabályalapú beavatkozást tekintette. Ennek indoka az volt, hogy Magyarország ebben az időszakban csatlakozott a jelentős nemzetközi antikorrupciós egyezményekhez.

2012-ben fogadta el a Kormány a Közigazgatás Korrupciómegelőzési Programját, amely már kormányzati szintű stratégiai tervdokumentumnak minősült, és a büntetőjogi eszközök mellett kiemelt szerepet szánt az értékalapú megközelítésnek, így a korrupció megelőzésének és az integritás erősítésének.

2015–2018 között került sor a Nemzeti Korrupcióellenes Program (NKP) (URL4) végrehajtására. E program a közszolgálati korrupció megelőzése mellett már nagy hangsúlyt helyezett az üzleti élet szereplői és a lakosság körében a szemléletformálásra, a korrupcióval szembeni ellenálló képesség növelésére, a hatékony korrupcióellenes küzdelemhez szükséges személyi és tárgyi feltételrendszer megteremtésére, a hatósági eljárások fejlesztésére (URL1).

Az NKP végrehajtása során szerzett gyakorlati tapasztalatok és a jelentősen megváltozott globális társadalmi környezet új kihívásaira adott válaszként került sor a 2020 és 2022 közötti időszakra szóló Nemzeti Korrupcióellenes Stratégia (NKS 2020–2022.) meghirdetésére. E dokumentumban a korrupció megelőzése mellett a fő hangsúly a korrupciós bűncselekmények, helyzetek megszakítására, felderítésére, és az elkövetők felelősségre vonását célzó jogi eszközök hatékonyabb alkalmazására került. A dokumentum kiemelt figyelmet fordított az integritástudatosság fokozására az egyének és a szervezetek vonatkozásában egyaránt. Jelen cikk szempontjából külön kiemelés érdemel, hogy e stratégiában a korrupció elleni küzdelem terén a technológiai beavatkozások között meghatározásra került az informatikai fejlesztések és az elektronikus közigazgatás adta lehetőségek minél szélesebb körű feltérképezése és hasznosítása. A stratégia alkotói abból a feltételezésből indultak ki, hogy az e-közigazgatás keretében létrejött informatikai fejlesztések hozzájárulhatnak az ügyfél és az ügyintéző közötti kockázatos személyes kontaktusok további csökkenéséhez, míg az automatizált döntéstámogató rendszer kifejlesztésétől a döntéshozatali folyamat átláthatósága és ellenőrizhetőségének javítása várható.

Ilyen előzmények után fogadta el a kormány a 2024–2025 közötti időszakra szóló középtávú Nemzeti Korrupcióellenes Stratégia (NKS), valamint az annak végrehajtására vonatkozó intézkedési terv elfogadásáról szóló 1025/2024. (II. 14.) Korm. határozatot (Korm. határozat).

A dokumentum célja a korrupció elleni fellépéssel kapcsolatos tudatosság és felelősségvállalás egész társadalmat átfogó megerősítése, mely többek között

1 1023/2001. (III. 14.) Korm. határozat a korrupcióval szembeni kormányzati stratégiáról.

magában foglalja az államszervezeti működés átláthatóságának fokozását, a közbeszerzési eljárás versenyképesebbé tételét, és a közszféra teljes szervezeti és egyéni integritásának megerősítését.

A Korm. határozat 4. pontja szerint az érintett minisztereknek gondoskodniuk kell az általuk irányított államigazgatási szervek teljes állománya tekintetében az álláshely-, illetve munkaköralapú kockázatelemzés végrehajtásáról. Ebben a munkában vesznek részt a szerzők, és gondolkodtak azon, hogy az elemzésen kívül milyen eredménytermék tehetné sikeressé a korrupció elleni fellépést.

Az álláshelyek korrupciós kitettsége

A KÖFOP-2.2.3-VEKOP-16-2016-00001 projekt égisze alatt kidolgozásra kerültek olyan módszertanok, amelyek összhangban a büntetőjog személyes felelősség elvével, fókuszba helyezték a hivatásetikát, a kormánytisztviselők antikorrupciós képzését, valamint a SZEM (Szilárd Erkölcsiség Mutató) projekt keretében a korrupciós kihívásoknak való ellenállási képesség fejlesztését ([URL7](#)).

Emellett ugyanezen projekt részeként megtörtént a *Korrupciós kockázatok felmérése a rendvédelmi szervek körében* című kutatás, amely teljeskörűen feltárta a rendvédelmi szervek korrupciós kockázat szempontjából külön figyelmet igénylő munkaköreit.

Az NKP és az azzal összefüggő Korm. határozat rendelkezései alapján a Nemzeti Védelmi Szolgálat (NVSZ) gondozásában készült el az államigazgatási szervek bevonásával egy széles körű korrupciós felmérés, azonban az azóta eltelt időszakban bekövetkezett szervezeti és jogszabályi változások miatt az itt keletkezett adatok és tanulmányok csak kis részben használhatók fel a jövőbeni korrupciós események értékelésére és megelőzésére.

Ez a felmérés, kockázati besorolás került kiterjesztésre és aktualizálásra az NKS-ben a teljes közigazgatási szektor álláshelyeire és munkaköreire.

A korrupció veszélyének kockázati mértékét ezen kitettségek felmérése és elemzése alapján álláshelyekre lebontva súlyozzák, így azonosítva e kockázatra leginkább hajlamos feladatköröket, mely adatok felhasználása és értelmezése elengedhetetlen az egyéni korrupciós cselekmények hatékony megelőzése és felszámolása érdekében, továbbá ezen adatok az integrált kockázatelemzés részeként is használhatók.

A magyarországi korrupciómegelőzés terén jelentősek az etikai és szemléletformáló képzések is, valamint az integritási tanácsadók működtetése ([URL1](#)). Általánosságban viszont elmondható, hogy a kompetenciafejlesztések ellenére is hiányos a fejlett technológiai háttér és a mesterséges intelligencia átfogó alkalmazása.

Hasonlók vonatkoznak az eddigi és jelenlegi álláshelyi kockázatfelmérésekre is, tekintve, hogy a felmérés egy dinamikusan változó rendszer adott időpillanatban lévő statikus állapotát mutatja meg. Emiatt javasolt a kockázati értékeket folyamatosan karbantartani a személyügyi rendszerben, de még ez sem elegendő a valós idejű kockázatelemzéshez és az álláshelyek korrupciós kitettségének folyamatos értékeléséhez.

A kockázati adatok folyamatos karbantartási szükségességét támasztják alá a *Módszertani útmutató az integritási és korrupciós kockázatok felmérésének, valamint az intézkedési terv és az integritásjelentés elkészítésének támogatására* dokumentumban foglaltak is, mely szerint: „Az integritási és korrupciós kockázatok felmérése az integrált kockázatkezelési folyamat keretében kell, hogy megvalósuljon, a szervezeti folyamatok azonosítása alapján, az összes érintett szakterület bevonásával és csoportmunkában való együttműködésével. A felmérés elvégzése tartalmi szempontból nem lehet kampányszerű tevékenység, hanem csak egész éven át folyamatosan végzett munka eredménye.” (URL2). Ennek megvalósítása még hátra van.

A korrupciós veszélyeknek kitett álláshelyek értékelésével azonosíthatók a kritikus pontok, azonban ez önmagában, további elemzés nélkül nem képes a korrupciós események azonosítására vagy megelőzésére. Ennek a célnak a megvalósítására egy innovatív informatikai rendszerrel támogatott metodika fejlesztése szükséges, amely bemeneti pontként használja fel az álláshely- és munkaköralapú kockázatelemzés eredményeit, és képes azonosítani, ellenőrizni és kiszűrni a potenciálisan korrupció vagy korrupció gyanús cselekményeket.

A meglévő rendszerek – általános felvetés

A korábbi korrupcióellenes stratégiák eredményeként főként az NVSZ és a Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE) által végrehajtott eredményes etikai és szemléletformáló képzések valósultak meg. Ezen túl ezek a korábbi korrupcióellenes stratégiák sikeresen végrehajtott jogalkotási feladatokat tartalmaztak, ezért a megszilárdult jogszabályi környezetnek köszönhetően az NKS-ben nagyobb szerepet kapott a szervezetek, különösen az államigazgatási szervek működésében rejlő korrupciós kockázati tényezők azonosítása és azok jelentős csökkentése, valamint az e-közigazgatásban rejlő technológiai lehetőségek korrupcióelleni küzdelem érdekében való felhasználhatósága. (A 2024–2025 közötti időszakra szóló középtávú Nemzeti Korrupcióellenes Stratégia 2.1. pont) (URL8).

Jelenleg az Európai Unióban és Magyarországon is több olyan szoftver és eszköz működik, amelyeknek bár részben célja a korrupciós kockázatok felmérése

és kezelése, de nem képesek valós időben azonosítani a kockázatokat, hiszen utólagos adatszolgáltatáson alapulnak, vagy csak főként az adott ügyre fókuszálva tudnak vizsgálni.

Ilyen például a Világbank által kifejlesztett Governance Risk Assessment System (GRAS), amely fejlett adatbányászati és kockázatelemző eszköz a közbeszerzésekben és az uniós források felhasználásában rejlő korrupciós kockázatok azonosítására, azonban nem feltétlenül alkalmazható más, nagy korrupciós kiterjedésű területeken.

Ilyen az Európai Bizottság által fejlesztett Arachne is (URL6), amely több mint 100 indikátort használ és külső adatbázisokkal integrálva vizsgálja a gazdasági szereplők és projektek közötti kapcsolatokat, például csődvészély, összeférhetetlenség, vagy adóelkerülés szempontjából az Európai Szociális Alap (ESF), az Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERDF) és a Kohéziós Alap által finanszírozott projektek kockázatainak vonatkozásában (URL6).

Ilyen továbbá az iMonitor, amely a közbeszerzések monitoringjára és a civil társadalom bevonására épül. Ez utóbbi széles körű monitoring eszközt nyújt a közpénzek nyomon követésére, de erősen a közbeszerzési szektorra korlátozódik.

A korrupciós kiterjedést jelenleg vizsgáló rendszerek, mint például a Transparency International mutatói is, a belső ellenőrzési mechanizmusok főként utólagos elemzésére támaszkodnak, ezért nem képesek valós időben azonosítani a kockázatokat, ami jelentős hátrányt jelent.

Az EU-s rendszerek sajátossága a széles körű adatelemzés, az uniós források felhasználásának ellenőrzése, valamint a több országra kiterjedő adathálózat. Ezek elsősorban közbeszerzés, illetve támogatás fókuszúak, nem képesek valós idejű álláshelyi kiterjedési elemzésre – ez nem is céljuk (European Commission, 2016; World Bank, 2023). Főként az EU-s források kezelésére összpontosítanak, nem alkalmazhatóak általánosan más korrupciós kiterjedésű területeken.

Míg ezeket a rendszereket a potenciális szabálytalanságok és csalások jelzésére használják, addig a magyarországi rendszerek, mint az integritásirányítási modellek és az NVSZ kezdeményezései, inkább az etikai szemléletformálásra és a meglévő szabályozások szigorítására épülnek (URL1).

Emellett a hazánkban jelenleg működő – akár nagyon fejlett – támogatás-ellenőrző rendszerek egy-egy szerv szakmai kompetenciájába tartozó szegmenst vizsgálnak, nem feltétlenül és nem elsődlegesen a korrupciós kockázati kiterjedés miatt. Ilyen például az Áht. 56/B. § (1a) bekezdése szerinti kinestári monitoring-rendszer (Országos Támogatás-ellenőrzési Rendszer; OTR). Az OTR – országos szinten – a költségvetési támogatások felhasználásának ellenőrzésére épül. Egy másik példa az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról

szóló 2011. évi CXII. törvény 37/C. §-ának előírása alapján – a közpénzek felhasználása átláthatóságának érdekében – létrehozott Központi Információs Közadat-nyilvántartás, amelybe a hazai vagy európai uniós forrásból megvalósuló, ötmillió forintot meghaladó költségvetési támogatásokra, szerződésekre, különböző típusú vagyonhasznosításokra és nem alapfeladat ellátására fordított kifizetésekre vonatkozóan van adatszolgáltatási kötelezettség. Ide kívánkozik a Fejlesztéspolitikai Adatbázis és Információs Rendszer (FAIR) említése is, ami a központi fejlesztési források, így az uniós támogatások nyilvántartó rendszere.

Az NKS 2020–2022. részeként megvalósult (informatikai) fejlesztési projektek – a teljesség igénye nélkül – szintén főként egy adott szerv tevékenységét, vagy a hozzá egy feladat miatt kapcsolódó további szervek munkáját segítik, a meglévő jogintézmények hatékonyabb végrehajtása és az adatgyűjtési folyamatok finomhangolása végett. Emiatt szegmentáltak egy-egy szakmára nézve, bár javítják az adatbiztonságot, bővítik a kapacitást, továbbá egyes fejlesztések középpontba helyezik az e-ügyintézés és az ügyintézés automatizálását. Nem látható azonban erős eszköz arra, hogy feltárják a lehetséges korrupciós cselekményeket, akár annak már egyes kifejlődési szakaszaiban.

Az említett eszközök nem feltétlenül alkalmasak arra sem, hogy az általuk feltárt hiányosságok révén elégséges adatokat biztosítsanak az ellenőrzések kiválasztásához.

Hasonló megállapítást olvashatunk az OTR-rel kapcsolatban az eGov Hírlevélben is, mely szerint; „Az elemzés rámutat, hogy jelenlegi formájában a rendszertől nem várható, hogy a létrehozása indokaként megjelölt célokat teljesítse, a feltárt kockázatok és hiányosságok pedig jelentősen korlátozzák azt, hogy az OTR adatokat az ÁSZ ellenőrzési kiválasztás céljából felhasználhassa...” (URL3).

A másik forma, amivel a közpénzek jogszerű felhasználása támogatott, az a döntéshozatal informatikai rendszerekkel való támogatásában és a nyilvános adatszolgáltatásban nyilvánul meg. Ezek az adatszolgáltatások láthatóvá teszik az eredményeket az állampolgárok számára, de minden olyan rendszernek, amely utólagos adatszolgáltatással működik, korlátja az adatfüggőség, vagyis az eredmények pontossága nagy mértékben múlik a feltöltött adatok teljességén és minőségén.

A jelenleg fejlesztett metodika egy olyan új, innovatív rendszert feltételez, amely ezeket a hiányosságokat kívánja kiküszöbölni. Célja, hogy MI-alapú technológiákkal és automatizált mintafelismeréssel áthidalja ezeket a korlátokat, továbbá, hogy a nyilvánvaló gazdasági tevékenységeken és eseményeken túl kiterjedjen a korrupciós kockázatok más formáira is, mint például a nepotizmus vagy a diszkrecionális jogkörön alapuló döntések.

Az innovatív metodika és az algoritmusok működési elvei

Jelen cikk szempontjából külön kiemelés érdemel, hogy az NKS-ben a korrupció elleni küzdelem terén a technológiai beavatkozások között meghatározásra került az informatikai fejlesztések és az elektronikus közigazgatás adta lehetőségek minél szélesebb körű feltérképezése és hasznosítása. A stratégia alkotói abból a feltételezésből indultak ki, hogy az e-közigazgatás keretében létrejött informatikai fejlesztések hozzájárulhatnak az ügyfél és az ügyintéző közötti kockázatos személyes kontaktusok további csökkenéséhez, míg az automatizált döntéstámogató rendszer kifejlesztésétől a döntéshozatali folyamat átláthatósága és ellenőrizhetőségének javítása várható.

Ehhez kapcsolódóan az újonnan javasolt innováció egy informatikai korrupcióazonosító rendszer, amelynek célja, hogy átfogó és precíz ellenőrzési mechanizmusokat biztosítson a korrupciógyanús esetek azonosítására és megelőzésére. A rendszert olyan algoritmusok képezik, amelyek metodikai automatikusan képesek azonosítani a korrupció különböző típusaira jellemző mintázatokat és a mintázatok variánsait, valamint az anomáliákat, továbbá képesek kategorizálni és súlyozni az azonosított eseményeket és eredményeket.

Az algoritmusok tervezésénél kiemelten fontos a legújabb kutatási eredmények alkalmazása, a mesterséges intelligencia és a gépi tanulási technikák beépítése, valamint az anomáliadetektálás módszereinek integrálása. A modulárisan felépített rendszer funkciói biztosítják a folyamatvezérelt ellenőrzést. A korrupciós események azonosítását követően lehetőség nyílik a vizsgálatok lefolytatására, valamint statisztikák és eredménykimutatások készítésére. A korrupciós esetek pontos azonosításához elengedhetetlen a detektálásokhoz tervezett metodikák, a kritikus paraméterek és adattípusok meghatározása, továbbá szükséges az adatok strukturált tárolása, a metaadatok és kontextuális információk figyelembevétele, ami biztosítja azok pontos értelmezését és elemzését.

A rendszer egyik kiemelkedően fontos előnye a statisztikák generálása, regionális és kategorikus eredménykimutatások és előrejelzések készítése a korrupciós tendenciák kialakulásáról. Az automatikus kockázatelemzés és a fejlett riportálási és elemzési funkciók által lehetővé válik a kockázatos esetek gazdasági korrupció típusonkénti, szervezetenkénti, álláshelyenkénti regionális felbontású komplex statisztikai modellek analitikus kimutatása és értékelése, amely bemutatja, hogy mely régiókban, a korrupció mely típusai és milyen mértékben kerültek azonosításra. A valós idejű statisztikai összesítések elősegítik a korrupciós mintázatok és trendek azonosítását, támogatva az előrejelzéseket és a preventív intézkedések meghozatalát.

Az országos területi lefedettségű és a gazdasági területeket átfogó automatikus azonosítási, statisztikai és elemzési képességek lehetővé teszik az adott szerv vezetője, a belső ellenőrzést végzők, az integritás-tanácsadók, az NVSZ és más külső ellenőrzést végző szakemberek, szervek számára, hogy proaktívan és célzottan lépjenek fel a korrupció ellen, növelve az intézményi átláthatóságot és a közbizalmat.

A kérdőíves felmérés – mint a korrupciós kockázatok azonosításának eszköze – ráirányítja a figyelmet a nagyobb kiterjedtségű munkakörökre,² segítséget nyújt ahhoz, hogy mely területeken érdemes nagyobb hangsúlyt fektetni a megelőzésre, melyik közszolgálati foglalkoztatotti csoport a legvesélyeztetettebb, hova, milyen súlyú intézkedéscsomagot kell telepíteni a szükségesség és elégségeség elvét szem előtt tartva. Ehhez kapcsolódik az a metodika, amely a fejlesztés alapját adta, és amely jelentős támogatást nyújt a megfelelő mérőszámok kinyeréséhez. Tekintve, hogy ezek valós eseményeken alapulnak, nagy biztonsággal alkalmasak értékelésre is.

A jövőre nézve a fejlesztés automatizálja a gazdasági és gazdálkodási korrupciós események feltárását, potenciálisan megkönnyíti az ellenőrzést végző szervek munkáját, segíti azok együttműködését, megteremtheti az adatok koherenciáját, a megfelelő hierarchikus jogosultsági rendszer mellett és az adatgazda körülmintő kijelölésével pedig az adatvédelmi veszélyek kizárhatók. Emellett a felhasználók képzése segít a közigazgatási dolgozóknak a korrupciós kockázatok azonosításában és kezelésében. Mindezek alkalmazása hosszú távon fenntartható korrupció-visszaszorítást eredményez.

További előnye a kockázatminimalizálásban mutatkozik meg, mert használatával csökkenthetők a korrupciós incidensek, az ebből adódó pénzügyi veszteségek, valamint hatékonyabbá teheti a belső erőforrások felhasználását azáltal, hogy célzottan fókuszál a kritikus területekre. Ez erősíti a közvélekedést és a közbizalmat a közigazgatásban dolgozók etikus tevékenységével, és a közigazgatási működés minden szintjének átláthatóságával kapcsolatban.

Kiemelt előnye, hogy míg például az Arachne vagy a GRAS az EU-s finanszírozású projektekre összpontosít, az új metodikán alapuló szoftver kiterjedhetne az álláshelyek korrupciós kiterjedtségére és más adminisztratív folyamatokra is, tehát szélesebb alkalmazási körre hasznosítható. Míg a jelenlegi rendszerek főként előre meghatározott és utólag feltöltött mutatókat használnak, addig itt a munkafolyamat részeként, valós időben kell az adatokat szolgáltatni. Természetesen létrehozható a megfelelő adatkapcsolat más adatszolgáltatásokkal annak érdekében, hogy az adatbeviteli munka ne duplikálódjon.

2 Itt szélesebben értelmezve a munkakör fogalmát, beleértve az álláshelyen ellátott feladatköröket is.

A rendszer az álláshelyek korrupciós kitétségét elemzi, figyelembe véve a Korm. határozat alapján végrehajtott álláshely- és munkaköralapú kockázati besorolást, a hatásköröket, szükség szerint a munkaköri leírásokat és a kapcsolódó tranzakciókat. Továbbá - mint ahogy az *Absztraktban* is említésre került - bemeneti pontjai közé tartoznak az eseményben érintett szervezetek, pályázók, beszállítók, támogatottak és döntéshozók releváns adatai és a kapcsolódó dokumentumok is.

Célja, hogy objektív és transzparens eredményeket szolgáltatson, megfelelően az auditációs követelményeknek is.

A mesterséges intelligencia (MI) szerepe a korrupció azonosításában, a rendszer várható előnyei

Az MI-rendszerek képesek valós időben elemezni a tranzakciókat, azonosítani az anomáliákat, és mintafelismerési technikákkal kockázati profilokat készíteni. A mintafelismeréshez hazai és nemzetközi tendenciákat is tudnak vizsgálni. Így képesek azonosítani a korrupciós kockázatokat.

Az MI-alapú megoldásokkal csökkenhetnek az adminisztratív terhek, miközben a közpénzek felhasználásának hatékonysága növekszik ([World Bank, 2023](#)).

Az MI segítségével olyan elemzések készíthetők és olyan információk adhatók az ellenőrök kezébe, amelyek csupán egy-egy ügy vizsgálatával nem kerülhetnek látótérbe. Ilyen például, hogy az adott eszköz beszerzésének vagy szolgáltatás igénybevételének van-e hozzáadott értéke a beszerző szervezet vagy akár az ország számára. Kimutatható-e bármilyen fejlesztési érték? Felmerül-e a visszaélés gyanúja, összevetve a korábbi eljárások adataival, értve ezalatt azt, hogy például a nyertes az előző öt pályázatnál is nyertes volt, és mindig ugyanazok voltak a vesztesek. Van-e rotációs mechanizmus a nyertesek és vesztesek, illetve ezek bármilyen variánsa között? Ugyanarra a feladatra kiírtak-e, ha igen mikor és milyen eredménnyel pályázatot? Azonosítja a túlárazást vagy az indokolatlanul magas megrendelési összegeket. Egy-egy ügyintéző (bármely szervnél dolgozzék is) rendszeresen ugyanazokat a pályázókat hívja meg a pályázat benyújtására. Az egybeesések persze lehetnek véletlenek is, vagy adódhatnak a pályázat jellegéből és a kiírás megfogalmazásából, de mindenképpen okot adhat arra, hogy erre, a megelőzés érdekében ránézzen az ellenőrzési szakterület.

Képes mintakeresésre a diszkrecionális jogkörön alapuló döntések esetében is. Meghatározhatók azok a paraméterek, amelyek alapján a rendszer felhívja a figyelmet a visszaélés lehetőségére. Az egyedi ügyekben ez nem kell, hogy jogszabálysértést jelentsen, de tendenciájában felfedezhető lehet valamely irányba, vagy valamely kedvezményezett csoport felé való túlzott eltérés, ami

nyilvánvalóan figyelmet érdemel. Ez mindenképpen egy szélesebb körű felhasználhatóságot jelent, mert nemcsak az EU-s támogatások vagy közbeszerzések, hanem – megfelelő paraméterezés mellett – bármely közigazgatási döntéshozatali pozíció értékelésére is kiterjeszhető, koncentrálna az álláshelyek és munkakörök korrupciós kitétségére.

Az új rendszer az álláshelyek korrupciós kitétségének valós idejű értékelésére és előrejelzésekre épülhet, amit jelenleg egyik hazai rendszer sem kínál. A közigazgatás meglévő HR-rendszereivel és pénzügyi adatbázisaival összekapcsolódva, amely megoldásra már van példa, egyre több megoldási javaslat adható az ellenőrzések sikeressége érdekében.

A metodikánk szerinti rendszeren belül az MI segítségével széles körű elemzés készíthető a szervezeten belül a különböző szakterületek korrupciós kitétségéről, de országos szinten csak a statisztikai adatok összevetése is, akár az azonos szakterületek vonatkozásában, adhat olyan eredményt, amely további kutatást vagy intézkedéssorozatot indukál, például az NKE kutatói részére. Ilyen kutatás lehet például a kockázatos álláshelyek bünyügyi nyilvántartással, illetve a lezárt bírósági eljárásokkal való összevetése és az elemzések historikus kimutatása, vagy egy korrupciós kockázati térkép elkészítése. Ennek segítségével felmérhetővé válna a szervezetenként megkülönböztetést igénylő korrupciós kockázati értékek kategorizálásához szükséges referenciatartományok skálázhatósága.

A szervezeti kockázati térkép az álláshelyek és munkakörök szervezetek által meghatározott korrupciós kockázati értéke alapján – az EU-s referenciaértékeket is figyelembe véve – megadja azokat a területeket, amelyre a metodikánk kiemelt figyelmet kell fordítania, illetve jelzi az egyes szakterületek közötti megoszlást, ami de lege ferenda lehetővé teszi a szervek, illetve a szervezeti egységek kategorizálását, és ezek korrupciós kockázati kitétségnek megfelelő célirányos kezelését.

A javasolt eszköz az MI-t használva a dinamikus tanulással és az új korrupciós mintázatok azonosításával túllép a jelenlegi EU-s és hazai eszközök statikus kockázati modelljén.

Eddig többnyire arra volt lehetőség, hogy bejelentés vagy éves ellenőrzési terv, vagy téma- és célvizsgálatok meghatározása alapján kerüljön sor vizsgálatokra. Így viszont már a konkrét események alapján országos lefedettséggel lehet eldönteni, hogy egy-egy ügyben szükséges-e vizsgálatot indítani.

A rendszer nem dönt a felhasználó helyett, hanem az elemzések alapján kiadja a paraméterezésnek megfelelő ellenőrzésre javasolt eseteket.

Az MI által generált jelentések és dashboardok segítségével egyszerűbbé és érthetőbbé válik a kockázatok nyomon követése a közigazgatási döntéshozók számára is.

Emellett a felhasználók minden rétegének hathatós segítséget kínál, többek között:

- a vezetőknek biztosítja a megfelelő információt és biztonságot nyújt afelől, hogy a vezetett szervezet hatékony eszközt kapott a korrupció megelőzéséhez;
- az ellenőrök például a különböző ügyek adatainak összevetése által olyan adatelemzések birtokába jutnak, amelyre az MI támogatása nélkül nem lenne lehetőségük;
- az ügyintézők munkájuk során támaszkodhatnak a rendszer biztosította előnyökre, és a rendszerből kiállított igazolással is referenciát kaphatnak arról, hogy az adott feladatot ellátva nem kerültek korrupciós cselekmény gyanújába sem;
- a pályázóknak szélesebb köre részére biztosíthat pályázati lehetőségeket.

Ezek az előnyök különösen a hazai közigazgatásban nyújtanának értéket, ahol az álláshelyek korrupciós kitétsége jelenleg átfogóan kevésbé vizsgált terület. A javasolt rendszer így nemcsak a korrupció megelőzésében, hanem a közigazgatási működés hatékonyságának növelésében is kulcsszerepet kaphat.

A rendszer igazgatási intézkedésekkel alkalmas a szervezetek, így az államigazgatási szervek működésében rejlő korrupciós kockázati események azonosítására, amely alapján a kockázati tényezők is kimutathatók.

A közszféra mellett a civil társadalom számára is kínálhatna betekintést a statisztikai adatokba, eleget téve a növekvő nyilvánosság igényének.

A rendszer bevezetése, a jövőbeli fejlődés irányai

Magyarország Mesterséges Intelligencia Stratégiája 2020–2030 előírja, hogy az MI-t használó rendszerek tesztelése szükséges a megfelelő környezet kialakításával (URL5). A tesztelési környezetet biztosító szerv(ek) kijelölése, a tesztüzem idejének meghatározása, a bevezetés és kiterjesztés idejének, időtartamának meghatározása kormánydöntés kérdése.

A tesztelési környezet kiválasztásánál, figyelembe véve a Kormány tagjainak feladat- és hatásköréről szóló 182/2022. (V. 24.) Korm. rendelet IV. fejezet 7. pont 79. § (2) bekezdését, amely a belügyminiszter feladat- és hatásköréként nevesíti a rendészetért való felelőssége keretében, hogy „... *összehangolja a korrupcióellenes tevékenységgel kapcsolatos kormányzati feladatokat, és irányítja a korrupcióellenes kormányzati tevékenység összehangolásában közreműködő szervet.*” E feladatokat a miniszter az NVSZ útján látja el. Ennek alapján egy lehetséges pilot üzem változat egy olyan szervezet kijelölése, amely szintén a belügyminiszter irányítása alá tartozik és az ellenőrzésére feljogosított

szerv az NVSZ. Ezek a szervek egyébként is kiterjedt belső adatszolgáltatási rendszerrel rendelkeznek, amelynek elektronizálása, automatizálása, az adatok strukturáltabbá tétele mindenképpen előnnyel jár.

A teszttüzem során természetesen validálni kell az eredményeket, amelyre az előző példánál maradván, megfelelő lehet a belügi ágazaton belül az NVSZ szakembereivel együttműködve az MI-vel támogatott rendszer előrejelzése alapján indított vizsgálatok eredményének összevetése a rendszer előzetes javaslataival. Ezzel a metodika hatékonysága is tesztelhető.

Jogszabály-módosítás nélkül is meg lehet felelni a hatályos adatvédelmi szabályoknak, ha például az adatgazda az adott szerv marad, ott kerülnek a rendszerbe az adatok, megfelelő súlyozással definiálható, hogy mely esetben jelezzen a belső ellenőrzésnek vagy az integritás-tanácsadónak, milyen határnál a szerv vezetőjének és mikor a jogszabályban ellenőrzésre feljogosított külső ellenőrző szervnek.

A tesztelési és pilot üzem irányoknak természetesen több lehetséges módja van, kezdve például valamely más minisztériummal, vármegyei kormányhivatallal vagy – sikeres tesztelés után – akár kiterjesztve az önkormányzatok felé.

Figyelembe véve a rendszer korábban vázolt pozitív hatásait, bármely szervnek előnyére válhat a tesztidőszakban való részvétel, erősítve ezzel a szervnek és vezetőjének a korrupciómegelőzéssel kapcsolatos elkötelezettségét.

Lévén szó magyar fejlesztésről, amely akár önállóan használható, akár a módszertanát tekintve meglévő rendszerbe integrálható, sokkal jobban illeszkedik a hazai viszonyokhoz, jobban figyelembe tudja venni a magyar sajátosságokat, mint egy idegen fejlesztés.

A jövőbeli fejlesztés egyik legfőbb iránya az MI szélesebb körű integrálása, továbbá a korrupciókockázat-azonosító rendszer további fejlesztése magában foglalhatja a blokklánc-technológia integrációját, amely biztosítja a tranzakciók visszakövethetőségét és változtathatlanságát.

A blokklánc a megvesztegethetetlen digitális főkönyve a gazdasági tranzakcióknak, amely nem csak pénzügyi tranzakciók nyilvántartására programozható, tulajdonképpen bármire, ami értékkel rendelkezik (Tapscott & Tapscott, 2016).

Az MI-alapú gépi tanulási algoritmusok továbbfejlesztése újabb mintázatokat azonosíthat és olyan tendenciákat tárhat fel, amelyek tovább erősítik a megelőzési technikákat, bevonhatók az oktatási tematikákba is.

A közigazgatási rendszerekben való integráció lehetővé teszi a közpénzek felhasználásának hatékonyabb ellenőrzését, míg a kapott adatok összevetése és elemzése a nagyvállalatok ERP³ rendszereivel és a kompatibilitás megteremtése biztosíthatná a korrupciófigyelés folyamatosságát és közelítené a teljességhez.

3 ERP: Enterprise Resource Planning.

Bár hazánkban több szerv is foglalkozik a korrupció jelenségével, mint például az NVSZ, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal, a Központi Nyomozó Főügyészség, a rendőrség, a Kormányzati Ellenőrzési Hivatal, az Állami Számvevőszék vagy a Közigazgatási és Területfejlesztési Minisztérium Belső Ellenőrzési és Integritási Igazgatósága, de nincs olyan szerv, amely kizárólag ezzel foglalkozna és összefogná ezt országos szinten. Ezt jegyzi meg László is: „Tény azonban, hogy Magyarországon nincs kizárólag a korrupció jelenségével foglalkozó, arra szakosodott csúcsszerv, ezek a feladatok több, különféle profilú, ám a témával valamilyen körben érintett szerv hatáskörébe tartoznak.” (László, 2014).

Ennek nyomán, amennyiben a Kormány rendelkezésére áll egy olyan eszköz, amely a lehetséges korrupciós cselekményeket és az észlelt korrupciós tendenciákat még a kialakulásuk folyamatában jelezheti az ellenőrzésre feljogosítottaknak, meggondolandó egy olyan szervezet létrehozása vagy meglévő szervezet (például KEHI, NVSZ) felhatalmazása a rendszer üzemeltetésére, amely közvetlenül a Kormány felügyelete alá tartozik. Az egész évben gyűjtött és elemzett információk alapján az üzemeltető felé szolgáltatott statisztikai adatokból pedig egy precíz, átfogó, országos korrupciós jelentés készíthető a Kormány számára a közigazgatás vonatkozásában.

Ez az innováció egy olyan hazai eszköz lehetne, amellyel széles körű adategyűjtés és elemzés válna valóra annak érdekében, hogy bemutatható legyen a további kormányzati elkötelezettség a korrupció még hatékonyabb megelőzésére és visszaszorítására. A korrupciómegelőzési rendszernek alkalmasnak kell lennie arra, hogy adatszolgáltatás formájában – akár a meglévő rendszerekkel együttműködve – ezt az elkötelezettséget megmutassa az EU részére is, bizonyítva ezzel azt a törekvést is, hogy a támogatási összegek megfelelően kerülnek felhasználásra a juttatási cél elérése érdekében, a közigazgatás megfelelően él a diszkrecionális jogkörgyakorlásán alapuló döntési jogköreivel, illetve a választók felé is megmutatható a közigazgatás elkötelezettsége a téma iránt.

Felhasznált irodalom

European Commission. (2016). *Arachne: Risk-scoring tool for EU-funded projects*. <https://op.europa.eu>

László E. (2014). Korrupciós kockázatok a közszektorban, különös tekintettel a rendészeti (rendőri) igazgatás területére. *Belügyi Szemle*, 62(10), 59–98. <https://doi.org/10.38146/bsz-ajia.2014.v62.i10.pp59-98>

Tapscott, D. & Tapscott, A. (2016). *Blockchain revolution: How the technology behind Bitcoin is changing money, business, and the world*. Portfolio/Penguin.

World Bank. (2023). *Governance risk assessment system (GRAS)*. <https://govtransparency.eu>

A cikkben szereplő online hivatkozások

URL1: *Nemzeti Korrupcióellenes Stratégia és eszközök*. <https://korrupciomegelozes.kormany.hu>

URL2: *Módszertani útmutató az integritási és korrupciós kockázatok felmérésének, valamint az intézkedési terv és az integritásjelentés elkészítésének támogatására II. rész*. <https://korrupciomegelozes.kormany.hu/download/6/7f/a1000/II%20rész.pdf>

URL3: *Az Állami Számvevőszék elemzése az Országos Támogatás-ellenőrzési Rendszerről (OTR)*. <https://hirlevel.egov.hu/2024/07/28/az-allami-szamvevoszek-elemzése-az-oroszagos-tamogatas-ellenorzesi-rendszerrol-otr/>

URL4: *Nemzeti Korrupcióellenes Program (2015-2018)*. <https://korrupciomegelozes.kormany.hu/download/9/ff/91000/NKP%20Program.pdf>

URL5: *Magyarország Mesterséges Intelligencia Stratégiája 2020-2030 (2020. május)*. <https://cdn.kormany.hu/uploads/document/6/67/676/676186555d8df2b1408982bb6ce81c643d5fa4ab.pdf>

URL6: *Arachne Frequently asked questions*. <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=15097&langId=en>

URL7: *Szilárd erkölcsiség mutatóinak meghatározása a kutatás tükrében*. https://bmprojektek.kormany.hu/download/c/f9/51000/%C3%81ROP2217_Szil%C3%A1rd_erk%C3%B6lcsis%C3%A9g_mutat%C3%B3inak_meghat%C3%A1roz%C3%A1sa_a_kutat%C3%A1s_t%C3%Bckr%C3%A9ben.pdf

URL8: *A 2024–2025 közötti időszakra szóló középtávú Nemzeti Korrupcióellenes Stratégia*. <https://korrupciomegelozes.kormany.hu/download/f/ff/92000/STRAT%C3%89GIA%20k%C3%B6zz%C3%A9tett.pdf>

Alkalmazott jogszabályok

1023/2001. (III. 14.) Korm. határozat a korrupcióval szembeni kormányzati stratégiáról

1025/2024. (II. 14.) Korm. határozat a 2024–2025 közötti időszakra szóló középtávú Nemzeti Korrupcióellenes Stratégia, valamint az annak végrehajtására vonatkozó intézkedési terv elfogadásáról

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Surányiné Temesi M. & Kocsis L. (2025). Mesterséges intelligenciával támogatott innovatív korrupcióazonosító rendszer alapvetései az álláshelyek korrupciós kitettségének értékelése nyomán. *Belügyi Szemle*, 73(2), 235–252. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i2.pp235-252>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerzők nem jelentettek összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerzők nem kaptak pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Surányiné Temesi Mária, aki a maria.temesi@bm.gov.hu e-mail címen érhető el.

Egy „kis büntetőügy” nagy súlya

Meaningful of a ‘petty criminal case’

Fenyvesi Csaba

Prof., Dr., egyetemi tanár
Pécsi Tudományegyetem,
Állam- és Jogtudományi Kar
fenyvesi.csaba@ajk.pte.hu

Rengel Dóra

Dr., doktorandusz
Pécsi Tudományegyetem,
Állam- és Jogtudományi Kar
rengel.dora@ajk.pte.hu

Absztrakt

Cél: Egy hosszú ideje szolgáló rendőrtiszt elleni szabálysértési ügy tanulságainak bemutatása.

Módszertan: A rendőrségi előkészítő, majd a több fórumú bírósági eljárási iratokból következtetések levonása.

Megállapítások: Az enyhébb súlyú szabálysértési ügyekben is a bűnügyekben elvárható gondossággal kell eljárnia a hatóságoknak.

Érték: Az elemzés feltárja a kriminalisztikai és eljárásjogi gyengeségeket, hibákat, megelőzési tanulságokat.

Kulcsszavak: szabálysértés, nyomozás, kriminalisztika, büntetőeljárás

Abstract

Aim: Showing up of a long service police officer’s administrative offence procedure

Methodology: Conclusions of preparation process of police and court’ process.

Findings: In the more mitigating infringement process the authors have to work so diligently than in criminal process.

Value: The analysis reveals weaknesses, failures and prevention lessons of process.

Keywords: administrative law offence, investigation, criminalistics, criminal procedure law

A szerzők a kéziratot magyar nyelven nyújtották be. Benyújtás: 2024. 10. 16. Átdolgozás: 2024. 11. 20.
Elfogadás: 2024. 12. 03.

A társadalmi közfelfogás szerint a szabálysértési eljárás nem bír akkora horderevével, mint egy büntetőeljárás. Ám – mint látni fogjuk konkrét esetünkben – az igazságszolgáltatás nem tanúsíthat kevesebb gondosságot egy, bár a társadalomra kisebb fokban veszélyes, mégis következményeiben emberi sorsot súlyosan befolyásoló cselekményt követő eljárásban. Előfordulhat ugyanis, hogy olyan személyt vonnak szabálysértési eljárás alá, akinek ez a karrierjébe, szakmai, emberi megbecsülésébe is kerülhet. Ilyen szituációban találta magát váratlanul a többdiplomás, hosszú ideje rendőrtisztként szolgálatot ellátó N. József is.¹

Kezdeti adatok

2015. március 13-án, pénteken 9 óra 30 perckor a sértett taxis, F. Róbert feljelentést tett a Pécsi Rendőrkapitányság Kertvárosi Rendőrőrsén ismeretlen tettes ellen. A helyszínre kikerülő rendőröknek elmondta, hogy valaki március 12-e 19 óra és március 13-a 7 óra közötti időben, Pécsen az Ó. utca 7/A. számú lépcsőház előtt parkoló Skoda Octavia típusú személygépkocsijának jobb első és jobb hátsó kerékgumijait kiszúrta, amivel 30 000 forint kárt okozott. Reggel, a megrongált kerekek észlelését követő csere közben odament hozzá egy számára ismeretlen hölgy, és elmondta neki: látta, amint az a férfi szúrta ki a gumikat, aki a 7/B. szám alatt lakik, és tudomása szerint I. T.-nek hívják.

A hölgy szerint a férfi előző este megállt az FCZ 888 forgalmi rendszámú terepjárójával a háznál. Odament a sértett kocsihoz, kiszúrta a kerekét, majd a dzsipjével leparkolt a 7/B. szám elé. A taxis ezt a hölgyet csak látásból ismerte, nem tudta megmondani nevét, pontos lakáscímét.

A Pécsi Rendőrkapitányság Kertvárosi Rendőrőrs munkatársai a feljelentés alapján szabálysértési előkészítő eljárást indított ismeretlen személy ellen. A március 13-án felvett rendőrségi feljelentésben a károsult arról is beszámolt, hogy a számára ismeretlen hölgy beszámolója szerint előző este éppen dohányzott a 4. emeleti lakása erkélyén, amikor látta, hogy egy férfi, aki az Ó. u. 7/B. szám alatti lakóházban lakik, megérkezik a zöld színű terepjárójával, és mielőtt bekanyarodott volna a parkolóba, megállt kint az úttesten. Kiszállt az autóból és odament a taxihoz. A nő nem látta a rongálást konkrétan, csak annyit, hogy a terepjáróval érkező lakó lehajol. Majd egy rövid sivítő hangot hallott, ami rövid idő elteltével megismétlődött. Állítása szerint a terepjárós ekkor visszament a gépkocsijához, beült és a parkolóba behajtva leállt a lépcsőház előtt, majd

1 Személyiség jogvédelmi okokból az összes résztvevő nevét, monogramját, az autó rendszámát, az utca nevét megváltoztattuk.

besétált a társasházba. Azt is jelezte, hogy tart ettől a férfitől, mert öntörvényű, önjelölt igazságosztó. Úgy tudja vadász, ezért fegyvere is lehet, így nem nevezte meg magát, a sértett pedig nem ismerte a hölgyet. Állítása szerint először látta.

A feljelentő feltárta még, hogy ezzel a terepjárót vezető férfival volt konfliktusa néhány hete. Ugyanis az egyik este hazaérkezve nem használta az irányjelzőt, amikor a parkolóba bekanyarodott. Ekkor az éppen ott tartózkodó, terepjárós ismeretlen férfi arrogáns, alpári hangnemben, szemrehányóan üvöltözött vele.

A vallomása után megmutatta a kertvárosi rendőröknek a csomagtartóban szállított két sérült gumiabroncsot. Mindkettő oldalán jól láthatóan volt egy-egy kb. 2–3 cm hosszú, késszúrászerű szakadási nyom.

Az eljáró rendőrök még aznap lekérték rendszám alapján a terepjáró adatait, de nem jutottak közelebb az I. T. néven említett férfihoz. Ilyen név a lakónyilvántartásban sem volt található. A megkérdezett lakók sem ismertek ilyen nevű férfit.

Az eseményeket az erkélyekről vagy ablakokból észlelő tanút nem találtak.

Az előkészítő eljárás

Március 19-én a sértettet ismét kihallgatta a rendőrhatalóság. A már ismertetett közléseken túlmenően vallott arról, hogy az ismeretlen hölgy előadása szerint a kerekeket kiszűrő személy bolond rendőr és félnek tőle. Állítása szerint mindenki be van fenytve a lépcsőházban. Erre hivatkozással, mivel ugyanabban a lépcsőházban lakik a rendőrrel, nem szeretett volna tanúskodni. A taxis ez alkalommal említést tett egy kutyát sétáltató férfiről is, aki szintén beleszólt a köztük lezajlott reggeli beszélgetésbe. A sértett szerint lehet, hogy ez a férfi mondta neki I. T. nevét.

Ezzel egyidejűleg F. Róbert arról is beszámolt, hogy a kihallgatása előtti este, azaz március 18-án találkozott az eseményeket – állítása szerint – megfigyelő hölgygel, aki az ügy iránt érdeklődött. Ez alkalommal tájékoztatta őt az adatok zártan történő kezelésének lehetőségéről, aminek hatására a nő már kinyilvánította, hogy hajlandó tanúskodni. A sértett állítása szerint az ismeretlen hölgy kaputelefonjára dr. Gerde van írva és 19-es számú.

Kérdésre a sértett ez alkalommal már azt állította, hogy nem volt korábban konfliktusa a szóban forgó terepjáró tulajdonosával, csak egyszer szóvá tette, hogy nem indexelt, amikor a parkolóba kanyarodott, de nem tudta megmondani, hogy ez pontosan mikor történt.

Az egyetlen szemtanú tehát először nem kívánt az ügyben tanúvallomást tenni. A sértetti felvilágosítás eredményeként azonban 2015. március 27-én, 14 nappal a rongálást követően azonban megtette.

Az ügyben 1. számú tanúként szereplő hölgy szerint 2015. március 12-én, valamikor 20.30 és 21.00 óra közötti időben a lakása teraszán dohányzott. Amikor kilépett cigarettázni, akkor vette észre, hogy a lépcsőház előtt hangosabban beszélt egy férfi a feleségével. Utána ez a férfi odament a ház előtt lévő taxihoz, majd lehajolt és a tanú egy szúró mozdulatot látott, illetve egy durranást halott. Elég hangosnak tartotta, mert a kislánya is felfigyelt rá, aki a szobában tartózkodott. Úgy észlelte, hogy először a bal első kereket, utána a bal hátsó kereket szúrták ki. Amikor az elkövető végzett, átsétált a ház előtt lévő kis parkon, beült a zöld terepjáróba és beparkolt a ház elé. Majd bementek a feleségével a társasházba.

A tanú nem tudta, hogy ki volt az a nő, őt nem látta. Ekkor jött rá azonban, hogy ki az a személy, aki a gumikat kibökte, mert a zöld jármű már ismerős volt számára. Közlése szerint erről a személyről nem sokat tud, mert csak egy éve költözött a házba. Annyit tudott, hogy Józsefnek hívják, rendőr, és ő is az Ó. utca 7/B. szám alatt lakik a második emeleten. Mások mondták neki, hogy vigyázzon vele, mert nagyon lobbanékony ember, de személyesen nem ismerte őt. Úgy tudja, másokkal már elég sok konfliktusa támadt.

Biztos, hogy N. Józsefet látta, arra tekintettel, hogy a zöld terepjáró az övé, és azt csak ő használja. Ám elmondta azt is, hogy ő a negyedikről pontosan nem látta a férfit. Sötét kabátot viselt és valami baseball sapka félét.

Kérdésre kijelentette, hogy nem ő mondta I. T. nevét a sértettnek. A sértettel zajló reggeli beszélgetésük során egy kutyasétáltató férfi valóban beleszólt a beszélgetésükbe, de összevissza beszélt, nem nagyon foglalkozott vele.

Három nappal később, 2015. április 20-án kihallgatták szabálysértés alá vont személyként N. Józsefet. Vallotta, hogy kb. egy évvel ezelőtt valóban volt konfliktusa egy taxissal, akit ő személyesen nem ismert. Ez egy parkolási probléma volt, mivel a taxis a jobbra tartási kötelezettségét nem tartotta be. Ám mivel a gépjárműben egy gyermekkorú személy is tartózkodott, csak annyit mondott neki: nem volt szép dolog, amit csinált, és ő ezt a dolgot lerendezettnek tekintette.

Utalt arra is, hogy a kérdéses parkolóban többször és rendszeresen az autójára nyitották az ajtót, sérüléseket, károkat okozva. Felindulásában lehet, hogy több alkalommal szóvá tette ezt az ott parkoló személyeknek, illetve azt, hogy a szőnyeget az emeletről ne rázzák a fejükre. Egyébiránt értetlenül és megdöbbenve áll az ilyen kijelentések és gyanúsítások előtt, mivel ilyen büntetendő, jogellenes dolgot nem követett el.

Indítványozta, hogy vizsgálja meg a hatóság, hogy a kérdéses napon dolgozott-e, ha igen, mettől meddig. Azt is, hogy milyen időjárási, látási körülmények voltak az adott helyen. Úgy vélte aggályos, hogyha szeles, esős időjárás volt, és ha valaki kiszúrt egy gumit, akkor azt hogyan hallhatták meg a negyedik emeleten.

Arról is beszélt, hogy a hetedik emeleten lakik egy bizonyos jogász (később módosította külkereskedőre), akit M. Endrének hívnak, és akivel mindennapos beszélő viszonyban van, és alkalmanként diskurálnak a ház ügyes bajos dolgairól. M. Endre elmondta neki, hogy március 13-án a reggeli órákban sétáltatta a kutyáját. Határozottan emlékszik arra, hogy elment a ház előtt parkoló taxi mellett, aminek nem volt kiszúrva a gumija. Fél óra múlva visszajött, és látta, hogy a taxi gumija akkor már kiszúrt volt. A taxi típusát, színét és rendszámát nem tudta megmondani, csak azt látta, hogy szereli valaki az autó kerekét.

2015. április 21-én hallgatták ki M. Endrét 2. számú tanúként. Feltárta, hogy március 13-án reggel 6 óra körüli kutyasétáltató indulásakor nem látta, hogy a ház előtti taxi kerekének bármilyen eresztése, lapossága lett volna. Visszafellejövet, kb. fél óra múlva viszont egyértelműen feltűnt számára, hogy leeresztett volt a gumi.

2015. április 27-én T. Etelkát, N. József élettársát hallgatták ki 3. számú tanúként. Állította, hogy nem veszekedtek párjával a ház előtt. Ő fent volt a lakásban az inkriminált este, és úgy emlékszik, hogy József nappalosként szolgált. Olyankor 20.30 óra körül szokott hazaérni. Semmiféle durranást nem hallott. Hozzátette: sok probléma van a parkolással. Előfordult, hogy neki is rendőri intézkedést kellett kérnie, mert ráálltak a kocsijára, és nem tudott elindulni. Egyébiránt Józsefet nem olyan embernek ismeri, aki ilyen alattomos dologhoz folyamodna. Akivel problémája van, odamegy és megmondja neki nyíltan, egyenesen.

A tárgyalás tartása nélküli végzés

2015. május 18-án a Pécsi Járásbíróság – tárgyalás tartása nélkül – meghozott végzésében N. Józseffel szemben megállapította a tulajdon elleni szabálysértés elkövetését. Ezért 60 000 forint pénzbírságot szabott ki.

A bíróság a bűnösség megállapítást alapvetően az 1. számú tanú elmondására, valamint a sértett és az eljárás alá vont személy korábbi, parkolással kapcsolatos „konfliktusára” alapozta.

N. József és meghatalmazott jogi képviselője kérték az ügyben tárgyalás tartását, valamint indítványozták tanúk kihallgatását is, mivel:

- a) az ügyben a tényállás túlnyomórészt felderítetlen;
- b) a rendelkezésre álló bizonyítékok, vallomások között jelentős számú és mértékű ellentmondás fedezhető fel;
- c) az ellentmondások feloldásának megkísérlése nem történt meg, így különösen: nem tisztázottak az időjárás- és láthatósági körülmények a cselekmény idején;

- d) e körben a helyszín megtekintését és láthatósági bizonyítási kísérletet is indítványozott a jogi képviselő az esetet közvetlenül észlelő 1. számú tanú vallomásának hitelessége ellenőrzésére;
- e) ellentmondás észlelhető a sértett előkészítő eljárás során tett vallomása és az 1. számú tanú vallomása között: a sértett szerint a gépjárművének jobboldali kerekeit rongáltak meg, az 1. számú tanú szerint a baloldali kerekeket;
- f) a március 13-án reggel kutyáját sétáltató 2. számú tanú észlelte a gumik megrongálását, ám nem tisztázott: a sértett gépkocsi mellett elhaladva már rögtön észrevette a rongálást, vagy csak a kutyasétáltatásból visszatérve látta azt, így felmerülhet az is, hogy a szabálysértés nem 2015. március 12-én az esti órákban történt;
- g) tisztázni kell: az ügyben a 3. számú tanúként szereplő személy, akivel az eljárás alá vont személy – az 1. számú tanú szerint – a ház előtt hangosan beszélt a rongálást megelőzően, látta-e a cselekményt, őt láthatta-e az 1. számú tanú;
- h) nem tisztázott a motiváció sem: miért tenne ilyet az eljárás alá vont, 24 éve szolgáló, többször jutalmazott, kiegyensúlyozott magánéletet élő büntetlen, szabálysértésmentes rendőrtiszt, aki felelősségteljes beosztásban lát el szolgálatot?

A tárgyalási bizonyítás

A Pécsi Járásbíróság 2015. július 7-én és 2015. augusztus 4-én tartott nyilvános tárgyalást. Elsőként kihallgatta N. József eljárás alá vontat, majd a sértettet. A második tárgyaláson a 2. számú tanút, aki a cselekmény elkövetése másnapjának reggelén a kutyáját sétáltatta, és a 3. számú tanút, József élettársát.

Az első tárgyaláson az 1. számú tanú a tárgyaláson nem jelent meg. Igazolt betegsége miatt távolmaradását előzetesen kimentette és egyben kérte, hogy a bíróság engedélyezze számára az írásbeli tanúságtételt. Ezen kérelmének alátámasztásául előadta, ahogy az előkészítő eljárás során is, hogy az eljárás alá vont személlyel egy lépcsőházban lakik családjával együtt, aki így őt (és családját) könnyen felismerheti. Tudja róla, hogy rendőr, ezért tart az esetlegesen őt érhető hátrányos következményektől. A bíróság az 1. számú tanú részére a tanúvallomás írásbeli megtételét engedélyezte.

Az eljárás alá vont személy meghatalmazott jogi képviselője a bírósági tárgyaláson bemutatta és indítványozta az iratokhoz csatolni a helyszínről készült rajzot, valamint a 2015. július 6-án, a téli és nyári időszak közötti egyórás eltérés figyelembevételével ugyanabban az esti órában készült 8 db fényképfelvételét is.

2015. július 7-én a védő írásbeli észrevételt nyújtott be a bíróságnak. Álláspontja szerint számos releváns tény nem tisztázott az ügyben. Így különösen:

- a) Milyen időjárási körülmények voltak 2015. március 12-én az esti, éjszakai órákban (20.30–21.00 óra között, illetve azon túl). E körben a vallomások közvetlenség elve alapján való felvétele mellett a meteorológiai szolgálat megkeresését is indítványozta.
- b) Nem tisztázottak a látási, láthatósági körülmények 2015. március 12. napján (éjszakai sötétségnek megfelelő) 20.30–21.00 óra közötti időszakban: a közvilágítási lámpák helyzete, az esetleges tanú láthatási helyzete, az objektív és szubjektív arcfelismerési távolság, amelyet a védő ellenőrzött a helyszínen 2015. július 6-án éjszakai sötétségben. Ennek eredményeként megállapította, hogy a meglévő közvilágítás alapján már 25 méterről nem vehető ki a károsult gépjármű (sértett által megadott, megjelölt) helyén álló személy arca, személye, miközben az Ó. u. 5. szám alatti ház 45–50 méterre, az Ó. u. 7/B. háztömb rész (vörös téglás épület középső szakasza) pedig 20–25 m-re fekszik a Skoda Octavia 2015. március 12-i éjszakai helyétől. E körben helyszín megtekintését és láthatósági bizonyítási kísérletet is indítványozott a jogi képviselő, az 1. számú tanú vallomási hitelességének ellenőrzésére.
- c) Bármiféle motiváció felmerült-e ilyen szabálysértés elkövetésére, vagyis miért tett volna ilyet az eljárás alá vont? A kérdésre fel kellene kutatni a választ. (Egy taxishoz volt megjegyzése kb. egy évvel ezelőtt, azonban mivel három taxi gépjármű is szokott állni a csepp alakú parkolóban, így annak személye nem tisztázott és nem pontosított, nem azonosított a feljelentővel, aki ugyanakkor megjelöli az eseményt, de csak néhány héttel azelőtti időpontot jelöl meg.)
- d) Az ellentmondások körében tisztázni kell a széles körű bizonyítási eljárás során, hogy a feljelentő szerint a gépjárművével orral északra nézve, farral délre nézve parkolt be az Ó. u. 7/A. szám lépcsőház előtti részen az egyik nagy fa alá. Az ismeretlen elkövető a gépjárműve jobboldali kerekeit vágta ki, miközben az 1. számú tanú a gépjármű baloldali kerekeiről beszélt vallomásában. Egyáltalán ugyanazon gépjárműről van-e szó a tanú esetében, illetve látta-e a lakása erkélyéről, mintegy 50 méteres távolságból a gépjárművet, annak helyzetét? Emellett egyáltalán láthatta-e a tettes arcát, aki még szerinte is baseballsapkában volt? Tisztázandó az is, hogy az eljárás alá vontnak volt-e egyáltalán baseball sapkája. (A házkutatás, személyi és tárgyi felismerésre bemutatás e körben elmaradt a hatóság részéről.)
- e) Ha a 7-es számú házban lakik az 1. számú tanú szerint az eljárás alá vont a 19. sz. alatti, Gerde feliratú lakásban (annak ellenére, hogy ilyen nincs a laccím nyilvántartóban), akkor a gépjármű jobb oldalát nem is láthatta,

az ismeretlen elkövetőt pedig a taxi gépjármű takarta. Ha pedig esetleg az 5-ös számú házban, onnan pedig a mellette álló autók takarása miatt nem láthatta, különösen nem a bal oldalát, amelyet ő állít, mivel a parkolóban minden este sűrűn állnak az autók, egymás mellett szorosan.

- f) Az 1. számú tanú vallomásában kijelenti, hogy „*én a negyedikről pontosan öt nem láttam*”. (A 7/B. tömbű lakásból, ahova kb. egy éve költözött.) Csak az autóból következtetett a személyre.
- g) A Skoda Octaviának tömlő nélküli gumiabroncsa volt mindkét helyen, annak kivágása esetén nem keletkezik „durranás”, vagyis az 1. számú tanú által elmondott durranó hanghatás megkérdőjelezhető. Ez lehet szakértői kérdés, de egyszerű bizonyítási kísérlettel is ellenőrizhető (illetve ellenőrizhető lett volna) az eljáró hatóság részéről.
- h) Az 1. számú tanú hivatkozott arra a veszélyre, hogy személye megismerhetővé válik és retorziótól tart. Ez már a tárgyalás idején is alaptalan volt, mert ő már azonosított személy. Hiszen a 2015. április 20-án kihallgatott, eljárás alá vont N. József már ismerte az iratokat, és abból kitűnik, maga az 1. számú tanú mondja el, valamint a feljelentő, hogy a hölgy az Ó. utca 7/B.-ben lakik a negyedik emeleten, a keletre néző, erkélyes lakásban. Márpedig így az eljárás alá vont számára, aki 1963 óta lakik a házban, szinte mindenkit ismerve, ismert és azonosított az 1. számú tanú személye, mégsem történt semmiféle retorzió ez ideig sem. Pedig már közel három hónap telt el a tudomásszerzés óta.
- i) Tisztázandó milyen körülmények között merült fel I. T. neve, szemben az eljárás alá vontéval. Ezt a nevet említette a sértett, ezt mondta el a helyszínen intézkedő rendőröknek is.
- j) A kutyasétáltató 2. számú tanú kihallgatásával tisztázandó, hogy 2015. március 13-án reggel 6 órakor milyen állapotban volt a sértett Skoda Octaviájának jobb oldali gumisora. Ha azok nem voltak leeresztett állapotban (márpedig a kivágott gumik levegőtlenése azonnal szembetűnő mindenkinek számára), akkor a szabálysértési cselekmény nem 2015. március 12-én 20.30 és 21.00 óra között történt.
- k) Tisztázandó az is, mivel ez teljesen hiányzik a kihallgatásokból, hogy találkozott-e a 2. számú tanú az 1. számú tanúval, milyen beszélgetés zajlott le köztük, felmerült-e egyáltalán tőle I. T. neve, illetve ő beszélt-e az eljárás alá vont személyiségéről?
- l) Tisztázandó az 1. számú tanú vallomása körében, hogy mi értelme lenne hangos veszekedés után autógumit kivágni, majd az 50 méterre leállított autóhoz menni és beállni abba a parkolóba, ahol előtte éppen jogellenes tettet követett el.

- m) Az intézkedő rendőrök, K. Zoltán és V. Péter a 2015. március 13-i jelentésükben azt írták le, hogy „*a nő nem látta magát a rongálást csak annyit, hogy a terepjárával érkező lakó lehajol, ekkor rövid sivító hangot hallott, ami rövid idő elteltével megismétlődött*”. Vagyis nincsen szó szűrés látásáról, illetve durranó hangról.

A fentiekén túlmenően a jogi képviselő indítványozta a 3. számú tanúként megjelölt nőt kihallgatni, akivel az 1. számú tanú szerint N. József 2015. március 12-én 20.30 óra körül a ház előtt „hangosan” beszélt. Ebben a körben sem történt felismerésre bemutatás. Egyáltalán őt látta-e a tanú, valóban az eljárás alá vont élettársa volt-e?

„*Nem tudom, hogy a nő ki volt, őt nem láttam.*” – mondja vallomásaiban. Akkor kérdés, hogy miért nevezi őt feleségének, illetve élettársának.

Eközben 2015. június 10-én a Baranya Megyei Rendőr-főkapitányság vezetője N. József rendőr főhadnagy ellen méltatlansági eljárást rendelt el. Ezt azonban a szabálysértési eljárás jogerős befejezéséig felfüggesztették, mivel a méltatlansági és a szabálysértési ügy alapja ugyanaz a történeti tényállás.

A tárgyalásokat követő szabálysértési határozat

2015. július 7. és 2015. augusztus 4. napján megtartott nyilvános tárgyalás alapján a Pécsi Járásbíróság titkára az N. József ellen korábban tárgyalás tartása nélkül meghozott végzését hatályában fenntartotta.

A következőkben részletezzük, hogy a bíróság – a jogi képviselő észrevételei, indítványai, részletes védbeszédének tartalma ellenére – miért értett egyet a kezdeti végzéssel.

- 1) A bírósági titkár álláspontja szerint az 1. számú tanú nyilatkozataiban a cselekmény elkövetését következetesen és lényeges pontjaiban ugyanúgy írta le. Így vallomásai alapján az eljárás alá vont személy terhére a szabálysértés elkövetését kétséget kizáróan meg lehetett állapítani.
- 2) Az 1. számú tanú szerint jók voltak a látási viszonyok, nem zavarta azt sem köd, sem eső, sem szél. 2015. március 12-én a közvilágítás ugyan nem volt még a jelenlegi korszerű lámpákkal felszerelve, azonban a korábbi közvilágítás is megfelelő volt arra, hogy az eseményeket látni lehessen, különösen mivel a fákon még akkor nem volt lomb.
- 3) A kiszúrt kerekek oldalának eltávolítása a bíróság szerint nem volt olyan mértékű és jellegű ellentmondás, amely alapján az első számú tanú vallomását emiatt kétségbe lehetett volna vonni.

- 4) N. József az előkészítő eljárás során sem, és a bírósági tárgyalásokon sem ismerte el a cselekmény elkövetését, a bírósági tárgyalásokon ennek alátámasztására érdemi védekezést nem terjesztett elő.
- 5) Mivel a sértettel az eljárás alá vont személynek korábban saját maga által elismerten is volt konfliktusa, így a taxi gépkocsi és annak tulajdonosa nem volt ismeretlen számára. Indítéka is volt a cselekményre, akár a korábbi konfliktus miatt.
- 6) Az eljárás alá vont személy alappal bízhatott abban, hogy cselekményét nem látja senki. 2015 márciusának elején este 20.30 és 21.00 óra között már sötét volt, a közterületeken már kevesen közlekedtek, a lakások ablakai zárva voltak.
- 7) A 3. számú tanú vallomása szerint a lakásban tartózkodott, semmilyen durranást nem hallott. A lépcsőház előtt bizonyosan nem járt, nem vitatkozott az eljárás alá vont személlyel, így szerinte az 1. számú tanú valótlant állít. A bíróság azonban a 3. számú tanú vallomását bizonyítékként nem tudta fegyelembe venni, mivel az eljárás alá vont személy élettársa.
- 8) A meghatalmazott jogi képviselő által készített és a bírósági tárgyaláson bemutatott fényképeknek nincs bizonyító erejük, mivel a téli és nyári időszak közötti egy órai eltérésen túl 2015. március 12-én este 20.30 és 21.00 óra körüli időben, közel a tavaszi napforduló idejéhez teljesen más fényviszonyok voltak, mint a fotók készítésekor, nyár közepén, 2015. július 6-án 21.30 és 22.00 óra között.
- 9) A bíróság a 2. számú tanú vallomásának azon részét, amely szerint reggel 6 órakor a kutyáját sétáltatva nem látta a taxi gépkocsi rongálódását, az azonos oldali kerekek leeresztését, visszafele viszont igen, nem találta elegendő bizonyítéknak ahhoz, hogy a rongálás elkövetésének ideje kétséggé váljon, összevetve az 1. számú tanú vallomásával, aki a cselekmény elkövetését végig látta.
- 10) A 2. számú tanú, aki gerinc betegsége miatt kissé hajlott tartásban közlekedik, ezért fokozottabban tudja figyelni az előtte lévő útszakaszt, járdát, utat, a lapos kerekeket 2015. március 13-án reggel 6 óra körüli időben látta, és 8 óra előtt látta azt, hogy a kerekeket cserélik, de a sértettel nem beszélt. A bíróság álláspontja szerint ennek alapján egyértelműen megállapítható volt az eljárás során, hogy a sértett által említett kutyát sétáltató férfi nem azonos a 2. számú tanúval, így a sértett által jelzett személy esetleges felkutatása és kihallgatása szükségtelen.
- 11) Továbbá a bíróság szerint – mivel az 1. számú tanú tudta, hogy az eljárás alá vont személy rendőr – elfogadható az arra történő hivatkozása, hogy a közvetlenül, személyesen megtett tanúvallomás esetén tart a később emiatt őt érhető hátrányos következménytől, retorziótól.

- 12) Megjegyezte a bíróság azt is, hogy az évtizedek óta szolgáló, többször jutalmazott és soron kívül előléptetett, kiegyensúlyozott magánéletet élő rendőrtiszttel szemben magasabb elvárások támaszthatók magatartásáért, tetteiért fokozott felelősséggel tartozik.

Az I. fokú határozat elleni fellebbezés

1) Az eljárás alá vont és meghatalmazott jogi képviselője a tárgyalás tartása nélkül hozott szabálysértési határozatot helybenhagyó I. fokú végzés kihirdetését követően bejelentették fellebbezésüket, mivel álláspontjuk szerint a határozat megalapozatlan több okból:

- a) a tényállás részben felderítetlen;
- b) a megállapított tényállás ellentétes az iratok tartalmával;
- c) a megállapított tényekből további tényre helytelenül következtetett a bíróság.

2) A védő a fellebbezése indokolásában arra a következtetésre jutott, hogy a bíróság a bizonyítékok egyoldalú mérlegelése, az eljárás alá vontat mentő körülményeket/tényeket teljesen figyelmen kívül hagyó indokolású határozatában az általa nem is látott, közvetlenül nem is észlelt, ellentmondásoktól hemzsegő vallomása 1. számú tanú vallomására alapította a bűnösséget. Az ügyvédi érvelés szerint az eljárásjogi kifogásolhatósága mellett tényhibákban is szenved a tanú vallomása, amelyeket a bíróság nem oldott fel, sőt meg sem kísérelt feloldani. Ezek közül kiemelte a leginkább szembetűnőbbeket, amelyeket vagy nem észlelt a bíróság és így indokát sem adta, vagy helytelenül értelmezett, illetve negligált, jelentőséget nem tanúsított neki:

- a) A bíróság nem tisztázta a helyszín ellenőrzésével, bejárásával, szemléjével, sem a közvilágítást üzemeltető, sem a meteorológiai szolgálat megkeresésével, hogy egyáltalán milyen látási viszonyok voltak a tanú által hivatkozott estén az ő saját, negyedik emeleti erkélyéről.
- b) Az 1. számú tanú már az előkészítő eljárás során és az írásbeli bírósági vallomásában is elmondta, hogy nem látta az állítólagos elkövető arcát, nem azonosította személyét. Csak abból következtetett, hogy egy olyan gépjárműbe ült be az állítólagos elkövető a cselekmény helyétől 50 méterre, amely megegyezik az eljárás alá vont gépjárműve típusával.
- c) Nem tisztázott azon kérdés sem, hogy az eljárás alá vont rendőrtiszt, főkapitányt is helyettesítő ügyeleti szolgálata leadását követően az állítólagos cselekmény napján, 2015. március 12-én 20.30–21.00 óra között megérkezett-e a helyszínre, a lakásához. Oda hogyan, miként parkolt. Felmerülhet

- ugyanis életszerűen, hogy a tanú az erkélyről valóban látta a rendőr hazaérkezését a zöld személygépkocsijával, és emiatt a cselekménnyel összefüggésbe hozhatóvá vált számára.
- d) A tanú mindkét nyilatkozatában határozottan a taxi gépjármű bal kerekeiről szólt, miközben bizonyítottan és egyértelműen a Skoda gépjármű két jobb oldali gumiját rongálta meg az ismeretlen tettes. Ezt nem lehet jelentéktelen „nézőpont” kérdésnek tekinteni, illetve nem relevánsnak értékelni. Alapvetően megkérdőjelezi, hogy biztosan ezt a gépjárművet látta-e a tanú. Egyáltalán látta-e a gépjárművet az erkély távolságából, ha nem tudta helyesen megítélni az autó helyzetét, oldalát. Az ilyen mértékű tévedés megkérdőjelezi már önmagában a tanú objektív szavahihetőségét, az állítása bizonyosságát, a tévedésmentességét.
 - e) Ugyanígy kétséges az is, hogy egyáltalán az eljárás alá vont gépjárművet látta-e még távolabb, hogy abba szállt be az ismeretlen tettes. Ha 20–25 méterről nem tudta megítélni a károsult gépjármű valós oldalát, hogyan ismerné fel biztosan és hibátlanul a tőle 70–100 méterre levő, álló gépjárművet, az abba való beszállást.
 - f) Ugyanígy kérdésessé teszi a tanú vallomását az a tény is, hogy „durranást” hallott, miközben a Skoda gépjármű gumijainak kivágásakor – empirikus tapasztalat alapján – nem keletkezik durranás, legfeljebb légvesztéses „surranó” hang.
 - g) A tanúvallomás valóság tartalmát az a tény is megkérdőjelezi, hogy mind N. József, mind élettársa határozottan állították, hogy semmilyen veszedékük, hangoskodásuk nem volt a lépcsőházban, sem az állítólagos cselekmény napján, sem előtte, sem utána.
 - h) A bíróság és a többi eljárási résztvevő a mai napig nem tudja, hogy az 1. számú tanú egyáltalán lát-e, hogyan lát, milyen értelmi képességű, mivel sem a bíróság, sem a védelem alanyai nem látták. Nem győződtek meg, hogy saját érzékelése, memóriája, visszaadási képessége milyen. Ahogy arról sem, hogy valóban a tanú írását látta a bíróságnak megküldött iraton. Holott erre építette az egyoldalú bizonyíték értékelését a bíróság. Ám nem tartotta fontosnak, hogy a közvetlenség elve alapján megismerje, kikérdezze azt a személyt, aki egyes-egyedül terheli az eljárás alá vont, régóta szolgálatot teljesítő, bűnt üldöző rendőrtisztet.
 - i) Önmagában egyetlen tanú, lényeges ellentmondásokkal is bíró, következtetéseket tartalmazó vallomása, az eljárás alá vont következetes tagadásával, más tanúk ellenérveivel szemben nem lehet megalapozott bűnösségi tényező, elítélési alap. Sokkal inkább így a justizmord, a téves ítélet veszélye áll fenn, nem csak jelen, hanem más ügyben is, elvi élel is kimondva.

- j) Mint kiderült az írásbeli 1. számú tanú vallomásából semmiféle hátrány, megkülönböztetés nem érte az eljárás alá vonttól. Így értelme és alapja sem volt az írásbeli tanúvallomás tevésének, a bírósági engedélyezésnek. A szabálysértési kódexbe nem ilyen esetekre helyezték be az írásbeli vallomástevés lehetőségét, hanem leginkább a tömegügyekre, a jelentéktelen súlyúakra, ahol sok-sok, például lopási sértett jelenik meg, és hogy ne kelljen mindenkinek kis súlyú ügyben buszoznia, vonatoznia a tárgyalás székhelyére, újabb költségeket, munkaidő-kiesést okozva. Ahol az egyetlen terhelő adatot nyújtja a tanú, ott nem írásbeli, hanem személyes megjelenésre, kihallgatásra van szükség a nyilvános, közvetlenségre épülő tárgyalás keretében. A védő hozzátette azt is: ha ugyanezt mondta volna el a tanú a tárgyaláson, akkor is fennállnának a létező ellentmondások, amelyek megkérdőjelezzik a vallomás objektív valóságtartalmát, a szubjektív tévedés reális lehetőségét.
- k) Önmagában az eljárás alá vont rendőr mivoltából nem lehet hátrányos következményekre számítani, mivel akkor minden rendőri aktus, intézkedés, vagy rendőrt érintő aktus esetében ez fennállna. Az általános bírósági álláspont és gyakorlat szerint önmagában a státusz nem ad sem elfogultsági, sem bíróság előtti megjelenési kötelezettség alóli engedményt.
- l) A szabálysértési kódex magyarázata és értelmezése is felveti, hogy a távollétes írásbeli vallomás *„hitelessége, illetve meggyőző ereje kétféle veszélynek van kitéve:*
- *nincs a hatóság előtt kétséget kizáró módon bizonyítva, hogy a nyilatkozat valóban az aláírójától származik;*
 - *nem teszi lehetővé a tanú kérdezhetőségét, szavahihetőségének személyes ellenőrzését.*” (Bisztriczki & Kántás, 2012).

3) Súlyosan iratellenes az a bírósági indokolás is, hogy az eljárás alá vont „érdemi védekezést nem terjesztett elő”. Az eljárás alá vont rendőrtiszt folyamatosan hangoztatta minden tárgyaláson, hogy nem ment oda a Skoda gépjárműhöz, nem vágta ki a gumijait. A tanú által említett baseball sapkával nem rendelkezik, élettársával pedig nem vitatkozott hangosan sohasem a lépcsőházban. A taxissal való, több hónappal ezelőtti párbeszéde pedig semmiféle alapot nem ad ilyen jogellenes cselekmény végrehajtására, hiszen mint rendőr is számtalan alkalommal intézkedik, hívja fel az állampolgárok figyelmét a jogkövető magatartásra. Semmiféle félelmet keltő cselekménye nem volt sem a taxis károsulttal, sem más lakótársával, így az 1. számú tanúval szemben sem, tehát semmiféle bosszúvágy nem motiválta. (Negatív, tehát nem tevéses cselekményt, bizonyítást logikailag másként nem is lehet bizonyítani, csak nemleges állításokkal, másként nem

lehet védekezni. Kivéve, ha éppen nem volt a városban/országban az eljárás alá vont, és ezt tudja igazolni például útlevélpecséttel, szállásigazolással stb.)

4) Irat- és valóság ellenesen megalapozatlan, kifejezetten egyoldalú, tényeket figyelmen kívül hagyó a bíróság 2. számú tanú vallomásával kapcsolatos érvelése és értékelése is. Az első tény, hogy a tanú nem „kissé hajlott”, hanem súlyosan gerincbeteg, melynek következtében a felsőteste mélyen előre hajol és folyamatosan a földet nézi. Így láthatta, hogy a Skoda gépjárművön reggel 6 óra körüli időben nem volt sérülés az általa nézett oldalon. Ugyanakkor a tárgyaláson azt is elmondta a tanú, hogy ha a másik oldalon lett volna a leeresztés, akkor észlelte volna a ferdeségét, dőlését. Ezt a vallomás részletet is figyelmen kívül hagyta a bíróság. Ez ugyanis alapvetően megkérdőjelezi, hogy az 1. számú tanú ezt a gépjárművet látta előző este, hogy ennél volt az észlelt jogellenes cselekmény, egyáltalán, hogy volt akkor jogellenes cselekmény.

5) A 2. számú tanúval kapcsolatban iratellenes azon bírósági állítás is, hogy a tanú „nem vette észre, hogy az ferdén állna”. A tanú ehelyett arról nyilatkozott, hogy észrevette volna, ha a kocsí ferdén áll, ha nem az általa elhaladt oldalon lett volna a két gumi kivágása. Vagyis helyes következtetéssel: a tanú március 13-án reggel hatkor nem látott sérülést a Skoda gépjárművön, csak amikor visszafelé jött a kutyasétáltatásból.

6) Teljesen megalapozatlan és jogállamban elfogadhatatlan az a bizonyítás ki-rekesztés, amelyet a bíróság alkalmazott az eljárás alá vont élettársa esetében: „a tanúvallomást bizonyítékként nem tudta figyelembe venni, mivel T. Etelka az eljárás alá vont személy élettársa.” Ezen téves logikával az eljárás alá vont vallomása is kizárható, mivel ő meg védekezik, és e körben akár valótlan is állíthat. Úgy tűnik ez is történt az esetében, mert a védekezését sem ismerte fel a bíróság, amikor megfogalmazza: „érdemi védekezést nem terjesztett elő.” Annak ellenére, hogy a fentieken túlmenően még fényképfelvételeket is csatolt védője útján, amiből látható – a bírósági érveléssel szemben –, hogy az észlelő tanú milyen távolságra lehetett. Milyenek voltak az akkor még gyengébb fényviszonyok (mert azóta volt közvilágítás javítás is a helyszínen), hány méterről nem látható már az emberi arc? Mindezek ellenőrzését a bíróság nem tartotta relevánsnak, a védelmi észrevételek alapján helyszínbejárást, szemlét sem tartott.

7) A bíróság egyoldalú, okszerűtlen és megalapozatlan mérlegeléssel jutott arra a következtetésre, hogy „kétséget kizáróan meg lehet állapítani” az elkövetést és személyét. Ez az állítás is megalapozatlan, hiszen tele van az ügy kétségekkel:

- a) kétséges az egyetlen terhelő tanú érzékelési képessége, látása, hallása, az eseményekre való rálátási helyzete, tévedhetetlensége;
- b) kétséges, hogy egyáltalán aznap este a sértetti gépjárművet látta-e a parkolóban;
- c) kétséges a személy, aki elkövette a tanú által látott cselekményt, hiszen állítása szerint sem tudta személyét azonosítani;
- d) a gépjármű azért is kétséges, mert a tanú bal oldali kerekekről szól, a sértetti feljelentés (márpedig a tulajdonos tudja melyik oldal a valóság) meg a jobb kerekekről;
- e) kétséges az elkövetés ideje is, mivel a szavahihetőségében nem megkérdőjelezhető 2. számú tanú másnap reggel hatkor nem látott elváltozást még a károsult gépjárművön;
- f) kétséges a hangos előzetes szóváltás is, ami arra utal, hogy nem az eljárás alá vontat és párját észlelte az 1. számú tanú, nem hozzájuk köthető a történet;
- g) semmiféle „indítéknak” nem felel meg egy állampolgárnak szóló figyelmeztetés/kérés, különösen nem hónapok eltelte után.

8) A bíróság által cseppet sem életszerű, kimondható életszerűtlen tényállás szerint: a bűnüldözési tapasztalatokkal is rendelkező, közel negyedszázados szolgálati viszonyú főhadnagy úgy követte el jogellenes tettét, hogy:

- a) először hangosan vitatkozik a feleségével a lépcsőházban (hogy mindenki rájuk figyeljen – teszi hozzá a jogi képviselő),
- b) majd kísétál a parkolóba és 20.30–21.00 óra között (egyáltalán nem éjjel, forgalom nélküli időszakban) a két tömbös, három lépcsőházas, sok lakásos, uránvárosi hétemeletes között,
- c) aránylag jó világítási viszonyok között,
- d) a járókelők, az erkélyen állók szeme láttára kiszúrja a taxi két gumiját,
- e) egy olyan személy gépjárművében okoz kárt, akivel hónapokkal ezelőtt volt egy parkolási vitája,
- f) majd az 50 méterre leállított, minden lakó által ismert, saját kocsijába száll be,
- g) és beáll ugyanabba a parkolóba, ahol az imént kiszúrta a két gumit, majd besétál a 7/B. lépcsőházba, ahol egyébként az említett párjával lakik évek óta és ahol mindenki ismeri.

9) A védelem álláspontja szerint minden elemében hiteltelen, életszerűtlen, az eljárás alá vont értelmi, belátási képességét is kétségbe vonó tényállást alkotott a bíróság az egyoldalú, hibás, bűnösségi vélelemre alapuló gondolatmenetével. Erre utal az a tény is, hogy a bírósági titkár többször felhívta az eljárás alá vont

és jogi képviselője figyelmét (felvilágosításként) a tárgyalások során, hogy a közvetítő eljárás választása lenne célravezető az eljárás alá vont esetében, az megszüntetéssel járna. A védő hangsúlyozta, hogy el nem követett cselekmény esetében még praktikus okból sem helyénvaló (és igazságos) a közvetítő eljárás. Arról nem is beszélve, hogy egy kifogástalan, hosszú szolgálatot ellátó, többször jutalmazott, előléptetett, többdiplomás, magánéletében is rendezett, jelenleg is bizalmi és felelősségteljes munkakörben dolgozó (munkaidőn kívül főkapitányt/kapitányt helyettesítő ügyeletes vezető) rendőrtiszt becsületéről és igazságérzetéről, valamint közbizalmi hivatásáról, szolgálati viszonyáról, méltóságáról (nem méltatlanságáról) van szó. És nem anyagi, pénzbírsági kérdésről.

10) 2015. szeptember 14-én a jogi képviselő a fellebbezése kiegészítéseként tájékoztatta az eljáró bíróságot, hogy az adatgyűjtése során megtudta, hogy Pécs városában, annak is uránvárosi, szigeti városrészében több gépjármű kerék gumiját is kiszúrták ismeretlen tettesek. Mivel a szabálysértési ügy cselekményi helyszínéhez közel történtek, erősíti azt a feltételezést, hogy sorozat jellegű támadás van a gépjárművek ellen a nyugati városrészben. Nem kizárt, hogy már a márciusi esemény is ezek sorába illik, amely következtetés erősíteni látszik az eljárás alá vont védekezését, hogy rajta kívüli személy követhette el a Skoda gépjármű kerék gumijainak kiszúrásait is. A három esemény:

- a) 2015. szeptember 11-i napra virradó éjjel a Pécs, Szigeti u. 28–30. szám előtt kiszúrták több magánautó és céges autó gumiját.
- b) Ugyanezen éjszaka a Pécs, Szigeti u. 76. számú ház előtt is kiszúrták két gumiját az egyik ottani lakos gépjárművének. (Egyéb négy autó rongálását is észlelték ugyanott.)
- c) Ugyanezen éjszaka a Stadion u. 1. szám és a Szántó K. J. utca kereszteződésében egy sötét színű Seat gépjármű kerekeit is kiszúrták.

A másodfokú bíróság határozata

A fellebbezést követően 2015. szeptember 24-én a Pécsi Törvényszék mint másodfokú bíróság a tulajdon elleni szabálysértés miatt N. József ellen indult szabálysértési ügyben a Pécsi Járásbíróság végzését hatályon kívül helyezte és az eljárást megszüntette, mivel a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján nem volt megállapítható, hogy a szabálysértést az eljárás alá vont személy követte el.

A törvényszék szerint az elsőfokú végzésben megállapított – tényállásba nem tartozó megállapításokat is magában foglaló – tényállást az elsőfokú bíróság nem az ügyben beszerzett bizonyítékok jogszerű értékelését követően állapította meg,

ezért helytelenül következtetett az eljárás alá vont személy felelősségére is, és vele szemben jogszerűtlenül alkalmazott szabálysértési jogkövetkezményt.

1) A másodfokú bíróság részletes indokolásában rámutatott, hogy az 1. számú tanú részben önmagával, részben pedig az egyéb tanúkkal ellentmondásba keveredett, mely ellentmondások feloldására nem került sor az eljárásban. Ezek közül kiemelendő, hogy:

- a) mind a bírósági szakban írásban tett vallomásában, mind az előkészítő eljárásban tett vallomásában pontatlanul jelölte meg a cselekmény elkövetésének napját és annak időpontját is;
- b) mindkét vallomásában rosszul jelölte meg a sértetti gépkocsi kiszúrt kerkeinek helyét;
- c) arra vonatkozóan, hogy az elkövető férfi gumiabroncsok kiszúrást megelőzően hogyan, milyen körülmények között került a helyszínre, az 1. számú tanú és a sértett vallomása eltér. A taxisofőr azt adta elő, hogy az 1. számú tanú arról számolt be neki, hogy az elkövető éppen akkor érkezett meg a terepjárójával a parkolóhoz, és nem az első számú tanú által elmondott módon, az épület lépcsőházából ment ki a sértetti gépjárműhöz.

2) A 2. számú tanú mindkét vallomásában 2015. március 13. kora reggeli óráját, 6 óra körüli időpontot jelölt meg a cselekmény elkövetésének időpontjaként, amely a törvényszék szerint elegendőnek mutatkozott ahhoz, hogy vitatottá tegye az 1. számú tanú vallomását. Ezen túlmenően homályos maradt a 2. számú tanú ügyben betöltött szerepe is, mivel nem tisztázták, hogy a tanú valójában azonos-e a sértett által az előkészítő eljárásban említett kutyasétáltató személlyel.

3) A 3. számú tanú, az eljárás alá vont élettársának vallomását az elsőfokú bíróság indokolatlanul rekesztette ki a bizonyítékok köréből.

4) Mindezen ellentmondásokkal teli vallomások mellett nem hagyhatók figyelmen kívül egyéb körülmények sem: egyrészt az, hogy a cselekmény feltételezett elkövetőjeként közvetlenül a cselekmény elkövetése után egy, az eljárás alá vont személytől teljesen eltérő nevű személy került megnevezésre, mégpedig közvetett módon attól a személytől, akire az elsőfokú bíróság a szabálysértési felelősséget megalapozó határozatát alapította.

5) Végül eljárásjogilag aggályos, hogy az elsőfokú bíróság a szabálysértési felelősség megállapításának alapját képező, egyéb bizonyítékokkal is részben összhangban nem álló tanúvallomást az 1. számú tanú bírósági tárgyaláson történő személyes megjelenését nélkülözve fogadta el.

Az ügy kriminalisztikai és eljárásjogi tanulságai

Meglátásunk szerint az alábbi, más jogalkalmazók számára is hasznosítható tanulságok vonhatók le a szabálysértési eljárás teljes menetéből, a keletkezett határozatokból.

- 1) A szabálysértési eljárás csak a kárérték (akkori szerény, 50 ezer forint alatti) nagysága miatt folyt ezen keretben. Tartalmát és súlyát tekintve ugyanúgy sorskérdés fajsúlyú és metódusú, mint a büntetőeljárás, a büntető ügy kezelése. „Kis büntetőeljárásnak”, „kis büntetőügynek” is nevezi gyakorlat a jurisprudentia.
- 2) Ezen ügyből is világosan látszik, hogy egy rendőrtiszt számára egyáltalán nem „bagatell” ügyről van szó, miután méltatlanság folytán azonnal szolgálat- (állás- és fegyver-) veszteséssel járt volna a járásbírói tárgyalás tartása nélkül hozott végzés hatályosulása.
- 3) A bizonyítás körében ugyanazon krimináltaktikai és krimináltechnikai ajánlásokat kell betartani és követni szabálysértési nyomozásokban, mint amelyeket a kriminalisztika elmélet megjelöl tankönyvekben, szakkönyvekben, monográfiákban bűncselekményekre vetítve.
- 4) A büntetőeljárás-jogban követelt megalapozottság, felderítettség, iratszerrőség, helyes következtetés, okszerű mérlegelés ugyanúgy követelendő és számonkérhető a szabálysértési határozatoknál is.
- 5) A nem szokványos esetből levonható az a jogállami következtetés is, hogy a szabálysértési eljárásra ugyanúgy vonatkoznak a tisztességes, „fair” eljárásra vonatkozó emberjogi európai elvek, mint a büntetőeljárásra. Vagyis itt is érvényesülniük kell az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) iránymutató döntéseinek. Az EJEB például kimondta az Ausztria ellen előterjesztett 12489/86. sz. panasz kapcsán, hogy a tisztességes eljárás elvét sérti, ha a bíróság által vizsgált bizonyítási anyag zömében anonim tanúk vallomásából áll, és nem áll rendelkezésre más önálló terhelő bizonyíték. Sérti a tisztességes eljárás elvét, ha a bűnösség megállapítása kizárólag olyan tanúk vallomásán alapul, akiknek az eljárás egyetlen stádiumában sem tehetett fel kérdéseket személyesen a védelem.²

2 Ezen álláspont megjelent az EJEB más döntéseiben, így például a Delta-ügyben (Case of Delta v. France, Judgement 1990. december 19., application nr.: 11444/85.), illetve a Kostovski ügyben (Case of Kostovski v. The Netherlands, judgement 1989. november 20., application nr. 11454/85). Mindkettőben megállapították az Emberi Jogok Európai Egyezményének megsértését, mivel olyan személyek vallomására alapították kizárólag a bírósági határozatot, akiknek szavahihetőségét az eljárás alá vont, illetve védője az eljárás egyetlen szakaszában sem tehetette kétségessé.

Egyetértve a fenti érveléssel ebben a szabálysértési ügyben sem lehetett még elvi szinten sem tisztességes, „fair” módon egyetlen, a bíróság által nem is látott-hallott, anonim tanú vallomására alapítani bármiféle bűnösítést, felelősségre vonást. Ez már nem csak pusztán az eljárás alá vontat érintő egyéni kérdés, hanem emberjogi színezetű.

Felhasznált irodalom

Bisztriczki L. & Kántás P. (2012): *A szabálysértési törvény magyarázata*. HVG-Orac.

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Fenyvesi Cs. & Rengel D. (2025). Egy „kis büntetőügy” nagy súlya. *Belügyi Szemle*, 73(2), <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJA.2025.v73.i2.pp253-271>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerzők nem jelentettek összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerzők nem kaptak pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Fenyvesi Csaba, aki a fenyvesi.csaba@ajk.pte.hu e-mail címen érhető el.

Kisebbségi nyelvvédelem a spanyol rendvédelmi szervek berkein belül, különös tekintettel Katalóniára

Minority language protection within the Spanish police with special reference to Catalonia

Kovács Írisz

doktorandusz
Szegei Tudományegyetem,
Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola,
Nemzetközi és Regionális Tanulmányok Intézete
kovacsirisz@gmail.com

Absztrakt

Cél: Magyarországon kevés tanulmány foglalkozik a spanyol rendvédelem felépítésével, működésével. Jelen tanulmány egyedülálló módon kisebbségi nyelvi szempontból közelíti meg a témát, amely tanulságként szolgálhat más, például a magyar határon túli kisebbségek számára.

Módszertan: A tanulmány a dokumentumelemzés módszerére épül. Górcső alá kerül többek között Spanyolország Alkotmánya, Katalónia Autonómia-státútuma, valamint a nyelvi kérdés és a rendvédelem szempontjából jelentős rendeletek, jogszabályok. A tanulmány egy része a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartájának jelentésére támaszkodik. Vizsgálatra kerülnek még internetes cikkek, honlapok is.

Megállapítások: Az állami rendőri szervek gyakran diszkriminatív módon járnak el a katalán nyelvet beszélő állampolgárokkal szemben. A katalán autonóm rendőri szervezet esetében nem jellemző a nyelvi megkülönböztetés az állampolgárok felé, viszont a szervezeten belül a katalán nyelv használatára kötelezik a tiszteket annak ellenére, hogy Katalóniában mind a spanyol, mind a katalán nyelv használata megengedett.

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2024. 10. 06. Átdolgozás: 2024. 10. 26.
Elfogadás: 2024. 11. 13.

Érték: A tanulmány értéke abban rejlik, hogy felhívja a figyelmet egy olyan jelenségre, amely megoldásra vár. A nyelvhasználattal kapcsolatos problémák nyilvánosságra hozatala lehetőséget teremt a helyzet javítására. A tanulmány révén nőhet a társadalmi tudatosság a nyelvi diszkrimináció problémájára. A tudatosság változásokat indukálhat a rendőri szervezetek működésében, illetve a nyelvhasználatra vonatkozó szabályozó mechanizmusok kialakításában. A témában kevés kutatás áll rendelkezésre, így a tanulmány új információval szolgál, és kitölthet egy olyan kutatási rést, amelyre mindeddig kevés figyelem irányult. További kutatásomban mindenképpen megvizsgálom a többi, Spanyolországban található autonóm rendvédelmi szervet, a kisebbségi nyelvhasználat szempontjából.

Kulcsszavak: Spanyolország, Katalónia, autonóm közösségek, rendvédelem

Abstract

Aim: In Hungary, few studies deal with the structure and functioning of the Spanish police. The present study takes a unique approach to the topic from a minority language perspective, which can serve as a lesson for other minorities, such as those living beyond the Hungarian border.

Methodology: The methodological approach is based on documentary analysis. The study examined the Spanish Constitution, the Statute of Autonomy of Catalonia, and the regulations and laws relevant to the language issue and police force. Part of the study is based on the report of the European Charter for Regional or Minority Languages. Internet resources such as articles and websites are also examined.

Findings: State police forces (Spanish National Police and Civil Guard) often discriminate against Catalan-speaking citizens. In the case of Catalonia's police force, there is no linguistic discrimination against citizens, but officers are obliged to use Catalan within the organization, despite the fact that both Spanish and Catalan are allowed in Catalonia.

Value: The value of the study lies in the fact that it draws attention to a phenomenon that needs to be addressed. By publicizing the problems related to language use, it is an opportunity to improve the situation. The study could raise social awareness of the problem of language discrimination. Awareness could trigger changes in the functioning of police organizations and in the development of mechanisms to regulate language use. There is a paucity of research on the subject, so this study will provide new information and fill a research gap that has received little attention. In my future research, I will certainly examine the other autonomous police forces in Spain from the perspective of minority language use.

Keywords: Spain, Catalonia, autonomous communities, police

Bevezető

Magyarországon kevés tanulmány foglalkozik a spanyol rendvédelem felépítésével, működésével. Jelen tanulmány egyedülálló módon kisebbségi nyelvi szempontból közelíti meg a témát, amely tanulságként szolgálhat más, például a magyar határon túli kisebbségek számára.

Spanyolországban a sokszínűségekre való tekintettel az autonóm közösségek kinevezhetnek úgynevezett társhivatalos nyelveket a kasztíliai mellett, illetve egyes autonóm közösségekben a regionális kormányzat irányítása alatt álló autonóm rendőrség működik. A tanulmányban bemutatásra kerülnek a spanyol rendvédelem szervezetei, és feltárul a nyelvhasználat megvalósulása a többnyelvű területeken.

A kisebbségvédelem jelentősége

A nyelvek a kulturális örökség részét képezik (Kardos, 2022). Kardos Gábor szerint az anyanyelv emberi jogként és kisebbségi jogként való védelme egyaránt fontos. Az anyanyelvhasználatot mint emberi jogot védeni kell, mivel az emberi méltóság szempontjából kulcsfontosságú. A nyelv kifejezi a kulturális különbségeket, illetve a közösségi önazonosságot, ezért szükséges kisebbségi jogként is védelmezni (Kardos, 2022).

A nyelvhasználat kisebbségi jogként való védelme igencsak sokrétű. A nyelv kizárólag akkor védhető hatékonyan, amennyiben az adott államban elismerésre kerül. Ebben az esetben valósulhat meg a kisebbségi nyelv egyenlősége a többségi nyelvvel. Egyes országokban azonban az az uralkodó meggyőződés, hogy az egyenlőséget nem a kisebbségi nyelvi jogok garantálásával, hanem a nemzeti, azaz hivatalos nyelvhez való egyenlő hozzáférés biztosításával lehet elérni. Ez a gondolatmenet arra enged következtetni, hogy a kisebbségi nyelvek beszélői kezében az egyetlen hatásos eszköz az asszimiláció, hiszen csak a beolvadás révén tudnának egyenlő esélyekkel részt venni a politikában és a hivatalviselésben (Kardos, 2022).

A kisebbségi nyelvek beszélői az élet számos területén szembesülhetnek nyelvi alapú hátrányos megkülönböztetéssel. Ilyen terület lehet például az oktatás, az igazságszolgáltatás, a média, a politika vagy a közigazgatás. Jelen vizsgálat arra fókuszál, hogyan valósul meg a kisebbségi nyelvek védelme a közigazgatásban, azon belül a rendőri szervek berkeiben.

Nyelvi jogok Spanyolországban

Spanyolország sokszínűsége számos tekintetben megmutatkozik. A különböző nemzetiségek saját történelemmel, nyelvvel, kultúrával, identitással gazdagítják a mediterrán országot. A kisebbségi nyelvhasználat szempontjából fontos megemlíteni Francisco Franco tábornok éveken át tartó diktatúráját (1939–1975). A tábornok előszeretettel alkalmazta Spanyolországban az asszimilációs politikát: centralizált, hivatalosan egynyelvű államot hozott létre. A Franco-diktatúra éveiben a Spanyolországban élő nemzetiségek súlyos elnyomás alatt éltek (Nagy, 2019).

1975-ben Spanyolország elindult a demokratikus átmenet útján, és megszületett az új alkotmány. Az 1978-ban elfogadott alkotmány Spanyolországot 17 autonóm közösségre osztja fel, számos hatáskört átruházva az autonóm közösségek kormányaira. Elismeri és garantálja az autonóm közösségek jogát, hogy a területükön törvényhozási és közigazgatási hatásköröket gyakoroljanak. A területek különböző fokú autonómiával rendelkeznek, a legkiterjedtebb jogosítványokkal Katalónia és Baszkföld bír, tekintve történelmüket, gazdasági fejlettségüket, illetve a nacionalizmus is erőteljesebb ezeken a területeken (Győri Szabó, 2004). Az egyes közösségek maguk határozzák meg autonómiájuk tartalmát, természetesen az alkotmány keretein belül.

A spanyol alkotmány 3. cikke szerint az országban beszélt különböző kisebbségi nyelvek a kulturális örökség részét képezik, védelmük fontos feladat. Ugyanakkor kimondja, hogy a kasztíliai nyelv az állam hivatalos nyelve, minden spanyol állampolgárnak kötelessége ismerni és joga van használni.¹ A kisebbségi nyelvismeretre vonatkozóan az alkotmány nem állapít meg kötelezettségeket (Nagy, 2019). A sokszínűsége való tekintettel az autonóm közösségek kinevezhetnek úgynevezett társhivatalos nyelveket a kasztíliai mellett, így a kisebbségek területi autonómia útján érvényesíthetik nyelvi jogaikat. Ezzel a joggal él Katalónia, Baszkföld, Navarra, a Baleár-szigetek, Galicia és Valencia.

Nemzetközi tekintetben kiemelendő a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartája, amit Spanyolország 2001-ben ratifikált. A Chartát 1992-ben fogadták el az Európa Tanácsban, majd 1998-ban lépett hatályba. Alapeszméje, hogy a regionális vagy kisebbségi nyelveket védelemben részesítse a többnyelvűség és a multikulturalitás jegyében. A részes államok háromévente jelentésben számolnak be az elért eredményekről. A jelentések értékelését egy független szakértői bizottság végzi el. A bizottság, vizsgálata alapján, jelentést készít az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága számára. A Miniszteri Bizottság ajánlásokat fogalmaz meg a Chartát aláíró államok kormányainak.²

1 Spanyolország Alkotmánya.

2 A Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartája.

A rendvédelem felépítése

A spanyol alkotmány 149. cikkelyének 29-es pontja szerint az állam feladata a közbiztonság fenntartása, figyelembe véve az autonóm közösségek azon lehetőségét, hogy a vonatkozó organikus törvényben³ előírtak szerint és az autonómiastatútumok rendelkezéseinek keretein belül saját rendőrséget hozzanak létre.⁴ Spanyolországban a rendvédelmi feladatokat két fő szerv, a Nemzeti Rendőrség és a Civil Gárda végzi (Nagy, 2017). Ezeken kívül bizonyos autonóm közösségek a regionális kormány felügyelete alatt álló autonóm rendőrséggel rendelkeznek, amely ellátja a Nemzeti Rendőrség és a Civil Gárda feladatait, illetve tartományi szinten helyi rendőrség működik. Spanyolországban a helyi rendőri erők, amelyeket önkormányzati rendőrségnek is neveznek, egy-egy településen, városban vagy községben tevékenykednek, és a mindennapi rendőri munka nagy részéért felelősek (URL1).

A Nemzeti Rendőrség és a Civil Gárda

A Nemzeti Rendőrség egy hierarchikus felépítésű, civil jellegű fegyveres intézmény, amelynek feladata a jogok és szabadságjogok szabad gyakorlásának védelme és az állampolgárok biztonságának garantálása az ország egész területén. Területi illetékessége kiterjed valamennyi spanyol tartományi fővárosra és a központi kormány által meghatározott városi területekre. A Nemzeti Rendőrség a Belügyminisztérium felügyelete alatt áll.⁵

A Civil Gárda ezzel szemben kettős irányítású: a Belügyminisztérium és a Védelmi Minisztérium együttesen szabályozza. Joghatósága az ország egész területére és a felségvizekre terjed ki. Rendőri feladatokat lát el minden olyan városi területen, ahol nincsenek jelen a Nemzeti Rendőrség egységei.⁶

A két szervezet különböző jogszabályok alapján működik. Míg a Nemzeti Rendőrség az INT/28/2013. január 18-i rendelet alapján, a Civil Gárda a PRE/422/2013. március 15-i rendelet szerint. További különbség, hogy a Civil Gárda központi és periférikus egységekkel rendelkezik, a Nemzeti Rendőrség mindezek mellett különleges egységekkel is (Nagy, 2017).

3 Organikus törvények: az organikus törvények alkotmányos szempontból szükségesek a társadalmi élet valamely aspektusának szabályozásához, és általában a rendes törvények és az alkotmány közötti híd-nak tekinthetők, az állami intézmények megfelelő működése érdekében.

4 Spanyolország Alkotmánya.

5 A 2015. július 28-i, 9/2015. számú szervezeti törvény a nemzeti rendőrség személyzeti rendszeréről.

6 A 2020. augusztus 4-i, 734/2020. számú királyi rendelet.

Rendvédelem az autonóm területeken

Egyes autonóm közösségekben a regionális kormányzat irányítása alatt álló autonóm rendőrség működik. Jelenleg a tizenhét autonóm közösség közül tizenegyenek van lehetősége saját rendőri testület létrehozására, ezek a következők: Baleár-szigetek, Galicia, Extremadura, Baszkföld, Valencia, Navarra, Katalónia, Kasztília és León, Kanári-szigetek, Aragónia és Andalúzia ([URL2](#)). A felsorolt tizenegy autonóm közösség közül négy hozta létre saját rendőri testületét: a Kanári-szigetek, amely 2010-ben alapított rendőrséget; Katalónia, amely 1983-ban hozta létre saját rendőrségét Mossos d'Esquadra néven; Baszkföld, amely 1982-ben alapította rendőri testületét, az Ertzaintzát; és Navarra Autonóm Község, amely 1928-ban alapította rendvédelmi szervezetét ([URL3](#)). Ezek a rendőri erők további két csoportra oszthatók. Az első csoportba sorolható a katalán, a baszkföldi és a navarrai rendőrség, mivel nagyobb mértékben támaszkodnak az autonóm közösségek által jóváhagyott szabályzatokra. Az 1986. március 13-i 2/1986. számú törvény a Biztonság Erőiről és Szerveiről az autonóm közösségek valamennyi rendőri szervét civil jellegű, hierarchikus felépítésű, az autonóm kormánytól és az általa kijelölt szervektől függő fegyveres intézményként határozza meg. Az első záró rendelkezésben világossá teszi, hogy Baszkföld, Katalónia és Navarra autonóm rendőri szervei esetében saját jogszabályaik az irányadók (Díaz, 2016). A második csoportba a kanári-szigeteki rendőrség tartozik, amelyre nagyobb mértékben vonatkozik a fent említett szerves törvény.

A katalán nyelvről

Katalónia lakosainak száma körülbelül 7,9 millió fő. 2018-as adatok szerint a lakosság 94%-a érti a katalán nyelvet, 86% olvassa, 81% beszél, 65% tud írni katalánul ([URL4](#)). Ezek a számok kiemelkedően magasak, és azt mutatják, hogy a katalán nyelv széles körben elterjedt a régió lakosai között. A spanyol állami rendvédelmi szervek tisztjei gyakran hivatkoznak arra, hogy nem értik az állampolgárokat, akik katalánul beszélnek. Az említett magas százalékok azonban azt sugallják, hogy ezt csak kifogásként használják az érintettek. Felmerül a kérdés, hogy a katalán nyelvtudás hiánya okozza-e a valódi problémát a nyelvhasználat terén.

Az 1979-es autonómiastatútum 3. cikke kimondja, hogy Katalónia saját nyelve a katalán, amely hivatalos nyelv Katalóniában ugyanúgy, mint a spanyol, amely az egész állam nyelve. A statútum értelmében társhivatalos nyelv még ezen kívül az okszitán/aráni.⁷

7 Az aráni nyelv az okszitán egyik változata, amelyet Katalóniában, az Arán-völgyben beszélnek. Habár Katalóniában elnyerte a hivatalos státuszt, legtöbb beszélője Franciaországban él. Ez egyfajta gesztusértékű lépés volt a katalán kormány részéről, jelezve, hogy a nyelvi egyenjogúságra törekszik annak ellenére, hogy a katalán nyelv évtizedekig súlyos elnyomás alá kényszerült.

Katalóniában 1983-ban lépett életbe a nyelvi normalizációs törvény, amely tulajdonképpen az autonómiastatútum nyelvi rendelkezésein alapul. 1998-ban újabb törvény került elfogadásra a nyelvi normalizáció megerősítésére. A törvény kifejezi a katalán autonóm kormány, a Generalitat azon politikai akaratát, hogy továbbra is ösztönözze a fellendülés folyamatát és a katalánok jelenlétét a társadalmi élet minden területén.⁸ A törvény kimondja, hogy a polgárok kivétel nélkül használhatják a katalán és a kasztíliai nyelvet is minden magán- és állami tevékenység során. A két hivatalos nyelv bármelyikén lefolytatott jogi eljárások érvényesek és hatályosak. A törvény megerősíti a Generalitat által az 1983. évi törvény alapján a hatóságokkal, az oktatással és az intézményi tömeg-tájékoztatási eszközökkel kapcsolatos politikát, javítja a szabályozást a katalán nyelv hivatalos használatának különböző területein, és elismeri az állampolgárok nyelvi jogait. Biztosítja a katalán jelenlétet a társadalmi és kulturális élet számos területén. Újabb változást a nyelvi jogok terén a 2006-os statútum hozott, amely külön fejezetet tartalmaz a nyelvi jogokról és köteleességekről. A statútum 6. cikke a katalánt jelöli meg a közintézmények és a közszolgálati médiumok elsődlegesen használt nyelveként, ezt azonban az Alkotmánybíróság 2010. június 28-i, 31/2010. határozata alapján alkotmányellenesnek és semmisségnek tekinti.⁹ Az Alkotmánybíróság szerint a katalán közigazgatás és az állami közhatalom Katalóniában nem részesítheti előnyben a két hivatalos nyelv közül egyiket sem,¹⁰ ezért kimondja a cikk alkotmányellenességét és semmisségét (URL5).

A 2010-es határozat kimondja, a katalán nyelv népszerűsítésére és terjesztésére irányuló politika keretében a közigazgatási szervek, intézmények és vállalatok, amelyekre a rendelkezés vonatkozik, belső kapcsolataikban általában a katalán nyelvet használhatják, annak sérelme nélkül, hogy a spanyol nyelvet is használhatják általában, egymás közötti kapcsolataikban és a magánszemélyekkel folytatott kommunikációjukban (URL5).

A katalán rendőrség: nyelvhasználat a szervezeten belül

A katalán rendőrség, helyi elnevezés szerint Mossos d'Esquadra létszáma 2022-es adatok alapján 17 881 fő (URL6). Összehasonlításképp a Katalóniában állomásozó Nemzeti Rendőrség tagjainak létszáma 2019-ben 3336, míg a Civil Gárda tisztjeinek száma körülbelül 3549 fő (URL7).

8 Az 1998. január 7-i, 1. számú törvény a nyelvpolitikáról.

9 A 2006. július 19-i, 6/2006. számú szervezeti törvény Katalónia autonómiastatútumának reformjáról.

10 Hivatalos nyelv alatt értendő a katalán és a kasztíliai, az aráni/okszitán nyelvről az Alkotmánybíróság nem tesz említést.

A spanyol alkotmány 148. cikke és Katalónia autonómiastatútumának 164. cikke a katalán kormány hatáskörébe utalja a közbiztonsági rendszer és a rendőrség szervezését és szabályozását.

A Mossos d'Esquadra volt az első olyan intézmény Európában, amely a hadsereg katonai funkcióitól távol álló polgári testületként alakult meg ([URL8](#)). Feladatai elsősorban a személy- és vagyonvédelem, a közrend fenntartása, valamint a katalán kormány épületeinek és létesítményeinek felügyelete és védelme (Herrero, 2006). A szervezet az 1994. július 11-i, 10/1994. számú törvény alapján működik. A működési eljárás nem tér ki arra a kérdésre, hogy a tisztek milyen nyelveket használhatnak egymás között, illetve az állampolgárokkal való kommunikáció során. A Biztonsági Erőkről és Szervekről szóló, 1986. március 13-i, 2/1986. számú szervezeti törvényben sincs szó a nyelvhasználat kérdéséről.

A katalán rendőrség egyik barcelonai tizedese névtelenségét kérve nyilatkozott a *Cronica Global* című lapnak. A tizedes szerint a szervezeten belül nyelvi megkülönböztetés van jelen, ugyanis a jelentésekben és az igazolásokban nagyon kevesen merik használni a spanyol nyelvet attól tartva, hogy feletteseik problémásnak tartják majd. Egy másik tiszt, Marcos García az *El Periodico* elnevezésű lapnak nyilatkozott. Állítása szerint megtiltották neki, hogy spanyolul fejezze ki magát, mondván, ha megteszi, felfüggeszthetik munkáját és fizetését. Ez később meg is történt ([URL9](#)). 2018-ban egy rendőrt azért büntettek meg és függesztettek fel, mert a parancsnokai utasításának ellenére spanyolul írt jelentést. Felfüggesztésének ürügye az volt, hogy megkérdőjelezte felettesének tekintélyét. A tisztviselő nem volt hajlandó a katalán formát használni az igazolások írásakor, ahogy azt a felettese elrendelte. A férfit ezért 16 napra felfüggesztették a munkaviszonyából, és fizetés nélküli szabadságra küldték ([URL10](#)).

A szervezet belső működésében a nyelvhasználat terén kihívások merülnek fel. Hiányzik egy hatékony mechanizmus a nyelvhasználat szabályozására. Egy keretrendszer létezik csupán, és látszólag nincs kialakult, jól bevált gyakorlat a nyelvi egyensúly fenntartására.

Szintén a nyelvhasználattal kapcsolatos kérdést veti fel a katalán rendőrség hivatalos honlapjának elérhetősége. A *Cronica Global* című internetes portálon 2019-ben megjelent ugyanis egy cikk, miszerint a katalán rendőrség hivatalos honlapja marginalizálja a spanyol nyelvet. A honlap spanyol nyelvű változata a katalán nyelvű hiányos fordítása, releváns tartalom nélkül. Nem tartalmazza többek között a sajtóközleményeket, a szolgálati levelet és a tájékoztatókat, valamint számos más, katalán nyelven megjelenő szempontot. Így módon a spanyol oldal a katalán változat egyfajta csökkentett fordítása, nagyon hasonlóan a szintén kínált angol változathoz ([URL11](#)). A spanyolországi Polgárság Pártja parlamenti frakciója a parlamentben úgy hivatkozott a jelenségre

mint diszkriminációra, és kérdéseket intézett a kormányhoz az ügygel kapcsolatban. A katalán rendvédelmi szervezet rámutatott, hogy a honlap szerkesztése folyamatos, nem zárják ki a későbbi fejlesztéseket, beleértve a nyelvi javításokat. A spanyol nyelvű tartalmak háttérbe szorítását azzal indokolták, hogy a legfontosabb információk spanyolul is rendelkezésre állnak (URL11).

Erről a kérdésről a Katalán Polgári Együttélés készített átfogó tanulmányt, 2015-ben. A jelentésben a szervezet tizenkét minisztérium honlapját elemezte. A Katalán Polgári Együttélés egy olyan szervezet, amely védi a polgárok jogait, és a katalán politikai hatalomtól független nézőpontból nyújt tájékoztatást és elemzést a katalán valóságról. *A katalán kormány nyelvhasználata az interneten* című jelentésében arra a következtetésre jutott, hogy a katalán autonóm kormánytól függő összes weboldal katalán nyelvű változatot kínál, és csak 14%-uk volt elérhető spanyolul. A közszolgálati intézmények internetes honlapjainak különböző nyelveken való elérhetősége kapcsán érdekesség, hogy a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartájának Szakértői Bizottsága 2021-es jelentésében megállapítja, hogy a spanyol állami szintű intézmények csak részben kínálnak szolgáltatásokat regionális vagy kisebbségi nyelveken. Ezen intézmények honlapjainak kezdőlapja alapvető információkat nyújt regionális vagy kisebbségi nyelven, de további adatok csak spanyol nyelven találhatóak. Hasonlóképpen a benyújtásra szánt űrlapok is sok esetben csak spanyolul állnak rendelkezésre. A közszolgáltatásokban használt regionális vagy kisebbségi nyelvű űrlapok fordítása sok esetben pontatlan, ami azt eredményezi, hogy a beszélők inkább a spanyol nyelvű űrlapokat töltik ki (URL12).

Olyan intézkedések bevezetésére van szükség, amelyek javítják az online hozzáférést a különböző nyelvi csoportok számára, és biztosítják a nyelvi egyenlőséget az állami és katalán weboldalakon. Ezen intézkedések révén lehetne elérni, hogy minden állampolgár, függetlenül attól, milyen nyelvet beszél, egyenlő módon férhessen hozzá az információkhoz és szolgáltatásokhoz az online térben, tiszteletben tartva az egyes régiók és kisebbségi nyelvek jogait és identitását.

Nyelvi diszkrimináció a Nemzeti Rendőrség és a Civil Garda berkein belül

A Nyelvi Platform civil szervezet a 2007 és 2017 közötti időszakban 135 olyan esetről számolt be, amikor a katalán nyelvű területeken nyelvi megkülönböztetés történt (URL13). A bejelentett esetek csak egy részét képezik a ténylegesen előforduló összes diszkriminációnak, mivel sok esetben az ilyen jogellenes visszaélések áldozatai soha nem jelentik azokat, és nem jutnak el a civil

szervezetekhez vagy a médiához. A diszkriminációs esetek nagy részét az állami nemzeti hatóságok köztisztviselői követték el, míg a regionális vagy helyi hatóságok által elkövetett esetek ritkábban fordultak elő.¹¹ Fontos kiemelni azt a tényt, hogy a nyelvi diszkrimináció 43%-át rendőrök követték el, akik bántalmazták vagy megbírságotlák a polgárokat pusztán azért, mert katalánul szólították meg őket. Ez rendkívül súlyos helyzet, mivel a fegyveres közalkalmazottak által elkövetett diszkrimináció a polgárokat teljesen kiszolgáltatott helyzetbe hozza. A civil szervezetnek bejelentett esetek egyikét sem vizsgálta ki vagy büntette meg közigazgatási vagy bírósági szerv. A katalán anyanyelvű polgárok rendkívül kiszolgáltatott helyzetben vannak, mivel csak annyit tehetnek, hogy az őket ért visszaéléseket ugyanazoknak az intézményeknek jelentik, amelyek elkövették azokat. A Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartájának szakértői bizottsága aggodalmát fejezte ki a helyzet miatt Spanyolországban e nemzetközi szerződésnek való megfeleléséről szóló jelentéseiben (URL14).

Nemzetközi visszhang

A Nyelvi Platform jelentése szerint ki kell emelni, hogy a spanyol jogszabályokban tükröződő strukturális nyelvi megkülönböztetés sérti a Spanyolország által ratifikált nemzetközi szerződésekben vállalt kötelezettségeket. Így a Regionális és Kisebbségi Nyelvek Európai Chartája tekintetében egyértelműen nem teljesülnek a 9. cikk rendelkezései, amely a katalán nyelvű bírósági eljárások lefolytatásához való jogról szól; a 10. cikk, amely a katalán nyelv használatához való jogot biztosítja az államigazgatási szervek előtt, valamint a 13. cikk, amely a katalán nyelvű megszólításhoz való jogot biztosítja a közegészségügyi szolgáltatások keretében. Megszegik továbbá a főbb nemzetközi szerződések néhány rendelkezését is. Például az Emberi Jogok Európai Egyezményének 14. cikkét, valamint a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának 2. és 27. cikkét, amelyek tiltják, hogy a hatóságok nyelvi alapú megkülönböztetést alkalmazzanak (URL13).

Az Európai Nyelvi Egyenlőségért Hálózat (European Language Equality Network – ELEN) egy európai civil szervezet, melynek legfőbb célkitűzése az Európai Unióban használt, kisebbségben lévő, veszélyeztetett nyelvek védelme a különböző nemzetközi fórumokon. Negyvenöt nyelvet képvisel százhatvan négy tagszervezettel, huszonhárom európai országban. A civil szervezet többek

11 Összesen 135 eset történt, ebből a központi kormány által elkövetett esetek száma 101, a regionális kormányzat által 24 és 10 helyi szinten.

között a spanyolországi kisebbségi nyelvhasználatot is vizsgálta. 2020-as jelentésében megállapítja, hogy Spanyolország számos közintézménye nyíltan diszkriminálja a katalán, galíciai, baszk, illetve a társhivatalos státusszal nem rendelkező aragóniai és asztúriai nyelveket. A köztisztviselők és hatóságok gyakran nem beszélnek az említett nyelveket. A jelentésben felsorolt esetek sértenek az emberi jogokat, valamint számos Spanyolország által aláírt és ratifikált nemzetközi szerződést és egyezményt ([URL15](#)).

Az ELEN az ENSZ-nek nyújtotta be jelentését, időszakos felülvizsgálatra. Az egyetemes időszakos felülvizsgálat egy olyan egyedülálló folyamat, amelyet az ENSZ Közgyűlése hozott létre 2006-ban azzal a céllal, hogy négy és fél évente felülvizsgálja a 192 ENSZ-tagállam emberi jogi teljesítményét. Az egyetemes időszakos felülvizsgálat lehetőséget biztosít az államoknak arra, hogy nyilatkozhassanak, milyen intézkedéseket tettek az elmúlt időszakban az emberi jogok érvényesülésének előmozdítása érdekében, továbbá vizsgálja, hogy a tagállamok teljesítették-e emberi jogi vállalásaikat, kötelezettségeiket.

Fernand de Varennes, az ENSZ kisebbségi kérdésekkel foglalkozó különmegbízottja úgy véli, Spanyolországban intézkedéseket kell tennie annak érdekében, hogy a kisebbségek élvezhessék emberi jogait. A különmegbízott szerint Spanyolország a demokráciára való áttérése óta óriási előrelépéseket tett az emberi jogok terén, és olyan jogszabályi keretet fogadott el, amely számos jogot garantál a nyelvi kisebbségek, a roma közösségek és a migránsok számára. Ennek ellenére aggodalmát fejezte ki a társhivatalos nyelvek elismert státusza és tényleges használatuk mértéke, valamint a kapcsolódó jogszabályok végrehajtása közötti szakadék miatt. Megjegyezte, hogy a bírúk és a bűnüldöző szervek, például a nemzeti rendőrség tisztviselői általában nem kötelesek ismerni a társhivatalos nyelveket. Szerinte a nyelvi kisebbségeknek joguk van a nyelvük használatához az állami hatóságokkal és intézményekkel való kapcsolattartás során – amennyiben ez észszerű és indokolt – a népességükkel arányos mértékben, de ez számos régióban továbbra sem teljesül ([URL14](#)).

Következtetés

A kasztíliai nyelvet beszélő állampolgároknak joguk van ahhoz, hogy az állam területén bárhol érvényesítsék nyelvi jogait. Eközben a katalán anyanyelvűek csak Katalónia területén rendelkeznek nyelvi jogokkal. A spanyol alkotmány az állam minden polgára számára előírja a kasztíliai nyelv ismeretének kötelezettségét, míg a spanyol Alkotmánybíróság Katalónia autonómiastátútuma ellen hozott határozata szerint a katalán nyelvre vonatkozóan tilos bármilyen ezzel

egyenértékű kötelezettséget előírni, még azon a területen is, ahol a lakosság nagy részének ez az anyanyelve. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy azoknak az állampolgároknak, akiknek anyanyelve a katalán, a baszk vagy akár a galíciai, kötelességük megérteni azokat az állampolgárokat, akiknek anyanyelve a kasztíliai, viszont a kasztíliai anyanyelvű állampolgároknak nincs alkalmazkodási kötelezettségük.

Fontos, hogy a rendvédelmi hatóságok rendelkezzenek az érintett nyelveken való munkavégzéshez szükséges nyelvtudással. Az állami rendőri szervek (A Nemzeti Rendőrség és a Civil Gárda) a Nyelvi Platform civil szervezet jelentése alapján gyakran járnak el diszkriminatívan a katalán nyelvi beszélőkkel szemben, nem értik vagy nem hajlandók megérteni a katalán nyelvet, és nem teszik lehetővé a polgárok számára, hogy katalánul kommunikáljanak velük. A katalán rendőri szervezet (Mossos d'Esquadra) tisztjeivel szemben nem áll rendelkezésre olyan, nyelvi diszkriminációval kapcsolatos panasz, amely nyilvánosan elérhető. A szervezet belső struktúrájában azonban jelen van a nyelvi megkülönböztetés. A spanyol nyelvhasználat tiltása diszkriminatív gyakorlatot tükröz. A katalán rendőrség hivatalos honlapja ugyancsak diszkriminálja a spanyol nyelvet. A honlap spanyol változata hiányos fordítással rendelkezik, és nem tartalmazza a fontos információkat, így a spanyol nyelvű látogatók nem férnek hozzá az összes elérhető tartalomhoz. A Katalán Polgári Együttélés tanulmánya alapján látható, hogy a katalán kormány weboldalai túlnyomó részben csak katalán nyelven érhetők el, ami problémákat okozhat a spanyol anyanyelvű állampolgárok számára.

Figyelemre méltó, hogy nincs olyan szabályozás, amely garantálná a nyelvi egyenlőséget és szabadságot a rendvédelmi szervezetek kommunikációjában. Elméletileg Katalóniában mind a spanyol, mind a katalán nyelvet használhatják a polgárok a rendőrségi ügyekben, de a gyakorlatban nincs olyan mechanizmus, ami szabályozza a nyelvhasználatot. Ezen körülmények között a nyelvi jogok biztosítására és a diszkrimináció megelőzésére irányuló intézkedésekre lenne szükség a rendőri szervezetek berkeiben.

Felhasznált irodalom

- Díaz, S. B. (2016). *El camino a un nuevo modelo de policía en España*. [Doktori disszertáció].
- Györi Szabó R. (2004). Katalónia, Baszkföld, Galícia autonómiaja. *Magyar Kisebbség*, 9(1-2), 497–528.
- Herrero, A. G. (2006). La ley catalana del sistema de seguridad pública y el proceso de desarrollo de la policía autonómica. *Revista catalana de seguretat pública*, 6(17), 129–161.

- Kardos G. (2022). A kisebbségi nyelvi jogok szükségessége: néhány elméleti és nemzetközi jogi megfontolás. *Magyar Tudomány*, 183(6), 699–706.
- Nagy N. (2017). Rendőri feladatokat ellátó szervek Spanyolországban. *Magyar Rendészet*, 17(5), 145–160.
- Nagy N. (2019). *A hatalom nyelve – a nyelv hatalma. Nyelvi jog és nyelvpolitika Európa történetében*. Dialóg Campus Kiadó.

A cikkben szereplő online hivatkozások

- URL1: *What is each police branch in Spain responsible for?* <https://www.thelocal.es/20230512/what-is-each-police-branch-in-spain-responsible-for>
- URL2: *Los cuerpos de policía de las comunidades autónomas: ¿autonomía y/o asimetría?* <https://cigg-usal.es/los-cuerpos-de-policia-de-las-comunidades-autonomas-autonomia-y-o-asimetria/>
- URL3: *El modelo policial español*. https://uvadoc.uva.es/bitstream/handle/10324/36975/TFG-D_00796.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- URL4: *Conocimientos por habilidades*. <https://llengua.gencat.cat/es/el-catala/coneixement-i-us/habilitats-per-territoris/>
- URL5: *Plenáris ülés. A 2010. június 28-i 31/2010. sz. határozat. A 8045-2006. számú, alkotmányellenességre vonatkozó fellebbezés*. https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2010-11409
- URL6: *Policía de la Generalidad. Mossos d'esquadra. Efectivos. Por sexo y graduación. Ámbitos Cataluña. 2022*. <https://www.idescat.cat/indicadors/?id=aec&n=15877&lang=es>
- URL7: *El Estado tiene en Cataluña 688 policías y guardias civiles más que antes del 1-O*. <https://www.elindependiente.com/politica/2019/09/04/estado-tiene-cataluna-688-policias-guardias-civiles-mas-antes-1-o/>
- URL8: *Historia de la Policía de la Generalitat – Mossos d'Esquadra (PG-ME)*. <https://www.mosses35aniversari.cat/es/historia-de-la-policia-de-la-generalitat/>
- URL9: *Así funciona la discriminación lingüística en los Mossos d'Esquadra*. https://cronicaglobal.elespanol.com/politica/20190822/asi-funciona-discriminacion-linguistica-los-mossos-desquadra/423457697_0.html
- URL10: *La Generalitat deja sin sueldo a un mosso por usar el español con el artículo 155 vigente*. https://www.elespanol.com/espana/20180314/generalitat-sin-sueldo-espanol-articulo-155-vigente/291971893_0.html
- URL11: *La web de los Mossos d'Esquadra margina el castellano*. https://cronicaglobal.elespanol.com/politica/20190824/la-web-los-mossos-desquadra-margina-castellano/423957639_0.html
- URL12: *European Charter for Regional or Minority Languages*. <https://rm.coe.int/spainevaliria5-en/1680a26f9e>
- URL13: *Report on linguistic discriminations 2017*. https://www.plataforma-llengua.cat/media/upload/pdf/aaff-discriminacio-ling-eng_1548342520.pdf

URL14: *Spain: UN expert urges action on improving human rights guarantees for minorities.* <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2019/01/spain-un-expert-urges-action-improving-human-rights-guarantees-minorities>

URL15: *Language discrimination against noncastilian language speakers in Spain.* <https://uprdoc.ohchr.org/uprweb/downloadfile.aspx?filename=7475&file=EnglishTranslation>

Alkalmazott jogszabályok

1983. április 18-i 7/1983. sz. törvény a katalán nyelvi normalizációról

1998. január 7-i 1. sz. törvény a nyelvpolitikáról

1999. évi XL. törvény a Strasbourgban, 1992. november 5-én létrehozott Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartájának kihirdetéséről

A biztonsági erőkről és szervekről szóló, 1986. március 13-i 2/1986. sz. szervezeti törvény

A nemzeti rendőrség személyzeti rendszeréről szóló, július 28-i 9/2015. sz. szervezeti törvény
Augusztus 4-i 734/2020. sz. királyi rendelet, amely a Belügyminisztérium alapvető szervezeti felépítését alakítja ki

Az Európa Tanács által 1992-ben elfogadott Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartája
Január 18-i INT/28/2013. sz. rendelet, amely a Rendőrségi Főigazgatóság központi és perifériás szolgálatainak szervezeti felépítését és feladatait alakítja ki

Katalónia 1978-as autonómiastatútuma

Katalónia autonómiastatútumának reformjáról szóló, július 19-i 6/2006. sz. szervezeti törvény
Március 15-i PRE/422/2013 rendelet, amely a Polgárőrség Főigazgatóság Központi Szolgálatainak szervezeti felépítését alakítja ki

Spanyolország Alkotmánya

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Kovács I. (2025). Kisebbségi nyelvvédelem a spanyol rendvédelmi szervek berkein belül, különös tekintettel Katalóniára. *Belügyi Szemle*, 73(2), 273–287. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i2.pp273-287>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Kovács Írisz, aki a kovacsirisz@gmail.com e-mail címen érhető el.

Rendészeti angol szaknyelvi vizsgarendszer (LforS), távlati lehetőségek

Law enforcement English language examination system (LforS), future dimensions

Láng Nóra

vezető
Nemzetközi Oktatási Központ,
Nyelvi Szekció
lang.nora@nokite.hu

Absztrakt

Cél: Az Európában egyedülálló rendészeti szaknyelvi vizsgarendszer bemutatása, összevetve a Magyarországon akkreditált többi általános és szaknyelvi nyelvvizsgarendszerrel. A vizsgakövetelmények részletezése nyelvi készségekre bontva a Közös Európai Referenciakeret (KER) szintrendszere alapján. A rendészeti nyelvvizsgarendszer lehetséges szerepének kifejtése a különböző rendészeti szakterületeken hazai és nemzetközi szinten.

Módszertan: A tanulmány nyelvészeti és rendészeti szakmai szempontból mutatja be a vizsgarendszert, írásbeli és szóbeli visszajelzések alapján elemzi a vizsga tartalmának, validitásának és mérési módszereinek megfelelőségét, igényfelmérés és elemzés alapján tárja fel a rendszer fejlesztésének lehetőségeit.

Megállapítások: A vizsgarendszer hiánypótló Európában, sőt világviszonylatban is. A vizsga tematikája lefedi a rendészet – tágan értelmezve – minden szakterületét, szintrendszere mind a négy nyelvi készség tekintetében megfelel a Közös Európai Referenciakeret szintleírásának. Mérési módszerei összhangban vannak mind az Európai Tanács által kiadott szintillesztési kézikönyvben, mind az Oktatási Hivatal Nyelvvizsgáztatási Akkreditációs Osztálya (NYAK) által kiadott Akkreditációs Kézikönyvben foglaltakkal. Az Európában elfogadott és alkalmazott nyelvtudásszint-besoroláshoz való tökéletes illeszkedés és

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2024. 10. 29. Átdolgozás: 2024. 11. 21.
Elfogadás: 2024. 12. 03.

a nyelvvizsga egynyelvűségének köszönhetően kiválóan alkalmas más országban történő alkalmazásra.

Érték: Mivel Magyarországon az egész lakosság körében igen csekély az idegen nyelveket beszélők aránya a többi európai országhoz hasonlítva – így a rendészeti területeken dolgozóké is –, ezért nagy jelentőséggel bírhat egy olyan rendészeti nyelvvizsgarendszer fellelhetősége, amely alkalmas a nyelvtudásszint mérésére, rendészeti szakszavak és kifejezések sztenderdizálására és elsajátítására, a nyelvtudás fejlesztésének motiválására. A határon átnyúló bűnözés, a szervezett bűnözés, migráció és egyéb nemzetközi szintű területek egyre inkább szükségessé teszik a rendészeti szervek közötti kommunikációt akár bilaterális, akár multilaterális szinten, amihez elengedhetetlenül szükséges a közös nyelv, a megfelelő szintű rendészeti szakmai nyelvismeret.

Kulcsszavak: rendészeti szaknyelv, nyelvtudásmérés, nemzetközi együttműködés, nemzetközi kommunikáció

Abstract

Aim: Introduction to the – unique at European level - law enforcement language examination system, comparing to other general and special language examination systems, accredited in Hungary. Presentation of the assessment descriptors, divided into language skills on the basis of the Common European Framework of Reference for Languages (CEFR). Possible roles of the law enforcement language examination system in different fields at national and international level.

Methodology: The study demonstrates the language examination system from a linguistic and law enforcement point of view, provides a conformity analysis of the content, validity, and measurement methods of the examination, and explores options for its future developments through needs assessment and analysis.

Findings: The law enforcement language examination also fills a gap in Europe and world-wide. The theme of the examination covers all the law enforcement – broadly defined – fields, the level system matches the descriptors of the Common European Framework as regards the four language skills. The measurements methods are in line with the Accreditation Manuals, either published by the Council of Europe or by the Accreditation Centre for Foreign Language Examinations of Educational Authority in Hungary. Due to an appropriate articulation with the language knowledge level classification accepted and applied in Europe and the monolingualism of the language examination, makes that particularly suitable for use in other countries as well.

Value: As in Hungary, only a limited number of the population as a whole – hence included law enforcement employees – can speak foreign languages compared

to other European countries, presence of a law enforcement language examination system, which is suitable for measuring the level of the language knowledge, standardisation and learning of law enforcement terms, and motivating to improve the language knowledge, might be of great importance. Cross-border crime, organized crime, migration, and other law enforcement related fields at international level are requiring the communication between law enforcement authorities at both bilateral and multilateral levels, with it being essential a common language, appropriate law enforcement language knowledge.

Keywords: law enforcement language, language testing, international cooperation, international communication

Bevezetés

A mobilitás és a kultúrák közötti megértés előmozdítására irányuló erőfeszítésnek részeként az Európai Unió (továbbiakban: EU) fontos prioritásként tűzte ki a nyelvtanulást. Az EU megítélése szerint a többnyelvűség az európai versenyképesség fontos eleme. Az EU nyelvpolitikájának alapvető célkitűzése, hogy minden uniós polgár az anyanyelvén kívül két további nyelvet elsajátítson. Magyarország csak abban az esetben képes hatékonyan részt venni rendészeti, gazdasági, kulturális és egyéb nemzetközi szervezetek munkájában, ha rendelkezik kellő számú idegen nyelvet beszélő szakemberrel.

A nyelvtudás mérésének világszerte a legelfogadottabb eszköze a nyelvvizsga. Hazánk számára is lényeges, hogy ezen a téren megfeleljen a nemzetközi és európai elvárásoknak és normáknak, azaz olyan sztenderdizált nyelvismeretmérő eszközzel rendelkezzen, amely ismert, elismert és elfogadott legalább európai szinten.

Az Európa Tanács a Közös Európai Nyelvi Referenciakeretet (továbbiakban: KER) annak érdekében dolgozta ki, hogy előmozdítsa az egységet, az átláthatóságot, az összhangot a modern nyelvek tanulásában, tanításában és a nyelvtudásszint mérésében (Council of Europe, 2006). A KER-t hivatalosan 2001-ben tették közzé azzal a céllal, hogy alapot biztosítson az európai országokban a nyelvi tantervek, tankönyvek, képzések és nyelvvizsgák kidolgozásához (URL1; Alderson, 2002).

2004 decemberében az Európa Tanács *Szintillesztési módszertani segédletet* (URL2) adott ki a nyelvvizsgák KER-hez való igazításának elősegítésére, melyet 2006 óta a Nyelvvizsgát Akkreditáló Testület (továbbiakban: NYAT) Magyarországon is alkalmaz, illetve az akkreditációs eljárásoknál, a nyelvvizsgarendszerek kidolgozásánál módszertani alapot képez.

A KER hat nyelvi tudásszintre ad keretet. Az Európa Tanács ugyanakkor kifejezetten ajánlja, hogy bármilyen nyelvoktatással és nyelvtanulással kapcsolatos anyag kidolgozásánál vegyük figyelembe a tagállami szokásokat és hagyományokat is. A NYAT döntése alapján továbbra is a Magyarországon megszokott három szintre (alap-, közép- és felsőfok) osztja a vizsgáztatási rendszereket oly módon, hogy azt megfeleltette a KER hat szintjéből három szintnek, így alakult ki a ma használatos – Európában is értelmezhető és elismert – új szintmegnevezés: B1, B2 és C1 (Európai Parlament Belső Politikák Főigazgatósága, 2013).

A KER alapvetően az általános nyelvi szintek méréséhez biztosít leírást hat szinten (A1, A2, B1, B2, C1, C2), szintenként négy, illetve öt nyelvi készségre bontva. A négy nyelvi készség (írás-, olvasás-, beszéd-készség, illetve hallott szöveg értése) az úgynevezett egynyelvű vizsgáknál (a feladatok és a feladatleírások, utasítások csak a célnyelven jelennek meg) alkalmazandó, a kétnyelvű vizsgáknál megjelenik egy ötödik készség is, az úgynevezett „közvetítő-készség” is, ami lényegében az átváltási képességet jelenti az anyanyelvi (forrásnyelvi) és az idegen nyelvi (célnyelvi) kommunikáció között (Bárdos, 2002).

Az általános nyelvvizsgák mellett kifejezett igény mutatkozik a szaknyelvvizsgák bővített nyelvvizsgák iránt is, melynek során – az általános nyelvi tudás megléte mellett – vizsgálják az adott szakmához kötődő szakszókincs, terminológia meglétét az adott szinten elvárható mértékben. Magyarországon – érthető módon – először a gazdasági, üzleti és idegenforgalmi jellegű nyelvvizsgák jelentek meg, de a későbbiekben más szakterületeken is mérni kívánták a szaknyelvi tudást is, mivel a globalizálódás és a nemzetközi együttműködésre törekvés fokozódása okán minden szakterületen elengedhetetlenné vált az idegennyelv-tudás megléte, az adott terület szaknyelvének ismerete (Dévény & Loch, 2005).

Így fokozatosan megjelentek a nyelvvizsgáztatási „piacon” egy szakterülethez kötődő akkreditált nyelvvizsgarendszerek (URL3) (például orvosi, jogi, műszaki, katonai), egyedül a rendészeti területen dolgozók számára nem volt fellelhető akkreditált nyelvvizsgarendszer az országban, sőt nemzetközi szinten sem.

Rendészeti szaknyelvi vizsga kidolgozásának szükségessége

A Nemzetközi Oktatási Központban (továbbiakban: NOK) 1999 óta – alapításától kezdve – folyik idegen nyelvi képzés. Mivel az intézményben több nemzetközi rendészeti akadémia is működik, melyek munkanyelve idegen nyelv (többnyire angol), hamar nyilvánvalóvá vált, hogy az általános nyelvismeret bővítése mellett igen nagy szükség van a rendészeti szaknyelvi ismeretek fejlesztésére

is. Ezért került sor – különösen angol és német nyelven – a rendészeti témakörök beillesztésére a nyelvoktatási tanmenetekbe.

A kurrikulum ilyen irányú átalakításához szükség volt rendészeti szakirányú, idegen nyelvi tananyagokra, legfőképpen kurzuskönyvre. A nemzetközi és a magyar piacon folytatott hosszas kutatás nyomán világossá vált, hogy nem igazán fellelhető olyan tankönyv, amely megfelelné minden szükséges kritériumnak, vagyis ami a Magyarországon akkreditált szintekhez, illetve a KER szintjeihez pontosan illeszkedik, alkalmas – a rendészeti szakszókincs bővítésén túl – a nyelvi szint fejlesztésére, tartalmazza az adott szinten elvárt nyelvtani elemeket, következetes, rendszerbe foglalt keretet biztosít egy-egy nyelvi modul kurrikulumának összeállításához.

A NOK vezetése ekkor úgy döntött, hogy saját rendészeti nyelvkönyvcsaládot állít össze, illetve ad ki. Ez meg is valósult: három kurzuskönyv jött létre ilyen módon. A létrehozott kurzuskönyvek pontosan illeszkednek a hazánkban elfogadott három nyelvi szinthez, az általános nyelvismeret bővítésén túl alkalmasak a rendészeti szaknyelv elsajátítására is az adott szinten, a kiválasztott szintű könyv alkalmazása egy képzési modul során képessé teszi a résztvevőket – egyértelműen körülhatárolható módon – nyelvi kompetenciáik fejlesztésére, azaz „szintugrásra”, megfelelő arányban térnek ki a KER-ben leírt, a nyelvvizsgákon mért négy nyelvi készség mindegyikére.

A nyelvoktatás ilyen módú fejlesztését követően egyértelműen felmerült az igény a képzés tematikájához szorosan kapcsolódó, tökéletesen illeszkedő szinttudás- vagy inkább szintugrásmérő eszköz iránt mind a képzések hallgatói, mind a nyelvtanárok részéről. Az úgynevezett belső vizsga vagy záró vizsga nem bizonyult elegendőnek, kielégítőnek „papíralapú” társadalmunkban: mindenképpen olyan vizsga vált szükségessé, amely Magyarországon elfogadott (akkreditált), bizonyítja a nyelvi szintet, elfogadott minden olyan közegben (munkahely, felvételi követelmény stb.), ahol bizonyos szintű nyelvtudást igazolni kell, illetve előnyt jelent, ugyanakkor alkalmazkodik a képzési tematikához, a képzés során ténylegesen elsajátított tudást méri.

Ennek okán döntött úgy a NOK, hogy partnert keres egy saját rendészeti nyelvvizsgarendszer létrehozásához. Az Origó Nyelvi Centrummal (továbbiakban: ONYC) azt megelőzően is igen szoros volt az együttműködés (a NOK 2006 óta az ONYC vizsgahelye). Az ONYC és annak jogelődjei már hosszú évtizedek óta elismert, széles körben elfogadott nyelvvizsgaközpont a magyarországi piacon, kellő tapasztalattal rendelkezik a nyelvvizsgáztatás és vizsgarendszerek kidolgozása és akkreditálása terén, így esett erre a nyelvvizsgaközpontra a választás egy közös rendészeti nyelvvizsgarendszer létrehozásához, mely rendszert a NYAT 2018-ban LforS néven akkreditált (URL6).

Az LforS nyelvvizsgarendszer bemutatása

A célcsoport

Rendészeti és rendvédelmi területen – igen tágan értelmezve – dolgozók, középiskolai tanulók, egyetemi hallgatók, a rendészettudományi és a jogi szaknyelv iránt érdeklődők, békefenntartói misszióba készülők, nemzetközi rendészeti akadémiák álláspályázói.

A vizsga szintbesorolása

A vizsgarendszer kifejlesztését szükségletelemzés előzte meg, amely rávilágított arra, hogy a vizsga mérési céljának a rendvédelmi, rendészeti területen, illetve az ahhoz kapcsolódó szakterületeken végzett munkához szükséges beszédértés, beszédképesség, írásképesség és olvasásképesség mérésére kell irányulnia.

A szóbeli és írásbeli készségek mérésére külön-külön is van lehetőség küszöbszinten (B1; alapfok), középszinten (B2; középfok) és haladószínten (C1; felsőfok). Mindhárom szint standardizált és KER szintbesorolási leírásokhoz illesztett.

A KER szerepe az LforS nyelvvizsga mérési és értékelési rendszerének kialakításában

A KER önmagában nem egy értékelési eszköz, inkább támpontok összessége, melyek viszonyítási alapként szolgálnak a nyelvvizsgarendszer kidolgozóit, a feladatkészítőket, valamint a mérésben és értékelésben részt vevőket (vizsgáztatókat, javítókat) számára. A KER a nyelvi mérés és értékelés három területén alkalmazható: a vizsga tartalmi követelményeinek kialakításánál, az értékelési kritériumok meghatározásánál és a készség szintek leírásánál.

A vizsga tartalmi követelményeinek meghatározásánál a KER 4. fejezete szolgálhat jó alapként: a fejezet részletezi a nyelvi tevékenységeket, ami alapot szolgáltat a vizsga feladattípusainak kiválasztásához, mivel az egyes nyelvi tevékenységek leírása során részletesen kifejti, hogy az egyes tevékenységek mit foglalnak magukban, s egyúttal megjelöli a nyelvhasználó lehetséges céljait az egyes tevékenységek végzése során (URL4). A szaknyelvi témák meghatározásához a 7. fejezet nyújt segítséget (URL5), amely leírja a nyelvhasználat tartományait és kontextusait, míg a feladatok készítésénél annak leírása szolgálhat alapul, hogy bizonyos tényezők – kognitív, affektív és nyelvi – mennyiben és hogyan befolyásolják a feladatok nehézségi fokát.

Az LforS nyelvvizsga szóbeli részének feladattípusai

A komplex nyelvvizsga két fő részre osztható: szóbeli és írásbeli részre, melyek külön-külön is választhatók. A szóbeli rész a beszédkészséget és a hallott szöveg értésének készségét méri, míg az írásbeli rész az olvasás- és íráskészséget.

A beszédkészség mérése kétfős bizottság előtt, három feladattípuson keresztül történik. Az első feladat az irányított beszélgetés, melynek során előre megadott témakörök közül két kiválasztott (véletlenszerűen, tételhúzással) témáról beszélget a vizsgázó a vizsgáztatóval. Az irányított beszélgetés lényegében egy félig strukturált interjú, mely módszernek az az előnye a szaknyelvi vizsgánál, hogy a vizsgáztató – aki nem rendészeti szakember, hanem nyelvtanári végzettséggel és vizsgáztatói képesítéssel rendelkezik – előre megkapja a kérdéseket, viszont a vizsgázó rugalmasan, saját szakmai és általános ismereteinek megfelelően válaszolhat a kérdésekre. A vizsgáztatók – ahogy a vizsga egészében – nem a szakmai ismereteket értékelik, hanem az úgynevezett kommunikatív értéket és a szókincset pontozzák.

A beszédkészség vizsgarész második feladata az önálló témakifejtés választott kép alapján, hivatalosan képi stimulus alapján. A kép minden esetben rendészeti témájú, de a vizsgázó angol nyelvi produktív verbális készségét méri, nem a szaktudását, azt értékeli, hogy mennyire képes – a vizsga szintjéhez mérten – jól felépített, koherens szöveget létrehozni, gondolatait kifejteni monologikus formában. A tartalmi elemeken túl a mondottakhoz való viszonyát is kifejezheti, a látottakat a saját szakmájában tapasztaltakkal is összevetheti.

A harmadik feladattípus a szituációs párbeszéd, melynek során a vizsgázó egy rendészeti témájú szituációt húz. Ezek olyan rendészeti helyzetek, amelyek a mindennapi életben is előfordulhatnak, viszont – az általános nyelvvizsgálattal ellentétben – a vizsgázó minden esetben az intézkedő, az eljáró, a hozzáértő, a vizsgáztató pedig vagy kolléga, de legtöbb esetben az „intézkedés alá vont személy”.

A beszédkészség vizsgát már a vizsga közben vagy nem sokkal a vizsga után külön pontozólapon, a KER szintjeihez illeszkedő skálaitemek mentén értékeli a vizsgázó teljesítményét, ezek után összevetik az adott pontszámokat, így módon – megint csak a skálaitemek segítségével – kialakul egy konszenzuális (nem átlagolt) pontszám.

A szóbeli vizsga része a beszédértés vizsga is, bár ez külön időpontban és teremben zajlik a beszédkészség vizsgától. A vizsgázónak hangzó szöveg alapján kell feladatokat megoldania, melyet fülhallgatón keresztül hall, a feladatokat pedig tesztlapon oldja meg. Az első feladat a beszédértés tesztjében egy úgynevezett szemi-objektív feladat, melynek során a vizsgázónak nyitott (kiegészítendő)

kérdésekre kell válaszolnia a hallott szöveg alapján. A szöveget kétszer hallgathatja meg, és a két meghallgatás közötti szünetben használhat nyomtatott szótárt, akár kétnyelvűt, akár egynyelvűt, tematikus szótárhasználat azonban nem megengedett. A hangzó szöveg minden esetben rendészeti témájú, monologikus, fontos elvárás a feladat kidolgozásánál, hogy eredetileg is hangzó szövegnek szánják.

A beszédértés második feladata objektív feladat, a hangzó szöveg alapján, amely többnyire dialógus, a tesztlapra írt, táblázatba foglalt állítások közül el kell döntenie a vizsgázónak, hogy az adott állítás igaz, hamis vagy nem szerepel a szövegben. Erre is érvényes a kétszeri meghallgatás és a szövegközi szünetben a szótárhasználat.

A két szövegnek tartalmában, témájában különböznie kell egymástól a rendészeti témakörön belül. Mivel egynyelvű vizsga, mindkét feladatban a feladatleírás, a kérdések és az állítások is angol nyelven vannak, a feladatkészítésnél fontos szempont azonban, hogy a szövegezés szóhasználata és mondatszerkezete eltérjen a hangzó szövegben használtaktól.

Az LforS nyelvvizsga írásbeli részének feladattípusai

Az egynyelvű nyelvvizsga írásbeli része a KER-ben meghatározott nyelvi készségek közül két készséget hivatott mérni: az olvasás- és íráskészséget. A két készség mellett természetesen méri a nyelvhelyességet, illetve a nyelvhasználatot, vagyis azt, hogy a vizsgázó milyen mértékben rendelkezik a szintjének megfelelő rendészeti szakszókincsel, milyen mértékben képes a nyelvtani struktúrákat, a helyesírás szabályait a megértést gátoló hibák, tévesztések nélkül, szintjének megfelelően alkalmazni.

Az első feladat a *Nyelvismeret* elnevezést kapta, amely egy rendészeti témájú hiányos szöveg, melyben a hiányzó szavakat, kifejezéseket három opcióból kell kiválasztani a vizsgázónak. A vizsgázó lexikális és grammatikai tudását méri objektív módon, mivel azonban korunk nyelvtanítási és nyelvtudásmérési célja elsősorban a kommunikációs készségek fejlesztése, illetve szintjének mérése, az írásbeli feladatrész összpontszámának csak igen csekély hányadát teszi ki az erre a feladatra adható maximális pontszám.

Az *Akkreditációs Kézikönyvben* szereplő leírás alapján minden KER-ben meghatározott készséget legalább két feladattípuson keresztül kell a nyelvvizsgán mérni, így az olvasáskészséget (írott szöveg értése) is. Az első feladattípus a nyitott kérdés vagy jegyzetelés. A kérdések a tartalomra irányuló, szövegileg explicit kérdések, angol nyelvű szöveg alapján, angol nyelvű kérdésekre kell választ adni angol nyelven. Ennek a feladatnak az értékelése viszonylag szubjektív, ezért a feladatkészítőktől igen nagy körültekintést igényel: a megoldókulcsban

mindenre kiterjedő iránymutatást szükséges adni a javítónak, kulcsszavakat megadni, melyeknek szerepelnie kell a kérdésre adott válaszban, melyek azok a válaszok, lexikai elemek, amelyek nem teljes értékűek ugyan, de részpontszámot érhetnek. A feladatkészítő minden igyekezete ellenére előfordulhat, hogy a javítónak olyan megoldást kell elfogadnia, amely nem szerepel a megoldókulcsban. Viszonylagos szubjektivitása ellenére ez a feladattípus a leginkább alkalmas az írott szöveg megértésének mérésére.

Az olvasáskészséget mérő második feladat – az első feladat értékelésében rejlő relatív szubjektivitást ellensúlyozandó – objektív feladat: hiányos szöveg kiegészítése megadott válaszok alapján. A rendészeti szaknyelvi szövegből tíz szakszó vagy kifejezés hiányzik, a feladatkészítő 12 lehetőséget ad meg a vizsgázónak, melyek közül tizet be kell illesztenie a szövegbe, kettő pedig kimarad, ezzel csökkentve a szerencse szerepét a válaszadásnál. Annak ellenére, hogy a „szövegkiegészítés” módszer (cloze procedure) az idegen nyelvi olvasáskészség mérésének eszközeként megjelenése óta (Darnell, 1968) parázs vitákat váltott ki a nyelvészek körében, reliabilitását és validitását számos kutatás vizsgálta és vitatta, objektivitásához nem férhet kétség, ami az egyik legfontosabb – ha nem legfőbb – elvárás egy akkreditált nyelvvizsgafeladattal kapcsolatban.

Az íráskészséget – a fent említett elvárásnak megfelelően – ugyancsak két feladattípussal méri: e-mail vagy jelentés írása megadott szempontok alapján (irányított fogalmazás), és véleménykifejtés egy megadott állítás alapján.

Mivel a rendészeti nyelvvizsga célcsoportja meglehetősen heterogén csoport, nem lehet elvárás – az angolnyelv-tudás megfelelő szintje mellett – a szakmai szövegek műfaji kritériumainak ismerete is. Éppen ezért mind a feladat leírása, mind a szempontok pontos meghatározása lehetővé teszi, hogy a rendészet bármilyen területéről érkező vizsgázó nyelvtudásszintjét érvényes (validitás) és megbízható (reliabilitás) módon mérni tudja. A feladatkészítésnél az egyik legfontosabb szempont olyan rendészeti témájú szövegalkotási feladat létrehozása, amely a vizsgázó részéről nem igényel specifikus rendészeti szakmai ismereteket.

Ugyanez érvényes az íráskészséget mérő második feladatra, a véleménykifejtésre is: az állítás nem lehet rendészeti szakágspecifikus, minden a szintjének megfelelő tudásszinttel, illetve az általános nyelvi alapvető fogalmazáskészséggel rendelkező vizsgázónak képesnek kell lennie a feladat elfogadható szintű megoldására.

A vizsga tartalma

A vizsga témaköreit a rendészet különböző területéről – igen széleskörűen értelmezve – vették a vizsgaleírás elkészítői, mindvégig szem előtt tartva az igen

heterogén célcsoportot, ügyelve arra is, hogy egyik vizsgarész, vagy egyik feladattípus se igényeljen speciális szakmai tudást, ismeretet, készséget.

Az írásbeli és a beszédértés vizsgarészénél nem okoz különösebb nehézséget a feladatok alapjául szolgáló szövegek kiválasztása: a mindennapi életben előforduló, a civil közönségnek íródott vagy elhangzó rendészeti témájú szövegek, újságcikkek, riportok tökéletesen megfelelnek ennek a célnak. A feladatkészítő feladata – a szövegek kiválasztása mellett – az adott szöveg nyelvi elemeinek az adott nyelvi szinthez és a feladattípushoz való illesztése, igazítása.

A beszédképesség feladatbankjának összeállítása esetén annál bonyolultabb a helyzet. A képleíráshoz használható rendészeti témájú képek többnyire szerzői jogvédelem alatt állnak, ezt a kérdést azonban – a különböző rendészeti szervek sajtóosztályainak segítségével – viszonylag könnyű volt áthidalni: több ezer képet bocsátottak rendelkezésünkre a szerzői jog kötelmének feloldásával, térítésmentesen.

Annál nehezebb volt a helyzet a beszédképesség harmadik feladattípusa, a „szituációs” feladat esetén. A rendészeti szakma minden területéről szakembereket kellett felkérnünk arra, hogy mondják el, milyen szituációk, milyen interaktív helyzetek fordulnak elő szakterületükön, különösen olyan párbeszédhelyzetek, amelyekben a dialógus idegen nyelven, külföldivel zajlik. Miközben a nyelvvizsgarendszer összeállításánál jogos követelmény, hogy a feladatbankban fellelhető legyen minden témakörhöz tartozó feladat minden egyes feladattípus esetén, ráadásul megközelítőleg azonos számban, addig nem minden szakterület igényli azonos mértékben az állampolgárokkal való interakciót. A szituációs feladatbank összeállításakor igen nagy szükség volt a feladatkészítők képzelőerejére, kreativitására.

Felkészülés az LforS nyelvvizgára

Az LforS rendészeti nyelvvizgára felkészülést többfajta tananyag, illetve tankönyv segíti elő. A NOK a szaknyelvi nyelvvizsgarendszer kialakításával egy időben, illetve azt megelőzően, angol rendészeti szaknyelvi kurzuskönyveket és vizsgafelkészítő könyvet dolgozott ki. A három kurzuskönyv mindegyike egy-egy nyelvvizsgaszintre készít fel: az első a kezdő szintről a B1-es (alapfok) szintig, a második a B1-es szintről a B2-es (középfok), a harmadik a B2-es szintről C1-es (felsőfok) szintig jut el. A rendészeti szaknyelvi témakörökön kívül általános nyelvi témákat is tartalmaz, így kiválóan alkalmas nemcsak a szaknyelvi kompetencia fejlesztésére, hanem az általános nyelv elsajátítására is. A vizsgafelkészítő könyv mindhárom szinten tartalmaz írásbeli és szóbeli mintatesztet, feladatokat, valamint a vizsga anyagára épülő rendészeti szószedetet.

Távlati tervek

Egyelőre kizárólag Budapesten, a NOK-ban mint az ONYC vizsgahelyén lehet LforS vizsgát tenni évente kétszer. Amennyiben a vizsgázói létszám megnövekedne, évente többszöri alkalommal lehetőség nyílna a vizsga letételére, és esetleg máshol az országban is mutatkozna érdeklődés erre a lehetőségre. Eddig egy nyíregyházi vizsgahely jelezte azt a szándékát, hogy szeretne rendészeti vizsgát szervezni a székhelyén.

A vizsga egynyelvűségéből adódóan kiválóan alkalmas arra, hogy másik országban is – licenc alapján – a saját igényeikre alakítva szervezzenek LforS vizsgát. A vizsga kialakításánál, a tananyagok fejlesztésénél is már ezt tűztük ki célul: mind a vizsga, mind a tananyagok alkalmasak arra, hogy Európa bármely országában alkalmazzák az általunk bevezetett, kipróbált képzési programot és vizsgáztatási rendszert.

Összegzés

A 2018-ban akkreditált és az azóta bizonyítottan sikeres angol rendészeti nyelv- vizsgarendszer a hozzá tartozó tananyagokkal kiválóan alkalmas, könnyen adaptálható lenne – a felnőttképzés mellett – a rendészeti közoktatásban és felsőoktatásban is. Célunk a vizsgarendszer megismertetése, népszerűsítése a rendészeti szervek oktatási részlegein, a rendészetet is oktató középiskolákban, illetve a Nemzeti Közszerződési Egyetem Rendészettudományi Karán. Hazánkban ennek kapcsán ütközünk a legnagyobb nehézségbe: meglehetősen rugalmatlan, minden változtatást nehezen tűrő rendszerek alakultak ki mind az oktatás, mind az államigazgatás, ezen belül a rendészet berkeiben.

Meggyőződésünk, hogy a rendészeti nyelvvizsga- és a kapcsolódó nyelvképzési rendszer segítségével megreformálható lehetne a minden nemzetközi ellenőrzés során, minden hazai és európai statisztikában hiányosságként feltüntetett nyelvi képzés a rendészet bármely területén.

Felhasznált irodalom

Alderson, J. C. (2002). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment, Case Studies*. Council of Europe.

Bárdos J. (2002). *Az idegen nyelvi mérés és értékelés elmélete és gyakorlata*. Nemzeti Tankönyvkiadó.

- Council of Europe. (2006). *Szintillesztési módszertani segédlet*. Nyelvvizsgát Akkreditáló Testület, Nyelvvizsgáztatási Akkreditációs Központ.
- Darnell, D. K. (1968). The development of an English language proficiency test of foreign students, using a Clozentropy procedure (ED024039). ERIC. <https://eric.ed.gov/?id=ED024039>
- Dévény Á. & Loch Á. (2005). Miről szól a nyelvvizsga? Vizsgálók és vizsgáztatók feladatértékelése a szaknyelvi vizsgán. *Iskolakultúra*, 15(12), 85–98.
- Európai Parlament Belső Politikák Főigazgatósága. (2013). *A közös európai nyelvi referenciakeret alkalmazása az európai oktatási rendszerekben*. B Tematikus Osztály: Strukturális és Kohéziós Politikák.

A cikkben szereplő online hivatkozások

- URL1: *Közös Európai Referenciakeret 2002*. http://www.nyak.hu/nyat/doc/ker_2002.asp
- URL2: *Szintillesztési módszertani segédlet*. https://nyak.oh.gov.hu/nyat/doc/modszertani_seggedlet.pdf
- URL3: *Magyarországon akkreditált nyelvvizsgarendszerek*. https://nyak.oh.gov.hu/doc/akk_vizsgarendszer.asp
- URL4: *Nyelvhasználat és nyelvhasználó/nyelvtanuló*. https://nyak.oh.gov.hu/nyat/doc/KER_2002/4%20fejezet_2.pdf
- URL5: *Feladatok és szerepük a nyelvtanításban*. https://nyak.oh.gov.hu/nyat/doc/KER_2002/7%20fejezet_2.pdf
- URL6: *LforS rendészeti nyelvvizsga*. <https://www.onyc.hu/lfors/>

Alkalmazott jogszabály

- 137/2008. (V. 16.) Korm. rendelet az idegennyelv-tudást igazoló államilag elismert nyelvvizsgáztatásról és a külföldön kiállított, idegennyelv-tudást igazoló nyelvvizsga-bizonyítványok Magyarországon történő honosításáról

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

- Láng N. (2025). Rendészeti angol szaknyelvi vizsgarendszer (LforS), távlati lehetőségek. *Belügyi Szemle*, 73(2), 289–301. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i2.pp289-301>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Láng Nóra, aki a lang.nora@nokitc.hu e-mail címen érhető el.

Egy civil szervezet a humánbiztonság érdekében (A Magyar Máltai Szeretetszolgálat nemzetközi terepen végzett humánbiztonsági és egészségbiztonsági szerepe)

An NGO for Human Security

(The Human Security and Health Security Role of the Hungarian Charity
Service of the Order of Malta in the International Field)

Babos Tibor

Dr., PhD, oktató
Óbudai Egyetem,
Biztonságtudományi Doktori Iskola
babos.tibor@uni-mate.hu

Tampu Stelian

doktorandusz
Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület,
Óbudai Egyetem,
Biztonságtudományi Doktori Iskola
tampu.stelian@maltai.hu

Absztrakt

Cél: A civil szervezetek szerepe nemzetközileg vegyes megítélés alá esik. Világszerte léteznek és működnek lokális, regionális és globális civil szervezetek is. A lokális szervezetek azok a helyi hasznos civil szervezetek, amelyek csak egy-egy városban, vagy egy településen fejtik ki tevékenységüket, a regionális szervezetek azok, amelyek már országos, valamint kontinentális jelenléttel is bírnak, de léteznek globális civil szervezetek, amelyek tevékenysége lokálisan is, regionálisan is és több kontinensen is látható. A szerzők a Magyar Máltai Szeretetszolgálat globális humánbiztonsági aspektusát szeretnék értelmezni a teljesség igénye nélkül.

Módszertan: A tanulmány szerzői a Máltai Lovagrend szervezetének bemutatása előtt általánosságban értelmezik a biztonságot, röviden értekeznek Magyarország biztonságáról, az Európai biztonságról, a globális biztonságról, valamint mindezek összefüggéseiről. A Magyar Máltai Szeretetszolgálat globális tevékenységének bemutatásához jelen tanulmányban csak a szolgálat afrikai tevékenységét emelik ki a megjelent szakirodalom és a szervezet kommunikációs forrásai alapján.

A szerzők a kéziratot magyar nyelven nyújtották be. Benyújtás: 2024. 11. 13. Átdolgozás: 2024. 11. 18.
Elfogadás: 2024. 11. 20.

Megállapítások: Az 1989-ben megalakult szervezet nagyon gyorsan a magyarországi szociális biztonság egyik főszereplőjévé vált, majd nagyon hamar az európai humanitárius tevékenységek együttműködő tagszervezete lett, és az ezredfordulóra már – az Európán kívül vállalt humánbiztonsági szerepe miatt – globális civil szervezetté nőtte ki magát.

Érték: A globalizáció felgyorsulásával ma már egyre több civil szervezet nem csak lokális társadalmi szerepet tölthet be, hanem egyre könnyebben képes huzamos jelenléttel a föld bármelyik pontján karitatív és humánbiztonsági feladatokat ellátni, valamint képes természeti és humanitárius katasztrófák elhárításában és helyreállításában segítséget nyújtani az emberi élet és értékek védelme mentén.

Kulcsszavak: biztonság, globális védelem, civil szervezetek, kormányzati szervek

Abstract

Aim: The role of NGOs is viewed in mixed terms around the world. Local, regional and global NGOs exist and operate worldwide. Local organisations are those active only in a single town or municipality. Regional organisations are those that have a national or continental presence. But there are also global NGOs, whose activities are visible locally, regionally and on several continents. We would like to interpret the global human security aspect of the Hungarian Maltese Relief Service without being exhaustive.

Methodology: Introducing the Order of Malta, we discussed security in general following by Hungary's, European and global security as well as their interconnections. In order to present the global activities of the Hungarian Maltese Charity in this paper, we have only highlighted its activities in Africa, based on published literature and the organisation's communication sources.

Findings: Founded in 1989, the organisation quickly became a major player in the field of social security in Hungary. After that very quickly became a cooperating member of European humanitarian activities, and at the turn of the millennium, it became a global NGO because of its role in human security outside Europe.

Value: with the acceleration of globalisation, more and more NGOs are now able not only to play a local social role, but are increasingly able to provide a permanent presence anywhere in the world, to carry out charitable and human security tasks. Furthermore they can assist in the response and recovery from natural and humanitarian disasters, in the protection of human life and values.

Keywords: security, global protection, NGOs, government agencies

Bevezetés – a biztonságról általában

Az emberiség alapszükségleteinek egyik legfontosabb alappillére a biztonság, a létbiztonság, az élet védelme és annak biztonságba helyezése. Természetesen a történelem során a biztonság fogalma, lényege és tartalma folyamatosan változott és változni fog. Az ember fejlődésének is alapja a biztonság. Ha egy embercsoport félelemben él, akkor nem tud alkotni, gyarapítani, építeni és fejleszteni. Az egyén képességeit is gúzsba köti a félelem, a biztonság hiánya, az állandó küzdelem a létbiztonság megteremtéséért lehetetlenné teszi az individuum alkotási képességeit is. Természetesen tudjuk, hogy az emberiség történelmét végigkísérték a biztonságért folytatott küzdelmek, az állandó természeti csapások, mint az árvizek, földrengések, tűzvészek, aszályok, vulkánkitörések, és számos egyéb természeti jellegű jelenség által okozott diszkomfortos érzet is nehezítették az emberiség fejlődését. De az ember biztonságért folytatott küzdelme egyben az ember fejlődésének motorja is. Az ember a szabad természetben védtelen volt, ezért a védelmének a megteremtésével egyidőben a természeti környezetét kellett átalakítania, megváltoztatnia, biztonságossá tennie. Már nem volt elég a természetes barlangok védelme, maga építette meg védelmi infrastruktúráit, így az ember elkezdett településeket, városokat építeni, melyek nemcsak a természettől védték meg, hanem az embertársaitól is. Ezek a folyamatok zajlanak ma is.

Ma a biztonság fogalma természetesen mást jelent, mint ötezer vagy akár tízezer évvel ezelőtt. A biztonság kérdése ma már nemcsak egy szűk környezet helyzetét öleli magába, hanem nemzeti (országos), kontinentális és globális keresztmetszetek kérdései határozzák meg, interkontinentális és globális együttműködési folyamatok, szövvényes szövetségek sikeres vagy sikertelen létén múló erőfeszítések története, amelyek meghatározzák az emberek biztonságba vetett hitét. Az országok folyamatosan fejlesztik képességeiket, tudásukat, műszaki eszközeiket, ellenállóképességüket minden kellemetlen és a biztonságunkat veszélyeztető tényezővel szemben (Sáfár, 2018). Környezetünkben nagyon komoly változtatásokat hajtottunk végre, hogy biztonságunkat szavatoljuk. Időnként az egyensúly megborul, ezért érzékeljük azt, hogy a klímaváltozás elindult és ennek beláthatatlan következményei vannak és lesznek, ugyanis napjainkban gyakran szembesülünk elviselhetetlen aszályokkal, túlzott esőzésekkel, az évszakokban nem szokványos időjárási jelenségekkel. Az emberiség biztonságérzete teljesen bizonytalan állapotába került, gondoljunk csak az egyre gyakoribb természeti katasztrófákra, az egyre súlyosabb vízhiányra, a járványokra, amelyek hosszú távú következményeit ma fél sem lehet mérni. A regionális geopolitikai törekvések ezt tovább fokozzák, az energia-erőforrások utáni hajsza katasztrófális kimenetelt jósol nagyon sok földrésznek, és akkor még nem említettük az

indusztriális katasztrófák előrejelzéseit (Deák, 2007). Amikor a hidegháború végét ért az USA és a Szovjetunió között, volt egy pillanata a történelemnek, amikor egyes gondolkodók azt hitték, hogy a globális politikai, gazdasági és társadalmi folyamatok egy olyan irányba haladnak, mely az emberiség boldog beteljesülését fogja eredményezni (Fukuyama, 1992). De hamar akadt olyan vélemény, s talán ez látszik beteljesülni, hogy a globális politikai, gazdasági és társadalmi folyamatok nem kibékülnek egymással, hanem egymásnak feszülnek, előidézve természeti és humanitárius katasztrófák sokaságát, s földrészek kultúrái megküzdve egymással keresik biztonságukat a globális térben (Huntington, 1996). Földünk minden országának vezető hatalma megszervezi társadalmának biztonságát, ha teheti regionális vagy globális biztonsági szerveződésekhez csatlakozik, felépíti biztonsági szerveit, felkészíti civil társadalmát a biztonsági feladatokban való részvételre, hogy lehetőleg hatékonyan vehessék fel a harcot egy-egy lehetséges természeti és humanitárius katasztrófával szemben.

Azt a meghatározást, hogy a globális biztonság keretein belül Európának milyen kapcsolódási pontjai vannak, és Európa biztonságát milyen befolyásolási összefüggések határozzák meg, nem egyszerű felvázolni (Babos, 2019). Abban azonban biztosak lehetünk, hogy a globális kihívások sokasága nem fogja kikerülni és megkímélni az európai társadalmakat sem, sőt azt a megállapítást kell tennünk, hogy a biztonsági kockázatok talán a leginkább ezen a kontinensen fejthetik ki káros hatásukat, annak ellenére, hogy Európát és ezen belül az Európai Uniót a béke és a jólét szigetének hitték még néhány évvel ezelőtt (lásd ESS-2003¹ nyitó mondatát), pedig a biztonsági kockázatok akkor is fennálltak (Tocci, 2017). Nem egyszerű meghatározni a nem túl egységes Ázsia országaiban helyzetét sem annak ellenére, hogy több fajta és érdekeltségű tömörülés tagjaivá válnak (SCO, BRICS, FÁK, SAARC, CSTO – „Keleti Nato”²) (Leszczenko, 2021). Az Afrikai kontinens helyzete sem egyértelmű, amely földrésznek országai szintén több szövetség tagjaiként tarthatók számon (AU, BRICS³), de történelmi múltja és egyedi klimatikus helyzete más kihívások elé állította és állítja az Afrikai országok vezetőit a globális biztonsági pályáján. Az afrikai kontinens fejlődésének közismert lassú üteme, amely nagyban kihívás- és biztonság-
védelmi tényezőire is, alapvetően meghatározza és lassítja az antidemokratikus állami berendezkedéseinek felszámolását (Besenyő, 2017). Szociális, egészségügyi, társadalmi biztonságának hiánya súlyos teherként jelenik meg globális

-
- 1 European Security Strategy 2003. A Secure Europe in a Better World. Council of the European Union.
 - 2 SCO – Shanghai Cooperation Organization; BRICS – Brazil, Russia, India, China and South Africa; FÁK – Független Államok Közössége (1991); SAARC – South Asian Association for Regional Cooperation; CSTO (KBSZSZ) – Collective Security Treaty Organization (1992).
 - 3 AU – African Union; BRICS – Brazil, Russia, India, China and South Africa.

szinten, hiszen a 20. század globális migrációs mozgásait az Afrikai kontinens szignifikánsan meghatározza. A Közel-Kelet folyamatos zavaros helyzete sem ad okot a nyugalomra (Besenyő, 2019).

AZ EU irányába kiható gazdasági migráció, mely hatalmas súllyal nehezedik a tagállamok kritikus infrastruktúráira, nem segíti a kontinens biztonságának megnyugtató rendezését, hiszen a tagállamok eltérő magatartást és gondolkodást tanúsítanak a jelenséggel szemben. Vannak olyan tagállamok, zömében a közép-európai államok, melyek nem akarják befogadni a gazdasági bevándorlókat, mert biztonságvédelmi kockázatot látnak a folyamat háttérében, míg az EU nyugati államai jónak tartják az érkező tömegeket, hiszen gazdasági hasznot remélnek a bevándorlók megérkezéséből úgy, hogy a biztonságkockázati tényezőket nem akarják figyelembe venni. Az USA helyzete világhatalmi pozíciója ellenére sem túl egyszerű, hiszen az Egyesült Államok sem mentesül a bevándorlás terhétől, ugyanis a déli határai folyamatos nyomás alatt vannak, de ugyanúgy meg kell küzdeni a terrorizmus kérdéseivel is, annak bonyolult kockázataival, melynek szemtanúi voltunk a 2001 szeptemberi események kapcsán is. A Szovjetunió felbomlásával egy világhatalmi monopolhelyzetet örökölt meg az Egyesült Államok, mely kiváltságos helyzet talán a mai napig eltart, bár ezt a mai geopolitikai események láttán meg kell vizsgálni, annak ellenére, hogy gazdasági és katonai dominanciáját az elmúlt harminc esztendőben senki nem merte megkérdőjelezni. A kétpólusú világrendszer után egy egypólusú világrendszer uralta közel harminc évig a világot. Azonban ma már ez nem annyira egyértelmű. Kína felemelkedése, India gyarapodása és az Orosz Föderáció megerősödése megkérdőjelezi az USA egyedüli vezető szerepét (Matus, 2019).

A 18. századtól kezdődő globális ipari forradalom következményeként kialakult modern társadalmak magas biztonsági kockázatokat rejtenek magukban. Nemzeti, kontinentális és globális szinten is szükséges a határokon és a kontinenseken átnyúló biztonságvédelmi együttműködések megszervezése, úgy kormányzati szinteken, mint a civil társadalmak szintjén. Megállapításunk, hogy ezekben az együttműködési rendszerekben a magyar civil szervezetek is részt vesznek mint aktív szereplők, és tevékenységükkel a globális biztonság kiemelkedő aktivistái a 21. században világszerte, főleg a fejlődő országok biztonságvédelmi keretrendszereiben.

Magyarország biztonságának értelmezése az európai biztonsági rendszerben

A 21. század történéseinek tükrében nagyon nehéz pontos meghatározást megfogalmazni, hogy a mai Magyarország miként illeszkedik bele az európai

biztonsági rendszerek működésébe, milyen úton érkezett meg és csatlakozott egy olyan Európa nemzeteinek közösségébe, amelytől hagyományait és kulturális eszközeit tekintve nagyon eltér, ezért az évszázadok során nehezen fogadták be. Mindezen okok történelmi előzményeit nem áll módunkban itt részletesen kifejteni, de mindenképpen megjegyzendő, hogy a magyar állam helyzete a közép-európai térség geopolitikai sakkjáráján nagyon sok szempontból nehezen illeszkedik a többi európai nemzet sorába. Mindazok ellenére, hogy a magyar államiság immár ezer éve a keresztény Európa része, ázsiai származása és különleges nyelvi ismérvei miatt nem volt nehézségektől mentes biztonságának megteremtése és megőrzése az Európai kontinensen. Magyarország Európa azon térségében található, amely a történelem során mindig is ütköző zónaként volt ismert, vagy felvonulási területe volt a népmozgásoknak. A történelem nagy birodalmainak keresztmetszete volt itt, ahol megemlíthetjük a Római Birodalmat, a Német-Római Császárságot, az Oszmán Birodalmat, az Orosz Birodalmat és később a szovjet érdekeket, de még az USA birodalmi érdekei is begyűrűznek a térség geopolitikai kérdéseibe. A hidegháború időszakában ugyan a szovjet birodalom része volt Magyarország, de mindenki tudta, hogy az ország ezeréves keresztény kultúrája révén, politikai hagyományait értelmezve a nyugati áramlathoz kötődik és vonzódik (Botz, 2007).

Magyarország biztonsági érdekei a 20. század utolsó évtizedeiben nagyon határozott irányba mozdultak el, hiszen a Szovjetunió szétesése lehetővé tette, hogy olyan geopolitikai lépéseket fogadjon, amelyek egyirányú, de biztonságpolitikai szempontok alapján a legfontosabb és legbiztonságosabb szövetségek tagjává váljon. A Szovjetunió felbomlásával értelmét veszítette a Varsói Szerződés (1955–1991), amely 1991-ben meg is szűnt, így ebben a katonai szövetségben lévő több állam is elkezdte csatlakozási folyamatát az Észak-Atlanti szövetséghez, az 1949-ben alapított NATO-hoz. A 20. század utolsó évében három volt, az egykori Varsói Szerződéshez tartozó tagállamot vettek fel a NATO-ba, a mai V4-ek⁴ három országát, Csehországot, Lengyelországot és Magyarországot (Marton, Balogh, & Rada, 2015). Az ország biztonsági övezeteinek katonabiztonsági szektora teljesítve lett, Magyarországot 1999-től a NATO katonai védelmi ernyője alá helyezve, így már nem csak az ENSZ védőhálójához tartozott (Stepper & Szálkai, 2015). A Magyar Honvédség helyzete ekkortól megváltozott, átalakult, és azóta is kiegészítő részét képezi a NATO katonai békemissziók rendszerének. A globális kihívások már a 20. század második felében is érintették Magyarország biztonsági kérdéseit, annak ellenére, hogy a térség háborús esélyei már nem látszottak annyira valószínűnek,

4 Visegrádi Négyek – Csehország, Lengyelország, Magyarország és Szlovákia.

mint azelőtt, de a problémák adottak voltak. Komoly gazdasági és politikai kihívások mellett, nagyon sok gazdasági, társadalmi és szociális kérdéssel kellett megküzdenie az országnak. Nagyon fontos volt előtérbe helyezni a megelőzést, a prevenciót a természeti csapások tekintetében is. Ha szemügyre vesszük azokat a kockázatokat, amelyek Magyarországra leselkedtek a 20. század második felében, akkor egyértelmű választ kapunk, hogy az Európai Unióhoz való csatlakozása politikabiztonsági, gazdaságbiztonsági, társadalombiztonsági értelemben nagyon észszerű volt. Elmondható, hogy a humánbiztonság legfontosabb alappillére központi kérdés lett Magyarországon is, ami az ENSZ által is régóta szorgalmazott alaptétel, hogy az „*ember biztonságának*” komolyabb hangsúlyt kell kapnia.

A globális éhínségek, a szegénység, a természeti csapások által veszélyeztetett embercsoportok, a víz hiánya, az emberi jogok megsértése, az antidemokratikus államok berendezkedései minden bizonnyal hatással vannak az európai biztonsági rendszerekre, és ezeken keresztül Magyarország biztonságára is. Az EBESZ (OSCE)⁵ tagjaként Magyarország is részese azon törekvéseknek, hogy az európai polgárok biztonságát szavatolják, amelyeket egyébként az ENSZ alapokmánya is tartalmaz, és az EBESZ mint egy regionális alapszervezet, kooperatív módon törekszik megvalósítani feladatait az európai biztonság legalapvetőbb érdekeinek megfelelően. Magyarország a nyugati biztonsági szervezetekhez való csatlakozásával megvalósította azt az alapkövetelmények által is megfogalmazott biztonsági elvárást, amely elméletileg eleget tesz a kor európai kihívásainak, úgy a 21. század migrációs kihívásainak, mint minden más biztonsági elvárásnak. Ennek ellenére érdemes megemlíteni Magyarország azon törekvését, melyet „keleti nyitásnak” neveznek, amely szerint a ma már kialakulóban levő több pólusú világban az ország gazdaságbiztonságát és energiabiztonságát csakis a felemelkedő gazdaságok irányába tett elmozdulások alapozhatják meg, és ez a több irányba való nyitottság útján lehetséges. Magyarország biztonságának nagyon pontos meghatározásánál nem hagyhatjuk figyelmen kívül az 1163/2020 (IV. 21.) Korm. rendeletet sem (Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiája „Biztonságos Magyarország egy változékony világban”), mert a dokumentum nagyon pontosan megfogalmazza az ország viszonyát a nemzetközi szervezetekhez, a NATO-hoz, az EU-hoz, az EBESZ-hez, a V4-hez. A dokumentum megfogalmazza a jelen biztonsági kérdéseit és az azokra adandó válaszokat, amelyekre megoldást jelentenek az ország állami, rendvédelmi szervei és az ország nem kormányzati szervei, azaz a civil szervezetek, amelyek szerződéses kötelékben az állami szervekkel együtt részt vesznek Magyarország,

5 EBESZ (OSCE) – Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet.

Európa és a globális világ biztonsági problémáinak megelőzésében, elhárításában és helyreállításában [1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat]. A nemzetközi biztonságpolitikában a nem állami szervek szerepe hangsúlyosan növekedett, így a Magyarországon megalakult és nagyon nagy befolyással rendelkező civil szervezetek is teret nyertek Európában és Európán kívül is olyan aktivitásokat kifejtve, amelyek révén nagyban hozzájárulnak a globális humánbiztonság megteremtéséhez, elősegítéséhez.

Az európai biztonság

Minden jelenlegi geostratégiai jel arra enged következtetni, hogy az európai biztonság és annak biztonságrendszere nem értelmezhető a globális szintér nélkül. Európa biztonsága ma a globális térben törékeny és kiszámíthatatlan, mert annak minden axiómájának súlypontja eltolódott úgy, hogy kiszolgáltatott helyzetbe hozta tagállamait, kitéve a globális fenyegető folyamatoknak, amelyek többnyire a Közel-Keletről és Afrikából indulnak ki (Babos, 2019). Nagyon fontos előzmény, hogy a kelet-európai átrendeződések teljesen megváltoztatták Európa geopolitikai stratégiáit, politikai rendszereit, gazdasági szerkezetét és biztonsági helyzetét a globális térben. A kelet-európai államok ugyan felszabadultak egy birodalmi rezsim alól, de a nyugati integrációs törekvések nem alakultak teljesen az elvárásoknak megfelelően. Az európai piac bővült, de vele együtt bővültek a gondok is addig, hogy a 21. század elhozta az első EU-ból való kilépést is, a brexitet, ezért sokan vélik jogosnak azt a tényezőt, hogy az EU-nak sokkal komolyabb felelősséget kellene vállalnia az állampolgárai védelme érdekében (Szép, 2016). A globalizáció magával hozta Európába azokat a biztonságkockázati tényezőket is, amelyekkel addig kevésbé találkoztak az európai polgárok. Már a Szovjetunió felbomlásának időszakában Európa keleti régiójában rögtön szembesültünk egy nagyobb menekülthullámmal, nevezetesen az NDK menekültekkel, akik Magyarországon keresztül az NSZK irányába tartottak, a romániai menekültekkel, akik Magyarországra igyekeztek, a délvidéki háború borzalmaival, majd az európai integrációs nehézségekkel. A globális éghajlatváltozások által keletkezett biztonsági problémák sem maradtak el. Árvizek, ipari katasztrófák, éhínségek, népmozgások, az információs forradalom kiszélesedése mind-mind azzal szembesítette az európai kontinens államait, hogy valami nem működik jól, valamit tenni kell. Az Európai Unió államainak hadseregei leépültek az elmúlt nyolcvan évben, a NATO-ba vetett bizalom nem is ösztönözte az államokat a hadseregei fejlesztésre, így a katonai biztonsági kitettsége nagyon megnőtt Európának. Az EU biztonsági helyzete,

szerepe és a globális súlya teljesen leértékelődött, ma már világosan állítható, hogy az USA befolyása alól nem igazán tud kibújni. A 2001 szeptemberében történt események után az USA önállóan megfogalmazta saját nemzetbiztonsági stratégiáját és ezt 2002-ben közzé is tette (Gazdag & Remek, 2018). Ennek hatására az EU-nak is állást kellett foglalnia és meg kellett fogalmaznia saját stratégiáját, magatartását a világban zajló események kapcsán, így aztán az EU biztonságpolitikai megbízottja, Javier Solana kidolgozta azt a dokumentumot (URL1), melyet az EU Tanácsa el is fogadott. Ebben a dokumentumban nagyon szűk összegzésben a következő főbb biztonsági tényezők fogalmazódnak meg: terrorizmus, a tömegpusztító fegyverek terjedése, regionális konfliktusok, szervezett bűnözés, a bukott államok kérdése. A dokumentum az akkori virágzó európai korszak ellentmondásait akarta áthidalni, mert az USA geopolitikai „magánakciói” megijesztették az európai vezetőket, nem volt konszenzus például a 2003-as iraki invázióval kapcsolatban sem (Tocci, 2017). Az említett dokumentum elfogadása nem oldotta meg Európa problémáit, mert a geopolitikai események gyorsan változtak, sőt az idő haladtával újabb biztonsági problémákkal kellett szembesülnie Európának, mint amilyen a migráció, a járványok, a természeti katasztrófák. Az általunk immár jól ismert 2015-ös migrációs események arra készítették az Európai Uniót, hogy egy újabb alapidokumentummal próbálkozzon, amit az akkori külügyi és biztonságpolitikai főképviselője, Federica Mogherini nyújtott be az Európai Tanácsnak 2016-ban, *Közös jövőkép, közös cselekvés: Erősebb Európa. Az EU globális kül- és biztonságpolitikai stratégiája* címmel (Federica, 2016). Ezt az alapidokumentumot nagyon gyorsan elfogadta az Európa Tanács, és azóta is érvényben van. Közben elindult a brexit folyamata, és ez azért érdekes, mert ennek a dokumentumnak a kidolgozásában részt vettek a kiválni készülő angol európai képviselők is. Ennek a dokumentumnak már – a 2003-as dokumentumhoz viszonyítva, amely elég optimista volt – nagyon más volt a nyitó mondata: „*Erősebb Európára van szükségünk. Ezt érdemlik polgáraink, ezt várja el a nagyvilág. Egzisztenciális válság idejét éljük, az Európai Unión belül és kívül*” (Tocci, 2017). Az Európai Unió globális térben való meggyengülésének utolsó vergődését láthatjuk ebben a dokumentumban, mert annak ellenére, hogy itt is négy pontban határozza meg a célkitűzéseket (1. érdekek, 2. vezérlő elvek, 3. külügyek főbb prioritásai, 4. cselekvés főbb elemei a jövőkép alapján), a kontinentális problémákra nem ad kellő választ, azonban a humánbiztonsági megfogalmazását fontos kiemelnünk, ahogy a civil szervezetekkel és a magánszférával való együttműködés elvei nagyon szépen körvonalazódnak a dokumentumban, miközben „*önmagát felelős globális szereplőként (responsabile global stakeholder) határozza meg*” (Molnár, 2016). Az az eddigi tapasztalatok alapján az Európai Unióban, azt a naiv

magatartást láthatjuk, hogy a Joseph Nye politológus által megfogalmazott „soft diplomacy” eszközt részesítenék előnyben, mert ez esetben nem szükséges a katonai és a gazdasági erő ahhoz, hogy meggyőző globális erő legyen, és az Európai Unió tagállamainak döntő többsége elhiszi, hogy rendelkezik ezen eszközökkel, annak ellenére, hogy azért a NATO-val való együttműködését fontosnak tartja (Joseph, 2004). A fent említett dokumentum fontos, annak ellenére, hogy a 2007-ben megfogalmazott Lisszaboni Szerződés is a közös védelemre és közös biztonságpolitikára ösztönzi a tagállamokat. Az Európai Védelmi Ügynökség (European Defence Agency – EDA) 2004-es életre hívása is ezt a szellemiséget szorgalmazta, mely a közös védelmi kutatások, közös hadiipari fejlesztések és a közös képességfejlesztések irányába mozdítaná el Európát. Az 1970-es években megalakult EBEÉ (Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet) is a kontinens meghatározó biztonsági szerve mind a mai napig (Gazdag & Remek, 2018).

A globális biztonság

Miután röviden, a teljesség igénye nélkül, áttekintettük Magyarország biztonsági helyzetét, annak helyét az európai biztonsági keretrendszerekben, megnéztük Európa szerepét a globális térben, fontos megnézni a globális tér összes geopolitikai szereplőjét és a megfogalmazható biztonsági kérdéseket, melyek a Föld minden lakosát érintették és érinteni fogják.

A 20. század végén úgy tűnt, hogy a Földünk biztonságát meghatározó globális szereplők nagyon egyszerűen eldöntötték, hogy kié legyen a vezető szerep, így az 1991. év utáni közel harminc esztendőben az a hamis látszat tévesztette meg a szakterület kutatóit, szakértőit, hogy a világot katonailag, gazdaságilag és ideológiai szempontból is egy játékos irányíthatja majd nagyon sokáig. Már a 21. század első évtizedében el kellett gondolkodniuk a szakértőknek azon, hogy a világ már nem unipoláris, nem bipoláris, hanem multipoláris „sakkjátékká” kezd válni, azaz a hatalom gyakorlásában, az irányok mutatóiban már nemcsak az USA játssza a fő szerepet, hanem teret kérnek az ez idő alatt gazdaságilag és katonailag megerősödött új hatalmi erők, államok, szövetségek. A globalizáció térnyerése ugyan felgyorsította az egymásra utaltság kérdéseit úgy gazdaság- és biztonság- mint társadalombiztonsági téren, s az érintett aktorok érdekeinek megfelelően és geostratégiai elveik és szempontjaik mentén csatlakoztak egy-egy gazdasági vagy katonabiztonsági szövetséghez, azonban ezzel párhuzamosan ez a folyamat kétségtelenül erősítette a szuverenista, jellemzően nemzeti érdekeket hangoztató szereplők körét is, akik nem a globalizmus

irányelvei alapján, hanem a regionalizmus eszméi mentén képzelik el a jövőjüket. A 21. század globális kihívásai, melyeket immár nem egy világhatalmi szereplő határozhat meg, nagyon sokrétű: idesorolhatjuk az államkudarccokat, gazdasági válságokat, terrorizmust, népmozgásokat, természeti katasztrófákat, ipari katasztrófákat, nemzeti konfliktusokat, az erőforrásokért folytatott harcot, az alapvető élelmiszerek biztosítását (mint például a víz kérdése), a legfontosabb kritikus infrastruktúrák védelmét, a virtuális térben elkövetett visszaéléseket, a kiberbűnözést és a regionális háborúkat (Rada, 2007). Azonban világosan látjuk azt is, hogy nagyon nehezen birkóznak meg még a legnagyobb hatalmi szereplők is a nagyobb természeti vagy humanitárius katasztrófák terhével, nehézségeivel. Elég, ha csak a 2005-ös Katrina hurrikán esetére gondolunk (Irons, 2006). A NATO vezető állama mint globális stratégia nem tudta alkalmazni a reziliencia elvét, nem tette ellenállóképessé társadalmának legveszélyeztetettebb rétegét abban a régióban, ahol a Katrina hurrikán lecsapott 2005-ben (Sáfár, 2018). A világbiztonsági szereplők egyike nyilvánvalóan a NATO, melynek katonabiztonsági szerepe ma globális szinten a legnagyobb, azonban érdemes odafigyelni Kínára mint nemrég felemelkedő gazdasági, katonai és technológiai nagyhatalomra (Babos, 2019). Globális gazdasági és katonai hatalom lett újra Oroszország is, amely ha kell, kemény eszközökkel is kivívja vezető szerepét a világban (Jójárt, 2017). Ugyanolyan figyelmet kellene szentelni India megjelenésének a világgazdaság és politikabiztonság terepén, hiszen demográfiai adatait tekintve ma talán már számottevő szereplő globális szinten is, és gyors gazdasági és technikai fejlődése lassan nemcsak lokális szinten érzékelhető, hanem globális szereplőként is számontartható tényező lesz. Az Afrikai Unió is fejlődést mutat, nem szabad, hogy megtévesszen a jelenlegi gazdasági teljesítménye, mert a demográfiai adatai arra engednek következtetni, hogy 2050-re már nem lesz megkerülhető erő (Klemensits & Eszterhai, 2017). Fontos megemlíteni az SCO (Shanghai Cooperation Organization) szövetséget, a SAARC (South Asian Association for Regional Cooperation) szövetséget, melyek ugyan nem katonai szövetségek, mint a CSTO (KBSZSZ), de jól beilleszkednek a ma már egyértelműen körvonalazódni látszó Eurázsia tömörülésének paradigmájába (Berek, 2018). Brazília, Oroszország, India, Kína, Dél-Afrika és az újonnan csatlakozottak tömörüléséből álló BRICS gazdaságbiztonsági szerepe is fontos tényező a globális térben, ez a szövetség sem az USA érdekei szerint alakítja tevékenységét. Az EU tagállamainak civil szereplői jelen vannak a fent említett geopolitikai térségekben, és globális szinten aktív szereplők a humánbiztonság és egészségbiztonság területein.

A Magyar Máltai Szeretetszolgálat humánbiztonsági kihatása nemzetközi színterekre

Az eszme rövid története

Európa társadalmi értékrendje a Közel-Kelet kétezer évvel ezelőtti szellemi-kulturális eseményein alapszik. A Máltai Lovagrendet az ezredforduló utáni évszázad politikai és geopolitikai történései hozták létre. A keresztény és muzulmán szembenállás nemcsak területek megszerzésére irányult, hanem komoly társadalmi, kulturális és biztonsági kockázat volt mindkét fél részére, ezért cselekvési nyomás alá helyezték az akkori szereplőket. Mindezek tükrében érthetőek meg a keresztes hadjáratok is. A Magyar Máltai Szeretetszolgálat eszmei értéke ide nyúlik vissza, jelezve, hogy akkor is fontos szempontok szerint értékelték a társadalom- és a humánegészségügyi biztonság keretrendszerait nemcsak lokális szinten, hanem akár interkontinentális viszonylatokban is. A szervezet (a Magyar Máltai Szeretetszolgálat) tulajdonosának, a Szuverén Jeruzsálemi, Rodoszi és Máltai Szent János Katonai és Ispótyalos Rend (továbbiakban: Rend) megalakulása a keresztes hadjáratok megindulásának elejére tehető, és az adatok szerint a kiindulási terület maga Jeruzsálem volt, mely terület visszafoglalásáért kezdődtek a keresztes hadjáratok 1096-tól. Vannak nem teljesen bizonyított feltételezések, melyek szerint a szervezet csírája olasz kereskedők szentföldi tevékenységéből indul 1070 környékén, mely tevékenység arra vonatkozott, hogy az oda zárandokolt európai polgárok egészségbiztonságát vállalták magukra. Minden bizonnyal tudjuk, hogy az első biztosan megnevezhető elkötelezett hospitium (ispóty) vezetője a provence-i származású, szerzetesi életre vágó Gérard de Martigues volt, akit a mai napig a rend alapítójaként tartanak nyilván. Világosan megállapítható, hogy ezt a szerepet csakis olyan független és szabad férfiak vállalhatták magukra, akik odautazhattak, vagy akár ott is maradhattak, ahol a feladat éppen adott volt. A források szerint már komoly szerepet játszottak Jeruzsálem visszafoglalásakor is 1099-ben, majd 1113-ban II. Paszkál pápa *Piae postulatio voluntatis* című bullájában elismeri a Rendet mint az első nemzetközi jellegű, betegeket ellátó intézményt. Lovagrenddé alakulása a Templomos Lovagrend mintájára történt, melyet II. Kallixtusz pápa ismert el 1120-ban, ugyanis az általuk elvégzett feladatok – mint a beteggondozás, szállásbiztosítás, szegények ápolása – mellett a közel-keleti hadakozások egyre inkább szükségszerűvé tette azon tagok katonai szerepvállalását, akik rendelkeztek a megfelelő képzéssel és felszereléssel. A következő évszázadok hadakozásai alatt a csatamezők már nem nélkülözték a rend katonai szerepét, ugyanis a kor társadalmi rendjét a lovagrend is leképezte: bellatores (harcolok),

oratores (imádkozók), aratores (dolgozók). A Rend társadalmi felépítése is hasonló: clericos, sacerdotes, laicos liberos. A Rend ugyan rendelkezett regulával, de a regula Szent Benedek regulája és az Ágostonod regula keverékéből állt össze, amelyet egy Raymund du Puy nevű vezető állított össze 19 pontban. A Rend központja tehát megalakulásakor Jeruzsálem volt, de az évszázadok során nagyon sok központot cserélt, 1186–1206 között Margat vára volt a központja, majd ennek elvesztése után 1285-ig Akkon vára, melyet Ciprus szigete követett 1309-ig. Ezen idő alatt szűnt meg a Templomos Lovagrend, melynek számos oka volt, de a történetírók közül sokan annak tulajdonítják, hogy nem vállalta fel a nemzetköziséget, hanem megmaradt a francia nemzet keretein belül. A Máltai Lovagrend következő állomása Rodosz szigete volt 1522-ig, amikor a török szultán elfoglalta a területet és szabad elvonulást adott a Rend tagjainak. Málta szigetét 1523-tól 1789-ig birtokolták, de Napóleonnak köszönhetően ezt is el kellett hagyniuk, így 1834-től a Rend jelenlegi székhelyén, Rómában tartózkodik (Romhányi, Solymári, & Tihanyi, 2021; Török & Legeza, 2009).

A Magyar Máltai Szeretetszolgálat

A Máltai Lovagrend civil szervezete, a Magyar Máltai Szeretetszolgálat megalakulása a 20. század végén lezajlott események sűrűjében történt, az 1989–90-es években, a hidegháború megszűnésekor. A bilaterális korszak végével és a Szovjetunió szétesésével Kelet-Közép-Európa – mint a Szovjetunió érdekszférája – egyik pillanatról a másikra megszabadult a moszkvai irányítású rezsim fennhatóságától. Az 1980-as évek végén a geopolitikai változások Közép-Európában, Kelet-Európában és Magyarország déli szomszédságában magas társadalombiztonsági kockázattal bírtak a térségekben mindamellett, hogy ezen régió nem minden országában voltak fegyveres konfliktusok a rendszerek megváltoztatásának kieszközlése miatt. Ilyen ország volt Románia, ahol az ország kommunista rendszerének vezetői nem akartak alkalmazkodni a térség politikai változásaihoz, szembeszálltak a társadalmi nyomással, melynek következményeként 1989 végén fegyveres összecsapások alakultak ki Temesváron és Bukarestben. Az erőszak eszkalálódása következtében humánbiztonsági krízis alakult ki, melynek következményeként hatalmas menekültáradat indult meg Magyarországra irányába. A menekültek többsége magyar nemzetiségű volt, így értelemszerűen Magyarországon kértek menedékjogot. Az események következtében kialakult humanitárius krízis kezelésében és biztonságossá tételében a Magyar Máltai Szeretetszolgálat is tevékenyen részt vett. Magyarországon 1989. február 4-től egy törvény lehetővé tette, hogy be lehessen jegyezni önálló civil jogi szervezeteket, ezért a Magyar Máltai Szeretetszolgálatot február 10-én bejegyezték (Tampu,

2020). A kor társadalombiztonsági eseménysorozata sodorta magával a fiatal civil szervezetet, mert tevékenységét alapvetően meghatározták a világpolitikai változásokból eredő európai humánbiztonsági igények, úgy hazai terepen, mint a nemzetközi szintereken is. Magyarország bekapcsolódott a nyugat-európai gazdasági és politikai vérkeringésbe, így minden biztonsági terület átstrukturálása, átszervezése és újragondolása állami szinten már közös gondolkodásra hívta a frissen megalakult Magyar Máltai Szeretetszolgálatot és a korábban betiltott és újra működő civil szervezeteket is. A szeretetszolgálat első évének tevékenysége a Máltai Lovagrend 900 éves társadalom-, szociális- és egészségbiztonsági doktrínáján alapuló, a Lovagrend Alkotmányának értékein nyugvó szellemben indult el, szem előtt tartva a Máltai Lovagrend szuverenitásának fontosságát. A Máltai Lovagrend szervezetei a Mateser International tagjai. A kelet-közép-európai civil szervezetei egy külön partnerkapcsolati kódex aláírásával, egymás iránti tisztelet megadásával és a Máltai Lovagrend értékrendjének elfogadásával kölcsönös együttműködésben dolgoznak ki projekteket Európában és Európán kívül. Európában a legfontosabb Máltai Lovagrendi szervezetek Magyarországon (Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület), Németországban (Malteser Hilfsdienst), Lettországonban (Maltas Ordena Palidzibas Dienests), Lengyelországban (Maltanska Sluzba Medyczna), Oroszországban (Maltaser St. Petersburg), Ukrajnában (Maltijska Sluzba Dopomohy), Litvániában (Maltos Ordino Pagalbos Tarnyba), Csehországban (Maltezská Pomoc) és Romániában (Serviciul de Ajutor Maltez in Romania) mindig arra törekednek, hogy tevékenységük összehangolt és koordinált formában jelenjen meg Európában globális szinten is, mert humanitárius szellemisségük révén világszerte kiemelkedő egészségbiztonsági tevékenységet fejtenek ki a leghátrányosabb területeken, Afrikában, a Közel-Keleten, Dél-Amerikában és Ázsia különböző országaiban ([URL2](#); [URL3](#)).

A Magyar Máltai Szeretetszolgálat társadalombiztonsági tevékenységei – Magyarországon és külföldi misszióinak keretein belül – már bejegyzésének évében elindultak. Első európai humanbiztonsági feladata az NDK menekültek Magyarországon való ellátása volt (lakhatási, ételmezési egészségügyi, biztonsági), amely 1989. augusztus 14. és november 14. között zajlott, ahol mintegy 48 600, az NSZK-ba igyekvő keletnémet állampolgár Magyarországon keresztül jutott célba. Ugyanebben az évben, 1989. december 23-án Románia irányába vonult ki egy több kamionból álló teherautó-konvoj, amely élelmiszert, ruhaneműt és egészségügyi alapeszközöket szállított. A szeretetszolgálat fontos biztonsági feladatot vállalt magára a jugoszláviai háború kapcsán is, ahol települések kiürítésében vetette be betegszállító és mentőautóit egyaránt. Magyarország Európai Unióhoz történő csatlakozása tágította a Magyar Máltai Szeretetszolgálat nemzetközi hatóságát, és globális egészségbiztonsági szerepet vállalt magára.

A szeretetszolgálat érdeklődése, mint ahogyan nagyon sok európai államnak is, az ENSZ által szorgalmazott és koordinált afrikai nyomortepek felé irányult, és mind mai napig a szervezet itt fejt ki a legfontosabb és legtöbb nemzetközi programját ([URL2](#); [URL3](#)). A Máltai Lovagrend magyarországi szervezete Afrika szubszaharai térségének három nagyon szegény államában kezdett elérdeklődni már 2006 után. Egészségügyi tevékenysége 2009-ben már konkrét megállapodáshoz vezetett, melynek fő célja volt, hogy hosszú távú stratégia keretében az egyik kenyai város egyházi kórházában magyar orvosokból álló missziót indítsanak. Ezt természetesen a Máltai Lovagrend nemzetközi szervezetén keresztül kívánták koordinálni, annak ellenére, hogy a tevékenység finansziális hátterét a Magyar Máltai Szeretetszolgálat vállalta magára. Nagyon komoly előkészületi munkát kellett elvégezni, olyan szervezetekkel, országokkal és egyetemekkel együttműködve, akik már rendelkeztek megfelelő tapasztalattal és háttérrel, mindazonáltal nem elhanyagolva a helyi egyházi és civil szervezetek szerepét, együttműködését. Ennek az egészségügyi tevékenységnek folytatásaként a szervezet 2011 és 2012 között Kenya egyik legnagyobb nyomornegyedében, Kibera nyomornegyed Kambi Muru negyedében, egy tízmillió forint költségvetésű szanitációs központ létesítését valósította meg, melynek pénzügyi hátterét Magyarországról biztosította. A kialakított egészségügyi központ fontos alapellátásokat biztosít a nyomortelepen élők számára, csökkentve az egészségügyi kockázatok sokaságát. A hosszú távú fennmaradás érdekében a megvalósításába bevonták a helyi nem kormányzati szerveket is. A szanitációs központ szolgáltatásai között szerepel a tiszta ivóvíz, zuhanyzó, WC-k kialakítása, mosási lehetőség, és nem utolsósorban valamennyi munkahely lehetősége a telepen élők számára. A létesítmény lehetővé tette, hogy épüljön a szennyvizet elvezető csatorna is, amely szintén csökkenti az egészségügyi kockázatokat az ott élők számára, így mindezeknek köszönhetően sok ezer csecsemő és egészségügyi kockázatnak kitett lakos egészségügyi biztonságát biztosítja mind a mai napig. A szeretetszolgálat a kiberai szanitációs központ sikerének láttán 2012 és 2013 között Kenya egy másik városában is létrehozott egy hasonló higiénés központot. A modern technológiai eszközöket felhasználva ez esetben is egy komplex szolgáltatási csomagot nyújtottak a nyomorban élő helyi lakosság számára. Ennek a projektnek a finansziális mérete már jóval magasabb és színvonalasabb volt. A higiéniai rendszer a mai napig üzemel, ezzel sok ezer ember egészségbiztonságát biztosítva. Kenyában egyéb programok, projektek is zajlanak ezzel párhuzamosan, ilyen projekt a repatriációs program, mely társadalombiztonsági szempontból ugyancsak fontos, mert ennek lényege, hogy a vidékről a nyomornegyedbe költöző, életben maradási menedéket kereső családoknak segítséget nyújt abban, hogy vissza tudjanak költözni vidéki otthonaikba, mely sokkal

biztonságosabb, ha megélhetésük biztosítva van. Mindezekkel párhuzamosan folyamatos hatásvizsgálati programok is zajlanak, helyi egyetemeket bevonva, melyeknek köszönhetően újabb hasonló sikerű, de sokkal nagyobb és hatékonyabb központi rendszerek kialakítását készíthetik elő különböző országok településein, akár más kontinenseken is. A következő afrikai ország Uganda volt, ugyanis Kampala városának szintén nagy nyomortelepe van, Kironde Zone, ahol több százezer vidékről beköltözött család él. A tiszta ivóvíz itt sem volt biztosítva a helyi hatóságok részéről, mert sokszor az ország kormány szervei nem akarnak tudomást venni a létező társadalombiztonsági problémákról. A szervezet itt is hasonló műszaki berendezésű szanitációs központ létrehozását valósította meg, melynek költségeit Magyarország támogatta. A délebre lévő Tanzánia ugyan nem rendelkezik a fent tárgyalt két államéhoz hasonló nyomornegyedekkel, de itt is vannak humanitárius problémák, nagy a szegénység, a meglévő infrastruktúrák hiányosak, ha egyáltalán vannak, elavultak, nem működnek, életveszélyesek. Ebben az országban 2014-ben a szervezet egy iskola teljes vízvezetékét és higiénés helyiségeit újította fel az előzőekhez hasonló méretű összegből, ahol 1200 általános iskolás gyermek tanul ([URL2](#); [URL3](#); [Juhász & Tampu, 2022](#)). A Magyar Máltai Szeretetszolgálat társadalom-, szociális, humán- és egészségbiztonsági tevékenységét folyamatosan bővíti, megújítja, és újabb országokban jelenik meg, mint Szíria, Jordánia, Libanon, Palesztina, Thaiföld, Ukrajna, Szerbia, Pakisztán, Dél-Amerika stb. ([URL2](#); [URL3](#)).

Következtetések

Megállapíthatjuk, hogy az emberiség globális biztonságserkezte nagyon összetett és szövevényes szövetségrendszer hálózatain keresztül értelmezhető, építhető és teljesíthető feladat. A magyar állampolgárok biztonsága nem értelmezhető az európai állampolgárok biztonságának megértése és biztosítása nélkül, de a konceptuális létbiztonság megalapozása társadalombiztonsági, szociálbiztonsági, humánbiztonsági és egészségbiztonsági szempontból Európán kívüli területekre is kinyúlik, mint ahogyan láthatjuk ezt Afrika, illetve a Közel-Kelet társadalmainak alakulása tükrében. Ezen társadalmak biztonságának támogatása és biztosítása műszaki és humán erőforrások mentén, nemcsak az egyes országok kormányainak felelőssége, hanem az általuk elismert és minősített szociális, humanitárius, civil szervezetek felelőssége, alapfeladata és küldetése is.

A Máltai Lovagrend magyarországi szervezete ma Magyarország egyik legnagyobb humanitárius intézményrendszerét fenntartó, nem kormányzati, civil szervezete Közép-Európának. Magyarországi tevékenysége kiterjed az ország

minden régiójára, hatalmas alkalmazotti hálózattal bír, önkéntesek ezreit szólítja meg, ezért nincs olyan szociálbiztonsági szegmens, amelyben ne lenne érintve. De ma már, a szervezet működésének több mint harmincéves távlatából, határozottan kijelenthetjük, hogy globális társadalombiztonsági tényezőként ott van minden humanitárius és természeti katasztrófa eseményeinek enyhítésére, elhárítására és helyreállítására megjelenő nem kormányzati szervezetek között, egészségbiztonsági, humánbiztonsági és társadalombiztonsági feladatokat ellátva, Európában és Európán kívül egyaránt.

Felhasznált irodalom

- Babos T. (2019). A biztonság globális és európai összefüggései. *Hadtudomány*, 29(4), 16–28. <https://doi.org/10.17047/HADTUD.2019.29.4.16>
- Berek Á. (2018). Hazánk keleti nyitás politikája és a 21. századi geopolitikai stratégiák összefüggései. *Külvügyi Szemle*, 8(2), 122–144.
- Besenyő, J. (2017). Low-cost attacks, unnoticeable plots? Overview on the economical character of current terrorism. *Strategic Impact*, 62(1), 83–100.
- Besenyő J. (2019). Magyar katonai és rendőri műveletek az afrikai kontinensen, 1989–2019 (PhD értekezés). Óbudai Egyetem, Biztonságtudományi Doktori Iskola.
- Botz L. (2007). *Magyarország biztonsági érdekei, azok érvényesítésének lehetőségei a hidegháború utáni nemzetközi biztonsági rendszerben multilaterális és bilaterális keretekben.* [Tanulmány]. <https://kisebbssegkutato.tk.hu/uploads/files/archive/902.pdf>
- Deák P. (2007). *Biztonságpolitikai kézikönyv.* Osiris Kiadó.
- Federica M. (2016). *Közös jövőkép, közös fellépés: Erősebb Európa, Globális Stratégia az Európai Unió kül- és biztonságpolitikájára vonatkozóan.* https://eeas.europa.eu/archives/docs/top-stories/pdf/eugs_hu_pdf
- Fukuyama, F. (1992). *The End of History and the Last Man.* Free Press.
- Gazdag F. & Remek É. (2018). A nemzetközi szervezetek és intézmények szerepe a biztonság megőrzésében. In Gazdag F. & Remek É. (Szerk.), *Biztonsági tanulmányok alapjai* (pp. 43–63). Dialóg Campus Kiadó. https://nkerepo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/12604/web_PDF_EKM_Biztonsagi_tanulmanyok_alapjai.pdf?sequence=1
- Irons, L. (2006). Hurricane Katrina as a predictable surprise. *Homeland Security Affairs*. <https://www.hsaj.org/articles/690>
- Jóhárt K. (2017). Az orosz hadseregreform értékelése: Megkétszerezés, átfogó reform. *Nemzet és Biztonság*, 10(2), 43–53.
- Joseph, S. (2004). *Soft Power: The Means to Success in World Politics.* PublicAffairs.
- Juhász P. G. & Tampu S. (2022). Clean water in the slums of East Africa. *Insights into Regional Development*, 4(3), 34–47. [https://doi.org/10.9770/IRD.2022.4.3\(2\)](https://doi.org/10.9770/IRD.2022.4.3(2))

- Klemensits P. & Eszterhai V. (2017). Biztonságpolitikai kihívások és trendek a 21. század közepén. <http://www.geopolitika.hu/hu/2017/06/01/biztonsagpolitikai-kihivasok-es-trendek-a-21-szazad-kozepe/>
- Leszczenko, L. (2021). Russia's 2021 National Security Strategy in the context of the state's strategic culture. *Acta Politologica*, 13(1), 18–26. <https://doi.org/10.17721/apmv.2021.147.1.18-26>
- Marton P., Balogh I., & Rada P. (2015). *Biztonsági tanulmányok: Új fogalmi keretek és tanulmányok a Visegrádi országok számára*. Antal József Tudásközpont.
- Matus J. (2019). Globális trendek és kockázatok a 21. században – a második évtized. *Nemzet és Biztonság*, 12(1), 20–41. <https://doi.org/10.32576/nb.2019.1.3>
- Molnár A. (2016). Közös jövőkép, közös cselekvés: erősebb Európa. Az EU globális kül- és biztonságpolitikai stratégiája. *Nemzet és Biztonság*, 9(2), 3–16.
- Rada P. (2007). Átalakuló biztonsági kihívások: A biztonság dimenziói. In Rada P. (Szerk.), *Új világrend? Nemzetközi kapcsolatok a hidegháború utáni világban* (pp. 53–72). Corvinus Külügyi és Kulturális Egyesület Ifjú Közgazdászok Közhasznú Egyesülete. <https://real.mtak.hu/80395/>
- Romhányi T., Solymári D., & Tihanyi G. (2021). *Szolgáló szeretet: A Magyar Máltai Szeretetszolgálat története*. Magyar Máltai Szeretetszolgálat.
- Sáfár B. (2018). *A humanitárius segítségnyújtás elméleti és gyakorlati kérdései a Vöröskereszt nemzetközi tevékenységének tükrében* (PhD értekezés). Nemzeti Közszolgálati Egyetem.
- Stepper P. & Szálkai K. (Szerk.). (2015). *A biztonság szektorális értelmezése: Új kihívások a kutatás napirendjén*. Publikon Kiadó.
- Szép V. (2016). Az Európai Biztonsági Stratégiától a Globális Stratégiáig. *HUN-REN Magyar Kutatási Hálózat*. <https://hpops.tk.hu/blog/2016/07/az-europai-biztonsagi-strategiatol-a-globalis-strategiaig>
- Tampu S. (2020). A Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület szerepe az 1989-es NDK menekültek megsegítésében. *Biztonságtudományi Szemle*, 2(2), 1–14.
- Tocci, N. (2017). From the European Security Strategy to the EU Global Strategy: Explaining the journey. *International Politics*, 54(4), 487–502. <https://doi.org/10.1057/s41311-017-0045-9>
- Török J. & Legeza L. (2009). *Máltaiak. Szerzetesrendek a Kárpát-Medencében*. Mikes Kiadó.

A cikkben szereplő online hivatkozások

URL1: *European Security Strategy*. https://www.cvce.eu/content/publication/2004/10/11/1df262f2-260c-486f-b414-dbf8dc112b6b/publishable_en.pdf

URL2: *A Magyar Máltai Szeretetszolgálat honlapja*. <https://maltai.hu/>

URL3: *Hol dolgozunk*. <https://nemzetkozi.maltai.hu/hol-dolgozunk/>

Alkalmazott jogszabály

1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Babos T. & Tampu S. (2025). Egy civil szervezet a humánbiztonság érdekében (A Magyar Máltai Szeretetszolgálat nemzetközi terepen végzett humánbiztonsági és egészségbiztonsági szerepe). *Belügyi Szemle*, 73(2), 303–21. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i2.pp303-321>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerzők nem jelentettek összeférhetlenséget.

Finanszírozás

A szerzők nem kaptak pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Babos Tibor, aki a babos.tibor@uni-mate.hu e-mail címen érhető el.

A kábítószer-kereskedelem megállapítása esetén értékelt büntetéskiszabási tényezőkről

On sentencing factors assessed in drug trafficking cases

Németh Henrietta

Dr., doktorandusz
Pécsi Tudományegyetem,
Állam- és Jogtudományi Kar

Absztrakt

Cél: A kutatás célja azon büntetéskiszabási tényezők bemutatása, amelyek az ítélezési gyakorlatban a kábítószer-kereskedelem büntetékének megállapítása esetén értékelésre kerülnek. Tekintettel arra, hogy az elkövetett cselekménnyel összefüggő tárgyi körülmények azok, amelyek a konkrét bűncselekményt jellemzik, az elkövető személyével összefüggő tényezők nem képezik a vizsgálat tárgyát.

Módszertan: A szerző következtetéseit a Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzétett anonim határozatok indokolásainak vizsgálata alapján vonta le, melyhez a hazai ítélőtáblákon született jogerős határozatokat használta fel.

Megállapítások: A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény a kábítószer-kereskedelem alapesetében két évtől nyolc évig, minősített esetben pedig öt évtől húsz évig terjedő, vagylagosan pedig akár életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabását is lehetővé teszi. E széles határok között megállapítandó büntetéseknel – a további büntetéskiszabási szempontok mellett – az egyéb enyhítő és súlyosító körülményeket is értékelnie kell a bíróságnak. A hazai ítélőtáblák gyakorlata azt mutatja, hogy büntetéskiszabás során jellemzően a kábítószer forgalomba kerülésének, a kábítószer mennyiségének és fajtájának, a kábítószer-fogyasztásnak, valamint a konkrét elkövetési magatartásnak van jelentősége.

Érték: A cikk számba veszi azokat az objektív büntetéskiszabási tényezőket, melyeket a hazánkban működő ítélőtáblák a tárgyalta bűncselekmény

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2024. 10. 15. Átdolgozás: 2024. 11. 06.
Elfogadás: 2024. 11. 14.

megállapítása esetén értékelnek. A tanulmány az ítéletábrák gyakorlata közötti ellentmondásokra is rámutat.

Kulcsszavak: bírói gyakorlat, büntetéskiszabás, enyhítő és súlyosító körülmények, büntetéskiszabási körülmények

Abstract

Aim: The aim of the research is to present the sentencing factors that are assessed in sentencing practice when a drug trafficking offence is established. Given that it is the material circumstances surrounding the offence that characterise the specific offence, factors relating to the person of the offender are not the subject of the study.

Methodology: I have drawn my conclusions by examining the reasoning of anonymous decisions published in the Collection of Court Decisions, using final decisions from domestic courts.

Findings: Act C of 2012 on the Criminal Code (hereinafter: Criminal Code) provides for a sentence of imprisonment of two to eight years for the basic offence of drug trafficking, and five to twenty years for the aggravated offence, and up to life imprisonment in some cases. When imposing these wide sentences, the court must also assess other mitigating and aggravating circumstances, in addition to the other sentencing factors. The practice of the domestic courts shows that, when imposing sentences, the factors that are typically relevant are the placing of the drug on the market, the quantity and type of drug, the drug consumption and the specific conduct of the offence.

Value: The article takes stock of the objective sentencing factors that the courts in our country assess when determining the offence in question. The study also points out discrepancies between the practice of the sentencing courts.

Keywords: judicial practice, sentencing, mitigating and aggravating circumstances, sentencing circumstances

Bevezetés

A bírói eljáráson belül a tényállás megállapítását és a cselekmény minősítését a büntetés kiszabása követi, melyet a tárgyalás befejező szakaszának, záró akkordjának tekintünk (Földvári, 1970). A büntetéskiszabás a bíróság azon tevékenységeként határozható meg, amellyel a törvényben a cselekményre meghatározott büntetési keretek között, az elkövetett konkrét bűncselekményért,

annak jogkövetkezményeként megállapítja a büntetés nemét és mértékét, továbbá meghatározza a végrehajtás módját (Belovics & Polt, 2021).

A helyes büntetés kiszabás alapvető kérdése a büntetőjognak, mely ugyanolyan jelentőséggel bír, mint a tényállás valósághű megállapítása és a cselekmény megfelelő minősítése. „A büntetés kiszabásakor kel életre az anyagi jogi diszpozíció mellett a szankció is, a büntetés kiszabásában csúcsosodik ki a büntetőeljárás, és ekkortól kapcsolódik be a folyamatba a büntetés-végrehajtás is. Ebben a pontban összefüggésben tehát a tágabb értelemben vett büntetőjog. A büntetés mértékének és nemének helyes megválasztása teljesítheti be a büntetési célokat, és adhat értelmet ennek a tágabb értelemben vett büntetőjognak” (Pápai-Tarr, 2017). Angyal Pál és Rácz György a büntetés kiszabás vizsgálatán kiemeli, hogy az „konkrét megvalósulásában nemcsak a társadalmi közfelfogás, érdeklődés és bírálat középpontjában áll, nemcsak az elítélt szempontjából döntő, esetleg életbevágó kérdés, hanem elsőrangú jog-politikai jelentőséggel bír” (Angyal & Rácz, 1937). Baumgarten Izidor rámutat, hogy „a büntetés helyes kimérésében fekszik a büntetőbíró működésének tulajdonképpeni súlypontja. A bíró, aki a bűnösséget megállapította, feladatának egyik és talán nem is a nehezebb részét oldotta meg” (Baumgarten, 1904).

A büntetés kiszabás kiindulópontját céljának törvényi meghatározása és az ennek elérését biztosítani hivatott büntetési tételek alkotják, amelyek törvényileg meghatározottak, önmagukban véve nem értékelhetők, így a bíró által nem is mérlegelhető szempontot, illetőleg korlátot jelentenek számára az elbírált bűncselekmény szankcionálásakor (Fázsi, 2022). A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényben (Btk.) foglalt büntetési célok: a társadalom védelme érdekében annak megelőzése, hogy akár az elkövető, akár más bűncselekményt kövessen el.¹ A büntetés kiszabásakor a bíróságnak minden esetben e kettős célt kell szem előtt tartania.

A büntetés kiszabási tényezőkről általában

A helyes büntetés kiszabása a jogalkalmazótól igen bonyolult és komplex értékelést igényel, hiszen ugyanazt a törvényi tényállást kimerítő cselekmények között jelentős eltérések lehetnek, ahogy az elkövetők személyében rejlő tulajdonságok is lényegesen különböznek. Ebből pedig az következik, hogy a törvényes keretek között kiszabott büntetésben érvényesülnie kell az individualizáció elvének. „Az egyéniesítés nem más, mint a bűncselekmény megvalósításával

¹ Btk. 79. §.

összefüggő, továbbá az elkövető személyében rejlő körülmények figyelembevételé és a büntetésre való vonatkoztatása” (Belovics & Polt, 2021), mely a jogalkalmazó büntetéskiszabási tevékenységének lényege (Györgyi, 1984).

A büntetéskiszabási elvek azt a szempontrendszert fejezik ki, amellyel a törvényhozó annak elérését kívánja biztosítani, hogy a bíróság a törvényben meghatározott büntetési keretek között, egységes szemlélet alapján olyan egyéniesített büntetéseket szabjon ki, amelyek alkalmasak a büntetés céljának elérésére (Fázsi, 2022). A Btk. értelmében a büntetést a törvény keretei között, céljának szem előtt tartásával úgy kell kiszabni, hogy az igazodjon a bűncselekmény tárgyi súlyához, a bűnösség fokához, az elkövető társadalomra veszélyességéhez, valamint az egyéb enyhítő és súlyosító körülményekhez.² Valamennyi körülmény, amelyet a bíróság a büntetés kiszabása során figyelembe vesz, enyhítő vagy súlyosító hatású, így a bűncselekmény tárgyi súlya, az elkövető társadalomra veszélyessége, a bűnösség foka, valamint az „egyéb” enyhítő vagy súlyosító körülmények (Balogh & Tóth, 2015). A súlyosító és enyhítő körülmények relatív kategóriát képeznek, olyan körülményeket, amelyek valamihez képest, valamihez viszonyítva bírnak büntetést súlyosító vagy enyhítő hatással (Györgyi, 1994).

A bűncselekmény tárgyi súlya gyakorlatilag azt jelenti, hogy a cselekmény milyen fokban veszélyes a társadalomra. Objektív jellegű kategória, tehát független az elkövető szándékától és tudatától, emellett pedig olyan körülmény is befolyásolhatja, amelyről az elkövetőnek nem volt tudomása a cselekmény elkövetésekor, vagy esetleg az után következett be (Polt, 2013). A bűncselekmény társadalomra veszélyességének foka nagy mértékben függ a cselekmény következményeitől, befolyásolhatják emellett olyan körülmények, mint például a sértett személyi tulajdonságai (életkora, testi állapota) és a bűncselekmény elkövetésének körülményei (az elkövetés helye, ideje, módja, eszköze) is (Karsai, 2013). A bűnösség foka az elkövetőnek a cselekményhez fűződő pszichés viszonyát jelenti, melyre a bíróság rendszerint a bűncselekmény tárgyi oldalából von következtetést, így mindenekelőtt az elkövetés módjából, eszközéből és módszeréből (Kónya, 2023).

A cselekmény társadalomra veszélyességében megmutatkozó tárgyi súlyát a jogalkotó már értékeli a magatartás büntetendővé nyilvánításával és a büntetési tétel megállapításával. A Btk. hasonló formában nem határozza meg az elkövető társadalomra veszélyességének fogalmát. Ebből az is következik, hogy míg egy adott magatartás az elkövető személyétől függetlenül, önmagában is veszélyes a társadalomra, addig a bűnelkövető csak a tiltott magatartások elkövetése révén és azzal összefüggésben válik azzá (Horváth & Lévay, 2014).

2 Btk. 80. § (1) bekezdés.

Az elkövető társadalomra veszélyességére a bűncselekmény társadalomra veszélyességét meghatározó körülményekből, az elkövető életmódjából, életviteléből, különösen korábbi elítéléseiből és a bűncselekmény elkövetése utáni magatartásából lehet következtetni (Nagy, 2001).

A Btk. 80. § (1) bekezdéséből következik az is, hogy számos olyan egyéb súlyosító vagy enyhítő körülmény van, amely a büntetés céljának megvalósulása szempontjából jelentőséggel bírhat. A büntetés mértékét tehát olyan tényezők is befolyásolhatják, amelyek nincsenek közvetlen összefüggésben sem a cselekmény, sem az elkövető társadalomra veszélyességével, de az elkövető bűnösségével sem (Nagy, 2001).

A Btk.-ban az enyhítő és súlyosító körülmények nem kerülnek felsorolásra (ezek törvényi számbavétele több okból sem lenne célszerű, lásd ehhez Kádár & Kálmán, 1966). Az egyes bűncselekményeknél meghatározott minősítő és privilegizáló esetek ugyanakkor támpontot nyújtanak a jogalkalmazónak, e rendelkezések utalnak arra, hogy a jogalkotó mely körülményeknek tulajdonít súlyosabb vagy enyhébb büntetést igénylő hatást (Balogh & Tóth, 2015).

Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának a büntetéskiszabás egyöntetűségéről szóló R (92)17. számú ajánlása szerint a fontosabb súlyosító és enyhítő tényezőket a törvényben vagy a joggyakorlatban tisztázni kell. Amennyiben lehetséges, a törvényben vagy a joggyakorlatban meg kell kísérelni azoknak a körülményeknek a meghatározását is, amelyek bizonyos bűncselekményeknél nem vehetők figyelembe (URL1). A Kúria Büntető Kollégiuma – szem előtt tartva az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának ajánlását a büntetéskiszabás aránytalanságainak megelőzése érdekében – a súlyosító és enyhítő körülmények értékeléséről az 56. számú BK véleményét 2007. november 14-i hatállyal adta ki (URL2). Ennek értelmében a Btk. 80. §-ának (1) bekezdése a bíróságok számára azt a kötelezettséget írja elő, hogy a büntetéskiszabás során figyelembe veendő valamennyi alanyi és tárgyi tényt felderítsék, és a jogkövetkezmények alkalmazásakor értékeljék. A büntetéskiszabási tényezőket ugyan nem lehet egyszer s mindenkorra meghatározni, de mégis szükség van egy olyan általános iránymutatásra, mely – ha nem is véglegesen, de hosszabb távon – felsorakoztatja mindazon körülményeket, amelyeknek felderítését és értékelését a bíróságoktól indokoltnak tartja.

A bíróság által megállapított minősítéshez kapcsolódó büntetési keret – figyelembe véve a Btk. Általános részének rendelkezéseit is – a büntetés meghatározása szempontjából alapvető jelentőségű. Ez jelöli ki azokat a határokat, amelyek között a büntetést befolyásoló tényezők a büntetést alakíthatják. E körülményeket a bíróságnak nem elvont általánosságban, nem mechanikusan, hanem a konkrét ügy tényeire vonatkoztatva kell értékelnie, és határozatában

megindokolnia. Valamely, általában súlyosítónak vagy enyhítőnek tartott körülményt abban az esetben lehet a konkrét ügyben is ilyenként értékelni, ha az indok, amely miatt annak súlyosító vagy enyhítő hatása van, az adott ügyben is megállapítható. Ugyanazon tény más cselekmény vagy más elkövető tekintetében közömbös vagy ellenkező hatású is lehet. Általánosságban elmondható, hogy a büntetést befolyásoló tény nyomatéka annál nagyobb, minél nagyobb mértékben áll fenn az indok, amely miatt az adott körülménynek enyhítő vagy súlyosító hatása van.³

A büntető kollégiumi vélemény rögzíti továbbá, hogy a bűnösségi körülményeket egymással egybevetve, összefüggésükben kell mérlegelni. Nem a számuk, hanem az adott esetben meglévő hatásuk a döntő a büntetés megállapításánál. Azonos súlyú enyhítő és súlyosító körülmények egymás hatását semlegesíthetik. Ugyanakkor lehetséges, hogy a súlyosító körülményeknek együttesen, vagy közülük valamelynek olyan nagy nyomatéka van, hogy az a szemben álló körülmények hatását teljesen kioltja, és az enyhítő körülmények mellett is sor kerülhet a büntetési keret felső határához igazodó büntetés kiszabására.⁴

Objektív büntetés kiszabási tényezők kábítószer-kereskedelem megállapítása esetén

A kábítószer forgalomba kerülése

A bűncselekmény tárgyi súlyának megítélésénél, az adott tényállásbeli keretek között, a sértett vagy veszélyeztetett érdek jelentősége kerül értékelésre (Rendeki, 1976). Az 56. BK vélemény szerint a bűncselekmény tárgyi súlyát nagy mértékben a cselekmény káros következményei határozzák meg, ezért azokra a büntetés kiszabásánál mindig tekintettel kell lenni. A káros következmény előállhat pénzben kifejezhető kárban, hátrányban, gyógytartammal jellemezhető sérülésben; ezek nagysága mennyiségileg is meghatározható. A káros következmény nagyságát ugyanakkor nem minden esetben lehet megállapítani, és előállhat az veszély formájában is, valamely hátrányos helyzet bekövetkezésének a közvetlen lehetőségében.⁵

A kábítószer-kereskedelem tényállásával a jogalkotó az állampolgárok egészségének védelméhez fűződő társadalmi érdeket részesíti védelemben (Gál, 2023).

3 56. BK vélemény I.

4 56. BK vélemény I.

5 56. BK vélemény III. 3.

A közegészség általában az emberi egészséghez fűződő közösségi érdeket jelenti, mely magában foglalja, hogy mind az egyén, mind az egész lakosság egészséges, azaz a kábítószeres ártalmas hatásaitól mentes legyen. Ezen jogtárgy védelmét a törvényhozó a kábítószer-kereskedelem törvényi tényállásában absztrakt veszélyeztetési cselekmények büntetendővé nyilvánításával kívánja elérni (Karsai, 1998). Absztrakt veszélyeztetési deliktumnak az olyan bűncselekményi formát nevezünk, melynek a büntetés érdemlősége a tényállásszerű elkövetési magatartás következtében meghatározott védett jogi tárgy általános veszélyeztetésén alapul. Ebben az esetben a veszély bekövetkezése nem tartozik a törvényi tényálláshoz, az adott elkövetési magatartás azonban tipikusan konkrét veszély vagy akár sérelem előidézésére alkalmas (Nagy, 2001).

A kábítószer-kereskedelem körében értékelt elkövetési magatartások közül a forgalomba hozatal és a kereskedelem alkalmas leginkább a közegészség veszélyeztetésére, ezen elkövetési fordulatok közös jellemzője ugyanis, hogy általuk a kábítószer több – esetleg meg nem határozható számú – személy számára válik hozzáférhetővé. Forgalomba hozatal esetén a bűncselekmény kísérleti stádiumban marad, ha a kábítószer nem jut ki a piacra, a kereskedelem fordulatának befejezettségét ugyanakkor nem érinti, ha a kábítószer nem kerül forgalomba, hiszen e fordulat megállapításához már az is elegendő, ha az elkövető kereskedés céljára csupán megszerzi a kábítószert (BH2017. 144., BH2020. 350). E körülmény ugyanakkor büntetéskiszabás során mindenképpen értékelést kell nyerve.

Ennek megfelelően az ítéletátlak általában enyhítő körülményként értékeli, ha az elkövető a kereskedést a lefoglalt kábítószerre még nem kezdte meg, így az nem kerülhetett forgalomba,⁶ ez esetben ugyanis a cselekmény nem veszélyeztetési közvetlenül az egészséget.⁷ Szintén enyhítő hatással bírhat, ha az elkövető a kereskedelmi tevékenységet megkezdi ugyan, de a kábítószer nagyobb része nem jut el a fogyasztókhoz,⁸ vagy a tevékenysége csak néhány embert érint.⁹ E körülmény – az ítéletátlak gyakorlata alapján – a bűncselekmény konkrét tárgyi súlyát általában akkor is enyhíti, ha az nem az elkövető magatartására vezethető vissza (mert a kábítószer például lefoglalás miatt nem kerülhet forgalomba).¹⁰ Ugyanígy súlyosító körülményként kerülhet értékelésre, ha az elkövető magatartása folytán több személy jut kábítószerhez.¹¹

6 Fővárosi Ítéletátlak 5.Bf.66/2018/5. és 3.Bf.39/2019/29. számú határozatai, valamint a Pécsi Ítéletátlak Bf.II.27/2022/18. és Bf.II.15/2021/16. számú határozatai.

7 Győri Ítéletátlak Bf.I.13/2018/4. számú határozata.

8 Győri Ítéletátlak Bf.I.126/2017/13. és a Fővárosi Ítéletátlak 4.Bf.79/2022/12. számú határozata.

9 Debreceni Ítéletátlak Bf.II.572/2021/27. és Bf.II.683/2021/10. számú határozatai.

10 Győri Ítéletátlak Bf.I.128/2018/10., Fővárosi Ítéletátlak 5.Bf.235/2021/31. számú határozata.

11 Pécsi Ítéletátlak Bf.III.1/2023/6. számú határozata.

Az elkövetési magatartás

A jogi tárgy sérelmének vagy veszélyeztetésének mértéke a cselekmény legkülönbözőbb mozzanataitól függhet. Ilyen lehet többek között maga az elkövetési magatartás (Schultheisz, 1953).

A kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények szabályozását illetően elmondható, hogy a jogalkotó az egyes elkövetési magatartásokat a kábítószer-jelenséghez kapcsolódó funkciójuk alapján rendezte magatartástípusokba, melyek a Btk.-ban formailag is elkülönülve szerepelnek (Fülöp, Grád & Müller, 2000). A törvényhozó az elkövetési magatartások külön törvényi tényállásokban történő szabályozásával – és ezáltal különböző büntetési tételkeret alá vonásával – egyértelmű különbséget tesz az elkövetési magatartások társadalomra veszélyessége között (1/2007 számú BJE határozat).

A kábítószer-kereskedelem elkövetési magatartásai közül a kínálás más személy kábítószer átvételére történő eredménytelen felhívását jelenti, a kábítószer átadásán pedig annak birtokába adását értjük, ha az nem minősül forgalomba hozatalnak vagy kereskedésnek, tehát nem több személy részére, és alkalmi jelleggel történik (Kónya, 2023). Az átadás akkor kerül megállapításra, ha az kizárólag azért történik, hogy a kábítószer az átvevő maga fogyassza el (BH 2002.8.299). A forgalomba hozatal a kábítószer több személy részére történő juttatása, mely történhet akár ingyenesen, akár ellenérték fejében.¹² Forgalomba hozatalnak minősül ugyanakkor az a magatartás is, amikor az elkövető a kábítószer hozzáférhetőségét egyetlen személyen keresztül, egyszeri átadással biztosítja több személy részére (BH 2002.8.299). A kereskedés ezzel szemben rendszeresen ismétlődő, anyagi haszon érdekében lebonyolított adásvételek által valósul meg (BH 1999.3.101), mely elkövetési magatartást az valósítja meg, aki haszonszerzésre törekedve közreműködik a kábítószer forgalmazásában.¹³

A kábítószer-kereskedelem körében szabályozott cselekmények is csoportosíthatók súlyuk alapján aszerint, hogy a magatartás a kábítószer-fogyasztók körét csak egy személlyel vagy célzottan több személlyel kívánja bővíteni. Míg az első esetkörbe az egy személyt érintő kínálás, illetve átadás tartozik, a másodikba a több személyt célzó forgalomba hozatal, valamint a kereskedés sorolható (Fülöp, Grád & Müller, 2000).

Ezen eltérő veszélyességű elkövetési fordulatokra a törvényhozó azonos büntetési tételt állapít meg, így a bűncselekmény tárgyi súlyának megítélésakor

12 BK. 155. számú állásfoglalás II/5/a) pontja.

13 BK. 155. számú állásfoglalás II/5/b) pontja.

jelentősége lehet, hogy az elkövető a kábítószer-kereskedelem bűncselekményét mely konkrét elkövetési magatartással valósítja meg. A Fővárosi Ítéltábla álláspontja szerint enyhítő körülmény, ha az elkövető terhére a kínálás elkövetési magatartása róható fel, mert ezen fordulat kevésbé veszélyes a társadalomra, mint a forgalomba hozatal vagy a kereskedés.¹⁴ Ugyanezen ítéltábla egy másik tanácsa pedig a kereskedés fordulata kapcsán kifejti, hogy az a kábítószer-kereskedelem legkomolyabb súlyú elkövetési magatartása, így a büntetés kiszabása során súlyosító körülményként értékelendő.¹⁵ A Pécsi Ítéltábla szerint ugyanakkor a kereskedői típusú magatartás önmagában súlyosító körülményként nem lehet figyelembe venni; ezzel szemben enyhítő körülményként azt lehet értékelni, ha az elkövető a kábítószeret kínálja vagy fogyasztásra adja át.¹⁶ A Szegedi Ítéltábla ezzel szemben akként foglal állást, hogy az átadással történő elkövetés nem hordoz csekélyebb tárgyi súlyt.¹⁷

A kábítószer mennyisége

A kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények megítélése szempontjából meghatározó jelentősége van a kábítószer mennyiségének. A kábítószer-kereskedelem körében értékelt magatartások közül a kínálást és az átadást csekély mennyiségre is, valamennyi elkövetési magatartást pedig alapeseti és jelentős mennyiségű kábítószerre lehet elkövetni.

A Btk. 461. §-ának (1) bekezdése a leggyakrabban előforduló kábítószeres esetén konkrét tömegértékkel határozza meg a csekély mennyiség felső határát, melynek alapja az adott anyag bázis formában megadott tiszta hatóanyag-tartalma. Ugyanezen szakasz (2) bekezdése rendelkezik a kannabisz növényről, mely akkor tekintendő csekély mennyiségűnek, ha a növényegyedek száma legfeljebb öt. Az (1) és (2) bekezdésekben fel nem sorolt kábítószer akkor csekély mennyiségű, ha annak tiszta hatóanyag-tartalma a hozzá nem szokott fogyasztó átlagos hatásos adagjának hétszeres mértékét nem haladja meg. A Btk.-ban meghatározott kábítószer jelentős mennyiségű, ha az adott kábítószerre meghatározott csekély mennyiség felső határának hússzoros mértékét meghaladja, a Btk.-ban nem nevesített kábítószer jelentős mennyiségű, ha annak tiszta hatóanyag-tartalma a hozzá nem szokott fogyasztó átlagos hatásos adagjának száznegyvenszeres mértékét meghaladja.¹⁸

14 Fővárosi Ítéltábla 6.Bf.300/2018/12. számú határozata.

15 Fővárosi Ítéltábla 5.Bf.196/2022/24. és 5.Bf.358/2022/13. számú határozatai.

16 Pécsi Ítéltábla Bf.III.1/2023/6. számú határozata.

17 Szegedi Ítéltábla Fkf.I.447/2021/9. számú határozata.

18 Btk. 461. § (1)–(4) bekezdés.

Amellett, hogy a kábítószer mennyisége meghatározza a cselekmény jogi minősítését, jelentőséghez jut a bűncselekmény konkrét tárgyi súlyának megítélése körében is. Az 56. BK vélemény értelmében a kétszeres értékelés tilalmának a büntetést befolyásoló tényezők értékelésénél is érvényesülnie kell, ebből kifolyólag a jogalkotó által tényállási elemként szabályozott, avagy a súlyosabb vagy enyhébb minősítést megalapozó körülmény nem értékelhető külön enyhítő vagy súlyosító körülményként is. Abban az esetben azonban, amikor a bűncselekmény tényállási elemeiben értékelt körülmény a minősítéshez szükséges mértéket jelentősen meghaladja, nincs akadálya azt – a súlyosabb vagy a privilegiált minősítés mellett – súlyosító vagy enyhítő körülményként is értékelni.¹⁹ Lehet tehát enyhítő vagy súlyosító körülmény az is, amely valamely bűncselekménynek törvényi tényállási eleme ugyan, de sajátosságánál fogva fokozható, ha a fokozottság lényeges mérvű (Kádár & Kálmán, 1966). Megjegyzendő továbbá, hogy amennyiben a minősítés az értékhatártól függ, úgy enyhítő körülmény, ha a kár, az érték vagy a vagyoni hátrány az alsó határ, súlyosító, ha a felső határ közelében van.²⁰

Az 56. BK vélemény hivatkozott rendelkezéseinek megfelelően az ítéletábrák gyakorlatában általában enyhítő körülmény, ha a kábítószer mennyisége az adott büntetőjogi mennyiség alsó határához közelít,²¹ súlyosító, ha a felső határ közelében állapítható meg.²² E körben az ítélkezési gyakorlat azon alapul, hogy a kábítószer-kereskedelem tényállásában a különösen jelentős mennyiség nem minősítést befolyásoló tényező, így azonos tényállási keretek között értékelendők a jelentős mennyiség alsó határát éppen elérő és azt akár százszorosán meghaladó mennyiségre elkövetett terjesztői típusú magatartások is.²³ A kábítószer-kereskedelem legsúlyosabban minősülő esetének büntetési tétele tehát – tekintet nélkül a tiszta hatóanyag-tartalom felső határára – valamennyi jelentős értékű kábítószerre elkövetett bűncselekményre irányadó.²⁴ Az ítélkezési gyakorlat e körben kizárólag a számottevő mennyiségi halmozódást értékeli külön büntetés kiszabási körülményként, azt tehát, ha az a minősített eset megállapításához szükséges értéket sokszorosán meghaladja.²⁵

19 56. BK vélemény I.

20 56. BK vélemény III. 3.

21 Pécsi Ítéletábrák Bf.III.19/2019/20. számú határozata, Szegedi Ítéletábrák Bf.III.8/2018/21. számú határozata, Győri Ítéletábrák Bf.I.106/2017/8. számú határozata, Debreceni Ítéletábrák Bf.II.155/2022/12. számú határozata, Fővárosi Ítéletábrák 5.Bf.102/2019/7. számú határozata.

22 Fővárosi Ítéletábrák 3.Bf.312/2018/11., Pécsi Ítéletábrák Bf.III.14/2022/8., Szegedi Ítéletábrák Bf.III.275/2017/40., Győri Ítéletábrák Bf.III.35/2022/7., és Debreceni Ítéletábrák Bf.I.588/2021/5. számú határozata.

23 Fővárosi Ítéletábrák 4.Bf.43/2018/6. számú határozata.

24 Pécsi Ítéletábrák Bf.II.27/2022/18. számú határozata.

25 Pécsi Ítéletábrák Bf.II.4/2019/14. és Bf.II.23/2019/11. számú határozata.

Eltérés figyelhető meg az ítéletábrák gyakorlatában abban a tekintetben, hogy a mennyiségi határ többszörös meghaladása alatt milyen mérték értendő. Míg a Győri Ítéletábra az elkövető terhére értékeli, ha a jelentős mennyiség megállapításához szükséges mennyiséget közel háromszorosan lépi túl a továbbértékesítési céllal megszerzett kábítószer mennyisége,²⁶ addig a Szegedi Ítéletábra megítélése szerint a 4,78-szoros érték nem tekinthető jelentős mértékűnek.²⁷ Ehhez képest a Fővárosi Ítéletábrán enyhítő körülménynek számít, ha a kereskedéssel érintett kábítószer mennyisége a jelentős mennyiségnek kb. négyszerese,²⁸ és a jelentős mennyiség alsó határának 6,7-szeres mértékű meghaladása sem tekinthető számottevőnek a gyakorlatban előforduló, több száz-, illetve több ezerszeres mennyiséghez képest.²⁹ Súlyosító körülményként akkor értékeli ezt a körülményt az említett bírói fórum, ha a jelentős mennyiség alsó határát legalább tízszeres mértékben meghaladja a kábítószer mennyisége. Ennek az elvi alapját az 56. BK vélemény III. 2. pontja képezi, mely szerint, ha egy tény valamely bűncselekménynél minősítő körülményként szerepel, ezt más bűncselekményeknél súlyosító körülményként kell figyelembe venni. A kábítószer birtoklásának minősített esete a különösen jelentős mennyiségre történő elkövetés [Btk. 178. § (1) bekezdés c) pont], ez a mennyiség pedig a Btk. 461. § (3) bekezdés b) pontja értelmében a jelentős mennyiség alsó határának tízszeres mértékétől állapítható meg. Tekintettel erre, a kábítószer-kereskedelem esetében a jelentős mennyiség alsó határát legalább tízszeres mértékben meghaladó mennyiségnek kell súlyosító hatást tulajdonítani.³⁰

A kábítószer fajtája

A kábítószer fajtájának figyelembevétele két vonatkozásban jelenik meg büntetéskiszabás során. E körben jelentősége lehet a kábítószer egészségkárosító hatásának, azaz hogy a bűncselekményt kemény vagy lágy kábítószerre követik el. A kábítószer veszélyességének értékelése kapcsán ehelyütt csak annyit jegyeznek meg, hogy az ítéletábrák álláspontja nem tekinthető egységesnek abból a szempontból, hogy a kábítószer jellege, egészségkárosító hatása befolyásolja-e az elkövetett bűncselekmény tárgyi súlyát (lásd erről bővebben Németh, 2023).

A határozatokban büntetést befolyásoló tényezőként jelenik meg az a körülmény is, hogy az elkövető a bűncselekményt adott esetben több típusú kábítószerre

26 Győri Ítéletábra Bf.III.35/2022/7. számú határozata.

27 Szegedi Ítéletábra Bf.IV.452/2018/16. számú határozata.

28 Fővárosi Ítéletábra 3.Bf.279/2018/7. számú határozata.

29 Fővárosi Ítéletábra 3.Bf.5/2021/43. számú határozata.

30 Fővárosi Ítéletábra 5.Bf.196/2022/24. számú határozata.

követi el. A Fővárosi Ítéltábla több határozatában rögzítette, hogy a több fajtájú kábítószerre történő elkövetést súlyosító tényezőként kell figyelembe venni,³¹ nem tulajdonít ugyanakkor enyhítő hatást annak, ha az elkövető csak egyféle kábítószerre valósítja meg a bűncselekményt.³² A Szegedi Ítéltábla meglátása szerint ugyanakkor többfajta kábítószer esetén összeadódnak a kábítószer tiszta hatóanyag-tartalmak, s erre tekintettel ezen körülmény súlyosító körülményként való értékelésének nincs alapja.³³

Kábítószer-fogyasztás

A hatályos Btk. a kábítószer-fogyasztást szubszidiárius vétségként rendeli büntetni, azaz az elkövető cselekménye csak abban az esetben minősülhet e törvényhely alapján, ha a fogyasztás vagy a kábítószernek ilyen célból történő megszerzése, illetve tartása során súlyosabban büntetendő elkövetési magatartás nem valósul meg.³⁴ Amennyiben tehát a kábítószerterjesztő egyúttal fogyaszt is a kábítószerből, büntetőjogi felelőssége kizárólag a fogyasztást elnyelő kábítószer-kereskedelem miatt állapítható meg (EBH 2016.B.15). Megjegyzendő továbbá, hogy a kábítószer fogyasztás céljából történő megszerzése (tartása) kizárólag csekély mennyiségre nézve valósítja meg a privilegizált esetet, ezt meghaladó mennyiség esetén ugyanis a fogyasztást szükségképpen megelőzi a súlyosabban minősülő, tipikusan megszerzéssel (tartással) elkövetett kábítószer birtoklásának bűncselekménye (BH 2017.7.212).

Az ítéltáblák büntetéskiszabási gyakorlatát vizsgálva elmondható, hogy kábítószer-kereskedelem megállapítása mellett a fogyasztásnak általában súlyosító hatása van,³⁵ találunk azonban kivételt. A Győri Ítéltábla például a Bf. III.33/2018/7. és Bf.II.82/2018/47. számú határozataiban akként foglal állást, hogy az elkövető a fogyasztás ténye miatt nem büntethető a kereskedelem megállapítása mellett, ebből pedig az is következik, hogy ez súlyosító körülmény sem lehet.

31 Fővárosi Ítéltábla 4.Bf.247/2022/12. és 3.Bf.310/2022/32. számú határozatai.

32 Fővárosi Ítéltábla 5.Bf.358/2022/13. számú határozata.

33 Szegedi Ítéltábla Bf.II.310/2017/23. számú határozata. Megjegyzendő, hogy a Szegedi Ítéltábla egy másik tanácsa eltérő álláspontot képvisel. Lásd Szegedi Ítéltábla Bf.III.160/2018/33. számú határozata.

34 Btk. 178. § (6) bekezdés.

35 Pécsi Ítéltábla Bf.III.77/2022/10. számú határozata, Szegedi Ítéltábla Bf.III.8/2018/21. számú határozata, Debreceni Ítéltábla Bf.III.312/2018/5. számú határozata, Győri Ítéltábla Bf.III.47/2020/6. számú határozata, valamint a Fővárosi Ítéltábla 4.Bf.79/2022/12. számú határozata.

Összegzés

Tanulmányomban azon büntetéskiszabási körülményeket vizsgáltam, amelyek a bírói gyakorlatban a kábítószer-kereskedelem bűncselekményének megállapítása esetén kerülnek értékelésre.

A védendő jogtárgy veszélyeztetésének mértékével összefüggő lényeges szempont, hogy a cselekménnyel érintett kábítószer nem kerül kereskedelmi forgalomba. E körülményt az ítéletábrák kivétel nélkül az elkövető javára értékelik, abban az esetben is, ha az nem az ő magatartásának a következménye.

Az elkövetési magatartás büntetéskiszabás során történő figyelembevétele – a tanulmányban részletezett többi tárgyi tényezőhöz képest – nem tekinthető gyakorinak. Álláspontom szerint a kereskedés fordulatának súlyosító körülményként való értékelése nem követendő, hiszen a törvényhozónak az absztrakt társadalomra veszélyesség értékelése során e magatartás „legsúlyosabb” jellegére már tekintettel kellett lennie, amit kifejez a bűncselekmény alapeseti 2–8 évig terjedő szabadságvesztéssel való fenyegetettsége. Helyesnek tartom ugyanakkor az egy személyt érintő magatartások – kínálás, átadás – enyhébb megítélését, hiszen ezek a cselekmények kevésbé alkalmasak a közegészség veszélyeztetésére.

Az egyes ítéletábrák gyakorlata között különbség mutatkozik abban a tekintetben, hogy az adott bírói fórum a mennyiségi határ milyen mértékű átlépésének tulajdonít enyhítő, illetve súlyosító hatást. Helyesnek tűnik e körben a Fővárosi Ítéletábra fent idézett határozatában (5.Bf.196/2022/24.) szereplő, törvényi alappal alátámasztott indokolása és gyakorlata, mely szerint a kábítószer-kereskedelem esetében a jelentős mennyiség alsó határát legalább tízszeres mértékben meghaladó mennyiségnek kell súlyosító hatást tulajdonítani.

Véleményem szerint – egyetértve a Szegedi Ítéletábra Bf.II.310/2017/23. számú határozatában foglaltakkal – a mennyiségi összegzés követelményére tekintettel nincs súlyosító hatása annak, ha az elkövető több fajtájú kábítószerre követi el a bűncselekményt. A kábítószer veszélyesebb jellege, meglátásom szerint, növeli a bűncselekmény konkrét társadalomra veszélyességét, így büntetéskiszabás során mindenképpen figyelembe veendő.

A kábítószer-fogyasztás kapcsán helyesnek tűnik az a bírói gyakorlat, amely azt egyidejű elkövetés esetén súlyosító körülményként értékeli. Az 56/2007. számú BK vélemény szerint ugyanis bűnhalmazat mellőzése esetén az önálló megállapításra nem került cselekmény elkövetése súlyosító körülmény.³⁶

36 56 számú BK vélemény III/6.

Felhasznált irodalom

- Angyal P. & Rác Gy. (1937). *A büntetés kiszabása bírói gyakorlatunkban: Az enyhítő és súlyosító körülmények rendszeres feldolgozásban.*
- Balogh Á. & Tóth M. (Szerk.). (2015). *Magyar büntetőjog. Általános rész.* Osiris Kiadó.
- Baumgarten I. (1904). *A büntetés kimérésének reformjáról.* Franklin-Társulat.
- Belovics E. & Polt P. (Szerk.). (2021). *A Büntető Törvénykönyv kommentárja.* HVG-ORAC.
- Fázsi L. (2022). A büntetés kiszabás elvei bírói szemmel. *Magyar Jog*, 69(11), 625–641.
- Földvári J. (1970). *A büntetés tana.* Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Fülöp Á., Grád A. & Müller M. (2000). *Droggal és alkohollal összefüggő bűncselekmények.* HVG-ORAC.
- Gál I. L. (Szerk.). (2023). *Magyar büntetőjog. Különös rész.* Osiris Kiadó.
- Györgyi K. (1984). *Büntetések és intézkedések.* Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Györgyi K. (1994). A büntetés kiszabása. In Horváth T. & Szük L. (Szerk.), *Büntetőjogi szakirodalom-gyűjtemény* (pp. 424–441). Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Horváth T. & Lévy M. (Szerk.). (2014). *Magyar Büntetőjog. Általános rész.* Wolters Kluwer.
- Kádár M. & Kálmán Gy. (1966). *A büntetőjog általános tanai.* Közgazdasági és Jogi Kiadó.
- Karsai K. (1998). A kábítószer-fogyasztás büntetendősége (Elvek, elméletek, pro és kontra). *Acta Universitatis Szegediensis: Acta Juridica et Politica*, 54(11), 1–33.
- Karsai K. (Szerk.). (2013). *Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz.* CompLex Kiadó.
- Kónya I. (Szerk.). (2023). *Magyar büntetőjog I-IV. Kommentár a gyakorlat számára - Negyedik kiadás.* ORAC.
- Nagy F. (2001). *A magyar büntetőjog általános része.* Korona Kiadó.
- Németh H. (2023). A kábítószer fajtájának értékelése a hazai ítélőtáblák büntetés kiszabási gyakorlatában. In Gál I. L., Hornyák Sz. & Németh H. (Szerk.), *Tanulmányok dr. Balogh Ágnes egyetemi docens tiszteletére* (pp. 98–102). Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar.
- Pápai-Tarr Á. (2017). Gondolatok a büntetés kiszabás néhány elméleti és gyakorlati kérdéséről. *Pro Futuro*, 7(1), 11–25. <https://doi.org/10.26521/Profuturo/2017/1/4745>
- Polt P. (Szerk.). (2013). *Új Btk. kommentár.* Nemzeti Közszerkeleti és Tankönyv Kiadó.
- Rendeki S. (1976). *A büntetés kiszabása. Enyhítő és súlyosító körülmények.* Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Schultheisz E. (1953). *A büntetés kiszabása.* Jogi és Államigazgatási Könyv- és Folyóiratkiadó.

A cikkben szereplő online hivatkozások

- URL1: R (92)17. számú ajánlás a büntetés kiszabás egyöntetűségére. <https://kuria-birosag.hu/hu/etmb/r-92-17-buntetes-kiszabas-egyontetusegere>
- URL2: 56. BK vélemény a büntetés kiszabás során értékelhető tényezőkről. <https://jogkodex.hu/doc/2857305>

Alkalmazott jogszabályok

1/2007. Büntető jogegységi határozat kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények tárgyában

2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről

56. BK vélemény a büntetés kiszabás során értékelhető tényezőkről <https://jogkodex.hu/doc/2857305>

BH 1999.3.101

BH 2002.8.299

BH 2017.7.212

BH2017. 144.

BH2020. 350

BK 155. szám A kábítószerrel visszaélés miatti büntetőjogi felelősség

Debreceni Ítéltábla Bf.I.588/2021/5. számú határozata

Debreceni Ítéltábla Bf.II.155/2022/12. számú határozata

Debreceni Ítéltábla Bf.II.572/2021/27. számú határozata

Debreceni Ítéltábla Bf.II.683/2021/10. számú határozata

Debreceni Ítéltábla Bf.III.312/2018/5. számú határozata

EBH 2016.B.15

Fővárosi Ítéltábla 3.Bf.279/2018/7. számú határozata

Fővárosi Ítéltábla 3.Bf.310/2022/32. számú határozata

Fővárosi Ítéltábla 3.Bf.312/2018/11. számú határozata

Fővárosi Ítéltábla 3.Bf.39/2019/29. számú határozata

Fővárosi Ítéltábla 3.Bf.5/2021/43. számú határozata

Fővárosi Ítéltábla 4.Bf.247/2022/12. számú határozata

Fővárosi Ítéltábla 4.Bf.43/2018/6. számú határozata

Fővárosi Ítéltábla 4.Bf.79/2022/12. számú határozata

Fővárosi Ítéltábla 5.Bf.102/2019/7. számú határozata

Fővárosi Ítéltábla 5.Bf.196/2022/24. számú határozata

Fővárosi Ítéltábla 5.Bf.358/2022/13. számú határozata

Fővárosi Ítéltábla 5.Bf.66/2018/5. számú határozata

Fővárosi Ítéltábla 6.Bf.300/2018/12. számú határozata

Fővárosi Ítéltábla 5.Bf.235/2021/31. számú határozata

Győri Ítéltábla Bf.I.106/2017/8. számú határozata

Győri Ítéltábla Bf.I.126/2017/13. számú határozata

Győri Ítéltábla Bf.I.128/2018/10. számú határozata

Győri Ítéltábla Bf.I.13/2018/4. számú határozata

Győri Ítéltábla Bf.II.82/2018/47. számú határozata

Győri Ítéltábla Bf.III.33/2018/7. számú határozata

Győri Ítéltábla Bf.III.35/2022/7. számú határozata

Győri Ítéltábla Bf.III.47/2020/6. számú határozata

Pécsi Ítéltábla Bf.II.15/2021/16. számú határozata
Pécsi Ítéltábla Bf.II.23/2019/11. számú határozata
Pécsi Ítéltábla Bf.II.27/2022/18. számú határozata
Pécsi Ítéltábla Bf.II.4/2019/14. számú határozata
Pécsi Ítéltábla Bf.III.1/2023/6. számú határozata
Pécsi Ítéltábla Bf.III.14/2022/8. számú határozata
Pécsi Ítéltábla Bf.III.19/2019/20. számú határozata
Pécsi Ítéltábla Bf.III.77/2022/10. számú határozata
R (92)17. számú Ajánlás a büntetés kiszabás egyöntetűségére <https://kuria-birosag.hu/hu/etmb/r-92-17-bunteteskiszasbas-egyontetusegere>
Szegedi Ítéltábla Bf.II.310/2017/23. számú határozata
Szegedi Ítéltábla Bf.III.160/2018/33. számú határozata
Szegedi Ítéltábla Bf.III.275/2017/40. számú határozata
Szegedi Ítéltábla Bf.III.8/2018/21. számú határozata
Szegedi Ítéltábla Bf.IV.452/2018/16. számú határozata
Szegedi Ítéltábla Fkf.I.447/2021/9. számú határozata

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Németh H. (2025). A kábítószer-kereskedelem megállapítása esetén értékelt büntetés kiszabási tényezőkről. *Belügyi Szemle*, 73(2), 323–338. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i2.pp323-338>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Németh Henrietta, aki a szerkesztoseg@belugyiszemlejurnal.org e-mail címen érhető el.

A pénzmosás és a korrupció érzékelése

Money Laundering and Corruption Perception

Kálmán Botond Géza

Dr., PhD, kutatóintézet-vezető,
egyetemi docens
Kodolányi János Egyetem,
Gazdálkodási és Menedzsment Tanszék
és Gazdaságtudományi Kutatóintézet
kalman.botond.geza@kodolanyi.hu
Neumann János Egyetem
Pénzügy és Számvitel Tanszék
kalman.botond.geza@nje.hu
Budapesti Metropolitan Egyetem
Gazdaságtudományi
és Pénzügyi Intézet
eupemq@instructor.metropolitan.hu

Bárcki Judit

Dr., PhD, habilitált egyetemi docens,
törzstag
Neumann János Egyetem,
Doktori Iskola
barcki.judit@nje.hu

Hegedűs Mihály

Dr., PhD, habilitált főiskolai tanár,
kamarai tag, könyvvizsgáló
címzetes egyetemi tanár
Magyar Könyvvizsgálói Kamara
hegedus@hkaudit.hu

Hoang Anh Tuan

doktorandusz, tudományos
segédmunkatárs, kutató
HUN-REN Számítástechnikai és
Automatizálási Kutatóintézet,
Magyar Tudományos Akadémia
Kiválósági Központ
Eötvös Loránd Tudományegyetem,
Informatika Doktori Iskola
hoang.laszlo@sztaki.hu

Zéman Zoltán

Dr., PhD, egyetemi tanár, törzstag,
EDHT tagja
Neumann János Egyetem,
Doktori Iskola
zeman.zoltan@nje.hu

Absztrakt

Cél: Jelen tanulmány célja a korrupció és a pénzmosás közötti összefüggések feltárása és elemzése. Az eredmények megosztása hozzájárulhat a vizsgált jelenségek elleni hatékony fellépéshez.

Módszertan: A szerzők a nyilvános internetes adatbázisokból a Transparency International korrupcióérzékelési indexét és az Organised Crime index pénzmosás elleni küzdelem hatékonyságát értékelő összetevőjét használták. Ezeket statisztikai módszerekkel (leíró statisztika, ANOVA, korreláció és lineáris regresszió) vizsgálták a világ 175 országát tartalmazó mintában.

A szerzők a kéziratot magyar nyelven nyújtották be. Benyújtás: 2024. 06. 25. Átdolgozás: 2024. 07. 15.
Elfogadás: 2024. 07. 25.

Megállapítások: A pénzmosás elleni küzdelem hatékonyságának fokozódása általában csökkenti az érzékelt korrupciós szintet. A két mutató között jól magyarázott, szignifikáns pozitív korreláció van. A korrupció érzékelt szintjét a szervezett bűnözés más tényezői is befolyásolják kontinensenként eltérő hatással.

Érték: A kutatás értékét az adatok naprakész jellege adja. Határai közül a legfontosabb, hogy a szervezett bűnözés indexe csak 2021 óta áll rendelkezésre. További lehetséges kutatási irány a nemzeti jövedelem szerinti országcsoportok vizsgálata, valamint a jelentések számának növekedésével párhuzamosan az idősoros elemzések elvégzése.

Kulcsszavak: korrupció, pénzmosás, szervezett bűnözés, földrészek.

Abstract

Aim: The purpose of this study is to explore and analyse the connections between corruption and money laundering. Sharing the results can contribute to effective action against the investigated phenomena.

Methodology: The authors used Transparency International's corruption perception index and the anti-money laundering component of the Organized Crime index from public Internet databases. They were examined using statistical methods (descriptive statistics, ANOVA, correlation and linear regression) in a sample of 175 countries of the world.

Findings: Increasing the effectiveness of the fight against money laundering generally reduces the perceived level of corruption. There is a well-explained, significant positive correlation between the two indicators. The perceived level of corruption is also influenced by other factors of organized crime with different effects from continent to continent.

Value: The value of the research is given by the up-to-date nature of the data. The most important of its limitations is that the organized crime index has only been available since 2021. Another possible research direction is the examination of country groups according to national income, as well as the performance of time series analyses in parallel with the increase in the number of reports.

Keywords: corruption, money laundering, organised crime, continents

Bevezetés

Jelen tanulmány azt a kérdést vizsgálja, hogy a világ országaiban a szervezett bűnözés egyik megjelenési formája, a pénzmosás és az ország korrupcióérzékelési szintje között kimutatható-e összefüggés. Erre a célra a szerzők nyilvánosan elérhető internetes adatbázisok adatait használják. A pénzmosást a szervezett bűnözésről évente készülő Organised Crime Index (OC) mutatójának alapján elemzik. A korrupció érzékelését a Transparency International által rendszeresen közölt Corruption Perception Index adatbázisának felhasználásával mérik. Az OC adatbázis nem tekint vissza hosszú múltra. Mindössze 2021-ben és 2023-ban készült eddig ilyen felmérés. Ezért a szerzők nem a pénzmosás és a korrupcióérzékelés közötti kapcsolat időbeli alakulására fókuszálnak, hanem inkább földrajzi, regionális, illetve vagyoni (egy főre jutó bruttó hazai termék – GDP per capita) helyzetük szerinti országcsoportok hasonlóságait és eltéréseit vizsgálják. A tanulmány eredetiségét egyrészt a felhasznált adatok naprakész jellege adja. Hozzájárul a tanulmány ahhoz a harchoz is, amely ma már nemzetközi szinten folyik a szervezett bűnözés globális jelensége ellen. A szerzők összekapcsolnak két olyan globális szervezett bűnözési formát, amelyeknek közös eleme jelentős pénzösszegek nagyrészt láthatatlan és nehezen felderíthető mozgása. A gazdaságból a bűnözésbe került anyagi források súlyosan veszélyeztetik a napjaink egyik prioritásaként kezelt pénzügyi fenntarthatóságot. Maga a szervezett bűnözés, ezen belül különösen a korrupció pedig a gazdasági-környezeti fenntarthatóságot is veszélyezteti, mivel az egyéni-vállalati érdekeket a jogszabályok fölé helyezi, azok megkerülésével érvényesíti.

Szakirodalmi háttér

A *Lancet* című orvosi hetilap 2021 februárjában közölte Rob Hyde (2021) cikket, amelyben az Ursula von der Leyen és a Pfizer gyógyszergyár COVID–19 vakcinája közötti kapcsolódás homályos jellegéről, szöveges üzenetekben történt üzletkötésről írt. Két évvel később a legkülönbözőbb fórumokon is központi téma lett az ügyben zajló szöveges üzenetekkel megkötött megállapodás (Stolton, 2023). Bár a fő kérdés az információszabadság problémája volt, az egyik gyártóval zajló eltitkolt tárgyalások a korrupció gyanúját is felvetették. Nem sokkal később, 2022 decemberében került nyilvánosságra a Katar-gate-ügy, amelyben az Európai Unió vezető politikai körei voltak érintettek (Hegewald & Schraff, 2024; Wax, Braun, & Wheaton, 2023). Ezek az ügyek ismét fókuszba helyezték és időszerűvé tették a korrupció, a pénzmosás és a szervezett bűnözés kérdését.

Ezek a cselekmények nem a modern idők jellemzői, már az ókorból is maradtak fenn ezekkel foglalkozó beszámolók (Beare, 1997; Villányi, 2021). A fogalmak mai keretei az újkor kezdetén, a nemzet- és államfogalommal párhuzamosan jöttek létre (Engels, 2016; Koselleck, 2010). A szervezett bűnözésről számos definíció született, amelyeket jól összefoglal és csoportosít Moran (2007). A szervezett bűnözés definícióját a Magyarországon jelenleg hatályos 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről (Btk.) 459. §. (1) bekezdésének 1. pontja fogalmazza meg. A Btk. különbséget tesz továbbá bűnszervezet és bűnszövetség között is. Mivel jelen tanulmánynak nem célja a fogalmak jogdogmatikai tárgyalása, a szerzők egyszerűsítve a Btk. meghatározásait az alábbi definíciót használják: a szervezett bűnözés lényege, hogy bűnözők szervezetet hoznak létre, amelynek célja bűncselekmények elkövetése.

A szervezettség általában növeli a bűnelkövetés hatékonyságát is, továbbá lehetőséget ad további kapcsolatok kiépítésére is. Ezek közül kiemelten veszélyes a bűnözés és a politika összefonódása, amelynek egyik klasszikus példája az olasz maffia. Canali (2021) leírása szerint ez egy több szervezetből álló hálózat (Cosa Nostra, 'Ndragheta, Camorra, Sacra Corona Unita). Ezek területi és tevékenységi specializációja biztosítja a közöttük felmerülő ellentétek minimalizálását. A szervezetek számos szállal kapcsolódtak a vezető politikai körökhöz, kölcsönös előnyök érdekében (Barone, Masciandaro, & Schneider, 2022). A politikusok megszabadultak ellenfeleiktől és választásokat nyertek, a maffia befolyása alatt álló cégek pedig közbeszerzési megbízásokon keresztül állami költségvetési forrásokból, sőt európai uniós kohéziós alapokból, zöld finanszírozási forrásokból is részesültek. Ez utóbbira példa a 'Ndragheta hulladékkezelési „üzletága”. Kérdés azonban, hogy egy ilyen kapcsolatban ki irányít. Ciancimino és Licata (2013) szerint egyértelműen a maffia a domináns fél. Jól jelzik ezt a politikusok, ügyészek, bírók ellen elkövetett gyilkosságok (Capitani, 2007).

A fedőcégek és közbeszerzések – akárcsak a már említett uniós botrányok – jól illusztrálják, hogy a korrupciónak ugyan a nepotizmustól a vesztegetésig számos megnyilvánulási formája van (Campos & Pradhan, 2007; Fenyvesi, 2013), de gyakran szorosan összefügg nagy pénzösszegek ellenőrizetlen, sokszor fel sem deríthető mozgásával. Ebben hasonlít a pénzmosásra, azaz a bűnözésből származó pénzösszegek befektetéssel történő látszólagos törvényes eredetűvé tételére, és így is kapcsolódik a szervezett bűnözés problémájához (Rose-Ackerman & Palifka, 2018). A pénzmosás definícióját szintén tárgyalja a Btk. (XL. fejezet), valamint számos tudományos publikáció is (Korejo et al., 2021; Stessens, 2006). Tekintettel arra, hogy a bűnszervezetek gyakran nemzetközi jellegűek, és a legalizálni kívánt vagyon is gyakran az elkövetés

helyétől eltérő államban található, a probléma kezelése nemzetközi összefogást tesz szükségessé a jogi szabályozásban, a felderítő munkában és az igazságszolgáltatás területén is (Inzelt, Kerecsi, & Lévy, 2014). Ezt az összefogást támogatja számos nemzetközi adatbázis és projekt létrehozása is, mint például a Global Initiative Against Transnational Organized Crime (Kaysser et al., 2023), a Sanction Scanner (URL5), vagy az Európai Unió ENACT projektje (Interpol, 2017). A United Nations Convention against Corruption (UNCAC) és a United Nations Convention against Transnational Organised Crime (UNTOC) az Egyesült Nemzetek Szervezetének projektje (Huter & Scaturro, 2019; URL9). Számos más kezdeményezés (Shehu, 2005) és jogalkotási konvergencia (Veiga & de Andrade, 2006) jött létre a fent említettek mellett is.

A korrupció és a pénzmosás mérése és felderítése a jelenség rejtett jellege miatt nehéz (Fenyvesi, 2014). Erre is visszavezethető, hogy nincs mindenki által elfogadott egységes definíciója (Fenyvesi, 2014). Számos korrupció-definíció született, amelyek más-más oldalról közelítik meg ugyanazt a lényegyet (Wangga, Wirawan, & Kardono, 2022). Jelen tanulmány szerzői a jelenség leírására a Transparency International definícióját használják, ami szerint a korrupció a közhatalommal/közbizalommal/ráruházott pozícióval való visszaélés egyéni haszonszerzés érdekében (Nagy, 2018). Tovább segíti a korrupció rejtve maradását, hogy számos esetben látszólag megkönnyíti az ügyek intézését (Martin, 2020), sőt akár a bankok hasznát is jelentősen növelheti (Zaman et al., 2020). A könnyebb ügyintézés jellemző példája a hivatali korrupció. A korrupció jelensége nagyrészt rejtett, ezért objektív mérése nehéz (Németh, Jakovác, & Vargha, 2021). A korrupciót egyrészt annak érzékelésén keresztül (Keller & Sík, 2009) mérik (URL1; URL8), ami a szubjektív veszélyét hordozza magában. A másik lehetőség, az objektív, statisztikákon alapuló mérés, erre példa a Világbank és az ENSZ közös projektje, az Asset Recovery Watch Database (URL6), amely az illegálisan szerzett eszközök jogi úton történő visszaszerzése érdekében indított eljárásokat tartalmazza. Az objektív alapú mérések viszont csak a napvilágra került esetekre alapozhatók, ami viszont az alulbecslés veszélyét hordozza magában (Donchev & Ujhelyi, 2014). A nehéz detektálhatóság következtében fontossá válik a megelőzés (Ifi-Valde et al., 2015), valamint a felderítésben is megjelennek a fedett módszerek, mint például a Magyarországon 2011-ben bevezetett megbízhatósági vizsgálat. Ez utóbbiak alkalmazása azonban szintén problémákat vet fel (Veprik, 2020). A korrupciós indexek másik problémája a megbízhatatlanság, aminek oka lehet például, hogy az indexet közlő szervezetek nem függetlenek (Budsaratragoon & Jitmaneroj, 2020; Németh, Vargha, & Pályi, 2019). A korrupció és a szervezett bűnözés kimutatható jelenléte fokozza az országhoz tartozó kockázatot (Kaufmann & Kraay, 2023),

elriasztja a befektetőket és rontja a hitelminősítői besorolást is (Budik & Ezr, 2015; Panizza, 2017). Az országról alkotott kedvezőtlen kép nemcsak minősítési hátrányt okoz, rontja az országimázst is (Sychowiec, Bauhr, & Charron, 2021), ami akár az idegenforgalom visszaesésével is járhat. Ezt a kedvezőtlen hatást jelentősen erősíti, hogy a korrupció érzetét gyakran tekintik az országokban előforduló tényleges korrupciós jelenség megbízható helyettesítőjének. Politikusok, gazdasági szakemberek, újságírók is gyakran esnek ebbe a hibába nyilatkozataikban és cikkeikben, amikor egy országot a Transparency International Corruption Perceptions Index rangsorának eredményére hivatkozva minősítenek korruptnak. Tipikusan ilyen hibát illusztrál Előd (URL2), vagy a Portfolio.hu (URL4) tudósítása. Az ilyen sajtóközlemények rontják az ország hírnevét, nemzetközi minősítését. Ezért elengedhetetlen a megfelelő fellépés, amely segít megőrizni az ország integritását és versenyképességét (Szántó, 2018). A szakirodalomban az online sajtótermékek korrupciós tudósításait részletesen vizsgáló munkákban (Czibik et al., 2017; Pápay et al., 2016) a korrupció sajtóreprézenciájáról részletesebb információk is elérhetők. Ugyanakkor a szakirodalom egyértelműen igazolja azt is, hogy nincs szignifikáns kapcsolat egy ország lakosságának korrupcióérzékelése és a korrupció tényleges előfordulása között az adott országban (Abramo, 2008; URL3).

A korrupció és a pénzmosás rejtett pénzáramokkal jár. A rejtett jelleg tovább erősödik, mivel a modern technika és a kriptovaluta-tranzakciók követhetlensége elősegíti a bűncselekmények elkövetését is (Choo, 2015; Rusanov & Pudovochkin, 2020). A korrupció és a pénzmosás közötti hasonlóságon kívül a szakirodalom igazolta a két jelenség szoros kapcsolatát is (Chaikin & Sharmar, 2009). Ezt a kapcsolatot matematikailag is modellezték, az úgynevezett differenciáljátékok elméletének alkalmazásával. Mendes és Oliveira (2013) eredményei szerint a korrupció növeli a piszkos pénz mennyiségét a formális gazdaságban. Azt is megállapították, hogy a pénzmosásellenes szabályozással együtt a kormányoknak megfelelően meg kell fizetniük a tisztviselőket, hogy megelőzzék korrumpálódásukat. A pénzmosás hatása szerteágazó. Fenyegeti a gazdasági és pénzügyi rendszereket, és jelentős hatással van a jövedelemelosztásra és a makrogazdasági változókra. A pénzmosás gazdasági fejlődésre gyakorolt negatív hatásait nehéz mérni, de az erőforrások eltérítésével biztosan súlyosan károsítja számos országban a pénzügyi szektor gazdaságát, ösztönzi a bűnözést és a korrupciót (Gjoni, M., Gjoni, A., & Kora, 2015). Csökkenti az adóbevételeket is, megnehezítve ezzel az állam funkcióinak megfelelő ellátását. Ez viszont az államba vetett bizalom csökkenéséhez vezethet (Báger, 2016). A korrupció, illetve a pénzmosás elleni harcnak tehát egyik fontos célja a két magatartás közötti kapcsolat megszüntetése, amit a szakirodalom uncoupling-ként

említ (Mugarura, 2016). A Mugarura által ikerbűncselekménynek nevezett cselekmények szétkapcsolása azért is lényeges feladat, mert a korrupció megnehezíti a bűnüldözést is (Livescu, 2017; Mugarura, 2010).

Kutatási hipotézisek

A korrupció a pénzmosás egyik alaphűncselekménye. A korrupció és a bűncselekményből származó bevétel legalizálása (pénzmosás) szorosan összefügg egymással (Domashova & Politova, 2021). A korrupció pénzmosásra gyakorolt hatása – a pénzügyi ellenőrzések és a pénzügyi beszámolók elkészítési szabályainak alkalmazása nélkül – pozitív és jelentős (Amara, Khlif, & El Ammari, 2020). Az empirikus adatok szerint a pénzmosás visszaszorítása a korrupció alacsonyabb szintjét kívánja meg, mivel a két jelenség között statisztikai kapcsolat van. A pénzmosás a bűnözés és a korrupció előmozdításával a termelékenységet is csökkenti. A kutatások megerősítették a pénzmosás és a korrupció kapcsolatát, ami lehetővé tette azoknak a célintézkedéseknek a kidolgozását, amelyek segíthetik mindkét jelenség visszaszorítását (Gaspareniene et al., 2022). A legsikeresebb ezekben az intézkedésekben Hollandia és – az azóta már nem uniós tagállam – az Egyesült Királyság.

A szakirodalom áttekintését követően a szerzők három kutatási hipotézist fogalmaztak meg.

H1: A pénzmosás elleni harc sikeressége és a korrupció érzékelt szintje közötti kapcsolat statisztikai módszerekkel igazolható.

A magas szintű korrupció, a pénzmosás és a feketepiaci gazdaság mértéke szorosan összefügg a szervezett bűnözés észlelési indexével. Egyes országokban a köztisztviselők a bűnözők általi befolyásolás célpontjává váltak, és információkkal látták el a szervezett bűnözést (Schultz, 2023). Más esetekben a bűnözők igyekeznek behatolni a politikai szférába és nyíltan részt venni a közéletben. Kolumbiában például a jól ismert drogkereskedő, Pablo Escobar nem habozott megalapítani egy politikai pártot és indulni a parlamenti választásokon. Ukrajnában 1999-ben komoly problémát jelentett a bűnözők beszívargása a törvényhozásba. Megbízható források szerint több mint húsz parlamenti képviselőt állíthattak volna bíróság elé bűncselekmények elkövetésének vádjával, ha megfosztották volna őket képviselői mentelmi joguktól, és a helyi politikai testületekbe is beválasztották 44 bűnözői háttérű törvényhozót (Chêne & Hodess, 2008). Ennek alapján tekinti a szervezett bűnözést Balogh (2015) a társadalmi tőke árnyoldalának (Balogh, Nagy, & Szántó, 2015).

H2: A szervezett bűnözést jellemző tényezők segítségével a korrupcióérzékelés változása megmagyarázható.

Adamoli és munkatársai (1998) riportja részletes áttekintést nyújt a szervezett bűnözésen belüli tiltott tevékenységek tendenciáiról a világ különböző területein (Észak-Amerika, Közép- és Dél-Amerika, Nyugat-Európa, Kelet-Európa, Afrika és az Öböl-menti államok, Ázsia és Óceánia), és a nemzetközi szinten működő bűnözői csoportokban bekövetkezett változásokról. Az országok és régiók között nagy különbségeket mutatnak be. Leírták azt is, hogy a globalizáció és a technológiai innováció nyújtotta előnyök lehetőséget teremtettek arra, hogy a bűnözői csoportok alkalmazkodjanak a piac új igényeihez. Megnövekedett az úgynevezett kapcsolt bűncselekmények száma, mint például az emberkereskedelem (és kizsákmányolás a helyi bűnözői körökben: prostitúcióra, drogyártásra és más bűncselekmények elkövetésére kényszerítéssel.), a kábítószer-csempészet, az illegális fegyverkereskedelem, a pénzmosás vagy a környezeti bűncselekmények. Ugyanakkor a bűnözői csoportok megtanulták kihasználni az egyes országok jogában meglévő kikapukat és jogszabályi eltéréseket, és olyan ágazatokban is megjelentek, ahol a vonzó gazdasági megtérüléshez képest viszonylag alacsony a felderítés és a súlyos büntetés kockázata. A legfrissebb jelentések szerint (Di Maggio & Lo Verde, 2021) a helyzet lényegében ma is hasonló. A szervezett bűnözői csoportok a világ minden pontján jelen vannak. Szervezeti és működési sajátosságaikat azonban földrajzi, kulturális, társadalmi és politikai környezetük határozza meg (Antalóczy et al., 2019).

H3: A szervezett bűnözést meghatározó tényezők és a korrupció érzékelt szintje közötti kapcsolat jellege kontinensenként eltér (H3a) és egy kontinensen belül földrajzi régióként is különbözik (H3b).

Adatok és módszer

A tanulmány nyilvánosan elérhető adatbázisok felhasználásával vizsgálja a szervezett bűnözés részterületét jelentő pénzmosás és a korrupció érzékelt szintje közötti kapcsolatot a világ közel kétszáz országában. A kutatáshoz a szerzők három adatbázis adatait használták fel. Ezek:

- 1) Organised Crime Index (OC) a pénzmosásról (Kaysser et al., 2023).
- 2) Transparency International Corruption Perception Index (TI-CPI) a korrupció érzékeléséről (URL8).
- 3) Worldwide Governance Indicators (WGI) a korrupció országkockázati jelentőségéről (Kaufmann & Kraay, 2023).

A TI-CPI a közzsférában érzékelt korrupciót vizsgálja üzletemberek és országalemlzők kérdőíves megkérdezésével ([URL7](#)).

Az elvégzett vizsgálatok és elemzések megalapozása érdekében a fejezet követező része áttekinti az adatbázisokból felhasznált adatokat, továbbá azon módszertani eljárásokat, amelyekkel a szerzők a különböző forrásokból származó adatokat összehasonlíthatóvá és egységes módon kezelhetővé tették.

Az OC a Nemzetközi Szervezett Bűnözés Elleni Globális Kezdeményezés (Global Initiative Against International Organised Crime) által létrehozott adatbázis. A kezdeményezést az USA kormánya és az Európai Unió ENACT projektje finanszírozza, a gyakorlati megvalósítás az Interpol közreműködésével zajlik. Az OC az egyes országok szervezett bűnözési helyzetét és a bűnözéssel szembeni ellenálló képességét (reziliencia) méri egy 1-től 10-ig terjedő skálán. Tekintettel arra, hogy az indexet elemző és értékelő magyar nyelvű szakirodalmat nem sikerült találni, általánosan elfogadott magyar terminusok hiányában a szakkifejezések saját fordítását használja a jelen tanulmány (criminal markets = bűnözői piacok, criminal actors = bűnszereplők). Az országok szervezett bűnözési pontszámát tizenöt úgynevezett bűnözői piac és négy bűnszereplő-típus átlaga adja. A bűnözői piacok a szervezett bűnözés bevételi forrásai. Ezek az áruk vagy emberek tiltott kereskedelmének és/vagy kizsákmányolásának teljes folyamatát magukba foglalják. A bűnszereplők a szervezett bűnözői tevékenységekben részt vevő csoportok. A bűnszereplők szubindexének értéke e csoportok szerkezetének, ellenőrzésének és befolyásának értékelésén alapul. Minél magasabb egy ország bűnözési pontszáma, annál súlyosabb probléma az adott országban a szervezett bűnözés.

A reziliencia pontszámokat 12 úgynevezett rugalmassági mutató átlaga alakítja ki. Ezek a mutatók a társadalom azon politikai, jogi, gazdasági és társadalmi szféráját reprezentálják, amelyek együttesen képesek holisztikus és hatékony választ adni a szervezett bűnözésre (például kormányzati hatékonyság, jogalkotás és jogérvényesítés, áldozatok és tanúk védelme). A bűnözéssel ellentétben minél magasabb az ellenállóképességi pontszáma egy országnak, annál hatékonyabbak a szervezett bűnözésre adott válaszintézkedései. A jelen tanulmányban vizsgált pénzmosás a reziliencia-mutatók egyike, tehát ebben az esetben a magasabb pontszám kedvezőbb helyzetet, jobb ellenálló képességet jelent.

A pénzmosás indexéhez hasonlóan értékelendő a CPI pontszám is. A Transparency International módszertani ismertetője szerint ([Lambsdorff, 2008](#)) a tizenhárom adatforrás alapján összeállított, kompozitindex jellegű 1–100 közötti országpontszám magasabb értéke kedvezőbb helyzetet, azaz alacsonyabb érzékelt korrupciót jelent. Ez a tény lehetőséget biztosít arra, hogy e két mutató együttmozgását, tendenciáit és trendjeit a szerzők közvetlenül vizsgálhatják

anélkül, hogy bármelyik mutató kódolásának invertálását el kellene végezniük. Bár a korrupció mérése, annak nagyrészt rejtett jellege miatt nehéz (Fenyvesi, 2014), továbbá a CPI objektivitását több kritika is érte már (Budsaratragoon & Jitmaneroj, 2020; Németh et al., 2019), a szerzők az index határainak figyelembevétele mellett ezt a mutatót használják. Egyrészt a CPI általános globális elfogadottsága miatt döntöttek így, másrészt az indexben szereplő országok nagy száma miatt. Ez utóbbi tény teszi lehetővé a OC és a CPI együttes vizsgálatát.

A Világbank hét reprezentatív és tizenhét nem reprezentatív mutatószámból állítja össze a WGI korrupciós országekockázati mutatószámát (URL10). Ez a mutató a Transparency International CPI szubindexe is, ezért jelen tanulmány ez utóbbi, a Transparency International által a CPI-hez illesztett változatát használja az adatok egységes elemezhetősége érdekében. A magasabb pontszám ennél a mutatónál is kedvezőbb.

A szerzők első lépésként egy adatbázisba fésülték össze a kutatáshoz kiválasztott adatbázisokat. Ebben a lépésben történt az adatok tisztítása. Először kizárták a vizsgálatból azokat az országokat, amelyek nem szerepeltek minden vizsgált adatbázisban. Így az OC 193 országából 175 ország maradt a szerzők saját mintájában. A felhasznált indexek mindegyikénél fontos szerepet kap az elméleti átlag. Ez az adott index esetében a lehetséges minimum és maximum pontszám számtani közepe. Az elméleti átlag jelenti az alapot a helyzet kedvező vagy kedvezőtlen jellegének tájékozódási célú megítéléséhez. A számtani középérték ugyanis megmutatja, hogy statisztikailag mit tekinthetünk „átlagos” teljesítménynek. Ehhez viszonyítva a minta tényleges átlagát elmondható, hogy a vizsgálat résztvevői hogyan teljesítettek az elméletileg elvárt átlaghoz képest. Például az ötfokú Likert-skála elméleti átlaga: 2,5. Ha a válaszadók átlaga ugyanebben a kérdésben 3,5 értékű lesz, akkor elmondható, hogy a minta jobban teljesít az átlagosan elvárhatónál.

Az első elvégzett vizsgálat a minta leíró statisztikáinak elkészítése és elemzése volt. Az eredmények alapján egyrészt előzetes rátekintés nyerhető a témára és a későbbiekben várható eredményekre. A leíró statisztika alapján a minta normalitása a kiindulópont a további vizsgálatok paraméteres vagy nem paraméteres jellegének kiválasztásához, valamint a minta szóráshomogenitásának (homoszkedaszticitás) alapján történő teszt kiválasztáshoz a Levene-teszt segítségével (Levene, Olkin, & Hotelling, 1960). A fenti eredmények alapján összehasonlító vizsgálatot (ANOVA) végeztek a szerzők. A talált különbség páronkénti felderítésére post-hoc teszt végzése szükséges (Tukey, 1949). Mivel az eredmények arra utaltak, hogy a pénzmosás és az érzékelt korrupció között kapcsolat lehet, a szerzők megvizsgálták a két index korrelációs mátrixát. A talált korreláció alapján a szerzők regressziós modellt készítettek annak vizsgálatára, hogy milyen

mértékben befolyásolja az érzékelt korrupciót a szervezett bűnözés elleni harc három összetevője, a bűnözői piacok, a bünszereplők és a reziliencia, valamint ennek összetevői közül a pénzmosás elleni harc hatékonysága. A modell összeállítás előtt – mivel a normalitás és a homoszkedaszticitás (a hiba vagy a változók szórása állandó marad a független változók értékeinek változása során) feltételei fennállnak, szükséges még a kiugró értékek keresése (Cook, 1977). Fontos feltétel még a változók között fennálló autokorreláció, ami egy változónak a saját maga időben vagy térben különböző értékeivel vett korrelációja (Durbin & Watson, 1950) és a multikolinearitás kiszűrése (Senaviratna & A. Cooray, 2019). A multikolinearitás röviden összefoglalva azt jelenti, hogy két vagy több magyarázó változó között túl szoros korrelációs kapcsolat van, ami megzavarja a becslést. Ha a megfelelő feltételek nem teljesülnek, jelentősen ronthatják a modell eredményeit és értelmezhetőségét.

Eredmények

Mindkét vizsgált évben 175 országra terjedt ki a szerzők kutatása. Hiányzó adatok egyik index esetében sincsenek (1. számú táblázat). Az AML (Anti Money Laundering) az OC pénzmosás elleni komponense, a pénzmosás elleni küzdelem hatékonyságát jellemzi.

1. számú táblázat

A használt indexek leíró statisztikái

	Év	N	Hiányzó	Átlag	SD	Min.	Max.
OC	2021	175	0	4,92	0,760	3,12	6,75
	2023	175	0	5,00	0,780	3,15	6,69
AML	2021	175	0	4,69	1,627	1,00	8,50
	2023	175	0	4,67	1,632	1,00	8,50
CPI	2021	175	0	42,80	18,720	11,00	88,00
	2023	175	0	42,49	18,590	12,00	90,00
WGI	2021	175	0	43,37	18,580	10,00	83,00
	2023	175	0	43,66	18,350	10,00	83,00

Forrás. A szerzők saját szerkesztése.

A magas elemszám (N = 175) alapján a központi határeloszlás tétele alapján (Polya, 1920) a mintaátlagok normalitása feltételezhető, ami lehetővé teszi a statisztikailag előnyösebb paraméteres próbák alkalmazását (Hoskin, 2012).

Az elméleti és tényleges átlagokat a 2. számú táblázat foglalja össze. Az OC esetében a magasabb érték, a másik három index esetében az alacsonyabb érték jelent kedvezőtlenebb eredményt.

2. számú táblázat

A vizsgált indexek átlagai

Index	Elméleti átlag	Átlag (2021)	Átlag (2023)
OC	5,00	4,92	5,00
AML	5,00	4,69	4,67
CPI	50,00	42,80	42,49
WGI	50,00	43,37	43,66

Forrás. A szerzők saját szerkesztése.

Az átlagok alakulása azt jelzi, hogy mindkét vizsgált évben a globális indexértékek az elméleti átlag alatt vannak, csupán az OC 2023-as értéke éri el éppen az elméleti átlagot. Ez azt jelenti, hogy a szervezett bűnözés problémája (OC) az átlagosnál kedvezőbb, az érzékelt korrupció szintje (CPI) és a korrupció szerepe az országhoz tartozó kockázatban (WGI) az átlagosnál kedvezőtlenebb. A pénzmosás elleni küzdelem (AML) azonban – amint azt a metodológiai fejezet tárgyalta – egy reziliencia-mutató. Azaz itt az átlag alatti érték szintén alacsony hatékonyságot jelez. Az OC értéke a két vizsgálat között nőtt, az AML, a CPI és a WGI pedig csökkent. Mind a négy változás a helyzet romlását jelzi. Természetesen két mérés még nem jelent idősort, ezért a mutatók időbeli alakulásából csak óvatosan lehet a változások irányára következtetni. Ezért a fenti megállapítás nem tekinthető tudományos eredménynek. Azonban felhívja a figyelmet a téma aktualitására és a helyzet komolyságára.

Mivel a Levene-teszt eredménye egyik változó esetében sem szignifikáns ($p = 0,528-0,981$), ennek alapján a minta homoszkedaszticitása kimondható. Ezután a szerzők azt vizsgálták, hogy az elemzett indexek tekintetében talál-e szignifikáns különbséget az egyes kontinensek között. Az összehasonlítást egyutas ANOVA (one way ANOVA) módszerrel végezték. Alapfeltételként a szóráshomogenitás alapján a változók egyenlőségét (assume equal variances) feltételezték (Fisher, 1919). Ezért a talált eltérések páronkénti vizsgálatát Tukey post-hoc teszttel végezték el (Tukey, 1949)

Az eredményeket foglalja össze a 3. és 4. számú táblázat.

3. számú táblázat

A kontinenseket összehasonlító ANOVA vizsgálat eredménye

	F	df1	df2	p
OC	24,7	4	345	<,001
AML	21,5	4	345	<,001
CPI	37,2	4	345	<,001
GWI	16,1	4	345	<,001

Forrás. A szerzők saját szerkesztése.

Az ANOVA-teszt minden vizsgált index esetében szignifikáns lett ($p < 0,001$), ami azt jelenti, hogy az egyes kontinenseken az indexek közötti eltérés nem tulajdonítható a véletlennek. A páronkénti összehasonlítás kimenete (4. számú táblázat) alapján megállapítható, hogy Európa minden vizsgált indexben eltér Afrikától és Ázsiától (Európa indexértékei szignifikánsan magasabbak). Hasonlóképpen tér el Amerikától is, de e két kontinenst az OC indexben (szervezett bűnözés helyzete) hasonló problémák jellemzik.

4. számú táblázat

A Tukey-post-hoc teszt eredményei

	Afrika	Amerika	Ázsia
Amerika	OC, CPI		
Ázsia	OC		
Európa	OC, AML, CPI, GWI	AML, CPI, GWI	OC, AML, CPI, GWI
Óceánia	CPI (GWI)		(GWI)

Megjegyzés: $p < 0,001$ (zárójelben: $p < 0,05$).

Forrás. A szerzők saját szerkesztése.

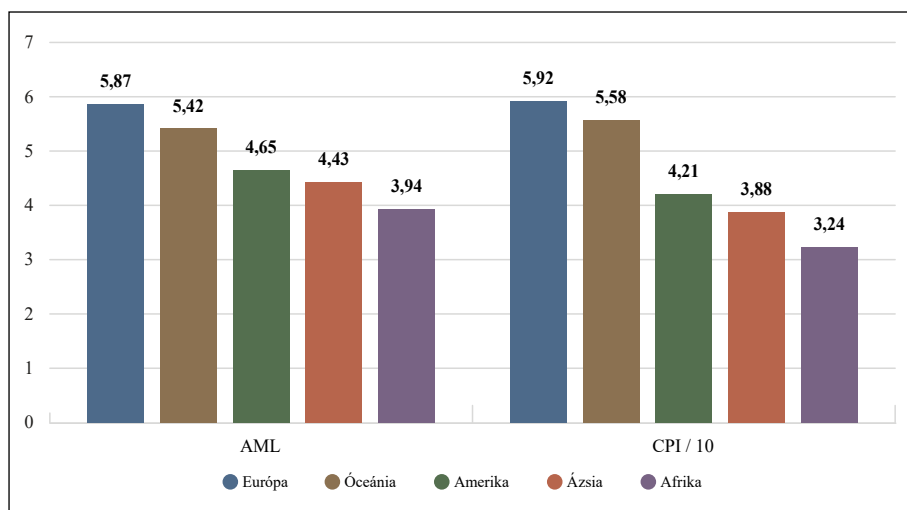
Afrika OC indexe a legkisebb és szignifikánsan eltér Európától, Amerikától és Ázsiától, ami azt jelenti, hogy e négy kontinens közül Afrikában jelent legkevésbé gondot a szervezett bűnözés. A CPI viszont szinte minden kontinens között szignifikánsan eltér. Értéke Európában a legmagasabb (59,17), ami kedvező eredmény, ha felidézünk, hogy a magasabb CPI kisebb érzékelt korrupciót jelent. Európát követi a rangsorban Óceánia (55,87). A többi kontinensen szignifikánsan alacsonyabb a CPI (Amerika: 42,08; Ázsia: 38,81; Afrika: 32,44). Tehát Afrika lakói érzik kontinensüket a leginkább korrupcióval fertőzöttnek. Ez a kontinens legalacsonyabb OC értékével némileg ellentétben áll. Lehetséges magyarázat erre a látszólag paradox helyzetre, hogy ezen a kontinensen nem a szervezett bűnözői csoportok igyekeznek politikai befolyásra szert tenni,

hanem tipikusan a hivatalnokréteg „egészíti ki” alacsony jövedelmét úgy, hogy minden tevékenységéért ellenszolgáltatást vár. Ezt a magyarázatot támasztja alá, hogy a korrupciót érzékelő lakossági vélemények Afrikában a legkedvezőtlenebbek. Ez a megkérdezettek széles körű érintettségét jelzi. Óceánia kizárólag Afrikától tér el szignifikáns mértékben és csupán a CPI értékében (Óceánia: 55,83; Afrika: 32,44).

Mivel a tanulmány fő fókusza a pénzmosás és a korrupcióérzékelés viszonyának vizsgálata, érdemes megnézni, hogy hogyan alakulnak az ezeket leíró indexek az egyes kontinenseken (1. számú ábra).

1. számú ábra

A pénzmosás (AML) és a korrupcióérzékelés (CPI) mutatói az egyes kontinenseken

Forrás. A szerzők saját szerkesztése.

Az ábra jól illusztrálja, hogy a két index kontinensek szerinti alakulása lényegében azonos. Ezért érdemes megvizsgálni a közöttük fennálló esetleges korrelációt (5. számú táblázat).

5. számú táblázat

A pénzmosás (AML) és a korrupcióérzékelés (CPI) indexeinek korrelációja

		AML
AML	Pearson's r	—
	p-value	—
CPI	Pearson's r	0,733
	p-value	< ,001

Forrás. A szerzők saját szerkesztése.

A két index között szignifikáns erős pozitív korreláció mutatható ki ($r > 0,66$, $p < 0,001$). Ez azt jelzi, hogy a pénzmosás elleni hatékonyabb fellépés (magasabb AML) a korrupciós közérzet javulásával (magasabb CPI) jár együtt.

A szervezett bűnözés elleni harc összetevőinek a korrupció érzékelésére kifejtett hatását leíró regressziós modell eredményeit mutatja a 6. számú táblázat. A modell elkészítése előtt a szerzők nem találtak kiugró értékeket a változók között (Cook-távolság < 1), sem autokorrelációt. A Durbin–Watson statisztika értéke 1,88. Az érték szinte félúton van a határértékek (1–3) között, ami azt jelzi, hogy nincs a modell megfelelőségét befolyásoló mértékű autokorreláció. A kolinearitás viszont fennállt a reziliencia és az AML között, ezért a rezilienciát végül a szerzők eltávolították a modellből. A változtatás eredményeképpen megszűnt a magyarázó változók közötti multikolinearitás, és a 6. számú táblázatban látható eredmény született.

6. számú táblázat

A szervezett bűnözés elleni harc összetevőinek hatása a korrupció érzékelésére

Predictor	Estimate	SE	t	p
Intercept	34,63	3,956	8,75	< ,001
Criminal_markets	-1,79	0,848	-2,12	0,035
Criminal_actors	-3,01	0,743	-4,05	< ,001
AML	7,05	0,414	17,02	< ,001

Forrás. A szerzők saját szerkesztése.

A modell általános illeszkedése megfelelő ($F[3,346] = 192$, $p < 0,001$), a vizsgált tényezők 62,5%-ban magyarázzák a korrupcióérzet alakulását ($R^2 = 0,625$). A regressziós modell egyenletében (1) végül két szignifikáns tényező szerepel:

$$PCI = 7,05 \times AML - 3,01 \times \text{Criminal actors} + 34,63 + \varepsilon \quad (1)$$

Az egyenlet alapján a pénzmosás elleni küzdelem hatékonysága (AML) jelentős pozitív hatással van a korrupcióérzékelésre. Vagyis a pénzmosás elleni hatékonyabb fellépés növeli a PCI-t, a magasabb PCI érték pedig kedvezőbb korrupcióérzékelést jelent. Ugyanakkor a szervezett bűnözői csoportok tevékenysége szignifikánsan negatív hatású a korrupció érzékelésére. Mivel a bűnözői csoportok befolyásának növekedése rontja a bűnügyi helyzetet, a modell szerint ez a tény a PCI csökkenését (azaz a korrupció érzékelt helyzetének romlását) eredményezi. Ezek az eredmények tökéletesen illeszkednek az elméleti megfontolásokhoz. Amennyiben a szignifikancia szintjét (α) 5%-ban állapítják meg a szerzők, akkor a bűnözői piacok hatásával is kiegészül a modell (2):

$$PCI = 7,05 \times AML - 3,01 \times \text{Criminal actors} - 1,79 \times \text{Criminal markets} + 34,63 + \varepsilon \quad (2)$$

Ez azt jelenti, hogy mindazokon a területeken, ahol a szervezett bűnözés zajlik (például kábítószer-, ember-, fegyverkereskedelem) maga a kriminális tevékenység akadályozása a szervezett bűnözői körök felszámolása nélkül (azaz a „kis halak” elfogása és cselekményeik szankcionálása) is jelentősen javíthat a közvélemény korrupcióérzetén.

A fenti regressziós vizsgálatot a szerzők elvégezték az európai régiók mindegyikében. Az eredményeket a 7. számú táblázat foglalja össze.

7. számú táblázat

A korrupcióérzékelést befolyásoló tényezők Európa régióiban

Régió	Tényező	Hatása a CPI-re	Magyarázottság	p
Közép- és Kelet-Európa	AML	Növeli	77,30%	< 0,001
	Criminal markets	Csökkenti		< 0,05
Nyugat-Európa	AML	Csökkenti	42,20%	< 0,05
Észak-Európa	A modellben nincs szignifikánsan ható tényező			
Dél-Európa	Criminal actors	Csökkenti	80,20%	< 0,05
	Criminal markets	Növeli		

Forrás. A szerzők saját szerkesztése.

Az eredményeket áttekintve elmondható, hogy modellünk a legjobban Dél-Európában magyarázza (80,2%) a szervezett bűnözés és a korrupció érzékelt szintjének összefüggését. Ebben a régióban a pénzmosás elleni intézkedéseknek nincs értékelhető hatása a korrupciós érzetre. A bűnözői csoportok (criminal actors) befolyásának növekedése csökkenti a PCI értékét, ami a korrupciós közérzet romlását jelenti. A bűnözői piac (criminal markets) jelenlétének fokozódása viszont növeli a PCI-t, azaz csökkenti az érzékelt korrupció szintjét. Ennek lehetséges

magyarázata, hogy a köztörvényes bűnözés fokozódó manifesztációja hatására a közvélemény inkább a rendőri jelenlét és munka hatékonyságának növelését követeli, és kevésbé foglalkozik a korrupcióval. Ezt a magyarázatot alátámaszthatta volna a kriminalitás alacsonyabb szintjével jellemezhető Észak-Európa modellje. Azonban ebben a modellben nem volt szignifikánsan ható tényező.

Ugyancsak két hatótényezőt sikerült kimutatni Közép- és Kelet-Európa régiójában. Ezek közül a hatás erősségét és szignifikanciáját tekintve is a pénzmosás elleni küzdelem hatékonysága (AML) a jelentősebb. Az AML növekedése növeli a CPI-t, azaz kedvezőbb korrupcióérzékelési mutatót eredményez. A másik tényező a bűnözői piacoké (criminal markets). A köztörvényes bűnözés fokozódása itt is növeli a PCI-t, akárcsak Dél-Európában – a lehetséges magyarázat is ugyanaz.

Nyugat-Európa modelljében csupán egyetlen tényezőnek van szignifikáns hatása a korrupcióérzékelésre, a pénzmosás elleni intézkedések hatékonyságának (AML). Ellentétben Közép- és Kelet-Európával, ebben a régióban az AML jobb hatékonysága csökkenti a CPI-t, azaz fokozza a nyugat-európai polgárokban a korrupció jelenlétének érzetét. Lehetséges magyarázatként fogalmazzák meg a szerzők, hogy ennek oka éppen a korrupció jelenségének döntően rejtett jellege. Ebből következik, hogy minél több pénzmosási eset kerül nyilvánosságra, annál inkább úgy vélekedik a közvélemény, hogy országában nő a korrupció szintje.

Összefoglalva a pénzmosás és a korrupció kapcsolatát, jelen tanulmány az alábbi következtetésekhez vezetett.

A pénzmosást a pénzmosás elleni fellépés (AML) hatékonyságával, a korrupciót pedig a korrupcióérzékelés mértékével (CPI) modellezték a szerzők. Az AML esetében a növekedés hatékonyabb fellépést jelez, tehát ez a kedvező trend. A magasabb CPI azt jelzi, hogy a megkérdezettek alacsonyabb korrupciós jelenlétet érzékelnek országukban, tehát szintén a növekedés a kedvező irány. Az AML és a CPI között erős pozitív irányú kapcsolat van. Azaz

- 1) A pénzmosás elleni hatékonyabb fellépés csökkenti a korrupció érzékelt szintjét.
- 2) Ebben a csökkenésben az AML nem kizárólagos hatású, a bünszervezetek befolyásának visszaszorulása, valamint a bűnözői piacok elleni sikeres fellépés is közrejátszik. (Jelen tanulmány a pénzmosás és a korrupció kapcsolatára fókuszál.)
- 3) A pénzmosás elleni fellépés korrupcióérzékelést csökkentő hatása nem globális. Szignifikánsan hat Közép- és Kelet-Európában, ahol csökkenti a polgárok által érzékelt korrupciós szintet. Ugyancsak szignifikáns, de a közép-kelet-európaival ellentétes hatása van a CPI-re Nyugat-Európában, amit a szerzőknek szintén sikerült magyarázniuk.

Konklúzió

A tanulmány azt a kérdést vizsgálta, hogy van-e statisztikailag igazolható kapcsolat a pénzmosás elleni küzdelem hatékonysága és a korrupció érzékelt szintjének alakulása között (H1 hipotézis). Ezt a hipotézist az elvégzett korrelációs vizsgálat igazolta, a két jelenség között szignifikáns erős pozitív korrelációt sikerült kimutatni. Az ANOVA-vizsgálat eredménye azt mutatja, hogy az egyes kontinensek között szignifikáns különbségek mutathatók ki a szervezett bűnözés tényezői és a korrupció érzékelése között. A H2 hipotézist tehát szintén sikerült igazolni. A regressziós vizsgálat alapján megállapítható, hogy Európa földrajzi régióiban a szervezett bűnözés helyzetét, állapotát meghatározó tényezők különbözőképpen hatnak a korrupció érzékelt szintjére, tehát a H3 hipotézis is igazolódott. A pénzmosás és a korrupció szorosan kapcsolódik a szervezett bűnözéshez. Közös bennük továbbá, hogy mindkettő jelentős ellenőrizetlen pénzáramokkal jár. Ezek a kontrollálatlan források fontos szerepet játszanak a szervezett bűnözés finanszírozásában, ugyanakkor hiányzik azokból az adóbevételekből, amelyekre az államoknak közfeladataik ellátásához szükségük van. A feketegazdaságban lévő pénz hiánya negatívan hat a gazdaságra, a politikai stabilitásra, az ország imázsára (országbrand), minősítésére és a potenciális befektetőkre egyaránt. A bűnözői piacok erősödése rontja a közbiztonságot, az ország polgárainak közérzetét és az államba, annak hivatalaiba és jogérvényesítő képességébe vetett hitét. A pénzmosás és a korrupció elleni küzdelem hatékonyságának fokozása tehát egyaránt érdeke az államnak és törvényiszteelő, becsületes polgárainak. Az eredményeket a szakemberek országspecifikus programok kialakításához használhatják fel, figyelembe véve az egyes államok sajátosságait. Eredményeink felhívják a figyelmet arra is, hogy a korrupció elleni harc önmagában nem elegendő a sikerhez. A szervezett bűnözéssel is fel kell venni a harcot, egyaránt visszaszorítva a bűnözői csoportok jelenlétét és tevékenységét. Ehhez kívánt hozzájárulni a maga eszközeivel a jelen tanulmány is.

Felhasznált irodalom

-
- Abramo, C. W. (2008). How much do perceptions of corruption really tell us? *Economics (e-Journal)*, 2(1), Article 20080003. <https://doi.org/10.5018/economics-ejournal.ja.2008-3>
- Adamoli, S., Di Nicola, A., Savona, E. U., & Zoffi, P. (1998). *Organised crime around the world* (p. 187) [Report]. UN European Institute for Crime Prevention and Control (HEUNI). <https://doi.org/10.15496/publikation-23606>

- Amara, I., Khlif, H., & El Ammari, A. (2020). Strength of auditing and reporting standards, corruption and money laundering: A cross-country investigation. *Managerial Auditing Journal*, 35(9), 1243–1259. <https://doi.org/10.1108/MAJ-10-2018-2026>
- Antalóczy P., Gáspár M., Istvanovszki L., Nyeste P., Pató V. L., Szendrei F., & Szűcs B. (2019). *A nemzetközi és honos szervezett bűnözés története, XX. századi fejlődése és várható tendenciái*. Dialóg Campus Kiadó. <https://rtk.uni-nke.hu/document/rtk-uni-nke-hu/SZB%20ko%CC%88nyv.pdf>
- Báger G. (2016). *Korrupció (online)*. Akadémiai Kiadó. https://mersz.hu/dokumentum/dj169k__14/
- Balogh P., Nagy S. K., & Szántó Z. (2015). A társadalmi tőke árnyoldalai: Korrupciós hálózatok és bünszervezetek. *Századvég*, 20(78), 77–101. https://adt.arcanum.com/hu/view/Szazadvég_2015_78/?pg=87&layout=s
- Barone, R., Masciandaro, D., & Schneider, F. (2022). Corruption and money laundering: You scratch my back, i'll scratch yours. *Metroeconomica*, 73(1), 318–342. <https://doi.org/10.1111/meca.12365>
- Beare, M. E. (1997). Corruption and organized crime: Lessons from history. *Crime, Law and Social Change*, 28(2), 155–172. <https://doi.org/10.1023/A:1008220609526>
- Budik, J. & Ezr, V. (2015). *Corruption Perceptions Index, Credit Rating and Global Competitiveness of Selected Countries*. 1–12. https://is.vsfcs.cz/publication/5195/Budik_Ezr_Corruption_Perceptions_Index.pdf
- Budsaratragoon, P. & Jitmaneeroj, B. (2020). A critique on the Corruption Perceptions Index: An interdisciplinary approach. *Socio-Economic Planning Sciences*, 70, 100768. <https://doi.org/10.1016/j.seps.2019.100768>
- Campos, J. E. & Pradhan, S. (2007). *The many faces of corruption: Tracking vulnerabilities at the sector level*. World Bank Publications.
- Canali, L. (2021, April 27). L'espansione delle mafie. *Limes*. <https://www.limesonline.com/carte/l-espansione-delle-mafie-14709426/>
- Capitani, G. (Director). (2007, September 10). *Il generale Dalla Chiesa* [Biography]. Endemol Shine Italy, Mediavivere.
- Chaikin, D. & Sharman, J. (2009). *Corruption and money laundering: A symbiotic relationship*. Springer.
- Chêne, M. & Hodess, R. (2008). *Organised crime and corruption* (p. 11). U4 Anti-Corruption Resource Centre, Chr. Michelsen Institute. <https://www.u4.no/publications/organised-crime-and-corruption.pdf>
- Choo, K.-K. R. (2015). Chapter 15 - Cryptocurrency and Virtual Currency: Corruption and Money Laundering/Terrorism Financing Risks? In D. Lee Kuo Chuen (Ed.), *Handbook of Digital Currency* (pp. 283–307). Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-802117-0.00015-1>
- Ciancimino, M. & Licata, F. L. (2013). *Don Vito*. Quercus.
- Cook, R. D. (1977). Detection of Influential Observation in Linear Regression. *Technometrics*, 19(1), 15–18. <https://doi.org/10.2307/1268249>

- Czibik, Á., Pápay, B., Szántó, Z., & Tóth, J. I. (2017). Computer Assisted Content Analysis of the print press coverage of corruption in Hungary « Anticorrp. In Z. Szántó & J. I. Tóth (Eds.), *Media and corruption in Hungary (2004-2013)* (pp. 1–99). Corvinus University of Budapest. <https://anticorrp.eu/publications/computer-assisted-content-analysis-of-the-print-press-coverage-of-corruption-in-hungary/>
- Di Maggio, U. & Lo Verde, F. M. (2021). Organized crime as global social problem. In *The Palgrave Handbook of Global Social Problems* (pp. 1–24). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-030-68127-2_240-1
- Domashova, J. & Politova, A. (2021). The Corruption Perception Index: Analysis of dependence on socio-economic indicators. *Procedia Computer Science*, 190, 193–203. <https://doi.org/10.1016/j.procs.2021.06.024>
- Donchev, D. & Ujhelyi, G. (2014). What do corruption indices measure? *Economics & Politics*, 26(2), 309–331. <https://doi.org/10.1111/ecpo.12037>
- Durbin, J. & Watson, G. S. (1950). Testing for serial correlation in least squares regression: I. *Biometrika*, 37(3/4), 409–428. <https://doi.org/10.2307/2332391>
- Engels J. I. (2016). *A korrupció története*. Corvina Kiadó.
- Fenyvesi É. (2013). Az ezerarcú korrupció. In Hamar F. (Szerk.), *Multidiszciplináris kihívások – Sokszínű válaszok* (pp. 17–27). Budapesti Gazdasági Főiskola Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Kar Közgazdasági és Társadalomtudományi Intézeti Tanszéki Osztály. https://epa.oszk.hu/03400/03448/00002/pdf/EPA03448_multidiszciplinaris_2013_1_017-027.pdf
- Fenyvesi É. (2014). A korrupció mérhetősége. In Hamar F. (Szerk.), *Multidiszciplináris kihívások – Sokszínű válaszok* (Vol. 4, pp. 21–33). Budapesti Gazdasági Főiskola. <https://publikociotar.uni-bge.hu/id/eprint/672/>
- Fisher, R. A. (1919). The correlation between relatives on the supposition of Mendelian inheritance. *Transactions of the Royal Society of Edinburgh*, 52(2), 399–433. <https://doi.org/10.1017/S0080456800012163>
- Gasparenienė, L., Gagyte, G., Remeikiene, R., & Matuliene, S. (2022). Clustering of the European Union member states based on money laundering measuring indices. *Economics & Sociology*, 15(2), 153–171. <https://doi.org/10.14254/2071-789X.2022/15-2/10>
- Gjoni, M., Gjoni, A., & Kora, H. (2015). Money laundering effects. *UBT International Conference*, 13–20. <https://knowledgecenter.ubt-uni.net/conference/2015/all-events/16>
- Hegewald, S. & Schraff, D. (2024). Corruption and trust in the European Parliament: Quasi-experimental evidence from the Qatargate scandal. *European Journal of Political Research*, 63(4), 1674–1685. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.12654>
- Hoskin, T. (2012). Parametric and nonparametric: Demystifying the terms. *Mayo Clinic*, 5(1), 1–5.
- Huter, M. & Scaturro, R. (2019). *UNCAC in a nutshell—A quick guide to the United Nations Convention against Corruption for donor agency and embassy staff*. U4 ACRR & TI. https://knowledgehub.transparency.org/assets/uploads/helpdesk/UNCAC-in-a-Nutshell_2019.pdf
- Hyde, R. (2021). Von der Leyen admits to COVID-19 vaccine failures. *The Lancet*, 397(10275), 655–656. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(21\)00428-1](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(21)00428-1)

- Ifi-Valde O., Klotz P., Váradi P., & Végh V. (2015). Az új irány: Korrupciómegelőzés a Nemzeti Védelmi Szolgálatnál. *Belügyi Szemle*, 63(10), 5–16. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2015.10.1>
- Interpol. (2017). *Project ENACT*. <https://www.interpol.int/en/How-we-work/Criminal-intelligence-analysis/Project-ENACT>
- Inzelt É., Kerecsi K., & Lévy M. (2014). *Korrupciós bűncselekmények a büntető igazságszolgáltatás tükrében*. Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar. <https://www.ajk.elte.hu/media/39/1e/d6420ce846d0a6b5a8541f7a319c16208f834ee00073679fe8f2a-0433ed7/Inzelt-%C3%89va-Kerecsi-KI%C3%A1ra-L%C3%A9vy-Mikl%C3%B3s-Korrupci%C3%B3s-b%C5%B1ncselekm%C3%A9nyek-a-b%C3%BCntet%C5%91-igazs%C3%A1gszol%C3%A1ltat%C3%A1s-t%C3%BCkr%C3%A9ben.pdf>
- Kaufmann, D. & Kraay, A. (2023). *Worldwide governance indicators, 2023 update*. World Bank. <https://doi.org/10.60572/8N3Y-EV47>
- Kaysser, N., Underwood, F. M., Macfadyen, G., Sergi, A., Betti, S., Chin, S., Amerhauser, K., McLaggan, M., Hunter, M., Scaturro, R., & Eligh, J. (2023). *The organized crime index*. Global Initiative Against Transnational Organized Crime. https://ocindex.net/assets/downloads/global_oc_index.xlsx
- Keller T. & Sík E. (2009). A korrupció észlelése, elfogadása és gyakorlata. In *TÁRKI Európai Társadalmi Jelentés 2009* (pp. 167–182). TÁRKI. https://www.tarki.hu/hu/research/gazdkult/gazdkult_keller_sik.pdf
- Korejo, M. S., Rajamanickam, R., & Md. Said, M. H. (2021). The concept of money laundering: A quest for legal definition. *Journal of Money Laundering Control*, 24(4), 725–736. <https://doi.org/10.1108/JMLC-05-2020-0045>
- Koselleck, R. (2010). *Begriffsgeschichten*. Suhrkamp Verlag. <https://www.suhrkamp.de/buch/reinhart-koselleck-begriffsgeschichten-t-9783518295267>
- Lambsdorff, J. G. (2008). *The methodology of the Corruption Perceptions Index 2008*. Transparency International. https://files.transparencycdn.org/images/2008_CPI_LongMethodology_EN.pdf
- Levene, H., Olkin, I., & Hotelling, H. (1960). Robust tests for equality of variances. In *Contributions to Probability and Statistics: Essays in Honor of Harold Hotelling* (pp. 278–292). Stanford University Press. <https://www.semanticscholar.org/paper/Robust-tests-for-equality-of-variances-Levene/3eb99d37fef7c5b23ea3ecb4e1a7de65b0af59ed>
- Livescu, I. (2017). The link between money laundering and corruption: Is the fight effective? [Tilburg University Law School]. <https://arno.uvt.nl/show.cgi?fid=142895>
- Martin J. P. (2020). Olajozza vagy csikorgatja a fogaskerekeket? In Kolosi T., Szelényi I., & Tóth I. G. (Szerk.), *Társadalmi Ríport* (pp. 60–89). Táarki Social Research Institute.
- Mendes, C. & Oliveira, J. (2013). Money laundering and corrupt officials: A dynamic model. *Journal of Money Laundering Control*, 16(1), 55–61. <https://doi.org/10.1108/13685201311286850>
- Moran, N. (2007). Defining organized crime: Economic, legal and social factors. In P. P. Mishra & F. Shanty (Eds.), *Organized Crime: From Trafficking to Terrorism [2 volumes]* (pp.

- 43–47). Bloomsbury Publishing. https://books.google.hu/books?hl=hu&lr=&id=ukTPEAA-AQBAJ&oi=fnd&pg=PA30&dq=definitions+of+organized+crimes&ots=VLBqY3oSqE&sig=Yikz7gWpaAu_B_k_CYoKMLm7paE&redir_esc=y#v=onepage&q=definitions%20of%20organized%20crimes&f=false
- Mugarura, N. (2010). The effect of corruption factor in harnessing global anti-money laundering regimes. *Journal of Money Laundering Control*, 13(3), 272–281. <https://doi.org/10.1108/13685201011057145>
- Mugarura, N. (2016). Uncoupling the relationship between corruption and money laundering crimes. *Journal of Financial Regulation and Compliance*, 24(1), 74–89. <https://doi.org/10.1108/JFRC-01-2014-0002>
- Nagy G. (2018, január 31.). A korrupció fogalma, mérése és hatása. <https://transparency.hu/wp-content/uploads/2018/02/A-korrupcio-fogalma-merese-%C3%A9s-hatasa.pdf>
- Németh E., Vargha B. T., & Pályi K. Á. (2019). Nemzetközi korrupciós rangsorok tudományos megbízhatósága. *Pénzügyi Szemle/Public Finance Quarterly*, 64(3), 321–337. https://doi.org/10.35551/PSZ_2019_3_1
- Németh, E., Jakóvác, K., & Vargha, B. (2021). Módszertani szempontok a hazai korrupciós helyzet tudományosan megalapozott mérésének kialakításához. *Belügyi Szemle*, 69(11), 1963–1980. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.11.5>
- Panizza, U. (Ed.). (2017). *The use of corruption indicators in sovereign ratings*. Inter-American Development Bank. <https://repository.graduateinstitute.ch/record/295742/?v=pdf>
- Pápay, B., Hajdu, M., Szántó, Z., & Tóth, I. J. (2016). Human assisted content analysis of the print press coverage of corruption in Hungary. *European Journal of Communication*, 33(1), 7–21. <https://doi.org/10.1177/0267323117750673>
- Polya, G. (1920). Über den zentralen Grenzwertsatz der Wahrscheinlichkeitsrechnung und das Momentenproblem. *Mathematische Zeitschrift*, 8(3–4), 171–181. <https://doi.org/10.1007/BF01206525>
- Rose-Ackerman, S. & Palifka, B. J. (2018). Corruption, organized crime, and money laundering. In K. Basu & T. Cordella (Eds.), *Institutions, governance and the control of corruption* (pp. 75–111). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-65684-7_4
- Rusanov, G. & Pudovochkin, Y. (2020). Money laundering in the modern crime system. *Journal of Money Laundering Control*, 24(4), 860–868. <https://doi.org/10.1108/JMLC-08-2020-0085>
- Schultz A. (2023. november 26.). Megmutatkozott a maffia hatalma az olasz bíróságon. *24.hu*. <https://24.hu/kulfold/2023/11/26/ndrangheta-olaszorszag-maffia-kalabria-forza-italia-luigi-man-cuso-itelethozatal-drogkereskedelem/>
- Senaviratna, N. A. M. R. & A. Cooray, T. M. J. (2019). Diagnosing multicollinearity of logistic regression model. *Asian Journal of Probability and Statistics*, (5)(2), 1–9. <https://doi.org/10.9734/ajpas/2019/v5i230132>
- Shehu, A. Y. (2005). International initiatives against corruption and money laundering: An overview. *Journal of Financial Crime*, 12(3), 221–245. <https://doi.org/10.1108/13590790510624828>

- Stessens, G. (2006). 2. Money laundering. *Revue internationale de droit pénal*, 77(1–2), 201–209. <https://doi.org/10.3917/ridp.771.0201>
- Stolton, S. (2023. február 13.). New York Times sues EU over von der Leyen’s Pfizer texts. *POLITICO*. <https://www.politico.eu/article/new-york-times-sue-european-union-ursula-von-der-leyen-pfizer-texts/>
- Sychowiec, M., Bauhr, M., & Charron, N. (2021). Does corruption lead to lower subnational credit ratings? Fiscal dependence, market reputation, and the cost of debt. *Business and Politics*, 23(3), 364–382. <https://doi.org/10.1017/bap.2020.22>
- Szántó Z. (2018). Korruptió és integritás. *Magyar Tudomány*, 179(4), 453–457. <https://doi.org/10.1556/2065.179.2018.3.1>
- Tukey, J. W. (1949). Comparing individual means in the analysis of variance. *Biometrics*, 5(2), 99–114. <https://doi.org/10.2307/3001913>
- Veiga, L. H. C. & de Andrade, J. P. (2006). Money laundering, corruption and growth: An empirical rationale for a global convergence on anti-money laundering regulation. *eScholarship, University of California*, 1–19.
- Veprík Z. J. (2020). A megbízhatósági vizsgálatok a bírósági ítéletek tükrében. *Belügyi Szemle*, 68(7), 47–62. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2020.7.3>
- Villányi, B. (2021). Money laundering: History, regulations, and techniques. In *Oxford Research Encyclopedia of Criminology and Criminal Justice*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190264079.013.708>
- Wangga, M. S. E., Wirawan, A., & Kardono, R. B. A. (2022). Corruption and money laundering perspective of criminal law and criminology. *Research Horizon*, 2(2), Article 2. <https://doi.org/10.54518/rh.2.2.2022.363-373>
- Wax, E., Braun, E., & Wheaton, S. (2023, June 11). 11 key Qatargate players—Where are they now? *POLITICO*. <https://www.politico.eu/article/qatargate-corruption-scandal-13-key-players-six-months-on-european-parliament/>
- Zaman, Q. U., Aish, K., Akhter, W., & Zaidi, S. A. H. (2020). Exploring the role of corruption and money laundering (ML) on banking profitability and stability: A study of Pakistan and Malaysia. *Journal of Money Laundering Control*, 24(3), 525–543. <https://doi.org/10.1108/JMLC-07-2020-0082>

A cikkben szereplő online hivatkozások

URL1: *Citizens’ attitudes towards corruption in the EU in 2023*. <https://data.europa.eu/doi/10.2837/439726>

URL2: *Dél-Afrikával kerültünk egy szintre korrupcióban*. https://index.hu/gazdasag/2020/01/23/transparency_international_korrupcio_index_2020_korruptabb lett_magyarorszag/

URL3: *Is corruption really getting worse in Europe or are perceptions wrong?* <https://www.euronews.com/my-europe/2022/08/18/is-corruption-really-getting-worse-in-europe-or-are-perceptions-all-wrong>

URL4: *Hármas holtversenyben az EU legkorruptabb országa lett Magyarország a Transparency International indexe szerint.* <https://www.portfolio.hu/unios-forrasok/20210128/har-mas-holtversenyben-az-cu-legkorruptabb-orszaga-lett-magyarorszag-a-transparency-international-indexe-szerint-467224>

URL5: *Staying ahead of the game: A report on financial crimes and risks for 2023.* <https://www.einpresswire.com/article/616943242/staying-ahead-of-the-game-a-report-financial-crimes-and-risks-for-2023/>

URL6: *Asset Recovery Watch Database.* <https://star.worldbank.org/asset-recovery-watch-database>

URL7: *The ABCs of the CPI: How the Corruption Perceptions Index is calculated.* <https://www.transparency.org/en/news/how-cpi-scores-are-calculated>

URL8: *Corruption Perceptions Index 2023.* https://images.transparencycdn.org/images/CPI2023_Global_Results_Trends.xlsx

URL9: *Convention des Nations Unies contre la criminalité transnationale organisée et ses Protocoles.* <https://www.unodc.org/unodc/fr/treaties/CTOC/index.html>

URL10: *Control of Corruption.* <https://www.worldbank.org/content/dam/sites/govindicators/doc/cc.pdf>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Kálmán B. G., Bárczi J., Hegedűs M., Hoang A. T., & Zéman Z. (2025). A pénzmosás és a korrupció érzékelése. *Beliügyi Szemle*, 73(2), 339–362. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i2.pp339-362>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerzők nem jelentettek összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerzők nem kaptak pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Az adatokat kérésre rendelkezésre bocsátják.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Zéman Zoltán, aki a zeman.zoltan@nje.hu e-mail címen érhető el.

Bűnelkövetés a vasúton 2016–2020 között

Committing crime on railway between 2016 and 2020

Palásti Lia Dana

Eötvös Lóránd Tudományegyetem,
Állam- és Jogtudományi Kar
palastilia@gmail.com

Absztrakt

Cél: A tanulmány középpontjában a vasúton, vonatokon elkövetett bűncselekmények helyezkednek el azzal a kérdéssel, hogy hogyan hatnak rájuk a különböző épített környezeti és földrajzi tényezők, mitől függ, hogy hol, milyen gyakorisággal és milyen típusú bűncselekményt követnek el.

Módszertan: A kutatásban szereplő adatok a MÁV-START Zrt. és az Országos Rendőr-főkapitányság adatbázisaiban szerepeltek (bűncselekmény helyszíne: vasút), amelyeket a következő tényezők mentén vizsgált a szerző: bűncselekménytípusok; helyszín, település; vasútvonal, állomás; vonat; időszak; és a bűnmegelőzési eszközök hatása. A kutatás a környezeti kriminológia, a bűnözés-földrajz és a szituációs bűnmegelőzés elméletein alapszik.

Megállapítások: A vizsgált öt év alatt a vonatokon elkövetett bűncselekmények száma nőtt. A vizsgált tényezők közül a bűnelkövetőkre leginkább a vasútvonalak elhelyezkedése van hatással. Budapesten és Magyarország észak-nyugati régiójában, Győrben történik a legtöbb bűncselekmény, kiemelten az 1-es vasútvonalon. Eltérő típusú bűncselekményeket követnek el a nyugati és a keleti vasútvonalakon. A vonatok típusait tekintve a Railjet vonatokon és a személyvonatokon történik legtöbb esetben a bűnelkövetés. Mindezeket főként a februári hónapban és nyáron követik el. A vonatokon használt bűnmegelőzési eszközök, technikák egyre elterjedtebbek. A vizsgált tényezők nemcsak külön-külön hatnak a bűnelkövetőkre, hanem együttesen is.

Érték: A szerző következtetéseket vont le a vasúton elkövetett bűncselekmények és a magyarországi társadalmi, szociális és gazdasági tényezők összefüggésével kapcsolatban. Emellett hangsúlyozza a bűnmegelőzési technikák

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2024. 08. 08. Átdolgozás: 2024. 08. 19.
Elfogadás: 2024. 08. 22.

fontosságát, amelyek elősegíthetik az utasok biztonságát és a bűnelkövetések visszaszorítását a vasúti közlekedésben.

Kulcsszavak: vasúti közlekedés, vasútvonalak, környezeti kriminológia, bűnözésföldrajz

Abstract

Aim: Crimes committed on railways and trains are at the center of the study with the question of how different built environmental and geographical factors affect them, what it depends on where, with what frequency and what type of crime they commit.

Methodology: The data included in the research were taken from the databases of MÁV-START Zrt. and the National Police Headquarters (crime location: railway), which were examined according to the following factors: types of crime; location, settlement; railway line, railway station; train; period; and the effect of crime prevention tools. The research is based on the theories of environmental criminology, geography of crime and situational crime prevention.

Findings: During the 5 years under review the number of crimes committed on trains has increased. Of the factors examined the location of the railway lines has the greatest impact on criminals. Most crimes are committed in Budapest and in the north-western region of Hungary, Győr, especially on railway line 1. Different types of crimes are committed on the western and eastern railway lines. In terms of types of trains, most crimes are committed on Railjet trains and passenger trains. These are mainly committed in February and the summer. Crime prevention tools and techniques used on trains are becoming more and more common. The examined factors not only affect the offenders individually, but also collectively.

Value: I have drawn conclusions about the connection with crimes committed on railways and social, socio-economic factors in Hungary. I also emphasize the importance of crime prevention techniques that can help to improve passenger safety and the reduce crime in rail transport.

Keywords: rail transport, railway lines, environmental criminology, geography of crime

Bevezetés

A bűncselekmény bekövetkezését sok tényező befolyásolja. Van, amelyik elősegíti, és van, amelyik hátráltatja. A tanulmányban az elkövetés helyszíne alapján

a vasúti járművön mint közforgalmú közlekedési eszközön elkövetett bűncselekményeket vizsgáltam. A vasúti járművön történő bűnözés kapcsán megállapíthatjuk, hogy a földrajzi környezet, az útirány, az egyes megyék, települések, amiken keresztülhalad a szerelvény, valamint az időszak mind hatással vannak a bűnelkövetőre és az általa elkövetett bűncselekmény típusára.

De ugyanúgy befolyásoló erővel bír ezekre a bűncselekményekre az épített környezet, a vasúti jármű típusa, berendezése, a vasútállomások és a vasútvonalak kialakítása. A földrajzi környezet és az épített környezet között kapcsolat van, ami együttesen is hat a bűnözésre.

A vasúti járműveken elkövetett bűncselekményekhez a bűnmegelőzés is alkalmazkodott. A vasúti járműveken is fontos az elkövetések megelőzése és a gyors reagálás, amit különböző fejlett módszerekkel igyekszik elérni a rendőrség és a vasúti társaság.

A tanulmányban arra kerestem a választ, hogy 2016 és 2020 között hogyan változott a vonaton elkövetett bűncselekmények száma, a földrajzi tényezők és az épített környezet mennyire vannak rá hatással, és a vasúti eszközök, bűnmegelőzési technikák fejlődése hogyan befolyásolja mindezt.

Környezeti kriminológia

A bűnelkövetőket befolyásolják bizonyos tényezők, amelyek egy része abból a környezetből ered, amiben épp elkövetik a bűncselekményt. Ezek lehetnek bátorító vagy visszatartó tényezők. Fontos figyelembe venni a térbeli és időbeli eloszlást is, ugyanis az elkövetők viselkedése szituációs tényezők függvénye, nem csupán véletlenszerű. A bűncselekmények eloszlása összefügg a kriminogén környezetek eloszlásával. A bűnözés megértése mellett egyúttal bűnmegelőzési megoldásokkal is szolgál a környezeti kriminológia (Podoletz, 2019).

Ronald V. Clarke 1983-as kutatása alapján egy bűncselekmény elkövetése az egyén tudatos döntése. Azonban ezt befolyásolhatja a kockázatok felmérése, a várható jutalom és a cselekmény erkölcsi értékelése. A szerző szerint egy bűncselekmény elkövetéséhez egy bűnözésre hajlandó elkövetőre, egy elérhető célpontra és egy kínálkozó lehetőségre van szükség (Clarke, 1983). A bűncselekmény egyik jellemzője a szituáció, ami azt a helyzetet vagy alkalmat jelenti, amiben a bűncselekményt elkövették. A szituációk mint élethelyzetek ezeket a befolyásoló tényezőket jelentik. Együttesen a szituációs faktorokat hívják bűnalkalmnak. Ahogy növekszik a bűnalkalmak száma, úgy nőnek a bűnelkövetések is (Podoletz, 2019).

A bűnözés másik jellemzője a környezet, innen érkeznek a befolyásoló tényezők. A környezet összetevői:

- a) Tárgyi környezet: épített (például épület, buszmegálló) és természetes környezet (például fák, bokrok).
- b) Közösségi környezet: azok az emberek, akik az adott térben és időben jelen vannak és azok, akiknek van lehetőségük rálátni, megfigyelni (például járókelők, közvetlen szomszédok).
- c) Szituációs okok: olyan tényezők, amik a bűncselekmény elkövetése előtt hatnak, és egy nem motivált elkövetőben kialakítják vagy felerősítik az elkövetés szándékát (Podoletz, 2019).

Ronald V. Clarke (1983) és Derek B. Cornish szerint az elkövető mielőtt a bűncselekményt elkövetné számításba veszi a lehetséges előnyöket, a hasznot és a költségeket, vagyis a hátrányokat, ez a racionális döntés elmélete. Haszon lehet például a bűncselekmény elkövetésével járó anyagi vagy egyéb haszon, esetleg maga az izgalom, bármi, ami örömet okoz az elkövetőnek. Költség alatt a büntetést, a lelkiismeretfurdalást, a szégyenérzetet, a lebukás veszélyét értjük. Az elkövető mérlegeli az esélyeit, ha nagyobb a haszon, az előnyök túlsúlyban vannak a hátrányokhoz képest, akkor a bűncselekményt megvalósítja. Fordított esetben eláll a bűncselekménytől. Tehát a bűncselekmények elkövetésében lényeges tényező a cselekmény előtt történő pillanatnyi döntés. Ez függ a megszerzett információktól, a racionalitástól és hogy mennyi idő áll rendelkezésre a döntéshez (Podoletz, 2019). Emellett hatással van rá az elkövető jelenlegi helyzete, előélete, a neveltetése, a közvetlen indítékai, szándékai, a hangulatai, érzései, a bűncselekménnyel kapcsolatos erkölcsi vélekedései, képes-e kihasználni a kínálózó bűnalkalmat, és hogyan értékeli az elkapás kockázatát, a várható következményeket (Clarke, 1983). Célorientált viselkedés, amiből az elkövető mindig a lehető legelőnyösebb helyzetet akarja kihozni maga számára (Podoletz, 2019).

Fontos még megemlíteni a rutintevékenység-elméletet, ami alapján a lakosság mindennapi rutinjához igazodik a bűnelkövetések időbeli és térbeli dinamikája. A bűnelkövetéshez három állandó alkotóelem térben és időben történő együttállása szükséges: egy motivált elkövető, egy megfelelő célpont és az őrző (védelem) hiánya. A mindennapi rutinok biztosítják az elkövetőknek az alkalmat a bűnözésre. A bűnözés területi és időbeli eloszlása azonban nem véletlenszerű. Elkülönülnek az időbeli mintázatok (napszakok, hónapok, évszakok), területi mintázatok (területek, települések, utcák, háztömbök) és személyi mintázatok (elkövetői és áldozati oldal) (Podoletz, 2019).

Bűnözésföldrajz

A bűnözésföldrajz a bűncselekmények és a földrajzi hely közötti összefüggéseket vizsgálja, és arra keresi a választ, hogy az elkövetők miért részesítenek előnyben bizonyos helyeket és milyen tényezők vannak hatással a bűnözés növekedésére (Mátyás, 2020).

Számos kutatás világított rá arra, hogy a települések szerkezete és a szociális környezet hatással van a bűnözés mértékére és minőségére. A település szerkezetének megismerése elősegíti a terület bűnözési helyzetének megértését. A vizsgálatok során figyelembe kell venni a szubkultúrát is, ami az adott településen jellemző (Mátyás, Bói, Frigyer, & Nyitrai, 2019).

- a) Belváros – itt történik a legtöbb bűncselekmény, például a zseblobás, fegyveres rablás, autófeltörés, testi sértés (Mátyás, 2020).
- b) Belső, városias lakóövezet – ez a terület nincs úgy felújítva, mint a belváros, a népesség szegregálódott, például autófeltörés, rablás, rongálás, graffitizés, házalásos csalás, betöréses lopás (Mátyás, 2020).
- c) Családi házas, kertvárosi övezet – a régebbi építésű területeken, ahol főleg időskorúak laknak, több a megtévesztéssel elkövetett lopás, a házalásos csalások (csatornafelújítás, áruvásárlás) és a lopások (kerti szerszámok, mezőgazdasági gépek). Az újonnan épített területeken, ahol általában fiatalok élnek, építőanyagokat, épületgépészeti berendezéseket tulajdonítanak el, a betöréses lopások alkalmával pedig kerti bútorokat, értékesebb kutyafajtákat és kerti szerszámokat (Mátyás, 2020).
- d) Lakótelepek övezete – lakónépessége a belvárosból és a környező városokból települt be, például gépkocsi-, pince- és lakásfeltörés, rablás és rongálás (graffiti, tömegközlekedési eszköz váróinak megrongálása, telefonfülke üvegének betörése) (Mátyás, 2020).
- e) Zártkert, tanyavilág, falusi jellegű övezet – például betöréses lopások, beurruló lopások, melléképület feltörések (kerti szerszámok, tűzifa, fémhulladék, termények) és az állatlopások (szárnyasok) a jellemzők. Vannak, akik ideköltözésük óta nem találtak munkát és az apró lopásokból, kisebb súlyú bűncselekményekből tartják fenn magukat (Mátyás, 2020).
- f) Szuburbanizációs övezet – a nagyváros bűnözése ide is kiterjed (Mátyás, 2020).

Amikor a bűnözést a bűnözésföldrajz szempontjából vizsgáljuk, nem elegendő csak a bűncselekmény elkövetésének helyét, idejét, típusát elemezni, ezen kívül számos olyan tényező van, ami befolyásolhatja az elkövetőt, a bűnözés mennyiségét és minőségét. Ezek lehetnek természeti vagy társadalmi tényezők

(Mátyás, 2017). Hazánkban a természeti tényezők nem számottevőek. A társadalmi tényezők közül az alábbiakat szükséges elemezni a bűnözés kapcsán: demográfiai és népességföldrajzi tényezők, a település lakosságszáma, funkciója, mérete, iskolai végzettség, oktatási intézmények jelenléte, településszerkezeti vizsgálat, a terület gazdasági adatai, közlekedésföldrajzi ismérvek és adottságok (Mátyás, 2017, 2020).

Magyarországra jellemző bűnözési mutatók

Ahhoz, hogy a kutatás eredményeiről teljesebb képet kapjunk, a magyarországi bűnözés statisztikai adatait is elemezni kell.

A regisztrált bűncselekmények száma hazánkban 2010-ben 447 186 volt, majd 2020-ban ez mindössze 162 416 lett. Ez a 2010-es adatoknak mindössze 36%-a. Egy erőteljes bűnözéscsökkenés figyelhető meg az elmúlt években hazánkban (Nagy, 2021).

A regisztrált bűncselekmények száma az egyes kategóriák alapján a következőképpen alakult 2020-ban: a vagyon elleni bűncselekmények száma 74 053 volt; a vagyon elleni erőszakos bűncselekmények száma 2 095; a köznyugalom elleni bűncselekmények száma 8680; a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények száma 1324; az egészséget veszélyeztető bűncselekmények száma 7238; az élet, a testi épség és az egészség elleni bűncselekmények száma 8391; a hivatalos személy elleni bűncselekmények száma 684 volt. 2020-ban a vagyon elleni bűncselekményekből követték el a legtöbbet, a 2020. évi összes regisztrált bűncselekmény 46%-át (Nagy, 2021).

Az egyes bűncselekmény-kategóriák területi megoszlását is figyelembe kell venni, amiről 2016 és 2020 között a következőket mondhatjuk:

- a) Szándékos testi sértés bűncselekménye: legtöbb – közép-magyarországi régió, észak-alföldi régió, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye; legkevesebb – nyugat-dunántúli régió, Zala megye (Nagy, 2019; Nagy, 2021).
- b) Befejezett szándékos emberölés bűncselekménye: legtöbb – közép-magyarországi régió, Budapest, Bács-Kiskun megye; legkevesebb – közép-dunántúli régió, Békés megye (Nagy, 2019; Nagy, 2021).
- c) Garázdaság bűncselekménye: legtöbb – észak-magyarországi régió, észak-alföldi régió, Borsod-Abaúj-Zemplén megye; legkevesebb – Fejér megye, Komárom-Esztergom megye (Nagy, 2019; Nagy, 2021).
- d) Lopás bűncselekménye: legtöbb – közép- és észak-magyarországi régió, Budapest, Borsod-Abaúj-Zemplén megye; legkevesebb – Veszprém megye, Zala megye (Nagy, 2019; Nagy, 2021).

- e) Személygépkocsi-lopás bűncselekményére a lakosság szám nincs hatással; legtöbb Budapest, Pest megye, Heves megye (Nagy, 2019; Nagy, 2021).
- f) Rablás bűncselekménye: legtöbb – közép- és észak-magyarországi régió, Borsod-Abaúj-Zemplén megye; legkevesebb – Vas megye, Zala megye (Nagy, 2019; Nagy, 2021).

Egy terület bűnözési megoszlását nézve megállapítható, hogy vannak bűnkibocsátó és bűnvonzó területek. Más méretű a bűnözés a nagyvárosokban és más a falvakban, községekben (Mátyás, 2017). Egy tanulmányban megvizsgálták Magyarország 300 bűnözési szempontból legfertőzöttebb és 300 legkevesebb fertőzött települését. Azt találták, hogy a legfertőzöttebb települések vagy közkedvelt turisztikai célpontok (például a Balaton környéke), vagy határátkelőhelyek (például Hegyeshalom, Rösztke), vagy nagyvárosok, megyei jogú városok (például Debrecen, Eger, Budapest kerületei). A legkevesebb fertőzött települések Győr-Moson-Sopron, Vas és Veszprém megyében vannak, de ezek mindegyike kisebb méretű a nagyvárosoktól (Patkós & Tóth, 2012).

Vasúti közlekedés

Magyarországon a vasúti személyszállítás kizárólag közszolgáltatási szerződés keretében valósulhat meg a 2012. évi XLI. törvény értelmében. A MÁV-START Zrt. és a magyar–osztrák irányítás alatt álló GYSEV Zrt. biztosítja a belföldi helyközi személyszállítást (Vajda, 2017). A vasút 2019-ben 146,8 millió utast szállított, a közösségi vasúti helyközi személyszállítás teljesítménye utaskilométerben 7,7 milliárd volt. Az átlagos utazási távolság 52,8 km/fő volt ebben az évben (Központi Statisztikai Hivatal, 2020).

Hazánkban jelenleg közel 7500 km hosszú vasútvonal-hálózat van kiépítve, aminek a legnagyobb része az észak-alföldi régióban van (URL1). A MÁV és a GYSEV a vasútvonalakat számozással azonosította be 1-től 155-ig, emellett van még több mint 2000 megállóhely és vasútállomás. A belföldi elővárosi, távolsági személyszállítás mellett vannak nemzetközi vasútvonalak is, amik hazánkon átvezetnek (URL2).

Az elővárosi vonalon különböző vonattípusok közlekednek, mint a személyvonatok, zónázó vonatok és gyorsított személyvonatok. A távolsági vonattípusok két kategóriába sorolhatók, az alap (sebes, InterRégió, gyors és expressz) és a minőségi (InterCity, EuroCity, EuroNight, Railjet expressz) csoportba. A nemzetközi utazást segítik az olyan vonattípusok, amik más vasúttársaságok által vannak üzemeltetve, ilyen például a fent említett Railjet, amit az osztrák ÖBB (Osztrák Szövetségi Vasutak) tart fenn (URL3).

Különböző utastér típusok találhatóak az egyes vonatokon, ilyenek az 1. és 2. osztályú kocsik, az ülőhelyes kocsikban lévő termes, fülkés és többcélú teres kocsik, ezen kívül vannak hálókocsik, fekvőhelyes kocsik, étkező- és bisztró kocsik és poggyászkocsik (URL2). A vasúti személykocsik típusai alapján megkülönböztetjük a KISS, FLIRT, TALENT villamos motorvonatokat, a dízel motorvonatokat, a felújított (fecske) és sima ingavonati személykocsikat, a gyorsvonati személykocsikat (különböző ajtónyitási lehetőségekkel), távolsági és nemzetközi forgalmú személykocsikat (URL3).

A vonatokon utazó utasok, jegyvizsgálók, személyzet is sokszor célpontjaivá válnak a bűnelkövetőknek. A MÁV-START Zrt. Személyszállítási üzletszabályzatában (SZÜSZ) részletesen felsorolja azokat az eseteket, amikor ki kell zárni az utast az utazásból és rendőri intézkedést is lehet igényelni. Ilyen például az ittas állapotban botrányosan viselkedő utas, amikor a magatartásával az utastársai testi épségét vagy a berendezés épségét veszélyezteti, jogszabályba ütköző tárgy birtokol (csempészáru), vagy egyéb más bűncselekményt követ el. A MÁV-START Zrt. és a rendőrség is rögzíti ezeket a bejelentéseket és kivizsgálja őket. Az így keletkezett adatokból készült a kutatás (MÁV-START Zrt., 2010).

Bűnmegelőzés

A vonaton elkövetett bűncselekmények visszaszorítására, megelőzésére több módszert is igénybe lehet venni, úgymint a szituációs bűnmegelőzést vagy az építészeti bűnmegelőzést is. Emellett a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiában olyan gyakorlatokat dolgoztak ki, amelyek elősegítik, hogy a vasúti megállók, a pályaudvarok és maguk a települések is biztonságosabbak legyenek [1744/2013. (X. 17.) Korm. határozat a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiáról (2013–2023)].

A szituációs bűnmegelőzés nem az okságot keresi a bűnelkövetések mögött, hanem adott helyen és időben próbálja elkerülni az adott bűncselekményt (Borbíró, 2019). Ronald V. Clarke szerint a szituációs bűnmegelőzés a bűnalkalmak csökkentését előidéző intézkedéseket jelenti, amelyek egyes speciális bűncselekménytípusokra irányulnak. A közvetlen környezet folyamatos kontrollját, szervezését, alakítását igénylik azáltal, hogy a bűncselekmény elkövetését nehezebbé, megvalósíthatatlanná teszik, és csökkentik a bűncselekmény elkövetésével járó hasznot (Irk, 2008).

A Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia alapján a település elrendezése, a környezete hatással van az adott területen kialakuló bűncselekményekre. Az egyes települések közbiztonsága a helyi problémákból tevődik össze, amit helyben, helyi összefogással lehet megoldani. A településen történő bűncselekmények

okainál a mikro- és a makrokörnyezetet is meg kell vizsgálni, mert az általános gazdasági helyzet, a munkanélküliség mértéke, a lakáshelyzet és a szociális ellátottság is hatással vannak rá. Sok területen, településen csak bizonyos időszakokban növekszik meg a bűnözés (például nyáron, karácsonykor), ilyenkor a visszaszorításához is nagyobb, folyamatos intézkedés szükséges [1744/2013. (X. 17.) Korm. határozat a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiáról (2013–2023)].

Emellett az áldozattá válás megelőzése is fontos. Többféle csatornán kell eljuttatni az állampolgárokhoz, hogy hogyan és milyen eszközökkel tudják elkerülni azt, hogy áldozattá váljanak (Molnár, 2020).

Az építészeti eszközökkel végzett bűnmegelőzés lényege, hogy a település épített környezetét úgy kell kialakítani, hogy a bűnalkalmak számát visszaszorítsák, a közösség biztonságérzetét megteremtsék és lakókörnyezetük iránt érzett felelősségtudatukat felerősítsék (Molnár, 2020).

A vasútállomásokon és a vonatokon is alkalmaznak bűnmegelőzési technikákat, például az áldozattá válás megelőzésére plakátokat helyeznek ki, vagy a hangosbemondó megszólítja az utasokat, hogy vigyázzanak az értékeikre (Kara, 2017). Emellett biztonsági személyzetet, rendőri, vagyonőri jelenléteket rendeltek el a vonaton dolgozó személyzet számára, és hangos figyelemfelhívások történnek a közfeladatot ellátó személyekkel szembeni bűncselekményekről (URL4). Továbbá már majdnem az összes vonaton és vasúti megállóban található vészhelyzetet bejelentő telefon, vészgomb, hangszóró, videókamera, ezen kívül a járművezetőnek is van külön mikrofonja, hangszórója, monitorja, hogy összeköttetésben legyen az utasokkal. A vasúti megállóknál is helyeztek el videókamerákat, hangszórót, utasinformatikai végberendezést (Csiszár, 2006). A jegyvizsgálók jegyellenőrző készülékére S.O.S. funkciót telepítettek, és testkamerát is viselhetnek, emellett konfliktuskezelési tréningeket is szerveznek számukra (URL5; MÁV-START Kommunikáció, 2020).

2021 márciusában a RAILPOL (Vasúti Rendőrségek Európai Szervezete) által irányított 21. Rail Action Day 24 Blue elnevezésű bűnmegelőzési akciót hajtottak végre a vonatokon, amiben Magyarország is részt vett. Ennek keretében 24 órán keresztül fokozott rendőri intézkedések voltak a személyvonatokon az utasok és a jegyvizsgálók elleni támadások kiszűrésére, és a vasúti határátkelőhelyeknél a vasúti fém vezetékek ellopása és a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények visszaszorítása érdekében (URL6).

A kutatási módszerről

A vonaton elkövetett bűncselekmények nagy részét a közvetlen környezetből adódó kedvező hatás miatt létrejött potenciális bűnalkalmak kihasználásával

követik el az elkövetők. Ehhez fontos volt tisztázni a kriminológiai elméleteket, módszereket, a települések szerkezetét, a bűnözésre ható tényezőket. A vasúti közlekedéssel kapcsolatban elengedhetetlen, hogy képet kapjunk a jelenlegi vasúthálózatról, vonattípusokról, és az elkövetőket hátráltató bűnmegelőzési berendezésekről. Ezek az információk képezték az alapját a kutatásban a statisztikai adatok elemzésének.

Az adatokat a MÁV-START Zrt. Biztonsági Igazgatóság Személy- és vagyoni védelem munkatársai és az Országos Rendőr-Főkapitányság Bűnügyi Főigazgatóság Bűnügyi Elemző-Értékelő Főosztálya szolgáltatták. A szükséges adatokhoz közérdekű adatkérésen keresztül jutottam hozzá.

Ezek a statisztikai adatok a következő témakörök alapján voltak elemezve:

- bűncselekménytípusok;
- helyszín, települések;
- vasútvonalak, állomások;
- vonatok;
- időszak.

A MÁV-START Zrt. Biztonsági Igazgatóság Személy- és vagyoni védelem munkatársaitól kapott adatok a MÁV saját adatrögzítő rendszeréből valók. Tartalmazzák a bűncselekmény, panaszészlelés időpontját, a vasútvonal sorszá-
mát, a vonatok számát, az esemény helyszínét, a cselekmény leírását. A rögzítés gyakran attól függ, hogy az utas tesz-e bejelentést, panaszt, vagy sem, így nagy mértékű lehet a látencia.

Az Országos Rendőr-Főkapitányságtól kért adatok a rendőri eljárásban regisztrált vasúti jármű helyszínen elkövetett bűncselekmények, elkövetők és elkövetések számát tartalmazták, az Egységes Nyomozóhatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika (ENyÜBS) 2016–2020. évi adatai alapján.

Kutatási eredmények

1. Bűncselekménytípusok

Az 1. számú táblázat azt mutatja, hogy 2016-tól 2020-ig milyen bűncselekmény-kategóriák fordultak elő a vonatokon és ezeknek hogyan alakult a számuk.

1. számú táblázat

A bűncselekmények megoszlása 2016–2020 között

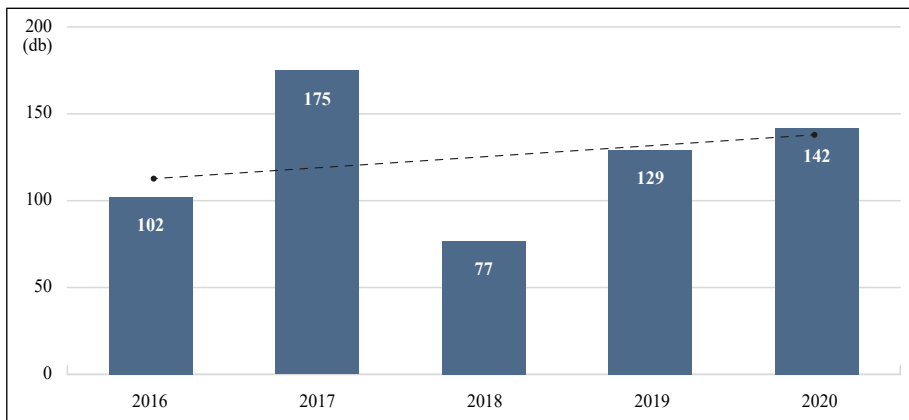
Bűncselekmény típusa	Bűncselekmények száma (db) 2016 és 2020 között					Összesen
	2016 év	2017 év	2018 év	2019 év	2020 év	
Lopás	91	106	61	106	115	479
Rablás	5	7	6	1	3	22
Testi sértés	1	0	1	5	5	12
Kábítószer-birtoklás	1	3	6	0	4	14
Garázdaság	0	24	1	8	2	35
Közfeladatot ellátó személy elleni erőszak	0	26	0	4	3	33
Szemérsérsítés	4	5	0	5	5	19
Közveszéllyel fenyegetés	0	1	0	0	1	2
Rongálás	0	2	1	0	0	3
Embercsempészet	0	1	1	0	0	2
Szexuális kényszerítés	0	0	0	0	2	2
Kifosztás	0	0	0	0	2	2
Összesen	102	175	77	129	142	625

Forrás. A táblázatot a szerző készítette az ENYÜBS és a MÁV által közölt adatok alapján.

A fenti táblázat alapján 2016 és 2020 között a legtöbbet elkövetett bűncselekmény a vonatokon a lopás volt, öt év alatt összesen közel 500 eset. Azt fontos megemlíteni, hogy ezek a bejelentett, regisztrált esetek, de sokan nem tesznek panaszt, ezért nagyon magas lehet a látencia mértéke.

1. számú ábra

A vonaton elkövetett bűncselekmények száma 2016–2020 között

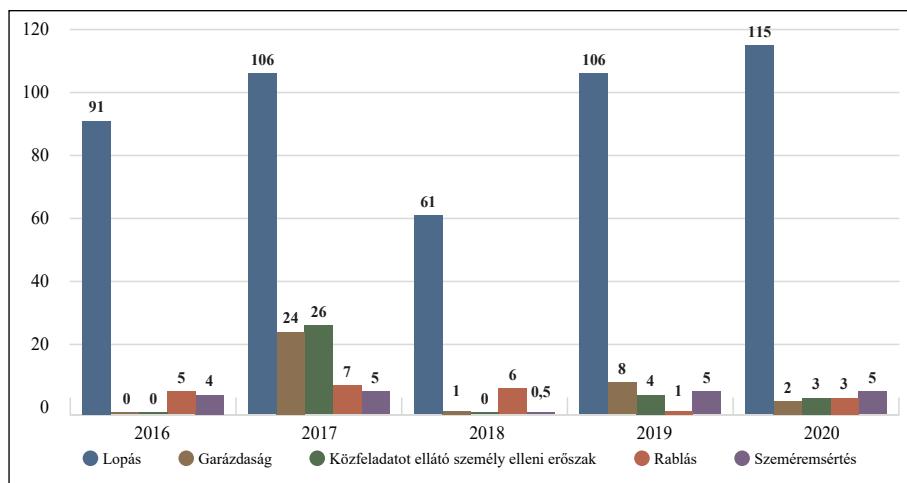

Forrás. Az ábrát a szerző készítette az ENYÜBS és a MÁV által közölt adatok alapján.

2016-tól 2020-ig a vonaton elkövetett bűncselekmények száma fokozatosan emelkedett, ez olvasható az 1. számú ábrán. Ennek ellenére Magyarországon a regisztrált bűncselekmények száma 2016-tól 2020-ig csökkenő tendenciát mutatott. Az emelkedés hátterében az is állhat, hogy egyre többen jelentik, hogy bűncselekmény áldozatai lettek a vonaton.

2. számú ábra

Kiemelt bűncselekmények számának változása 2016–2020

Forrás. Az ábrát a szerző készítette az ENYÜBS és a MÁV által közölt adatok alapján.

A 2. számú ábrán jól látható hogyan változott 2016 és 2020 között az az öt bűncselekmény, amelyek a legtöbb esetben fordultak elő a vonatokon. A lopás, a rablás és a szeméremsértés bűncselekménye növekszik, míg a garáždaság, közfeladatot ellátó személy elleni erőszak bűncselekménye csökken.

A lopások tárgya legtöbbször az utasok mellől eltulajdonított értékek vagy a vonaton fent felejtett táskák. Ezeknek a lopásoknak többfajta módszere ismert, egy ilyen például, amikor a vonat indulása előtt az egyik elkövető felszáll, végigsétál rajta, míg a társa a peronon sétál vele párhuzamosan. Ezután kiválasztják a célpontjukat, majd a kívül álló ember bekopog az ablakon az utashoz egy kérdéssel. Amíg ő kihajol válaszolni, a vonaton lévő társa elemeli az utas táskáját, majd leszáll (URL7). A rablás bűncselekményénél az elkövető erőszakkal, bántalmazással, fenyegetéssel vagy sarokba szorítással szerezte meg az áldozattól az értékeit. A jegyvizsgálók elleni támadások általában a menetjegy hiánya miatt történnek, gyakran az ilyen utas alkohol vagy egyéb szerek hatása alatt áll. Az agresszív utas ilyenkor köpköd, fenyegeti a jegyvizsgálót,

megüti, akadályozza a munkájában, más utast inzultál. De tömegverekedés, késelés, fegyvernek látszó tárgyval való fenyegetés és bombariadó is történt. A vonatok rongálása általában kővel vagy más tárgyval való dobálás, belső berendezés eltulajdonítása, de felsővezeték lopás is megnehezíti a vasúti közlekedést. A szexuális kényszerítés vagy szeméremsértés sok esetben a vonatok mosdójában történik.

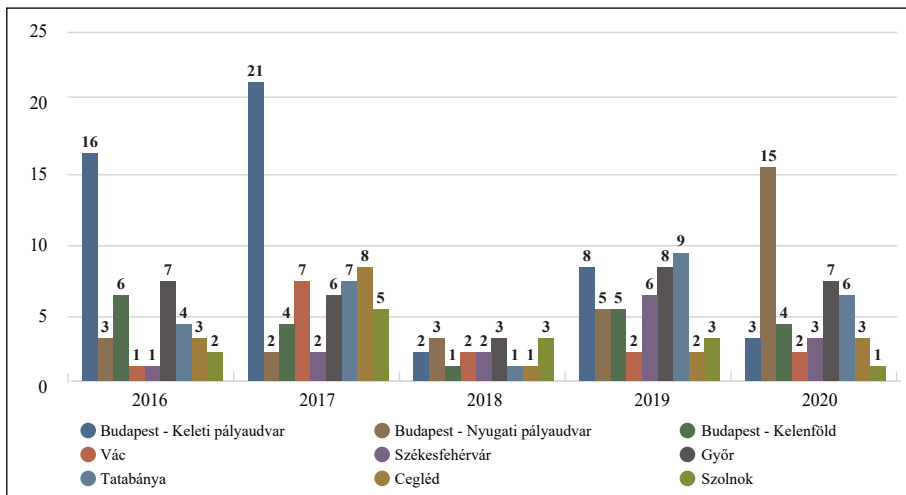
Sokszor fordult elő, hogy a sértett külföldi állampolgárságú utas volt, például lengyel, ukrán, amerikai, kanadai, brazil, perui, indiai, kínai, koreai, ausztrál. Ellenük leggyakrabban a lopás bűncselekményét követték el, Ausztriába és Szlovákiába tartó vasútvonalon, valamint a nagyobb turisztikai célpontok közelében, mint a Balaton vagy Hajdúszoboszló.

2. Helyszín, települések

Összesen 282 db települést rögzítettek a bűncselekmények helyszínéül. Ezek alapján a legtöbb bűncselekményt a vonatokon Budapest Keleti pályaudvaron követték el, összesen 49 db-ot. Utána Győr következik 31 db esettel, majd Budapest Nyugati pályaudvar 28 db esettel, Tatabánya 27 db bűncselekménnyel. Kelenföldön 20 db eset történt, Cegléden pedig 17 db. Ezt mutatja be a 3. számú ábra.

3. számú ábra

A vonaton elkövetett bűncselekmények száma és az elkövetés helyszínei, települések

Forrás. Az ábrát a szerző készítette az ORFK és a MÁV által közölt adatok alapján.

A fenti kiemelt városokban a lopás bűncselekményét követték el a legtöbbször. Tatabányán és Budapest Keleti pályaudvaron a lopás mellett a garázdaság és közfeladatot ellátó személy elleni erőszak volt jelen nagyobb mennyiségben, Cegléden ezeken kívül rablás és kifosztás is történt, Szolnokon kábítószer-birtoklás, Budapest Nyugati pályaudvaron pedig testi sértés. Győrben csekély számú rongálást, szeméremsértést és kábítószer-birtoklást követtek el.

A megyéket nézve elmondhatjuk, hogy a vonaton elkövetett bűncselekmények legtöbbször 2016 és 2020 között Budapesten történt, 144 db, ebben az öt évben elkövetett összes bűncselekmény 23%-a. Ezután következik Pest megye, Győr-Moson-Sopron megye, Komárom-Esztergom megye, Fejér megye, Jász-Nagykun-Szolnok megye, Tolna megye, Zala megye, Somogy megye és Baranya megye. A legkevesebb bűncselekmény Nógrád megyében volt, mindössze kettő.

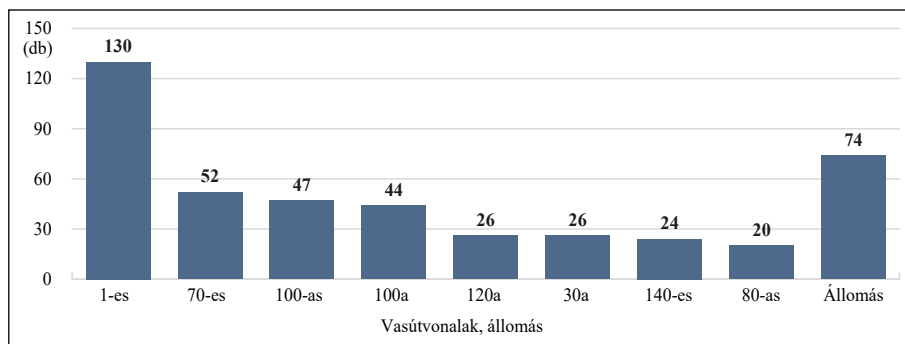
Budapesten és Pest megyében egyébként is magas a regisztrált bűncselekmények száma, Zala megyében pedig alacsony. Azonban a dél-dunántúli és az észak-magyarországi régióban sokkal több bűncselekményt regisztráltak, mint amennyit a vonatokon elkövettek. A nyugat-dunántúli régióban a 100 000 lakosra jutó regisztrált bűncselekmények száma a legalacsonyabb, míg a vonaton elkövetett bűncselekményeknél ez a régió a legfertőzöttebb. Ennek az oka az lehet, hogy a vasútvonalak hossza minden megyében eltérő, és a menetrend szerint közlekedő vonatjáratok sűrűsége is. Nógrád megyében csupán 201 km hosszú a vasútvonal, nincs nemzetközi járat, csak pár vasútvonal fut ott (75, 78 és 81-es vasútvonal). Ezáltal kevesebb bűnalkalom nyílik a rövid vonatút alatt, mert helyi lakosok használják, nincsenek nagy értékekkel utazók az amúgy is nehéz gazdasági helyzetben lévő területen. Nem a bűnelkövetőkből van kevesebb ezen a területen, hanem a vonaton létrejövő bűnalkalmakból.

Ugyanúgy történtek bűncselekmények az Ausztria, Szlovákia, Svájc, Németország, Horvátország, Csehország, Románia és Szlovénia felé/felől haladó vonatokon is.

3. Vasútvonalak, állomások

4. számú ábra

A bűncselekmények megoszlása a vasútvonalakon, állomáson 2016–2020

Forrás. Az ábrát a szerző készítette a MÁV által közölt adatok alapján.

A 4. számú ábrán jól látható, hogy 2016 és 2020 között a legtöbb bűncselekményt az 1-es vonalon közlekedő vonatokon követték el, az összes bűncselekmény 21%-át. Ezután a 70-es vonal következik, majd a 100-as vonal, a 100a vonal, ezután a 120a, a 30a, a 140-es és a 80-as vonal.

Az 1-es vonal megállói közé tartozik Budapest Keleti pályaudvar, Kelenföld és Győr. A 70-es vonal mentén van Budapest Nyugati pályaudvar és Vác. A 100-as, a 100a és a 120a vonal áthalad Szolnokon, a 100a és a 140-es vonal mentén Cegléd található. A 30a vonal egyik megállója pedig Székesfehérvár. Tehát így kapcsolódnak össze azok a települések és vasútvonalak, amiken a legtöbb bűncselekményt elkövették a vonatokon. Ugyanis a legtöbb bűncselekmény Budapest Keleti pályaudvaron történt, azután Győr városában, Budapest Nyugati pályaudvaron, Tatabányán, Kelenföldön, Cegléden és Szolnokon.

A lopások mellett az 1-es vasútvonalon a kábítószer-ás és az embercsempészet bűncselekménye volt jelen, a 70-es vonalon a közfeladatot ellátó személy elleni erőszak és a garázdaság száma volt magas. A 100a vonalon a rablás száma, a 100-as és a 140-es vonalon pedig a rablás és a szeméremsértés bűncselekményének a száma nőtt meg.

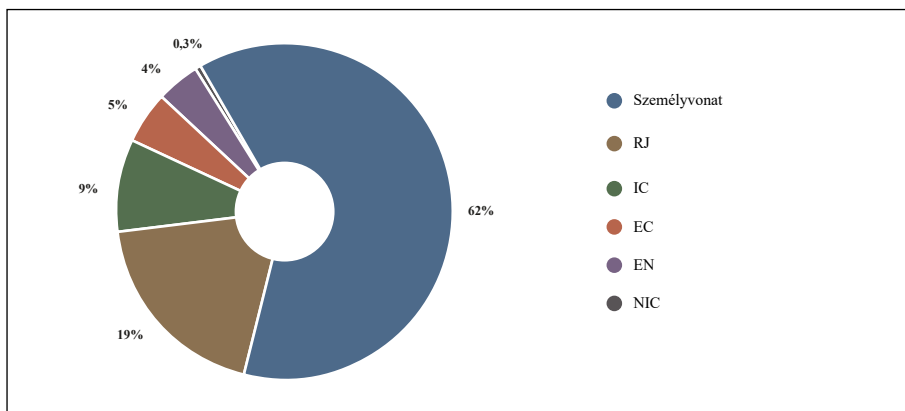
4. Vonatok

Az adatbázisban a következő vonattípusokat tüntették fel: InterCity (IC), EuroCity (EC), EuroNight (EN), Nemzetközi InterCity (NIC), Railjet (RJ) és személyvonat.

Az öt év alatt elkövetett bűncselekmények 62%-át személyvonatokon követték el, összesen 390 db-ot. Ezután a Railjet vonatok következnek a bűncselekmények 19%-ával (118 db). A sort az InterCity vonatok folytatják, majd az EuroCity vonatok, az EuroNight vonatok és végül a NIC vonatok.

5. számú ábra

A bűncselekmények megoszlása vonattípusok szerint 2016–2020

Forrás. Az ábrát a szerző készítette a MÁV által közölt adatok alapján.

A Railjet vonatok az 1-es vonalon közlekednek. Az InterCity vonatok leggyakrabban a 80-as, 100-as és 140-es vonalon jártak az elkövetések idején. Az EuroCity vonatok a 70-es vonalon, az EuroNight vonatok az 1-es és 70-es vonalon, a NIC vonatok pedig a 100-as és a 30-as vonalon közlekedtek a bűncselekmények elkövetésekor.

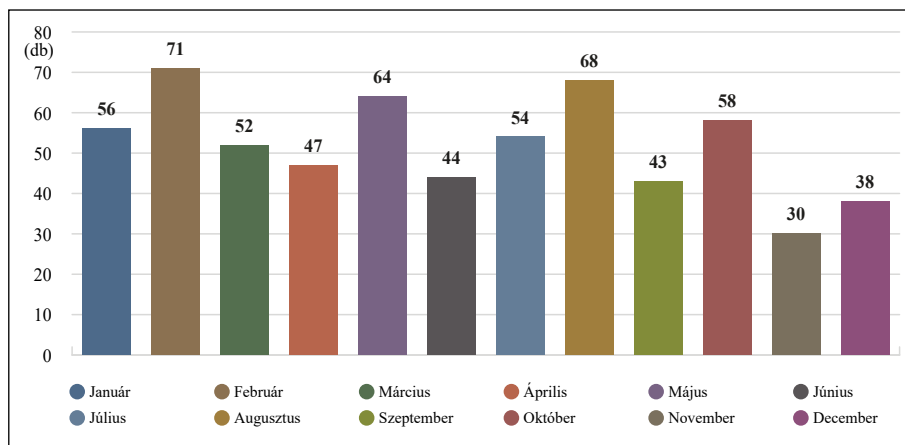
A legtöbb bűncselekmény – szinte minden bűncselekménytípus – a személyvonatokon történt 2016 és 2020 között. Utánuk a Railjet vonatok következtek, ahol lopás, garázdaság és a kábítószer-birtoklás bűncselekménye valósult meg. Az IC vonatokat előszeretettel használták a lopás mellett garázdaság, rablás, közfeladatot ellátó személy elleni erőszak és szexuális kényszerítés bűncselekményére.

A Railjet vonatok modern berendezésűek, fel vannak szerelve automatikusan nyíló ajtókkal, termes és fülkés kocsikkal. Mindez azonban nem tartja vissza az elkövetőket, hiszen az 1-es vonalon és a Railjet vonatokon történt a bűncselekmények nagy része. Az InterCity vonatok sokszor kevésbé modernek a régi, kézi erővel kinyitható ajtókkal. A személyvonatok sokfélék lehetnek, s manapság egyre több vonatba szerelnek fel járműfedélzeti kamerarendszert.

5. Időszak

6. számú ábra

A bűncselekmények hónapokra lebontva 2016–2020

Forrás. Az ábrát a szerző készítette az ORFK és a MÁV által közölt adatok alapján.

2016-tól 2020-ig a legtöbb bűncselekmény a februári hónapokban történt, összesen 71 db, ebből 49 db lopás volt. A következő hónap a sorban az augusztus, ekkor 68 db bűncselekmény történt.

Februárban a lopás mellett előfordult rablás, garázdaság, szemérem sértés, kábítószer-birtoklás, testi sértés, közfeladatot ellátó személy elleni erőszak és szexuális kényszerítés bűncselekménye is. Ebben a hónapban Győrben történt a legtöbb bűncselekmény, majd Budapest Nyugati pályaudvaron és Kelenföldön. Összesen 42 településen és vasúti megállóban történtek bűncselekmények a februári hónapokban. A megyék körében a legtöbb eset Budapesten történt, majd Pest megyében és Győr-Moson-Sopron megyében. A vasútvonalak közül a legtöbb bűncselekmény februárban az 1-es vonalon történt, ezután a 120a vonalon és a 100a vonalon, ezen kívül a külföldi esetek voltak nagy számban. A személyvonatokon 46 db eset volt, a Railjet vonatokon 17 db.

2016 és 2020 között a garázdaság bűncselekményét és a közfeladatot ellátó személy elleni erőszak bűncselekményét májusban követték el a legtöbbször. A rablás, szemérem sértés, kábítószer-birtoklás és lopás bűncselekményét pedig februárban jelentették legtöbbször, míg a testi sértéseket augusztusban.

Az évszakokat tekintve a legtöbb bűncselekmény nyáron történt, 27%-a (166 db) az öt év alatt elkövetett összes bűncselekménynek. Ezután a tél következik, majd a tavasz és végül az ősz. Az öt év közül 2017-ben történt a legtöbb

bűncselekmény, 175 db. Ezután 2020 következett, majd 2019, utána 2016 és 2018-ban volt a legkevesebb, 77 db.

Összefüggések

1. Mivel magyarázható, hogy egyes bűncselekményeket többször követnek el a vonaton, mint másokat?

Az eredmények alapján a lopás a legnépszerűbb a vasúton elkövetett bűncselekmények között. Ez az utazás körülményei miatt történhet, hosszú út, elalszik az utas, vagy épp sok csomaggal utazik, nem tud mindegyikre odafigyelni, esetleg egy-egy csomag fent marad a vonaton. A külföldre vezető vasútvonalon sok a külföldi utas, akiknek az érdekvégyesítő képessége akár a nyelv különbözősége miatt is akadályokba ütközhet.

A lopás után a garázdaság, közfeladatot ellátó személy elleni erőszak és rablás bűncselekménye a legtöbbször előforduló bűncselekmény. A vonat berendezése is adhat kínáló bűnalkalmat az elkövetőnek, amennyiben éjszakai órában egy fülkés kocsiban egyedül utazó személyt talál. Az elkövető feltételezi, hogy a többi utas, a megfigyelő rendszer nincs olyan közelségben, hogy segítséget tudjon adni, a vonat zúgása elnyomja a zajokat, segítségkérést. A szűk helyek, a mosdók sokszor elegendők a sarokba szorításhoz, megfélemlítéshez. A vonat gyors haladása, sok megállója miatt az elkövető hamar le tud szállni egy állomáson és el tud vegyülni a tömegben. A jegyvizsgálóval szemben a menetjegy és információ hiánya miatt alakul ki indulat az elkövetőben, amit az alkohol és kábítószer hatása csak fokozni tud. Az utasok, az útvonal mind hatással vannak az elkövetőre.

2. Milyen tényezőkre vezethető vissza, hogy egyes településeken, vasúti megállóhelyeken kevesebb a bűncselekmény, míg másokon több?

A legtöbb bűncselekményt Budapest Keleti pályaudvaron követték el, ami Budapest egyik forgalmas pályaudvara. Kedvező alkalom az elkövetőnek a sok utas, a zűrzavar és a kapkodás. A Keleti pályaudvar Budapest VIII. kerületében található, 2019-ben ebben a kerületben 76 653 fő volt a lakónépesség. Sok külföldi állampolgárnak és az ország más pontjairól idevándorlónak ez a végállomás ([URL8](#)). Ezután Győr városa a második. Itt a bűncselekmények nagyrésze az 1-es vasútvonalon történt az Ausztriába, Bécsbe tartó vonatokon. A külföldre tartó vonat utolsó nagy települése Győr, utána már csak Mosonmagyaróvár és Hegyeshalom van, de ezek kisebb népességű városok. 2020-ban Mosonmagyaróvár népessége 34 439 fő volt, Hegyeshalom népessége pedig 3 704 fő. Ezzel ellentétben Győrben 2020-ban 132 735 fő élt ([URL9](#)). Ezáltal a pályaudvar

is nagyobb, így az elkövető könnyen el tud veszni a tömegben. A megyék esetében Budapest után Pest megyében, Győr-Moson-Sopron megyében és Komárom-Esztergom megyében történt a bűncselekmények nagy része. Ez ismét alátámasztja, hogy a Budapestről nyugat felé közlekedő vonatokon tevékenykednek legtöbbit az elkövetők.

3. Hogyan befolyásolja a vasútvonal a bűncselekményt, van-e összefüggés a vasútvonal és a bűncselekmény típusa között?

A legtöbb bűncselekményt az 1-es vasútvonalon rögzítették, ami Budapest Keleti pályaudvarról Tatabányán, Győrön, Mosonmagyaróváron és Hegyeshalmon át Bécsbe tart, onnan Svájc vagy Németország felé. Az elkövetők az 1-es vonalon Győr és Tatabánya állomáson követték el a legtöbb bűncselekményt, ami a lopás volt. Ez magyarázható az utasokkal, ugyanis a nyugati országok gazdasági helyzete jobb, mint hazánké, és aki errefelé utazik több értéket tarthat magánál. Ezen kívül Győr-Moson-Sopron megye és Komárom-Esztergom megye is élen jár a havi nettó átlagkeresetben, és a munkanélküliségi ráta is alacsony, vagyis jobb helyzetben van az ország ezen területe, mint a keleti. Az elkövetők inkább ezen a területen vadásznak, jobban megéri nekik (URL10).

A következő a 70-es vasútvonal, amin Budapestről Vácon át Szlovákiába lehet eljutni, majd Csehországba és Lengyelországba. Ezután a 100a vonal jön Budapestről Szolnokig, onnan a 100-as vonal Debrecenen, Nyíregyházán keresztül Záhonyba, ahonnan Ukrajnába és Oroszországba megy. Mindhárom vonal esetében a közfeladatot ellátó személy elleni erőszak száma volt magas, emellett jelentős mennyiségű volt a 70-es vonalnál a garázdaság, a 100 és 100a vonalon pedig a rablás. Ezek a vonalak az északi és nyugati megyéken mennek keresztül, itt sok helyen magas a munkanélküliség, mint például Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, Jász-Nagykun-Szolnok megyében és Hajdú-Bihar megyében is. Ezekben a megyékben a havi nettó átlagkereset is nagyon alacsony (URL10). Gyakran kell nagyobb városokba, Budapestre ingázniuk az itt lakóknak, mert a környéken nincs munka. A kedvezőtlen gazdasági helyzet azt eredményezheti, hogy sokan a tömegközlekedést használva mennek haza a munkából, szórakozóhelyről, gyakran nem veszik meg a jegyet és akár alkohol befolyásoltsága alatt is állhatnak. Ezek miatt lehet sok ezen a vonalon a jegyvizsgálók elleni támadás, agresszív fellépés. A vasútvonalak tehát hatással vannak a bűncselekményekre.

4. Van-e összefüggés a település és a bűncselekmény típusa között?

A település helyett a vasútvonal a meghatározó. A nagyobb településeken több bűncselekmény történik, de elszórtan az országban sok kis településen is történik bűncselekmény. Ezekben nincs összefüggés, mint ahogy abban sincs,

hogyan az egyes települések csak a bűncselekmények egy típusát vonzzák. A vasútvonalak és a bűncselekménytípusok között azonban már van összefüggés. A vasútvonal mentén lévő településekre igaz, hogy azt a bűncselekménytípust vonzzák, amit az egész vasútvonal. Az 1-es vonalon a lopás a népszerű, így tehát Győrnél és Tatabányánál is, a 100-as, 100a vonal a lopás mellett a rablást, közfeladatot ellátó személy elleni erőszakot vonzza, így tehát Cegléden, Szolnokon ezek vannak többségben. A települések helyett a megyék, régiók szerepe a fontosabb ott, ahol a vasútvonalak áthaladnak. A megyék, régiók gazdasági, demográfiai, szerkezeti jellemzői hatással vannak a bűncselekményekre. Ahol jobb a gazdasági helyzet, onnan van mit eltulajdonítani, ahol rosszabb, ott az elkövető a jegy árát se hajlandó kifizetni, ami esetleg garázdasággá, vagy a jegyvizsgáló bántalmazásává is fajulhat.

5. Befolyásolja-e a vonat típusa és a rajta lévő bűnmegelőzési eszközök a bűncselekményt?

A legtöbb bűncselekmény a személyvonatokon történt, ezután a Railjet majd az InterCity vonatokon. A Railjet vonatok az 1-es vonalon közlekednek, a fedélzetükön nincs kamera, azonban modern felszereltségűek. A kamerarendszer hiánya vonzóbbá teszi a lopás elkövetését, azonban a hosszú út alatt állomás hiányában a vonaton ragad az elkövető. A személyvonatokon a vonatút alatt gyorsan követik egymást az állomások, ahol az elkövetőnek van lehetősége elmenekülni, akár felvette a kamera, akár nem. Egyre több vonaton van járműfedélzeti kamera és más biztonsági felszerelés, aminek a hatására csökkennie kellene a vonaton elkövetett bűncselekményeknek. Azonban 2016 és 2020 között ez a szám növekedett, ami arra enged következtetni, hogy önmagában csak a járműfedélzeti kamera megléte nem mindig visszatartó erő az elkövetőknél.

A közfeladatot ellátó személy elleni erőszak bűncselekményének a száma azonban csökkent, ami részben a kamera meglétének is köszönhető, ezen kívül annak, hogy az állomások utastájékoztató rendszere a hangosbemondóban a jegyvizsgálók elleni támadások bűncselekményére hívja fel a figyelmet. Ezek alapján elmondható, hogy a vonat típusa, az út iránya, a megálló sűrűsége, egymás közötti távolsága, a vonat berendezése hatással van az elkövetőre. Azonban önmagukban, külön-külön a bűnmegelőzési technikák jelenléte, a vonat modernizálása gyenge visszatartó erővel bír a bűnözésre.

6. Hogyan befolyásolja az időszak a bűncselekmények elkövetését a vonatokon?

2016 és 2020 között a februári hónapokban történt a legtöbb bűncselekmény, ami a lopás volt, a legkevesebb pedig novemberben és decemberben. A februári hónapokban rablás, szemérem sértés és kábítószer-birtoklás bűncselekményéből

is ekkor történt a legtöbb, míg a garázdaságból és közfeladatot ellátó személy elleni erőszakból májusban. A februári hónap az év végi költekezéssel és az év eleji rossz anyagi helyzettel magyarázható. A téli időszakban sok munkahely leáll, például az építkezés, mezőgazdaság, és aki decemberben még dolgozott, de az év végével megszűnik a munkahelye, az januárban még megkapja a fizetését, de a februárt fizetés nélkül indítja. A téli hónapokban több pénzt költ az ember a korai sötétedés miatt áramra, fűtésre, tüzelőre, és ezeket már nehezen tudja finanszírozni. Az évszakok közül 2016 és 2020 között nyáron történt a legtöbb bűncselekmény. Ez a nyaralásokkal, kirándulásokkal köthető egybe, többen használnak tömegközlekedést, több a turista. Az évek közül 2017-ben történt a legtöbb bűncselekmény, ugyanekkor jelentették a legtöbb közfeladatot ellátó személy elleni erőszakot is. Tehát a hónapok, az évszakok, az évek befolyásolják a bűnelkövetőket, az épp aktuális időszak magával hozhatja, megváltoztathatja az épp aktuális motivációt, és az utasok összetétele is időszakonként változik.

7. Milyen egyéb bűnmegelőzési stratégiát lehetne kifejleszteni a vonaton elkövetett bűncselekmények ellen?

2016-tól 2020-ig nőtt a vasúti személyszállítást igénybe vevő utasok száma, azonban 2020-ban feltehetőleg a járvány és a kijárási korlátozás hatására visszaesett az utasforgalom. 2016-ban 146,6 millió fő vett részt az utazásban, míg 2020-ban 100,7 millió fő. Ezek a számok még a csökkenés ellenére is sokkal magasabbak, mint a kutatásban megjelent 77–175 db bűncselekmény (URL11). A kevés bűncselekmény pozitív eredmény, azonban nagy a valószínűsége annak, hogy nagyon magas a látencia. Nagyon sokan nem tesznek panaszt, így a kapott eredmény sem tudja tükrözi teljes mértékben a valóságot.

A MÁV Zrt. és a rendőrség is elhivatott a vonaton elkövetett bűncselekmények visszaszorításában és az utasok biztonságának megőrzésében. Sok programot és újítást vezettek már be. Ilyen például a MÁV Zrt., a GYSEV Zrt és a rendőrség által 2021-ben megosztott kampány, ami a zsebtolvajlás, vasúti csomaglopás veszélyeire hívja fel a figyelmet (URL12). Ennek eredetijét a Németországi Szövetségi Rendőrség, az Europol és a Railpol szervezetek együtt készítették (URL13). Ebben hat elkövető típust mutatnak be jellemzéssel, rajzzal, YouTube videóval együtt (URL13). Ez a kampány nagyon jól ábrázolja az elkövetők módszereit, figyelemfelhívó, a megelőzés és a tájékoztatás a célja, egyben a fiatalabb korosztályt is megszólítja. Annak ellenére, hogy több éve vonattal utazom napi szinten, ezzel a kampánnyal még nem találkoztam, pedig nagy hasznát vennék az utasok.

Fontos lenne, hogy a külön területeken lévő bűnmegelőzési módszereket egyeítsék, mert akkor bárki, aki kapcsolatba kerül a vasúttal, tudomást szerezne ezekről, ezáltal a bűncselekmények ellen mozgósítható erő is nagyobb lenne.

Összegzés

A tanulmányomban egy átfogó képet szerettem volna adni a 2016 és 2020 között a vonatokon elkövetett bűncselekményekről, ezek feltételezhető okairól, és hogy a vonaton a szituációs bűncselekmények elkövetőire milyen tényezők hatnak egy lopás vagy jegyvizsgáló elleni támadás kapcsán.

Az eredmények azt mutatják, hogy az utasforgalomhoz képest kevés a bűncselekmény a vonatokon. Ez azonban nagy látenciára is utalhat. A vonaton kialakuló bűnalkalmak legtöbbször a kontroll, a közösség védelmének hiánya, az anyagi haszon reménye és az alkalmas helyszín egybeesésével valósulnak meg. Az adatok alapján a legtöbb bűncselekmény a lopás volt. Helyszínnek az 1-es vasútvonalat használták leggyakrabban, főleg Budapest Keleti pályaudvart és Győr vasútállomását. A nemzetközi vonal, hosszú utazás, a külföldi utasok, a nagyobb értékek és a forgalmas nagyvárosok vasútállomásai mind fontos tényezők a bűncselekmény elkövetésének. A vizsgált időszak februári hónapjaiban történt a legtöbb elkövetés az anyagi szükségletek kielégítése miatt. Emellett a nyári hónapokban is sok bűncselekmény történt, aminek a megnövekedett utasforgalom lehet az oka. Mindez arra utal, hogy mivel a vasútvonal különböző területeken, városokon megy keresztül, ahol a terület társadalmi, szociális, gazdasági és természeti tényezői (vonaton kívüli és belüli tényezők is) együttesen befolyásolják az utasokat és a bűnözést is, ezért arra a bűncselekményre, amit a vonaton egy adott helyen elkövetnek, az összes tényező együttesen hatással van.

A MÁV Zrt. és a rendőrség is több bűnmegelőzési módszert vezetett be. Ezek mellé nagy segítség lehet olyan bűnmegelőzési program, ami minden területet összefog, ezáltal az utasok is aktívan részt tudnak venni a saját értékeik megvédésében. A figyelemfelhívás és a tájékoztatás is cél, ezzel csökkenteni lehet a bűnalkalmak megteremtését.

Felhasznált irodalom

-
- Borbíró A. (2019). Bűnmegelőzés. In Borbíró A., Gönczöl K., Kerecsi K. & Lévay M. (Szerk.), *Kriminológia* (2. kiadás). Wolters Kluwer Hungary Kft. <https://doi.org/10.55413/9789632959313>
- Clarke, R. V. (1983). Situational crime prevention? It's theoretical basis and practical scope. *Crime and Justice*, 4, 225–256. <https://www.journals.uchicago.edu/doi/abs/10.1086/449090>
- Csiszár Cs. (2006). A biztonság fokozása tematikai rendszerekkel a közforgalmú közlekedésben. *Közlekedéstudományi Szemle*, 56(1), 7–17.
- Irk F. (2008). Szituációs bűnmegelőzés lakóövezetekben. In Barabás T., Dallos E., Irk F., Kovács R. & Windt Sz. (Szerk.), *Épített környezet – bűnözés – szituációs bűnmegelőzés. A lakótelepi bűnmegelőzés alapkérdései* (pp. 78–106). Országos Kriminológiai Intézet.

- Kara L. (2017). *Bűnmegelőzés építészeti eszközökkel*. Lechner Nonprofit Kft.
- Központi Statisztikai Hivatal. (2020). *Magyar statisztikai évkönyv, 2019*. Xerox Magyarország Kft. https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/evkonyv/evkonyv_2019.pdf
- Mátyás Sz. (2017). A bűnelemzés kartográfiai lehetőségei – avagy a bűnözési térképek alkalmazása a mindennapi rendőri munka során. *Pro Publico Bono – Magyar Közigazgatás*, (2), 158–175.
- Mátyás Sz. (2020). *Bűnözésföldrajz. Egyetemi jegyzet*. Didakt Kiadó.
- Mátyás Sz., Bói L., Frigyer L., & Nyitrai E. (2019). Településszerkezet és kriminalitás. *Nemzetbiztonsági Szemle*, 7(1), 42–51. <https://doi.org/10.32561/nsz.2019.1.4>
- MÁV-START Kommunikáció. (2020). Testkamerával biztonságosan. *Vasutas Magazin*, 70(8), 34–35. https://www.mavcsoport.hu/sites/default/files/upload/page/vm275x210mm_okt_magazin.pdf
- MÁV-START Zrt. (2010). *A MÁV-START a vasúti személyszállító zártkörűen működő részvénytársaság személyszállítási üzletszabályzata. A vasúti személyszállítási szerződés általános feltételei* (pp. 12–14). MÁV-START Zrt. <https://www.mavcsoport.hu/mav-start/dokumentumok/uj-szemelyszallitasi-uzletszabalyzat-es-az-uzletpolitikai-kedvezmenyek>
- Molnár I. (2020). A bűnmegelőzési stratégia. In Barabás A. T. (Szerk.), *Alkalmazott kriminológia* (pp. 305–318). Dialóg Campus.
- Nagy T. (2019). A bűnügyi statisztika. In Borbíró A., Gönczöl K., Kerezsi K. & Lévay M. (Szerk.), *Kriminológia* (2. kiadás) (pp. 313–350). Wolters Kluwer Hungary Kft.
- Nagy T. (2021). *Tájékoztató a bűnözés 2020. évi adatairól*. Legfőbb Ügyészség. <http://ugyeszseg.hu/wp-content/uploads/2022/01/tajekoztato-a-bunozes-2020.-evi-adatairol.pdf>
- Patkós Cs. & Tóth A. (2012). A bűnözés néhány térbeli jellemzője a rendszerváltás utáni Magyarországon. *Területi Statisztika*, 52(3). <https://www.ksh.hu/terstatkereso#/year/2012?c=t#03>
- Podoletz L. (2019). Környezeti kriminológia. In Borbíró A., Gönczöl K., Kerezsi K. & Lévay M. (Szerk.), *Kriminológia* (2. kiadás) (pp. 233–251). Wolters Kluwer Hungary Kft. <https://doi.org/10.55413/9789632959313>
- Vajda A. (2017). Vasúti személyszállítás 2. *Infojegyzet*, 82(1–4). https://www.parlament.hu/documents/10181/1202209/Infojegyzet_2017_82_vasuti_szemelyszallitas_2.pdf/c3fcd84a-d620-4153-916d-e87ea4b134c5

A cikkben szereplő online hivatkozások

- URL1: Központi Statisztikai Hivatal: *A vasútvonalak hossza megye és régió szerint [kilométer]*. https://www.ksh.hu/stadat_files/sza/hu/sza0041.html
- URL2: MÁV-START Vasúti Személyszállító Zrt: *Bevezetés a diákmunkába. Alapvető vasúti ismeretek*. https://www.mavcsoport.hu/sites/default/files/upload/page/diakmunka_alapismerekek_online_01-2_2020-06-08.pdf
- URL3: MÁV-START Vasúti Személyszállító Zrt: *Nemzetközi utazás*. <https://www.mavcsoport.hu/mav-start/nemzetkozi-utazas>

URL4: MÁV Zrt. Kommunikációs Igazgatóság: Jelentősen csökkent a jegyvizsgálókat ért támadások száma. <https://www.mavcsoport.hu/mav-start/belfoldi-utazas/jelentosen-csokkent-jegyvizsgalokat-ert-tamadasok-szama>

URL5: MÁV Zrt. Kommunikációs Igazgatóság: Fontos a jegyvizsgálók biztonsága. <https://www.mavcsoport.hu/mav-start/fontos-jegyvizsgalok-biztonsaga>

URL6: Mátyási György: Ellenőrzött vonatok. <http://www.police.hu/hu/hirek-es-informaciok/legfrissebb-hireink/zsarumagazin/ellenorzott-vonatok-0>

URL7: Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Rendőr-főkapitányság Bűnmegelőzési Osztály: Kihajolni veszélyes! Lopásveszély a vonaton. <https://www.dombrod.hu/hirek/rendorsegi-hirek/694-kihajolni-veszelyes-lopasveszely-a-vonaton.html>

URL8: Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer. <https://www.teir.hu/>

URL9: Belügyminisztérium Nyilvántartások Vezetéséért Felelős Helyettes Államtitkárság: Statisztikák.

<https://nyilvantarto.hu/hu/statisztikak?stat=kozerdeku>

URL10: Központi Statisztikai Hivatal: Fókuszban a megyék – 2019. I. negyedév. Térségi összehasonlítás.

<https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/megy/191/index.html>

URL11: Központi Statisztikai Hivatal: 24. 1. 1. 16. Helyközi személyszállítás közlekedési módok szerint.

https://www.ksh.hu/stadat_files/sza/hu/sza0016.html

URL12: ORFK Kommunikációs Szolgálat: Így dolgoznak a zsebtolvajok. <https://www.police.hu/hu/hirek-es-informaciok/bunmegelozes/vagyonvedelem/igy-dolgoznak-a-zsebtolvajok?fbclid=IwAR18P-k39itYcCI-izGKU8Bvh1ajVtUpKvVwv1b3QCpXf-vWAg60nIEXmpI>

URL13: German Federal Police: The tricks of the pickpockets. https://stop-pickpockets.eu/Webs/SPP/EN/Home/home_node.html?fbclid=IwAR1ElyM5sEWZ4brtn15oyju6eLaM63X-QipB7Hir9Sz7q7LUHxda_tANbvt8

Alkalmazott jogszabályok

1744/2013. (X. 17.) Korm. határozat a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiáról (2013–2023) 2012. évi XLI. törvény a személyszállítási szolgáltatásokról

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Palásti L. D. (2025). Bűnelkövetés a vasúton 2016–2020 között. *Belügyi Szemle*, 73(2), 363–387. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i2.pp363-387>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Az adatokat kérésre rendelkezésre bocsátják.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Palásti Lia Dana, aki a palastilia@gmail.com e-mail címen érhető el.

Az agresszivitás hormonális háttere – a tesztoszteron és a kortizol szerepe az erőszakos magatartás kialakulásában

The hormonal background of aggression - the role of testosterone
and cortisol in the development of violent behaviour

Torma Albert

Dr., FÜV vezető főorvos, BM rendvédelmi tisztifőorvos,
rendőr ezredes, rendőrségi főtanácsos
Országos Rendőr-főkapitányság,
Belügyminisztérium,
Rendvédelmi Egészségügyi Felülvizsgáló Főosztály
tormaa@orfk.police.hu

Absztrakt

Az agresszív magatartás létrejöttében és szabályozásában meghatározó szerepet töltenek be a hormonok, különösen a tesztoszteron és a kortizol, amelyek egymással is kölcsönhatásban állnak. A tesztoszteron és a kortizol a stresszre adott hormonális válaszreakcióban is kulcsszerepet játszanak, és genetikai szinten befolyásolják az idegrendszer működését, amely következmény adott esetben akár tartósan is kihathat a szervezet későbbi életvitelére. Az úgynevezett ket-tős-hormon hipotézis szerint a magas tesztoszteronszint és az alacsony kortizolszint együttes fennállása az agresszivitás megnyilvánulásának hormonális alapja, jóllehet az összefüggés férfiak vizsgálata során mutatkozik megalapozottnak, nők esetében az eredmények hiányosak vagy ellentmondóak.

Cél: A tanulmány az agresszivitás hormonális hátterén belül a tesztoszteron és a kortizol szerepére hívja fel a figyelmet. Az erőszakos viselkedés biológiai okain belül a hormonális tényezők vizsgálata kiemelt figyelmet érdemel, tekintettel arra, hogy a hormonrendszert nemcsak a genetikai alapok, hanem a környezeti hatások is erőteljesen befolyásolják.

Módszertan: Az ismertetés a szakirodalmi adatok elemzésén és tanulmányozásán alapszik.

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2024. 10. 11. Átdolgozás: 2024. 10. 18.
Elfogadás: 2024. 10. 29.

Megállapítások: A szerző az agresszivitás háttérében meghúzódó tesztoszteron- és kortizolszint eltérésekre és a két hormon közötti kölcsönhatásra mutat rá a tanulmányban. A két vizsgált hormon egymásra hatása az úgynevezett kettős-hormon hipotézisben mutatkozik meg, amellyel kapcsolatosan az eddigi vizsgálatok nem teljesen egyértelműek. Mindazonáltal a kísérletek alapján kimutatható egyfajta tendencia, amely arra enged következtetni, hogy a tesztoszteron és a kortizol nem független egymástól, hanem egymás hatását befolyásolni képesek.

Érték: A folyóiratcikk rávilágít az agresszivitás háttérében meghúzódó biológiai, hormonális okok fontosságára és az e témában való további kutatás szükségességére.

Kulcsszavak: agresszivitás, tesztoszteron, kortizol, kettős-hormon hipotézis

Abstract

Hormones, in particular testosterone and cortisol, play a crucial role in the development and regulation of aggressive behaviour, furthermore they interact with each other. Testosterone and cortisol also play a key role in the hormonal response to stress and influence the functioning of the nervous system at the genetic level, which may have a lasting effect on the organism's behaviour in the future. The so-called dual-hormone hypothesis suggests that the coexistence of high testosterone and low cholesterol is the hormonal basis for the manifestation of aggression, although the link has been shown to be well established in studies of men, and the results for women are incomplete or contradictory.

Aim: The article highlights the role of testosterone and cortisol in the hormonal background of aggression. Within the biological causes of violent behaviour, the study of hormonal factors deserves special attention, given that the hormonal system is strongly influenced not only by genetic bases but also by environmental influences.

Methodology: This study is based on an analysis and examine of the literature.

Findings: In the article, the author points to the differences in testosterone and cortisol levels underlying aggression and the interaction between the two hormones. The interaction of the two hormones under investigation is shown by the so-called dual-hormone hypothesis, for which the studies to date are not entirely clear. Nevertheless, experiments show a tendency to suggest that testosterone and cortisol are not independent of each other but can influence each other's effects.

Value: The journal article highlights the importance of the biological, hormonal causes behind aggression and the need for further research on this topic. Research

into biological factors is also of particular importance from a legal point of view, as the question of whether the perpetrator has a physiological background that makes him or her only partially responsible for the act of violence or, in some cases, exempt from responsibility, is of importance in assessing the violence.

Keywords: aggression, testosterone, cortisol, dual-hormone hypothesis

Az agresszió meghatározása

Az agresszió meghatározása igen nehéz feladat, sok szerző a problémát a jelenségek leírásával igyekszik pótolni. Általános megközelítésben agresszióról beszélünk, ha valaki a másik embert bántani vagy károsítani akarja. Tudományosabb meghatározás az a definíció, amely szerint az agresszió gyűjtőfogalom, amely bizonyos motivációkat, gondolattartalmakat, érzelmeket és viselkedést ír körül, meghatározott személyekre és dolgokra irányul és legtöbbször ártó hatással jár. Más kutatók szerint „*az agresszió valóságos és fantáziált magatartásformában megjelenő tendenciák vagy tendenciák összessége, amelynek célja mást károsítani, megsemmisíteni, kényszeríteni, megalázni, stb. Nem csupán mozgásos cselekvéssel járó, heves és romboló magatartást ismerünk. Nincs egyetlen olyan viselkedés, akár negatív (például a segítség elmulasztása), akár pozitív (a másik ember iránti segítőkész, támogató szándék megnyilvánulása), akár szimbolikus (például ironia), vagy bármilyen más hatékony magatartásforma, amely ne lehetne agresszív. A pszichoanalízis az agresszió fokozódó jelentőséget tulajdonított, kimutatta az egyén korai fejlődésében szereplő hatását és hangsúlyozta a szexualitással való vegyülését és szétválását.*” (Laplanche & Pontalis, 1973). Mindezen megfontolások alapján az agresszió fogalmi meghatározása Hárدي István szerint: „*Agresszióról beszélünk támadó jellegű magatartás, ellenséges – legtöbbször feszültséggel járó – belső rezdülések, élmények jelentkezésekor, amelyek irányulhatnak a kívüllagra, személyre vagy befelé az átélőre magára; lehetnek tudatosak vagy tudattalanok, megmutatkozhatnak közvetlenül vagy közvetve (például bosszúságot okozó ajándék küldése), akár átalakult formában is (például elfojtott agresszióból származó szorongásban, testi tünetekben).*” (Hárدي, 2000).

Az agresszióelméletek definiálása eltérő szinteken érhető tetten. Az etológiai-evolúciós szempontú meghatározás alapján az agresszió adaptív készség eleme emelendő ki, amely a korlátozott erőforrások megszerzése érdekében elengedhetetlen (Gooldenough et al., 2001). A pszichiátriai agressziófogalom szerint „*az agresszivitás olyan erőteljes, célirányos akció, amely verbális vagy*

fizikai formában a düh és a harag érzésének motoros megfelelőjének tekinthető” (Kaplan-Sadock, 1998). E definíció a belső, érzelmi, illetőleg lelki állapotokhoz köti az agresszív viselkedési formákat.

Az agresszív viselkedéstípusokat Csányi Vilmos nemzetközi hírű etológus, biológus és biokémikus *Etológia* (1994) című tankönyvében foglalta össze. Ennek alapján területvédő, tulajdon és birtokvédelmi, kívülállókkal és betolakodókkal szembeni, hatalmi rangsorban betöltött helyért folyó, frusztrációs, határkitapogató, valamint autoagressziót, illetőleg normatív, erkölcsi elv érvényesítő agressziót különböztethetünk meg.

Az agresszióelméletek többféle elméleti megközelítésből, más-más tényezőkkel magyarázzák az agresszív magatartást. A biológiai kiindulású elméletek alapjai a genetikai, neurokémiai, endokrinológiai folyamatok, amelyek az idegrendszer strukturális, adott esetben anatómiai szerkezetének megváltoztatását is maguk után vonják. Szociológiai megközelítésben társadalmi és kulturális hatásokban keresendők a viselkedés magyarázatai. A pszichoanalitikus elméletek a velünk született ösztönök feltételezésére támaszkodnak, e nézet szerint az agresszió elkerülhetetlen cselekedet, de levezethető és szublimálható. A frusztrációs hipotézis szerint az agresszió alapja a törekvések és célok útjában álló belső vagy külső akadályok, illetőleg e célok megghiúsulása által kiváltott belső motiváció. A frusztráció-agresszió elméletet Dollard és munkatársai (1939) dolgozták ki; álláspontjuk szerint az agresszív viselkedést frusztrációs állapot előzi meg, illetőleg a frusztrációs állapot agresszióhoz vezet. Frusztrációt okozhat egy folyamatban lévő, célirányos cselekvés megszakítása, továbbá vágy vagy kívánság megtagadása (Fromm, 2001). A viselkedés-lélektani felfogás szerint az agresszív magatartást nevelési hatások, megfigyelések és megerősítések alapján tanuljuk, ezért e megközelítésben a modellek szerepe kiemelten hangsúlyos. A kognitív elmélet szerint az egyén céljának megvalósulása vezet frusztrációhoz, ez pedig agresszív viselkedést válthat ki a helyzetekre vonatkozó információfeldolgozás eredményeként. Az ösztönelméletek alapján elkerülhetetlen a velünk született spontán agresszív viselkedés, ezért azt szublimálni és elvezetni kell (például küzdősportok űzésével).

Más felosztás szerint az agresszió fizikális vagy verbális, közvetlen vagy közvetett, illetőleg aktív vagy passzív lehet. A fizikális agresszió során fizikai érintkezés következik be a felek között, a verbális agresszió nyelvi kifejezések útján történik, a közvetlen agresszió a megtámadott felé irányul, a közvetett a szenvedő fél számára fontos személyek vagy tárgyak megtámadását jelenti. Ez utóbbi vonatkozásban említendő az a körülmény, amikor bosszúállás áll az agresszió hátterében, és az agresszív cselekedet célpontja a vélt vagy valós sérelmet okozó családtag, annak ingatlanja, autója stb. Aktív az agresszió, amely

tevőlegesen történik, passzív, amikor akadály gördül a másik elé azért, hogy kárt okozzon áldozatának. Etológiai alapokon mérlegelve az agresszió lehet támadó (zsákmányoló, párzással kapcsolatos) vagy védekező (önvédelmi, területvédő).

Az agresszió irányát tekintve megnyilvánulhat az agresszor cselekedete önmagá ellen (autoagresszió) és más személy ellen (heteroagresszió). Más fogalmi megközelítések is az agresszióelméletek köré sorolhatók. Valamely személy irányába tartóan ellenséges, negativisztikus, szembeálló viselkedés az oppozíció, a diszrupció pedig bomlasztó magatartásként definiálható. A destrukció durva, megalázó, méltánytalan bánásmódként jelenik meg a viselkedésben (Hárdi, 2000).

A hormonok szerepe az agresszió megnyilvánulásaiban

A hormonok fogalmának meghatározása annak ellenére, hogy a köznyelvben használatos fogalomról van szó, mégsem könnyű feladat. Lényegében közös elnevezése azon molekuláknak, amelyek a szervezetben képződnek és más sejtek, sejtcsoportok, illetőleg szövetek, szervek működését befolyásolják. Általánoságban a termelődésük speciálisan differenciálódott mirigyekben, a belső elválasztású mirigyekben megy végbe. A hormon fogalmát elsőként két angol élettan-kutató, William Maddock Baylis és Ernest Henry Starling alkotta meg és kezdte el használatát 1904-ben, miután felfedezték a szekretin nevű hormont és annak szerepét a bélperisztaltikában. A hormon görög szó és a jelentése: sarkantyúz.

A hormonok a véráram útján jutnak el a szervezeten belül a célsejtekhez vagy célszervekhez. A hormonhatások a sejt felszínén szerveződő fehérjemolekula-tömörülésen, más szóval receptoron keresztül érvényesülnek. A receptor mindig fehérje, a hormonok viszont nem mindig fehérjék; molekuláris sajátosságuk alapján a hormonokat módosult aminosavak (például adrenalin), polipeptidek (például tireotrop releasing hormon, kortikotropin) és szteroid (például kortizol, tesztoszteron) csoportba sorolhatjuk (Ludányi, 2011).

A belső elválasztású mirigyek váladékai, a hormonok olyan jellegű sajátosságokkal bírnak, amelyek a viselkedés, ezzel együtt az agresszió manifeszta-ciójában fontos szerepet játszanak. A belső elválasztású mirigyek a hormono-kat folyamatosan, kellő mennyiségben termelik, amelyeket a véráram juttat el a célsejthez vagy célszervhez egyidejűleg, így lehetővé téve azt, hogy a szervezet felkészüljön az adekvát válaszra, ilyen válaszáadási szükségesség pedig akkor merül fel, amikor stressz éri a szervezetet.

A stressz a stresszélettan atyja, Selye János (1950) meghatározása alapján a szervezetet ért ingerre adott nem specifikus válaszreakció, amely tulajdonképpen reakció a kihívásra. A nem specifikus jelleg a szervezet általános

alkalmazkodási képességére utal, amely működésbe lép az inger hatására, függetlenül annak jellegétől. Azok a stresszfaktorok, amelyek kellemes, örömszerű állapotot idéznek elő, pozitív stressznek, amelyek pedig kellemetlen, romboló hatással rendelkeznek, negatív stressznek definiálhatók. Más megközelítésben a stresszt előidéző hatások feloszthatók „jó” és „rossz” stresszre, van azonban ez utóbbinak egy olyan „alfaja”, amely korai megjelenése, tartós hatása és egyedfejlődést módosító hatása révén „toxikus” jelzővel illelhető, és a későbbi, káros következményekért felelőssé tehető (Haller, 2020).

A szervezet válaszát indukáló stresszor testi reakciók összességét idézi elő, amelyeket összefoglalóan alkalmazkodási szindrómának (General Adaptation Syndrome, GAS) hívunk (Selye, 1964). A szindróma három jól elkülöníthető szakaszból áll. Elsőként a riasztási reakció alakul ki, amely lényegében a Cannon-féle vészreakciónak (1915) feleltethető meg, kétféle lehetőséget adva a helyzet kezelésére: vagy harcra, vagy menekülésre készít fel (fight or flight). Ennek keretében élettani folyamatok realizálódnak, a szívfrekvencia felgyorsulásával, az izomzat fokozott vérellátásával, a légzés gyorsulásával, a lép összehúzódásával – amely során a fokozott vörösvérsejt-kiáramlás az oxigénellátottságot hivatott javítani –, a pupillák kitágulásával (fényérzékenység elősegítése), az éhségérzet azonnali megszüntetésével (Igyártó Horváth, 2009). A hormonok kiemelt, nélkülözhetetlen szerepe e kezdeti fázisban már megmutatkozik: az adrenerg/noradrenerg rendszer azáltal, hogy a perifériás izmok vérellátását fokozza, emeli a vérnyomást és a szívfrekvenciát, a fájdalomérzetet is csökkenti, továbbá élesíti a memóriát, és e komplex hatással járul hozzá a cselekménysorozat támogatásához. A második szakasz az ellenállási periódus, amely a riasztási reakció jeleinek látszólagos eltűnésével az ellenállás képességének magas szintre történő emelését foglalja magába. Harmadik lépésként a kimerülés fázisa következik, mivel e fokozott állapot sokáig nem tartható fenn, a szervezet kimeríti a tartalékait, az úgynevezett adaptációs energia fokozatosan, megállíthatatlanul kimerül.

Az agresszivitás vizsgálata vonatkozásában a nemi hormonok és a stresszhormonok csoportja vizsgálendő elsősorban, tekintettel arra, hogy kriminológiai szempontból e kettő bír kiemelt jelentőséggel.

A tesztoszteron szerepe az agresszivitásban

A nemi hormonok – a nemi jellegek kialakítása által – alapvető szerepet játszanak az egyed fejlődésében. A női nemi hormonok – az ösztrogén és a progeszteron – bűnelkövetési kockázatai elhanyagolhatók, sőt javíthatják is a helyzetet egyes szexuális indíttatású bűncselekmények kezelési lehetőségeként, azonban

e vonatkozásban megjegyzendő, hogy bizonyos premenstruális és menopauzával kapcsolatos hormonzavarok és a bűnelkövetés között összefüggés állhat fenn. Ugyanakkor a hím nemi hormon, a tesztoszteron és az erőszakos, valamint a szexuális bűncselekmények elkövetése közötti összefüggés mindkét nem vonatkozásában megáll; a megnövekedett tesztoszteron termelés és az erőszakos bűnözés közötti egyenes oksági összefüggést számos tanulmány alátámasztja.

A tesztoszteron idegrendszeri befolyásolásának első fázisa a születés körüli időszakra esik, amikor a magzat szervezetében mindössze néhány órára megugrik a tesztoszteron szintje annak okából, hogy a későbbiekben az idegrendszer érzékennyé váljék e hormon hatásaira, azaz egyfajta érzékenyítési folyamat zajlik a későbbi zavartalan élettani működés érdekében. E körülmény elmaradása a pszichikai és testi hatások kifejtését gátolja a későbbi életkorban, és e folyamat elmaradása a későbbiekben sem korrigálható, tekintettel arra, hogy a legközelebbi tesztoszteronszint emelkedés kamaszkorban történik, ám ekkor már lényegében közel állandó jelleggel magas is marad a hormonszint, természetesen az életkor előrehaladtával csökkenő tendenciát mutatva, bár e folyamat bizonyos életmódbeli magatartással (rendszeres sport) lassítható. A tesztoszteron receptorokon keresztül fejt ki hatását, azonban e hormon vonatkozásában a receptorok – eltérően az idegrendszeri jelátvivő anyagokra vonatkozó, a sejt felületén elhelyezkedő receptoroktól – a sejt belsejében, azaz a citoplazmában foglalnak helyet. A hormon összekapcsolódása a receptorral a sejtmagba történő együttes transzportot eredményezi, ott pedig a génekre történő rátelepedéssel és ráhatással azok működését változtatja meg. Lényeges momentum, hogy a tesztoszteron az agy fejlődését és működését befolyásolja azáltal, hogy a férfi és a női agy kissé eltérő szerkezetének kialakulására gyakorol hatást, befolyással bír az idegrendszer jelátvivő anyagaira, az azokat fogadó receptorok eloszlására, mennyiségére, ezáltal érdemi szabályozó hatást fejt ki az idegrendszer működésére, mindezt genetikai alapon kivitelezve.

A tesztoszteron idegrendszerben előidézett hatásai a nemi szerepekkel is szoros összefüggésben állnak, amennyiben e hormon felel a nemi jellegek, a szexuális viselkedés (fajfenntartás, megküzdés a nőstényekért), egyben az agresszivitás manifesztációjáért; általánosságban a hormonszint növekedése az erőszakos jelleg fokozódását vonja maga után (Haller, 2020).

A kortizol szerepe az agresszivitásban

A stresszhormonok két csoportja a katekolaminok (adrenalin és noradrenalin), valamint a szteroidok (kortizol és társai). Mindkét osztály képviselőit a mellékvese

termeli, a katekolaminokat a mellékvesekéreg, a kortizolt a mellékvesevelő állítja elő. Stressz hatására az adrenalin/noradrenalin rendszer a légzést és a vérkeringést készíti fel annak elviselésére, a kortizol pedig a belső energiaforrások hatékony felhasználásával járul hozzá a stresszhatásokra történő össz-szervezeti reakcióhoz, mégpedig háromféle mechanizmus útján. Egyfelől mozgósítja azokat az erőforrásokat, amelyek a fizikai aktivitáshoz szükségesek, másrészt javítja és fokozza a memóriát, a tanulás folyamatát és az érzelmi feldolgozás képességét, harmadrészt pedig egyfajta kiegyenlítő, homeosztatis funkciókat is betölt azáltal, hogy egyéb, a stressz folyamatában részt vevő rendszereket támogat. Összességében a stresszhormonoknak köszönhető az éberség fokozódása, a koncentrációképesség növekedése, az érzékszervek kiélesedése, a memórianyomok rögzítése.

Kritikus pillanatban a katekolaminok szintje azonnal a normál tartomány sokszorosára nő, kialakulnak a légzési és keringési adekvát reakciók. A kortizol percek múlva, csúcshatás szempontjából pedig több tíz percet követően emelkedik, hatásai tág időskálán mutatkoznak meg, a stresszor megszűnése után percekkel vagy órákkal az eredeti szintre való csökkenést mutat, de adott esetben magas is maradhat akár több éven át is (Igyártó Horváth, 2009).

Hasonlóan a tesztoszteronhoz, a kortizol is a gének befolyásolásával fejti ki hatását a tesztoszteronnál leírt mechanizmusnak megfelelően, azaz a sejt belsejében, a citoplazmában található receptorok kortizollal történő összekapcsolódása és a sejtmagba diffundálása által, a génekre történő rátelepedés útján. A kortizol azonban a gének tekintetében kifejtett és alább részletezett, úgynevezett epigenetikai hatása révén képes tartós változást előidézni az idegrendszerben, átalakítva annak molekuláris szerkezetét, illetőleg anatómiai struktúráját. További jellegzetessége a kortizolnak, hogy nemcsak túltermelődése, hanem alacsony szintje is zavart okoz; jellemzően a magas szint a depresszió, valamint a szorongás esélyét emeli meg, az alacsony kortizol termelés pedig az antiszociális viselkedés kockázatát növeli (Haller, 2020).

A tesztoszteron és a kortizol közös jellemzői az agresszivitás szempontjából

Mind a tesztoszteron, mind pedig a kortizol a génekre történő rátelepedés során akként fejti ki hatását, hogy az adott gén szabályozórégióját befolyásolja. A gének szabályozórégiója az a terület, amelyen keresztül a gén kódolása (olvasása) serkenthető vagy gátolható. Az emelkedett hormonhatás következtében e szabályozórégió befolyásolása történik meg, módosul a génextpresszió, azaz

a gén kifejeződése (a kódolt fehérjék szintézise), ezáltal bekövetkezik a viselkedésben manifesztálódó hatás, azaz olyan helyzet áll elő, mintha más génekkel születünk volna. Jelen esetben azonban a normalizálódó hormonszint akár képes visszafordítani a folyamatot, ellentétben a született génjeinkhez kapcsolódó procedúrával. A kortizol szükséges ahhoz, hogy az agresszivitás szempontjából kiemelt jelentőségű idegrendszeri jelátvivő anyag, a szerotonin megfelelő módon működjön, továbbá rendelkezésre álljanak a szerotonin receptorok az idegrendszer egyes pontjain. Minden kémiai, fizikai, pszichológiai olyan jellegű hatás, amely az agyban működő szerotonin hatását gátolja, agresszió-fokozó hatású. Ily módon érthetővé válik, hogy amennyiben e gének működése a kortizol hatásának köszönhetően megváltozik, úgy az agressziót szabályozó idegpályák működése is zavart szenved, és kialakul az antiszociális attitűd.

A tesztoszteron és a kortizol epigenetikai hatás útján fejtik ki hatásukat a szervezetben, amely folyamat jelentőségét az adja, hogy az előidézett tartós válasz nem vagy csak nehezen szűnik meg. Az epigenetika a velünk született genetikai kód születés utáni módosulását jelenti, kétféle kémiai folyamat szerint. Az egyik során a sejtmagban található, hisztonoknak nevezett fehérjére csavarja rá a DNS-t, a hatás és a gén a hisztonnal együtt acetil gyökkel (-COCH₃) kapcsolódik össze. E folyamat kvázi hibás gént eredményez, az ily módon kódolt fehérjét a szervezet nem képes többé szintetizálni. A másik folyamatban a DNS-molekulára metilgyökök (-CH₃) tapad, amely ugyan nem gátolja meg a génexpressziót, de lelassítja azt, és a következmény a hormontermelés normalizálódása után is fennmaradhat (Haller, 2020).

A kettős-hormon hipotézis

A hormonok szabályozó tevékenységében különböző idegrendszeri struktúrák vesznek részt, amelyek szerepei az agresszivitás befolyásolásában állatkísérletekkel igazoltak. A hipotalamusznak nevezett agyi struktúra elektromos ingerlése támadó viselkedést vált ki patkányokban, ugyanez a reakció tapasztalható aranyhőrcsögök esetén is; amennyiben a hipotalamusz aktivációja bekövetkezik, akkor az esetleges betolakodó irányába támadó magatartás mutatkozik. Főemlősök esetében is agresszív magatartást eredményez a talamuszmagba beépített, rádióhullámmal vezérelt elektróda.

A stresszre adott, fentebb részletezett adaptációs válaszadási szakaszban a szervezet egyensúlyának – a homeosztázisnak – a fenntartása a központi feladat, amelynek a tesztoszteron esetében hipotalamusz–hipofízis–ivarmirigy tengely (hypothalamic-pituitary-gonad axis, HPG), a kortizol vonatkozásában

a hipotalamusz–hipofízis–mellékvese tengely (hypothalamic-pituitary-adrenal axis, HPA) kell, hogy maradéktalanul megfeleljen. A kulcsmomentum az, hogy a két rendszer nem egymástól függetlenül működik, hanem kihatással és befolyásolással bír egymásra, amely körülmény alapjaiban határozza meg a két hormon agresszivitásra kifejtett hatását. Amint a stresszor megjelenik, másodperceken belül a hipotalamusz magvaiban egy kortikotropin releasing hormonnak (CRH) nevezett anyag szabadul fel, amely az agyalapi mirigyet fokozott adenokortikotrop hormon (ACTH) és vazopresszin szekréciójára sarkallja. E folyamat eredményeként a mellékvesekéreg által termelt, összefoglalóan glukokortikoid hormonoknak nevezett szekrétum szabadul fel, ennek része a kortizol. A HPA tengely önszabályozó és egyben a HPG rendszerre is hatással bír. Az önszabályozási mechanizmus keretén belül az emelkedett kortizolszint gátolja a CRH és az ACTH kiválasztását, amely csökkenti a kortizol termelését, így biztosítva azt, hogy a szervezet idő előtt kimerüljön tartalékaiból. E folyamat mellett azonban a kortizol emelkedése a HPG tengely mindhárom szintjére hatva visszaszorítja a tesztoszteron termelését, azaz a megnövekedett kortizolszint alacsony tesztoszteronszinttel párosulhat, ám a folyamat a tesztoszteron oldaláról is befolyásolt oly módon, hogy az emelkedett tesztoszteron szintje a hipotalamuszra hatva csökkenti a vazopresszin szekrécióját, így végső soron a kortizol kiválasztására bír negatív hatással (Igyártó Horváth, 2009).

Mindez azért lényeges, mert a tesztoszteronszint és a kortizolszint egymással való összefüggése kihatással van az agresszivitás megnyilvánulására, továbbá annak mértékére – erre utal a kettős-hormon hipotézis elnevezés. A tesztoszteron magas szintje férfiak esetében dominanciát és agresszivitást eredményez, de csak akkor, ha a kortizolszintjük alacsony (Mehta & Josephs, 2006; Popma et al., 2007). A közhiedelemmel ellentétben a tesztoszteron magas szintje önmagában nem elegendő az agresszív, erőszakos magatartás előidézéséhez, viszont amennyiben a magas tesztoszteronszint alacsony kortizolszinttel párosul, az agresszivitás manifesztációja elkerülhetetlen (Terburg, Morgan, & van Honk, 2009).

Kissé más megközelítésben ugyan, de hasonló következtetésre jutott az a tanulmány, amely 501 tanuló bevonásával, mindkét nem képviselővel, az empátia és a tesztoszteronszint, valamint a kortizol szintjének összefüggéseit vizsgálta. Az empátia az agresszív megnyilvánulások egyfajta ellenpólusaként is értelmezhető, beleérző képességként definiálható: megmutatja, mennyire vagyunk képesek egy másik ember lelkiállapotába behelyezni magunkat, ezáltal együttérzésre sarkall, kioltva az agresszív érzületet és motivációt. A vizsgálat a magas tesztoszteronszint és az alacsony kortizolszint esetén csökkent empátia megnyilvánulásáról mutatott eredményt, amely azt mutatja, hogy az agresszív attitűd felé tereli a szervezetet a két hormon fenti kombinációja (Zilioli, Ponzi, Henry, & Maestripieri, 2015).

Szignifikáns, bár csekély támogatottságra jutott a kettős-hormon hipotézis vonatkozásában egy metaanalitikus vizsgálat, amely az alap, nem manipulált, nem kísérleti körülmények közötti, esetleg provokált szituációban mért, tesztoszteron- és kortizolszintek összefüggését kutatta a tekintetben, hogy a kortizol képes-e befolyásolni a tesztoszteron és – többek között – a dominancia, illetőleg az agresszió relációját. A kettős-hormon hipotézis megerősítése férfiak vonatkozásában mutatott alátámasztó eredményeket, nők esetében szinte elhanyagolható volt az összefüggés, rámutatva arra, hogy ilyen jellegű vizsgálatokra nők esetében szükség mutatkozik (Dekkers, van der Veld, & Engelen, 2019).

A fent ismertetett tanulmányok ellenére, éppen egy kizárólag nők esetében elvégzett vizsgálat azt a nem várt eredményt mutatta, hogy a dominancia és az agresszió megnyilvánulása a magas tesztoszteronszinttel és – ellentétben a várakozással – magas kortizolszinttel áll összefüggésben. Az 53 nő bevonásával végzett vizsgálatban a fent részletezett alap kortizol- és tesztoszteronszintek nyálmintából kerültek összegyűjtésre, kimutatásuk az alább részletezett kemilumineszcencia módszerével valósult meg, és a reaktív, azaz „kiprovokált” agresszív megnyilvánulások tekintetében kerültek górcső alá. A tanulmányban egy színlelt és moderált web konferencián előadott verbális megnyilvánulásra adott kritikai megjegyzések által provokált agresszív megnyilvánulások megfigyelése történt a fenti eredménnyel (Denson, Mehta, & Ho Tan, 2013).

A kortizol és a tesztoszteron kimutatása

A kortizol és a tesztoszteron mérése úgynevezett immunoassay vizsgálat, pontosabban elektrokemilumineszcencia módszerével lehetséges. Az immunoassay vizsgálatoknál szükség van egy megjelölt molekulára, a mintában jelen lévő antigén vagy antitest mennyiségének kimutatására. A jelölő molekula részt vesz az immunreakcióban, így szignálváltozás jön létre a mintában, ami mérhető. A kemilumineszcens immunoassay-ben természetben előforduló vagy mesterséges kemilumineszcens molekulát kell használni. A kemilumineszcens molekula nem fény-, hanem fizikai (például elektromos) gerjesztő energiát igényel a fénykibocsátás generálásához. A kemilumineszcens enzimreakció által generált fény előidézéséhez természetes szubsztrátokat használnak (például luciferin-adenizin-trifoszfát) (Ludányi, 2011).

Összefoglalás

Az agresszív magatartások megnyilvánulásában – számos egyéb tényező mellett – a hormonháztartásnak is kulcsszerepe van. Az egész szervezetet befolyásoló hormonok egymással is összefüggő rendszereket alkotnak, amelyek e végből egymást is befolyásolják, hasonlóan a pókháló szerkezetéhez: a pókháló bármely pontján való beavatkozás az egész pókhálót érinti és befolyásolja.

Az agresszivitás szempontjából kiemelt jelentőségű tesztoszteron és kortizol együttesen került górcső alá, vizsgálva azt a több tanulmányban megcélzott kérdést, hogy az úgynevezett kettős-hormon hipotézis, azaz a magas tesztoszteronszint és az alacsony kortizolszint az agresszivitás erőteljes, elkerülhetetlen megnyilvánulását eredményezi-e.

Az eredmények azt mutatják, hogy férfiak esetében meglehetősen bizonyossággal kitapintható egyfajta korreláció a két hormon egymásra kifejtett hatása és az agresszivitás megnyilvánulása között, azonban nők esetében a bizonyítékok nem meggyőzőek, hiányosak, további vizsgálatokra van szükség; a szakirodalom szűkölködik a nők körében e tekintetben végzett vizsgálatok vonatkozásában. Különösen hiányos az erőszakos bűnelkövető nőkre vonatkozó kutatás a kettős-hormon hipotézis alátámasztása vagy cáfolata tárgyában.

A tesztoszteron és a kortizol epigenetikai beavatkozás útján fejt ki hatását, kihatva ezzel az egész idegrendszer – esetenként akár tartós – befolyásolására, működésére. Mindezek okán kiváltképp érdemes annak vizsgálata, hogy a tesztoszteron-, illetve kortizolszintek eltérése hogyan állhatnak összefüggésben egy esetleges kisgyermekkorai vagy kamaszkorai traumával, arra való tekintettel, hogy e két korszak a legsérülékenyebb a hormonális befolyásoltság tekintetében. E vonatkozásban kiemelendő, hogy az agresszió kezelésének problematikája már az óvodáskorban megmutatkozik. Statisztikai adatok szerint az erőszakos és nem erőszakos bűncselekmények elkövetésének csúcspontja tizenhat és tizennyolc éves életkor közé esik. A jelenségnek fiziológiai alapja, hogy az élet második évtizede során az alkalmazkodásért, a kockázatok és jutalmazások elemzéséért felelős agyterületek (elsősorban a prefrontális kérgi régiók) gyors változáson mennek keresztül (Tamási, 2015).

Összefoglalóan megállapítható, hogy a kettős-hormon hipotézis vonatkozásában, különösen a nők esetében további vizsgálatok szükségesek, ideértve az esetleges traumás előzményekkel való összefüggés elemzését és kiértékelését is.

Felhasznált irodalom

- Dekkers, J. T., van der Veld, W. M., & Engelen, C. (2019). A meta-analytical evaluation of the dual-hormone hypothesis: Does cortisol moderate the relationship between testosterone and status, dominance, risk-taking, aggression, and psychopathy? *Neuroscience and Biobehavioral Reviews*, *96*, 250–271. <https://doi.org/10.1016/j.neubiorev.2018.12.004>
- Denson, F. T., Mehta, P. H., & Ho Tan, J. (2013). Endogenous testosterone and cortisol jointly influence reactive aggression in women. *Psychoneuroendocrinology*, *38*(3), 416–421. <https://doi.org/10.1016/j.psyneuen.2012.07.003>
- Fromm, E. (2001). *The anatomy of human destructiveness*. Háttér Kiadó.
- Haller J., Farkas J., Fogarasi M., Kováts D., & Malét-Szabó E. (2020). Biological factors of crime. In Haller J. (Ed.), *The criminal's mind* (pp. 2–14). Ludovika University Publishing House.
- Hárdi I. (2000). *Az agresszió világa*. Medicina Könyvkiadó.
- Igyártó Horváth Zs. (2009). *Behavioural characterization of context-dependent aggressive behaviour in dogs* (Doktori disszertáció). Eötvös Loránd Tudományegyetem, Etológia Tanszék.
- Ludányi A. (Szerk.). (2011). *A fehérfekutatás modern módszertana*. Medicina Könyvkiadó Zrt.
- Mehta, P. H. & Josephs, R. A. (2006). Testosterone change after losing predicts the decision to compete again. *Hormones and Behavior*, *50*(5), 684–692. <https://doi.org/10.1016/j.yhbeh.2006.07.001>
- Popma, A., Vermeiren, R., Geluk, C. A. M. L., Rinne, T., van den Brink, W., Knol, D. L., Jansen, L. M. C., van Engeland, H., & Doreleijers, T. A. H. (2007). Cortisol moderates the relationship between testosterone and aggression in delinquent male adolescents. *Biological Psychiatry*, *61*(3), 405–411. <https://doi.org/10.1016/j.biopsych.2006.06.006>
- Tamási E. (Szerk.). (2015). „Különös kegyetlenséggel”. Országos Kriminológiai Intézet.
- Terburg, D., Morgan, B. E., & van Honk, J. (2009). The testosterone–cortisol ratio: A hormonal marker for proneness to social aggression. *International Journal of Law and Psychiatry*, *32*(4), 216–223. <https://doi.org/10.1016/j.ijlp.2009.04.008>
- Zilioli, S., Ponzi, D., Henry, A., & Maestripieri, D. (2015). Testosterone, cortisol and empathy: Evidence for the dual-hormone hypothesis. *Adaptive Human Behavior and Physiology*, *1*(4), 421–433. <https://doi.org/10.1007/s40750-014-0017-x>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

- Torma A. (2025). Az agresszivitás hormonális háttere – a tesztoszteron és a kortizol szerepe az erőszakos magatartás kialakulásában. *Belügyi Szemle*, *73*(2), 389–402. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i2.pp389-402>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Torma Albert, aki a tormaa@orfk.police.hu e-mail címen érhető el.

Az EU-tagállamok határigazgatási folyamatainak minőség-ellenőrzése

The quality control of border management processes in EU Member States

Zsákai Lénárd

belügyi szakdiplomata, Magyarország Európai Unió melletti Állandó Képvisellete (Brüsszel), doktorandusz
Belügyminisztérium,
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Doktori Iskola
Lenard.Zsakai@mfa.gov.hu

Magyar
Közszolgálati
Egyetem

Herczeg Mónika

főosztályvezető, rendőr ezredes
Belügyminisztérium,
Európai Belügyi Együttműködési Főosztály
monika.herczeg@bm.gov.hu

Magyar
Közszolgálati
Egyetem

Absztrakt

Cél: A tizenkét uniós országban végzett kutatás eredményéről készült tanulmány célja, hogy bemutassa a vizsgált országok határigazgatási tevékenységének szabályozásában hogyan és milyen mértékben jelennek meg az európai integrált határigazgatásra vonatkozó szakpolitikai ciklusban, valamint a Frontex operatív stratégiájában meghatározott minőség-ellenőrzési és minőségbiztosítási mechanizmusok.

Módszertan: Dokumentum- és tartalomelemzés, valamint félig strukturált interjúk lefolytatása.

Megállapítások: A vizsgált országok esetében a minőség-ellenőrzési és minőségbiztosítási rendszerek jelentősen hozzájárulnak a határigazgatás és a belső biztonság megerősítéséhez. Minden ország hangsúlyt fektet arra, hogy biztosítsa határigazgatási rendszereinek működőképességét és alkalmazkodóképességét a folyamatosan változó kihívásokkal szemben. Az ellenőrzések, önértékelések és belső auditok során az országok különféle, de gyakran hasonló eszközöket és módszereket alkalmaznak, amelyek összhangban állnak az európai szabványokkal.

Érték: A vizsgált területen eddig kevés ehhez hasonló hazai kutatás készült. A tanulmány első része az Európai Unió integrált határigazgatás kialakítását szabályzó

A szerzők a kéziratot magyar nyelven nyújtották be. Benyújtás: 2024. 12. 09. Átdolgozás: 2025. 01. 15.
Elfogadás: 2025. 01. 20.

normákat, ezen belül a határigazgatásra irányuló minőség-ellenőrzést, minőségbiztosítást érintő rendelkezések összefüggéseit tárja fel. A második részben az EU-tagállamok közül tizenkét ország nemzeti határigazgatásának minőség-ellenőrzési mechanizmusait vizsgálták a szerzők. Az elemzéseket dokumentum- és tartalom-elemzéssel, valamint a vizsgált tizenkét ország témában jártas szakértőivel készített félig strukturált interjúk lefolytatásával végezték. A kutatás eredménye és az abból levont következtetések megfelelő alapot biztosíthatnak a hazai határigazgatás minőség-ellenőrzési, minőségbiztosítási folyamatának hatékonyabbá tételéhez.

Kulcsszavak: integrált határigazgatás, schengeni értékelés, minőség-ellenőrzés, minőségbiztosítás

Abstract

Aim: The study based on research conducted in twelve EU countries aims to illustrate how and to what extent the quality control and assurance mechanisms, as outlined in the policy cycle for integrated border management in Europe and Frontex's operational strategy, are reflected in the regulation of border management practices in the surveyed countries.

Methodology: Document and content analysis and conduct of semi-structured interviews.

Findings: In the countries examined, quality control and assurance systems play a crucial role in enhancing border management and internal security. All countries prioritize ensuring that their border management systems remain operational and adaptable to the ever-evolving challenges. During inspections, self-assessments, and internal audits, countries employ various, though often similar, tools and methods aligned with European standards.

Value: So far, there has been limited research in this field. The first part of the study examines the standards that regulate the development of integrated border management in the European Union, with a particular focus on provisions related to quality control and quality assurance in border management. In the second part, the authors investigated the quality control mechanisms of the national border administrations in twelve EU Member States. This analysis was conducted through documentary and content analysis, alongside semi-structured interviews with experts from the twelve countries. The findings of the research, and the conclusions drawn from them, may provide a strong basis for enhancing the effectiveness of the quality control and assurance processes within domestic border management.

Keywords: integrated border management, Schengen evaluation, quality control, quality assurance

Bevezetés

Az Európai Unió integrált határigazgatási rendszere (EIBM) alapvető szerepet tölt be az Európai Unió (EU) biztonságának fenntartásában és a határok védelmében. A határok biztonságának fenntartása mellett, hogy számos kihívással jár, alkalmazkodni kell olyan globális kihívásokhoz is, mint például a klímaváltozás által generált új migrációs folyamatok, vagy a szervezett bűnözés jelentette fenyegetések változó jellege. A határigazgatásban ugyancsak kihívást jelent, hogy az EU különböző tagállamai az eltérő geopolitikai helyzetük és nemzetpolitikai érdekeik következtében más-más gyakorlatokat alkalmaznak a határigazgatási intézkedések terén. Ez a helyzet következtelenségeket eredményezhet a határigazgatási intézkedések végrehajtásában.

E folyamatok fényében a minőség-ellenőrzés és a minőségbiztosítás szervesen hozzá kell tartozzon a határigazgatáshoz, hogy hatékonyan biztosítsa annak eredményes működését. Az EIBM keretein belül végzett minőség-ellenőrzés célja a különböző határellenőrzési folyamatok hatékonyságának és megbízhatóságának növelése. A minőség-ellenőrzés lehetővé teszi az EU számára, hogy a tagállamok által alkalmazott intézkedések megfeleljenek a közösségi normáknak és irányelveknek.

A kutatás célja annak feltárása, hogy a vizsgált országok határigazgatási tevékenységének szabályozásában hogyan és milyen mértékben jelennek meg az európai integrált határigazgatásra vonatkozó szakpolitikai ciklusban, valamint a Frontex operatív stratégiájában meghatározott minőség-ellenőrzési és minőségbiztosítási mechanizmusok. A vizsgálat során megállapított eredmények hozzájárulhatnak a határigazgatásra vonatkozó magyar nemzeti minőség-ellenőrzési mechanizmusok kifejlesztéséhez és továbbfejlesztéséhez, elősegítve a határok hatékonyabb védelmét és az intézkedések eredményességét.

A határigazgatás minőség-ellenőrzési mechanizmusának közös uniós szabályozási keretei

Az EIBM uniós szintű szabályozását az Európai Határ- és Parti Őrségről szóló rendelet (EBCG rendelet) ide vonatkozó cikkei ([URL1](#)) határozzák meg. A rendelet 2019-es módosítását követően a jelenleg hatályos EBCG rendelet az európai integrált határigazgatás építőelemeként tizenkét stratégiai elemet határoz meg. Az egyik ilyen elem a határigazgatásra vonatkozó uniós minőség-ellenőrzési mechanizmusok. Azzal, hogy az EU a minőség-ellenőrzési mechanizmust az EIBM egyik építőelemévé tette, elismerte, hogy a válságokkal és incidensekkel

szembeni sebezhetőség csökkentéséhez szükség van a határigazgatás területén is megfelelő minőség-ellenőrzési mechanizmusok kialakítására. Az EBCG rendelet a schengeni értékelési mechanizmust és a sebezhetőségi értékelést emeli ki a minőség-ellenőrzési mechanizmus két fő elemeként, emellett további lehetőségként említi a nemzeti mechanizmusok kialakítását is (Herczeg, 2024).

A schengeni értékelési rendszer (Scheval) – hivatalosan schengeni értékelési és monitoring mechanizmus – elsősorban arra szolgál, hogy átfogóan értékelje és ellenőrizze a schengeni vívmányok alkalmazását a schengeni övezetbe tartozó országokban, beleértve Magyarországot is (Zsákai, 2023). A schengeni értékeléseket a Tanács (EU) 2022/922 rendelete (Scheval rendelet) szabályozza (URL2). A sebezhetőségi értékelés keretében a Frontex rendszeresen végzi az egyes uniós tagállamok és a schengeni társult országok¹ képességeinek és felkészültségének értékelését a külső határokon jelentkező kihívások kezelésére. A sebezhetőségi értékelések hozzájárulnak az EU külső határainál a hatékony, magas szintű és egységes határellenőrzéshez. Az értékelések segítségével azonosítani lehet a potenciális gyenge pontokat. Ha az egyes tagállami kapacitások elégtelennek bizonyulnak az értékelések során, a Frontex ügyvezető igazgatója kötelező erejű határozatot hozhat bizonyos korrekciós intézkedések végrehajtására (Iljina, 2019).

Az Európai Bizottság (Bizottság) 2023. március 14-én közzé tett 2023 és 2027 közötti időszakra vonatkozó EIBM szakpolitikai ciklusról szóló közlemény (Közlemény) (URL3) és annak melléklete, közös keretet és iránymutatást adott az EIBM valamennyi komponensére, beleértve a minőség-ellenőrzés szempontjait is. Az EBCG rendelet előírásait lekövetve a Közlemény melléklete a következőképpen fogalmaz: „Átfogó európai minőség-ellenőrzési rendszert kell létrehozni, amely biztosítja, hogy mindenkor ismert legyen az európai integrált határigazgatás stratégiai és operatív szintű végrehajtása, illetve minősége. Az európai és nemzeti rendszerek és funkciók továbbfejlesztését a minőség-ellenőrzés eredményeire kell alapozni.” (URL4)

A prioritásokhoz összesen hat stratégiai iránymutatás tartozik:

- 1) Létre kell hozni egy átfogó európai minőség-ellenőrzési mechanizmust, amelybe beletartozik a schengeni értékelés, a Frontex sebezhetőségi értékelései és a nemzeti minőség-ellenőrzési rendszerek.
- 2) A rendszeres információcsere révén optimalizálni kell a szinergiákat a sebezhetőségi és a schengeni értékelési mechanizmusok között. A tagállamoknak minimalizálniuk kell az átfedéseket, és hatékonyan össze kell hangolniuk a külső határok kezelésére és a visszaküldésre vonatkozó uniós finanszírozási eszközök felhasználását.

1 Izland, Norvégia, Svájc, Liechtenstein.

- 3) A minőség-ellenőrzési mechanizmus eredményeit fel kell használni a tagállami határigazgatási rendszerek fejlesztésére, és azt az uniós finanszírozási eszközök felhasználásánál is figyelembe kell venni, különösen az MMIA,² az IHA,³ valamint a Bizottság által nyújtott más, erre a területre vonatkozó pénzügyi támogatások prioritásainak megállapításakor.
- 4) A tagállamoknak létre kell hozniuk egy nemzeti minőség-ellenőrzési mechanizmust (nemzeti „schengeni értékelést”), amely átfogja a nemzeti integrált határigazgatási rendszer minden aspektusát, valamint az abban részt vevő összes hatóságot.
- 5) A tagállamoknak a Scheval rendelet, illetve az EBCG rendelet keretei között aktívan részt kell venniük a Bizottság által koordinált schengeni értékelő látogatásokon, valamint időben meg kell adniuk a Frontex számára a sebezhetőségi értékeléshez szükséges megfelelő minőségű adatokat.
- 6) A schengeni értékeléseknek – a Scheval rendelettel összhangban – ki kell terjedniük az Európai Határ- és Parti Őrség operatív eredményeire is, beleértve a Frontex tagállamokon belüli operatív tevékenységek értékelését.

A Közlemény melléklete a nemzeti minőség-ellenőrzési mechanizmusok kialakítását illetően tehát elég világosan fogalmaz, így „*kijelenthető, hogy a jövőben a nemzeti ellenőrzési és értékelési mechanizmusok kialakításának és megvalósításának jelentős szerepe lesz*” (Balla, et al. 2024) az EIBM megvalósításában.

A minőség-ellenőrzés és minőségbiztosítás megjelenése az EU tagállamainak integrált határigazgatási stratégiáiban

Kutatási módszerek

A tudományos kutatás az alábbi definícióban megfogalmazott szempontokat vette figyelembe. „*A tudományos kutatás adott helyen, időben, tudományterületen és vizsgálati szinten az a tervszerűen végzett és az adott vonatkozásban rendelkezésre álló, eddigi tudományos ismereteken alapuló emberi tevékenység, amelynek célja új, az eddigi ismeretek rendszeréhez kapcsolódó (azt kiegészítő, általánosító vagy helyettesítő), adott területen hosszabb vagy rövidebb távlatban általános érvényű adat, összefüggés, hatás vagy kölcsönhatás megállapítása, vagy létrehozása*” (Paczolay, 1970).

2 Menekültügyi, Migrációs és Integrációs Alap.

3 Integrált Határigazgatási Alap.

A kutatás célja az EU tagállamaiban alkalmazott határigazgatási minőség-ellenőrzési mechanizmusok feltárása volt. A részvétel a kutatásban önkéntes alapon történt.

A kutatás első fázisában a nemzeti szinten végrehajtott határigazgatásra vonatkozó minőség-ellenőrzési folyamatok meglétével, valamint annak tartalmi elemeivel kapcsolatban a kutatók az alábbi írásban feltett kérdéseket tették fel az EU-tagállamok határigazgatásáért felelős hatóságainak.

- „Kidolgozásra került-e az Önök tagállamában egy, a határigazgatási folyamatokra vonatkozó önálló minőség-ellenőrzési mechanizmus? Ha igen, akkor milyen formában, melyek azok főbb elemei?
- Amennyiben nem készült erre vonatkozó önálló dokumentum, léteznek-e olyan normák (pl. nemzeti integrált határigazgatási stratégia), amelyekben megjelenik az erre vonatkozó stratégia?
- Kérjük, amennyiben lehetséges bocsássa rendelkezésre a határigazgatás minőség-ellenőrzési mechanizmusára vonatkozó fontosabb dokumentumokat, valamint járuljon hozzá, hogy azokat a tanulmány készítéséhez a kutatók felhasználhassák.”

A megkeresésben megadott határidőig tizenkét tagállam⁴ válaszolt a kérdésekre. A nyílt végű kérdésekre adott válaszok alapján, dokumentumelemzés módszerével került sor a beérkező válaszok elemzésére, analízis és szintézis útján történt kiértékelésére. Ezt követően a kutatás második részében további félig strukturált interjúk készültek a kutatási kérdésekre választ adó országok szakértőivel. A személyes interjúk célja volt, hogy a korábban szerzett információkat kiegészítve olyan mélyebb ismertek álljanak rendelkezésre, amelyek segítenek részletesebb képet kialakítani az adott tagállam határigazgatására vonatkozó minőség-ellenőrzési és minőségbiztosítási megközelítéséről és rendszeréről.

A kutatás eredményeinek összegzése

A kutatásban részt vevő tagállamok földrajzi elhelyezkedéséből adódó különböző határigazgatási kihívások figyelembevételével célszerű volt az egyes országok minőség-ellenőrzési mechanizmusainak régiónkénti elemzése. Ez a stratégiai megközelítés lehetővé tette annak vizsgálatát, hogy a hasonló problémákkal küzdő tagállamok hogyan reagálnak az őket érő kihívásokra, milyen azonosságok vagy különbségek mutatkoznak a közös fenyegetést jelentő kihívások

4 Ausztria, Belgium, Bulgária, Finnország, Franciaország, Lengyelország, Litvánia, Luxemburg, Szlovénia, Németország, Portugália, Románia.

elleni intézkedésekben. A vizsgálat figyelembe vette azokat a különböző regionális igényeket és körülményeket, amelyek jelentős hatással vannak az egyes minőség-ellenőrzési rendszerek működésére és hatékonyságára, ezáltal hozzájárulva a kutatás átfogó jellegéhez.

Közép-európai régió

Ausztria esetében a nemzeti stratégia két fő komponensből áll: egy stratégiai dokumentumból, amely 2027-ig hét specifikus célkitűzést fogalmaz meg, valamint egy olyan cselekvési tervből, amely részletesen ismerteti azokat a konkrét intézkedéseket, amelyek szükségesek a célok megvalósításához. Az osztrák stratégia három fő minőség-ellenőrzési mechanizmusra épít: a nemzeti minőség-ellenőrzési folyamatokra, a Scheval és a Frontex által végzett sebezhetőségi értékelésekre. Az osztrák nemzeti minőség-ellenőrzési mechanizmus (NEMEX)⁵ kiegészíti az európai szintű minőség-ellenőrzési eszközöket, ezzel biztosítva az osztrák EU külső határok minőség-ellenőrzését. A NEMEX olyan szerepet tölt be, hogy összefogja a Scheval és a Frontex Közös Sebezhetőségi Értékelési Módszertan (CVAM)⁶ folyamatait, koordinálja a cselekvési tervben szereplő ajánlások végrehajtását, továbbá folyamatosan nyomon követi és értékeli azok hatékonyságát.

Szlovéniában a nemzeti stratégia szempontjából kiemelt jelentőséggel bírnak a rendszeres belső ellenőrzések, valamint a schengeni önértékelések, emellett kiemelt prioritást élvez a sebezhetőségi értékelésekhez szükséges adatszolgáltatás megfelelő végrehajtása. A nemzeti minőség-ellenőrzési mechanizmus létrehozására vonatkozó általános felhatalmazást a rendőrség szervezetéről és munkájáról szóló törvény írja elő. E rendelkezések értelmében a rendőrség munkájával kapcsolatos szabályzatok, eljárások, valamint az egyes kötelezettségek és szakmai feladatok egységes végrehajtásának biztosítása érdekében a rendőrségi főigazgató utasításokat, szabályzatokat és egyéb belső dokumentumokat ad ki. A minőség-ellenőrzési mechanizmus részét a sebezhetőségi értékeléssel kapcsolatos eljárások, valamint a schengeni értékelések képezik, amelyek közül utóbbi magába foglalja a nemzeti felkészülést és a szintén nemzeti szintű tesztértékeléseket. Emellett a minőség-ellenőrzési mechanizmus keretein belül a nemzeti ombudsmannak a jogszabályokkal és eljárási ajánlásokkal kapcsolatos éves jelentéseit is figyelembe veszik.

5 National Evaluation Mechanism for External Borders Management, NEMEX.

6 Common Vulnerability Assessments Methodology, CVAM.

Lengyelországban a nemzeti minőség-ellenőrzési mechanizmus kialakítása és működtetése keretében egy átfogó, integrált határigazgatási program valósul meg. A nemzeti minőség-ellenőrzési mechanizmus koncepciójának kidolgozását jelenleg az integrált határigazgatási tárcaközi csoport keretein belül működő minőség-ellenőrzési munkacsoport végzi. E koncepció kidolgozása 2024 első negyedévében került kialakításra, amelynek célja, hogy Lengyelország nemzeti minőség-ellenőrzési rendszere teljes mértékben megfeleljen az európai szabványoknak, valamint biztosítsa a Scheval és a sebezhetőségi értékelések koordinált alkalmazását. Az éves ellenőrzési tervek alapján a nemzeti minőség-ellenőrzési mechanizmus a választott ellenőrzési területek koordinálását végzi, amely összhangban van a nemzeti stratégiai célkitűzésekkel, valamint az integrált határigazgatási program különböző komponenseivel.

Délkelet-európai régió

Románia esetében valamennyi schengeni értékelési mechanizmussal kapcsolatos koordinációs feladatot egy nemzeti kapcsolattartó pont lát le, amely a román belügyminisztérium keretein belül működik. Ez a struktúra lehetővé teszi a Scheval végrehajtásában részt vevő alárendelt szervek hatékony együttműködését. A kutatásunk ideje alatt folyamatban volt Romániában a nemzeti minőségbiztosítási mechanizmus felülvizsgálata, annak érdekében, hogy garantálni tudja az EIBM koncepciójának hatékony végrehajtásához szükséges nemzeti folyamatokat. Jelenleg a román nemzeti minőség-ellenőrzési mechanizmus keretében az önértékelést, valamint az ahhoz kapcsolódó értékelő látogatásokat a román belügyminisztérium szervezeti egységei és alárendelt szervei végzik, teljeskörűen kihasználva az egyéb tagállamokban végzett értékelési látogatások során szerzett tapasztalatokat és a Bizottság által szervezett schengeni értékelői képzéseken szerzett információkat. Emellett figyelembe veszik a Frontex sebezhetőségi értékelésének eredményeit is.

Bulgária esetében a nemzeti minőség-ellenőrzési mechanizmus különböző szinteket ölel fel. A stratégiai és politikai szintű működését a 2019-ben létrehozott Migráció, Határok, Menedékjog és Integráció Nemzeti Tanács (NCMBAI) keretében valósítják meg ([URL5](#)). A bolgár integrált határigazgatási minőség-ellenőrzési mechanizmus három szinten hozza meg a végrehajtáshoz szükséges szakmai és politikai döntéseket. Az állandó stratégiai munkacsoport az NCMBAI előkészítő szerveként működik, fő feladata a nemzeti határigazgatási stratégia, és annak végrehajtási tervének, valamint az ezek végrehajtásáról szóló jelentések elkészítése. A munkacsoport rendszeres időközönként ajánlásokat dolgoz ki a határigazgatási stratégiában meghatározott feladatok

végrehajtásának javítása érdekében, amely hozzájárul a mélyebb és átfogóbb minőség-ellenőrzési folyamatokhoz. A csoportban részt vesznek a határigazgatásban érintett minisztériumok képviselői is, akik folyamatosan tájékoztatják az NCMBAI-t a nemzeti stratégia végrehajtásának állapotáról és a kapcsolódó tevékenységekről. Az NCMBAI az IBM területén iránymutatásokat ad a nemzeti politika végrehajtásához, koordinálja az állami szervek tevékenységét, javaslatokat tesz a jogszabály módosítására a hatékonyság fokozása érdekében. Ezen kívül az NCMBAI rendszeres időközönként beszámol a Minisztertanácsnak, amely a legfelső politikai szerv a minőségbiztosítási modell keretein belül. A bolgár mechanizmus keretében a Minisztertanács és az NCMBAI – a hosszú távú nemzeti stratégiai célokat és a korábbi határigazgatással összefüggő törekvéseket figyelembe véve – meghatározza a határigazgatással kapcsolatos éves célkitűzéseket. A Frontex által végzett sebezhetőségi értékelések eredményeit szintén figyelembe veszik a nemzeti sebezhetőségi értékelések során. Bulgáriában a Határrendészeti Főigazgatóság felel a Frontex által végzett sebezhetőségi értékelések koordinálásáért és teljesítéséért.

Dél-európai régió

A portugál nemzeti integrált határigazgatási stratégia minőségbiztosítási fejezete hangsúlyozza, hogy a schengeni értékelések kulcsszerepet játszanak az egyes tagállamokban előforduló szabálytalanságok azonosításában, a különböző esetekre alkalmazott megoldások értékelésében és a bevezetett újítások értékelésében. Ezen értékelések nemzeti szintű koordinációját és előkészítését a portugál Belső Igazgatási Főtitkárság irányítja (URL6). A nemzeti IBM keretrendszerén belül alakult meg a Határok és Külföldiek Koordinációs Egysége, amely központosított szervezetként irányítási jogkörrel rendelkezik az IBM-mel kapcsolatos ügyekben. Ez az egység felelős a minőség-ellenőrzési mechanizmus létrehozásáért és végrehajtásáért. Elsődleges célja az IBM működésének értékelése, amely hozzájárul a külső határigazgatás, az operatív válaszok kidolgozásához, valamint a döntéshozók támogatásának megerősítéséhez. Ezen törekvés célja egyúttal a schengeni jogszabályoknak való megfelelés biztosítása is. Emellett a portugál idegenrendészeti és határrendészeti hatóságok rendszeresen hajtanak végre ellenőrzéseket a schengeni szabályok betartásának ellenőrzése érdekében, amely magába foglalja a nemzeti szintű ellenőrző látogatások lebonyolítását és a képzések szervezését. A portugál hatóságok értékelése alapján ezek az eszközök jelentős mértékben hozzájárulnak a migrációval és a biztonsággal kapcsolatos kihívások kezeléséhez. E megközelítések erősítik a határellenőrzési és migrációs politikákat, elősegítve a nemzeti és környezeti stabilitás fenntartását.

Nyugat-európai régió

A belga integrált határigazgatásra vonatkozó minőség-ellenőrzési modell két szintre, egy európai és egy nemzeti szintre tagozódik. Az európai szinten a schengeni értékelések és a Frontex sebezhetőségi értékelés ajánlásainak folyamatos nyomon követésére helyezik a hangsúlyt, amelyek a belga nemzeti stratégiai célkitűzésekben és a nemzeti IBM cselekvési tervekben is tükröződnek. A nemzeti szint magába foglal egy saját, kötelező érvényű schengeni értékelést, amelyet évente rendszeresen végeznek a különféle helyszíneken, például határátkelőhelyeken, amely során külön figyelmet fordítanak az esetlegesen feltárt hiányosságok megszüntetése érdekében tett intézkedések nyomon követésére. A nemzeti szint második része a nemzeti határigazgatási stratégia és az ahhoz kapcsolódó cselekvési tervek végrehajtásának folyamatos nyomon követése. Érdeemes megjegyezni, hogy Belgiumban a schengeni értékelések kiemelkedőbb szerepet kapnak, szemben a Frontex általi sebezhetőségi értékelésekkel.

Németországban a minőségbiztosítási mechanizmus az uniós keretekre épül, amelynek középpontjában a már említett Scheval és a sebezhetőségi értékelések állnak. A 2015-ös schengeni értékelést követően továbbfejlesztették a határrendészeti ellenőrzés minőség-ellenőrzési mechanizmusát, hogy országos szinten is képesek legyenek biztosítani a határigazgatási tevékenységek magas színvonalú végrehajtását. A német minőségbiztosítási intézkedéseket az EU által meghatározott szabványok szerint hajtják végre, így biztosítva a nemzeti és európai szint közötti koherenciát. Németország rendszeres nemzeti szintű auditot végez a határvédelmi hatóságok működését illetően, amely rendszeresen felülvizsgálja a határigazgatás operatív és stratégiai aspektusait. Az értékelésekhez egységes értékelőlapokat használnak az ellenőrzési területek specifikus helyzeteinek átfogó áttekintésére. Az ellenőri csoport, amely a határőr szervek képviselőiből áll, helyszíni interjúkat és ellenőrzéseket végez a határátkelőhelyeken és ellenőrző pontokon. A csoportot olyan szakemberek alkotják, akik több éves határrendészeti vagy schengeni értékelési tapasztalattal rendelkeznek. Az ellenőrzést követően az érintett területek jelentést kapnak az ellenőri csoporttól. Súlyos hiányosságok észlelése esetén az adott határállomásnak cselekvési tervet kell készítenie, amelyet a Szövetségi Rendőr-főkapitányságnak kell benyújtania. A szükséges módosításokról negyedévente jelentést kell készíteni, amíg a cselekvési terv teljes körű végrehajtása meg nem valósul. Lehetőség van utóellenőrzések lefolytatására is. Ezen kívül a határrendészeti ellenőrzés mellett számos területen eseti és/vagy decentralizált ellenőrzéseket végeznek annak érdekében, hogy biztosítsák az egységes jogalkalmazást, a mérlegelési

jogkörök megfelelő alkalmazását és a feladatok magas színvonalú ellátását. Belgiumban és Németországban is kiemelt figyelmet szentelnek az uniós ügynökségekkel és más tagállamokkal folytatott együttműködésnek, amely a nemzeti stratégiákban is hangsúlyt kap.

Luxemburgban a kutatás időszaka alatt folyamatban volt a határigazgatást érintő nemzeti minőség-ellenőrzési mechanizmus kidolgozása. A kialakítás alatt álló tervek szerint a mechanizmus középpontjában a határellenőrzés és a visszatérések kérdése áll majd. A határellenőrzési komponenshez egy nemzeti schengeni értékelő mechanizmust terveznek bevezetni, míg a visszaküldési részben időszakos, több tagállam részvételével megvalósuló értékelések létrehozását célozzák meg. A mechanizmus megvalósításának felügyeletét egy intézményközi irányítóbizottság látja majd el. Jelenleg nem tartják szükségesnek külön jogalap létrehozását a minőség-ellenőrzési mechanizmus létrehozásához, a nemzeti intézkedéseket az EBCG rendeletben foglaltak szerint dolgozzák ki.

Franciaország esetében az érvényben lévő minőség-ellenőrzési mechanizmus magában foglalja a schengeni értékelési mechanizmust és a Frontex sebezhetőségi értékeléseit. A francia hatóságok aktívan részt vesznek a schengeni értékelések folyamatában, kiemelten a külső határigazgatás, a visszatérések, a Schengeni Információs Rendszer, a vízumok, a rendőrségi együttműködés és az adatvédelem területén. Az Európai Ügyek Főtitkársága felelős a schengeni értékelési mechanizmus tárcaközi koordinációjának biztosításáért, míg a Belügyminisztérium Nemzetközi Együttműködési Osztálya foglalkozik a schengeni látogatások előkészítésével. A francia Határrendészeti Központi Igazgatóság felel a Frontex sebezhetőségi felmérésért, míg a Tengerügyi Főtitkárság a parti őrségre vonatkozó schengeni értékelési ajánlások megfelelő végrehajtásáért. A hatóságok folyamatosan dolgoznak a külső határok működését zavaró fenyegetések azonosításán és a hiányosságok megszüntetésén, hogy felkészüljenek az ötévente esedékes schengeni értékelési ciklusra. A francia hatóságok támogatják egy nemzeti minőség-ellenőrzési mechanizmus létrehozását külön figyelmet fordítva a francia schengeni értékelések következtetéseire. A nemzeti IBM stratégiában a következő stratégiai célok megvalósítását tűzték ki:

- A nemzeti és európai értékelések alapján kiadott ajánlások magas szintű végrehajtása és szoros figyelemmel kísérése.
- Egy nemzeti értékelési mechanizmust koordináló testület létrehozása.
- A külső határok igazgatására és a visszatérésre vonatkozó nemzeti értékelési mechanizmus végrehajtása.
- Aktív részvétel más tagállamok schengeni értékeléseiben.

Észak-európai régió

A finn határigazgatási minőségbiztosítási mechanizmus átfogó és integrált megközelítéssel működik, amely a Finn Határőrség tevékenységeit és funkcióit az európai és nemzeti jogszabályok, valamint a stratégiai célkitűzések fényében értékeli. A minőség-ellenőrzés nem csupán egy független funkció, hanem szoros kapcsolatban áll a stratégiai célokkal és a jogszabályi előírásokkal, amelyek meghatározzák a Finn Határőrség működését és feladatait.

A finn minőség-ellenőrzési rendszer két szintből áll. Az egyik a nemzeti szintű minőség-ellenőrzési rendszer, amely magában foglalja a Scheval mechanizmusban és a sebezhetőségi értékelésben való részvételt és azok végrehajtását. A másik a nemzeti szintű minőség-ellenőrzési rendszer, amely a következő fő összetevőkből épül fel:

- Nemzeti IBM kormányzási rendszer: a határigazgatási folyamatok koordinálása és irányítása nemzeti szinten.
- Rendőrség–Vám–Határőrség együttműködési struktúra és minőség-ellenőrzési értékelés: az intézmények közötti együttműködés és a minőség-ellenőrzési folyamatok integrálása.
- Belső ellenőrzési elemek: ezek közé tartozik vezetési és irányítási struktúra, amelyet a nemzetközi szabványnak (COSO)⁷ megfelelően alakítottak ki.
- Külső ellenőrzési szereplők: ebbe a kategóriába tartozik a Finn Parlamenti Ombudsman, az Igazságügyi Kancellár, a Diszkriminációelleni Ombudsman és a Finn Nemzeti Audit Hivatal.
- Információ-alapú menedzsment és vezetés: ehhez a területhez tartozik a mesterséges intelligencia alkalmazása, kockázatértékelések, teljesítményértékelések, valamint számviteli rendszerek.
- Kutatási és fejlesztési tevékenységek: a folyamatos innováció és a legjobb gyakorlatok meghonosítása.

Litvánia esetében a Scheval kiemelkedő szerepet tölt be a határigazgatás minőség-ellenőrzésben. A nemzeti szintű minőség-ellenőrzési rendszer tartalmazza a litván nemzeti számvevőszék által végzett auditokat, az intézmények belső ellenőrzéseit, valamint a Bizottság és a Frontex által koordinált sebezhetőségi értékeléseket. A sebezhetőségi és schengeni értékelések Litvániában különös figyelmet kapnak, mivel részét képezik a Litván Határőrszolgálat hasonló jellegű saját értékeléseinek is. E mechanizmusok hozzájárulnak a hatékony végrehajtás

7 A COSO Internal Control Framework (COSO belső ellenőrzési keretrendszer) a belső ellenőrzési rendszerek kialakítására, értékelésére és fejlesztésére vonatkozó nemzetközi szabvány.

biztosításához, valamint a külső határokra való reagálási képesség fenntartásához. A litván belügyminisztérium alá tartozó Állami Határőrszolgálat létrehozott egy nemzeti munkacsoportot, amely a határellenőrzési, visszatérési és a schengeni értékelési mechanizmusokkal foglalkozik, azzal a céllal, hogy a Frontex sebezhetőségi értékelési folyamatait és az azt kísérő intézkedéseket rendszeresen és megfelelően hajtsa végre (URL7). A munkacsoport tagjai nemzeti és regionális egységek képviselőiből állnak. Feladatuk a schengeni kérdőívek és a Frontex sebezhetőségi értékelési dokumentumainak kidolgozása, valamint információk gyűjtése a határőrizet során észlelt jogsértésekről, a technikai eszközök alkalmazásáról, valamint azok hatékonyságáról és eredményességéről. Ezenkívül a munkacsoport értékelő alcsoportokat hoz létre a határellenőrzés és a visszatérés területén.

Következtetések

A kutatás eredménye azt jelzi, hogy minden kutatásban vizsgált ország, elkötelezett amellett, hogy a határigazgatási tevékenységeik folyamatos és rendszerszintű nyomon követését, valamint értékelését elvégezze. Noha a vizsgált országok rendszeresen felülvizsgálják a nemzeti integrált határigazgatási stratégiájukat, figyelembe véve az EIBM változásait, egy önálló, a határigazgatás minőség-ellenőrzési mechanizmusának kialakítására egyetlen tagállam sem dolgozott ki saját stratégiát. Ezek a feladatok a nemzeti stratégiák keretein belül jelennek meg, általában egy külön fejezet formájában. Ennek ellenére az vizsgált országok minőség-ellenőrzési, minőségbiztosítási rendszereit célzó célkitűzések fontos szerepet kapnak az országok nemzeti integrált határigazgatási stratégiáiban.

A minőség-ellenőrzés minden országban azt a célt szolgálja, hogy garantálja a határigazgatási rendszerek működő- és alkalmazkodóképességét a dinamikus változó kihívásokhoz. A vizsgálatok, önértékelések, belső auditok során általában a nemzetközi és európai szabványokhoz illeszkedő eszközöket, valamint módszereket alkalmaznak, de a földrajzi adottságokra és a speciális kihívásokra adott válaszként egyedi megoldásokat is integrálnak.

A vizsgált országok mindegyikére jellemző, hogy rendszeresen végeznek önértékeléseket, amelynek célja a határigazgatási intézkedések hatékonyságának növelése. Az önértékelések során szerzett tapasztalatok alapján az országok akció- és cselekvési terveket dolgoznak ki, amelyeket folyamatosan nyomon követnek, és szükséges esetén frissítenek. A minőség-ellenőrzési rendszerek terén az országok koordinált megközelítést alkalmaznak, amelyben a különböző nemzeti és európai szereplők együttműködése áll középpontban. A belső ellenőrzések a nemzeti hatóságok és intézmények keretein belül zajlanak, míg a külső ellenőrzés a Frontex

sebezhetőségi értékeléseinek és a Bizottság által végzett schengeni értékelési mechanizmusokon alapulnak, ami azt jelenti, hogy az országok együttműködnek a Frontex-szel, a Bizottsággal és más nemzetközi szervezetekkel.

Ezek a különböző ellenőrzési mechanizmusok együttesen biztosítják, hogy a tagállami határigazgatási rendszerek megfeleljenek a nemzeti és európai szabványoknak, egyben garantálva az uniós normák és előírások betartását is.

A belső- és külső ellenőrzésekre történő fókusz azonban eltérő képet mutat a vizsgált országok között. A legtöbb ország aktívan részt vesz az európai szintű külső auditokban, ugyanakkor nem minden ország alkalmazza ugyanazokat az ellenőrzési formákat. Például amíg Finnország figyelmet fordít a külső ellenőrzési mechanizmusokra, addig Bulgária inkább a belső mechanizmusokat és nemzeti szinten szervezett ellenőrzéseket preferálja saját határigazgatási stratégiájában.

Az együttműködés formája is országonként változó. Míg néhány ország, mint például Németország, szorosabb kapcsolatokat ápol az uniós ügynökségekkel és más tagállamokkal a minőség-ellenőrzési folyamatokban, addig Románia inkább a nemzeti szintű ellenőrzésekre helyezi a hangsúlyt, és kevésbé integrálja az európai szintű koordinációt a nemzeti ellenőrzési rendszerekbe.

A jövőbeni kihívások – mint például a klímaváltozás következtében fellépő migrációs nyomás vagy a globális bűnözés felerősödése – sürgetik az EU-t, hogy innovatív módon közelítse meg a határigazgatás kérdését. A tagállamok határigazgatási tevékenységére kidolgozott minőség-ellenőrzési és minőségbiztosítási rendszerek nemcsak a határátkelők biztonságát erősítik, hanem hozzájárulnak az uniós polgárok bizalmának növeléséhez is. Emiatt elengedhetetlen lenne, hogy a tagállamok ne csak a nemzeti IBM stratégiájuk részeként, hanem egy önálló stratégia kidolgozásával további erőfeszítéseket tegyenek a nemzeti határigazgatásra vonatkozó minőség-ellenőrzési mechanizmusának kidolgozása érdekében.

A kutatás szerzői bíznak abban, hogy a határigazgatás minőség-ellenőrzési mechanizmusait feltáró munka kiindulópontként szolgálhat a későbbi kutatások lefolytatásához, továbbá az eredmények integrálása hozzájárulhat a magyar stratégiai tervezési folyamatokhoz.

Felhasznált irodalom

Balla J., Vájlok L., Vedó A., Kakócz K., Németh G., Bartus G., & Pulics J. (2024). Önértékelés a határrendészeti szolgálati ágnál. *Magyar Rendészet*, 24(1), 57–73. <https://doi.org/10.32577/mr.2024.1.4>

Herczeg M. (2024). Minőség-ellenőrzés a határigazgatásban. Áttekintés a „101102709-HSQA azonosító számú Magyar, szlovák minőségbiztosítási mechanizmus kidolgozása a határigazgatás területén” című projekt eddigi eredményeiről. *Határrendészeti Tanulmányok*, XXI(4), 58–76.

- Iljina, I. (2019). *Frontex as a European Coast Guard: A scorecard of public value generation by Frontex towards the eleven coast guard functions*. National Defense University Library.
- Paczolay G. (1970). A tudományos kutatás néhány elméleti és módszertani kérdései. In Bóna E. & Földesi J. (Szerk.), *A tudomány néhány elméleti kérdése* (pp. 15–29). Akadémiai Kiadó.
- Zsákai L. (2023). A schengeni értékelési mechanizmus nemzetközi és hazai koordinációja. *Belügyi Szemle*, 71(11), 1493–1501. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2023.8.8>

A cikkben szereplő online hivatkozások

- URL1: *Az Európai Határ- és Parti Őrség*. <https://eur-lex.europa.eu/HU/legal-content/summary/european-border-and-coast-guard.html>
- URL2: *A Tanács (EU) 2022/922 rendelete (2022. június 9.) a schengeni vívmányok alkalmazását ellenőrző értékelési és monitoringmechanizmus létrehozásáról és működéséről, valamint az 1053/2013/EU rendelet hatályon kívül helyezéséről*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A32022R0922>
- URL3. *A Bizottság Közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak az európai integrált határigazgatásra vonatkozó többéves stratégiai szakpolitika létrehozásáról*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2023%3A146%3AFIN>
- URL4. *A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak: Az európai integrált határigazgatásra vonatkozó többéves stratégiai szakpolitika létrehozásáról*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52023DC0146>
- URL5. *Bulgaria establishes National Council on Migration, Borders, Asylum and Integration*. https://migrant-integration.ec.europa.eu/news/bulgaria-establishes-national-council-migration-borders-asylum-and-integration_en
- URL6. *Resolução do Conselho de Ministros n.º 104/2017, de 17 de julho - Estratégia Nacional de Gestão Integrada de Fronteiras*. <https://diariodarepublica.pt/dr/detalhe/resolucao-conselho-ministros/104-2017-107693728>
- URL7. *Įsakymas dėl valstybės sienos apsaugos tarnybos prie lietuvių respublikos vidaus reikalų ministerijos nuostatų patvirtinimo*. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/90072032ec-7c11eeb736c68ed0f15a33>

Alkalmazott jogszabályok

- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/1896 rendelete (2019. november 13.) az Európai Határ- és Parti Őrségről, valamint az 1052/2013/EU és az (EU) 2016/1624 rendelet hatályon kívül helyezéséről HL L 295., 2019.11.14., 1-131. o.
- A Tanács (EU) 2022/922 rendelete (2022. június 9.) a schengeni vívmányok alkalmazását ellenőrző értékelési és monitoringmechanizmus létrehozásáról és működéséről, valamint az 1053/2013/EU rendelet hatályon kívül helyezéséről HL L 160., 2022.6.15. 1–27. o.

A Bizottság Közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak az európai integrált határigazgatásra vonatkozó többéves stratégiai szakpolitika létrehozásáról COM(2023) 146 final Strasbourg, 2023.3.14.

Melléklet a az európai integrált határigazgatásra vonatkozó többéves stratégiai szakpolitika létrehozásáról szóló közleményhez. COM(2023) 146 final Strasbourg, 2023.3.14.

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Zsákai L. & Herczeg M. (2025). Az EU-tagállamok határigazgatási folyamatainak minőség-ellenőrzése. *Belügyi Szemle*, 73(2), 403–418. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i2.pp403-418>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerzők nem jelentettek összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A mű a 101102709 - HSQA „Magyar, szlovák minőségbiztosítási mechanizmus kidolgozása a határigazgatás területén” elnevezésű projektben végzett kutatás keretében készült az Európai Unió társfinanszírozásával. Az itt szereplő vélemények és állítások a szerző(k) álláspontját tükrözik, és nem feltétlenül egyeznek meg az Európai Unió vagy az Európai Bizottság hivatalos álláspontjával. Sem az Európai Unió, sem a támogatást nyújtó hatóság nem vonható felelősségre miattuk. This document has been prepared in the framework of the project 101102709 - HSQA „Hungarian, Slovak development of quality assurance mechanism on border management”, co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Commission. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Zsákai Lénárd, aki a Lenard.Zsakai@mfa.gov.hu e-mail címen érhető el.

Gombok kabát nélkül

Az állami kriminálpolitika és demokratikus támogató stratégia tükröződése a Társadalmi Bűnmegelőzés Nemzeti Stratégiája és a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiák egymáshoz viszonyulásában

Buttons without coat

The reflection of the state criminal policy and democratic support strategy in the relationship between the National Strategy for Social Crime Prevention and the National Crime Prevention Strategy

Budavári Árpád

Dr., PhD, bűnügyi rendőrfőkapitány-helyettes, rendőr ezredes
rendőrségi főtanácsos, címzetes egyetemi docens
Fejér Vármegyei Rendőr-főkapitányság
budavaria@fejer.police.hu

Absztrakt

Cél: A szerző arra kíván rámutatni, hogy – átfogó nemzeti közbiztonsági stratégia híján – miként tükröződik a kormányzati kriminálpolitika és a demokratikus támogató irányítási modell által biztosított folyamatosság az elmúlt húsz év bűnmegelőzési stratégiáiban.

Módszertan: A megfogalmazott célt a rendszerváltozás óta a közbiztonsági stratégia megalkotására tett kísérletek vázlatos bemutatásával, az elmúlt tizenkét év kriminálpolitikájának ismertetésével, majd a Társadalmi Bűnmegelőzés Nemzeti Stratégiája és a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia összehasonlításával kívánja elérni, melyhez felhasználja a rendszerváltozás óta született stratégiákat, a hazai rendészettudomány vonatkozó eredményeit és a témához kapcsolódó jogszabályokat. Mindez kiegészül a 2024-től hatályos Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia rövid áttekintésével.

Megállapítások: Az elemzett stratégiákban tetten érhető az átfogó rendészeti stratégia hiányát pótló törekvés. Az államszemléletek különbözősége

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2024. 09. 04. Átdolgozás: 2024. 09. 16.
Elfogadás: 2024. 09. 23.

és a represszív intézkedések felé tolódó kriminálpolitikai súlypont ellenére a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiákban biztosítottak a kollektív, konzultatív és kooperatív bűnmegelőzés lehetőségei. Az első Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia előremutató szándékai mellett céljait csak részben érte el, azonban a stratégiák szellemisége érezhető a rendészet, ezen belül a rendőrség működésében is. Az átfogó közbiztonsági stratégia a jövőben nem megkerülhető.

Érték: A tanulmány hozzájárulhat a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia működésének értékeléséhez, az ebből szerzett tapasztalatok az új bűnmegelőzési stratégia alkalmazása során is hasznosulhatnak.

Kulcsszavak: bűnmegelőzés, rendészeti stratégia, rendészeti reform, közösségi rendészet

Abstract

Aim: The author wishes to point out how - in the absence of a comprehensive national public safety strategy - the continuity ensured by the government's criminal policy and the democratic support management model is reflected in the crime prevention strategies of the past twenty years.

Methodology: It aims to achieve the stated goal by presenting the attempts made to create a public safety strategy since the regime change, by describing the criminal policy of the past twelve years, and then by comparing the National Strategy for Social Crime Prevention and the National Crime Prevention Strategy, for which it uses the strategies created since the regime change, domestic law enforcement relevant results and related legislation. All this is supplemented by a brief overview of the National Crime Prevention Strategy effective from 2024.

Findings: In the analysed strategies, the effort to compensate for the lack of a comprehensive policing strategy can be seen in action. Despite the difference in state views and the centre point of criminal policy shifting towards repressive measures, the possibilities of collective, consultative and cooperative crime prevention are ensured in the National Crime Prevention Strategy. In addition to its forward-looking intentions, the first NCPS achieved its goals only partially, but the spirit of the two strategies can be felt in the operation of policing, including the police. The comprehensive public safety strategy cannot be bypassed in the future.

Value: The study can contribute to the evaluation of the operation of the National Crime Prevention Strategy, and the experiences gained from it can also be used during the application of the new crime prevention strategy.

Keywords: crime prevention, law enforcement strategy, police reform, community policing

Bevezetés – az átfogó rendészeti stratégia hiánya

Magyarországon átfogó nemzeti közbiztonsági stratégia a rendszerváltozás óta nem született. A stratégia szorító szükségét több kutatás, tanulmány is taglalja. A témát elmélyülten kutató Finszter Géza a stratégia lényegét az alábbiakban látja: „*A rendészeti stratégia azoknak a rendészeti misszióra és rendészeti értékekre alapított céloknak, valamint a megvalósításukhoz szükséges társadalmi, politikai, szervezeti, személyi, anyagi-technikai, pénzügyi-költségvetési feltételeknek a tervezése, amelyek a közbiztonság erősítését, a közrend fenntartását és a rendészeti igazgatást teljesítő rendvédelmi szervek fejlesztését teszik lehetővé.*” (Finszter, 2018).

A rendőrség átalakulását és az azt lehetővé tévő rendészeti stratégia megalkotását gátló körülménynek bizonyult, hogy a rendszerváltozást a rendőrség jelentős személyi folytonosság mellett hajtotta végre. Sem a rendszerváltozáskor, sem azt követően nem folyt érdemi társadalmi vita, így nem is alakulhatott ki konszenzus arról, hogy a közbiztonságot és a rendőrséget érintően mi tekinthető alapértéknek. A tisztázatlan társadalmi szerep a szilárd jövőkép megalkotásának gátjává vált. Állandósult politikai erőtér és a rendészet működésének alapértékeit érintően rendkívül erős és tartós politikai és társadalmi konszenzus szükséges ahhoz, hogy a rendészet és közösség viszonya szilárd, bizalmi alapú, partneri és konstruktív maradjon. Ennek híján a stratégiaalkotási kezdeményezések vagy az elfogadott stratégiák nem állták ki az idők próbáját.

A stratégiaalkotás kormányzati megközelítései – stratégiaalkotási kísérletek 2010-ig

A rendszerváltozást követően számos kormány tett kísérletet a közbiztonsági-rendészeti stratégia megalkotására. Annak tükrében, hogy egy-egy újonnan felhatalmazást kapó kurzus miként ítéli meg a rendészet előző időszakban mutatott teljesítményét, és milyen mértékben készül annak megváltoztatására, Finszter Géza négy alapvető stratégiai irányítási modellt (demokratikus elutasító, demokratikus támogató, hierarchikus támogató és válságkezelő elutasító) különböztet meg (Finszter, 2008).

Az első átfogó, kormányzati stratégiát tükröző programot az Antall József miniszterelnök halálát követően hivatalba lépett Boross-kabinet hozta létre a közbiztonság fejlesztésének feladatairól szóló 1033/1994 (V. 6.) kormányhatározattal. A rendszerváltozás utáni demokratikus elutasító megközelítés reformtörekvéseivel felhagyó Boross-kormány hierarchikus támogató rendészetszemlélete – kooperativitás a közbiztonság védelmezésében; a szereplők együttműködésének

növelése; az anyagi-technikai feltételek javítása; az Európai Emberi Jogi Egyezmény figyelembevételével a jogalkotás feladataiban; a bűnmegelőzés, felderítés végző szervek feladatainak szorosabb összehangolása; a nemzetközi tapasztalatok hasznosítása, a nemzetközi együttműködés erősítése – korszerűnek tekinthető, végrehajtására azonban nem állt rendelkezésre elég idő.

Az 1994-ben kormányra jutó MSZP–SZDSZ-koalíció programjában nem vállalta a rendőrség új alapokra helyezését, a szakmai színvonal és a technikai felszereltség javítása érdekében a bevált gyakorlatok továbbfolytatását hirdette meg. A kibontakozó közbiztonsági válság hatására a ciklus végén az 1027/1998. (III. 13.) kormányhatározatban kísérletet tett egy középtávú rendvédelmi és kriminálpolitikai koncepció megalkotására. Ennek előírásával a kormány az ország biztonságossá, az igazságszolgáltatás és a bűnüldözés szerveinek eredményesebbé válását, a rendvédelmi hivatás társadalmi elismertségének növelését, valamint a rendvédelmi szervek, valamint a helyi önkormányzatok és civil szervezetek eredményes együttműködése érdekében szükséges súlypontok meghatározását várta el. Új elem volt a rendvédelmi szervek profiltisztítására irányuló törekvés, melynek értelmében feladatul határozta meg, hogy meg kell vizsgálni egyes feladatok más államigazgatási szerv hatáskörébe utalását, illetve azt, hogy mely munkaterületek ellátásához nem szükséges a hivatásos szolgálati viszony. A kormányhatározat osztozott minden, kormányzati ciklusok végén született elképzelés sorsában: tettekre váltására nem maradt idő.

Az 1998-ban kormányt alakító polgári konzervatív koalíció szembefordult elődje rendészetet érintő teljesítményével, a közbiztonság javítását azonban nem új közbiztonsági stratégiával, hanem szigorú büntetőpolitikával kívánta javítani.

A 2002-ben kormányra lépő új kurzus programjának *Jogbiztonság, közbiztonság, létbiztonság* hármas jelszava a rendészet és a közbiztonság ügyének komplex, koncepciózus kezelésével kecsegtetett. A rendőrség modernizációját a közelgő európai uniós csatlakozás és a 2006 ősztől kezdődő kormányellenes tüntetések kudarcos kezelése nyomán kibontakozó rendőrséggel szembeni bizalmi válság is sürgette. A megújulást és a közbiztonsági stratégia megalkotását a magasan állandósult bűnözési szint, a – főként vidéken – egyre romló közbiztonságérzet, a multikulturális együttélés nehézségeit kriminális problémává redukáló közbeszéd, az erőre kapó vigilantista törekvések és a romák elleni támadásokban kicsúcsosodó társadalmi feszültségek tettekre sarkalló szorító nyomássá fokozta.

A kialakult helyzet egyértelmű alkalmat kínált a rendőrség társadalmi szerepének és szakmai működésének újragondolására, és az ebből következő rendőrségi reform előkészítésére. Ezt felismerve a kormány lázas stratégiaalkotásba kezdett, amely elsősorban nem hatályosult, előkészítő munkaanyagok

megalkotásában öltött testet. Előbb a Magyar Köztársaság nemzeti biztonsági stratégiájáról szóló 2073/2005. (IV. 15.) kormányhatározat alapján rendvédelmi stratégia, majd a 2006 őszenek tiltakozássorozatát a kormány felkérésre vizsgáló Gönczöl-bizottság jelentésében javasolt feladatok kormány szintű garanciáját jelentő 13/2007. (III. 13.) kormányhatározat alapján született rendészeti stratégia készült el, mely középtávú (2014-ig tartó) célokat fogalmazott meg a rendészet fejlesztésére. Végül – a kibontakozóban lévő gazdasági válság okozta takarékosági kényszer nyomása alatt – 2008-ban látott napvilágot a *Magyar Köztársaság Rendészeti Stratégiája* című munkaanyag. Ezek végrehajtása azonban idő és konszenzus hiányában szintén elmaradt.

Kriminálpolitika 2010 után

A napjaink közbeszédében elkoptatott és pejoratív kicsengésűvé vált, hosszú távú, koncepciózus tervező és végrehajtó munkához azonban elengedhetetlen feltétel, a stratégiai nyugalom egyértelműen a 2010 utáni kormányzásban volt és van jelen. A törvényhozásban kivívott kétharmados többséget és a mögötte meghúzódó társadalmi legitimitást kihasználva a tizennégy éve irányító Orbán-kormányok a rendészetet érintően számos stratégiai változtatást hajtottak végre. Az alkotmányozási tevékenységet követően a rendőrség már nem a fegyveres erőkkkel esik egy tekintet alá, hanem a nemzetbiztonsági szolgálatok alapvető feladatai meghatározásának joghelyén osztozik (Alaptörvény, 46. Cikk).

A közbiztonságot érintő jogszabályok módosításáról elmondható, hogy azok céljai követik a kor világszerte tapasztalható trendjeit, a közhatalom felhatalmazásainak az alapvető jogok rovására történő szélesítését, vagy az ellenség-büntetőjog térnyerését. A büntető és szabálysértési jogszabályokat szigorította, az addig egységes rendőrségi szervezetet általános és speciális hatáskörű rendőri szervekre tagolta. E specializációs folyamatok mellett az általános hatáskörű rendőri szervezet egységesítése érdekében a belügyminiszter tipizálta a rendőrség szerveit. Az előző időszak rendőrségi teljesítményével való elégedetlenségét a 2006-os demonstrációk során keletkezett büntető- és egyes szabálysértési eljárásokhoz kapcsolt semmisségi törvény (2011. évi XVI. törvény) és a hivatásos állományúak szolgálati nyugdíj jogosultságának eltörlése is tükrözi.

A belső struktúra centrális jellegének növelésével párhuzamosan a közbiztonság ügyének társadalmatisítása irányába számos lépést tett. Jelentősen megemelte a polgárőrség támogatását, az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről szóló törvénnyel (2012. évi CXX. törvény) az önkormányzatok rendészeti szerepvállalásának erősítését segítette elő. Szintén az önkormányzatoknak biztosított pályázati lehetőséget a közbiztonság helyi infrastruktúrájának

fejlesztésére [28/2014. (IV. 1.) BM rendelet]. A társadalom felé történő nyitásról szóló intézkedések körében szükséges megemlíteni az ORFK vezetője által 2014-ben meghirdetett intézkedési kultúraváltást, melynek célja, hogy a társadalomban a rendőrség megítélését megváltoztassa, a szankcionáló rendőr képe helyett a hangsúly a párbeszédre, a szolgáltatásorientált rendőri intézkedésekre tevődjön át.

A terrorizmus veszélyeinek eredményes kezelése érdekében speciális hatáskörű szervezetet – a Terrorelhárítási Központot (TEK) – hozott létre. Három kormányzati cikluson keresztül a Belügyminisztérium irányítása alá terelte a polgári nemzetbiztonsági szolgálatokat. A Szervezett Bűnözés Elleni Koordinációs Központ (SZEBEKK) átalakításával létrehozta a Terrorelhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központot (TIBEK), melynek feladata az ország biztonsági és bűnügyi helyzetének vizsgálata, a nemzetbiztonsági, bűnügyi és terrorfenyegetettségi helyzet elemzése, a terrorizmus ellenes tevékenységben feladattal rendelkező szervezetek munkájának koordinálása (a 2016. évi LXIX. törvénnyel módosított – a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. törvény). E szervezet feladatait utóbb, 2022-ben a polgári nemzetbiztonsági szolgálatokért felelős miniszter – jelenleg a Miniszterelnöki Kabinetirodát vezető miniszter – irányítása alatt álló Nemzeti Információs Központ vette át.

Az illegális migráció megfékezésére Magyarország teljes szerbiai határszakaszára, valamint a romániai és horvátországi határszakaszok egy részére állandó műszaki határzárakat telepített. A fokozódó migrációs nyomás hatására a kormány 2022-ben úgy döntött, hogy a határzárral védett határszakaszokat a jövőben nem az általános hatáskörű rendőrség különböző szervei által uralt erők, hanem a határ védelmére toborzott és képzett szerződéses határvadászok védjék. A tisztes állománycsoportba sorolt határvadászok toborzása és képzése jelenleg is tart.

A fenti, közel sem a teljesség igényével készült felsorolás alapján is kijelenthető, hogy a 2010 óta egymást követő kormányzati ciklusokban a centralizmust és a represszív rendőri fellépést fokozó, valamint a társadalmi beágyazódást és a kooperációt elősegítő intézkedések egyaránt megtalálhatóak. E két, egymáshoz nehezen illeszthető társadalmi szerep ötvözését segíthetné egy, a kormány kriminálpolitikai koncepcióját tükröző átfogó közbiztonsági stratégia, amely egyben az abban meghatározott irányok és intézkedések számonkérését is biztosíthatná. Ilyen azonban nem született.

A stratégia hiánya az ágazati szakpolitikai koncepciók koherenciáját is megnehezíti. Ez ügyben a rendészettudomány sokszor hallatta hangját, az egybeesendő vélemények közül Finszter Gézáé és Christián Lászlóé a stratégia szükségességét és hiányának káros következményét pontosan mutatja.

„A sokasodó szakstratégiák összefogását szolgálhatja a közbiztonsági stratégia, ami szintézist teremt a rendészet, a katasztrófavédelem, a helyi közbiztonságot

szolgáltató hatóságok, a társadalmi önvédelem és a magánbiztonsági ipar között, de rámutat a büntető igazságszolgáltatáshoz fűződő kapcsolatokra is, és ekként a kriminálpolitikának is alakítója.” (Finszter, 2020).

„A magam részéről nagyon hiányolom az egységes, a rendészeti közpolitikai célokat felölelő stratégiai jellegű dokumentum elkészítését, amely tiszta, világos helyzetet teremtene és egyértelműsítene a jövő rendészetének fejlesztési irányait.” (Christián, 2015).

Mint cseppben a tenger – átfogó stratégiai célok a bűnmegelőzési stratégiákban

Stratégia hiányában a jelenlegi és korábbi kormányok rendészeti közpolitikai céljainak, víziójának megismeréséhez a szakpolitikai stratégiák nyújtanak használható támpontot. Közülük is figyelemre méltónak tartom az elmúlt húsz év két átfogó bűnmegelőzési stratégiájának, a Társadalmi Bűnmegelőzés Nemzeti Stratégiájának és a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiának az összevetését. Ennek aktualitást ad, hogy utóbbi stratégiai ciklusa tíz évre szólt, 2023-ban véget ért, eredményei hamarosan értékelhetővé válnak. A két stratégia tartalmi jegyei vázlatosan az alábbiak.

A Társadalmi Bűnmegelőzés Nemzeti Stratégiája

A 115/2003. (X. 28.) országgyűlési határozattal kihirdetett Társadalmi Bűnmegelőzés Nemzeti Stratégiája (a továbbiakban: TBNS) volt az első olyan komplex, közbiztonságra ható stratégia, amely feladatait társadalmi összefogásra alapozva máig érezhető hatást gyakorol a közbiztonság feladatainak felelősségi rendszerét érintően. A stratégia a nemzetközi szervezetek (ENSZ, Európa Tanács, Európai Unió) ajánlásait figyelembe véve alakította át a bűnmegelőzés rendszerét.

Alaptétele, hogy a bűnmegelőzés és a jó közbiztonság nem valósítható meg kizárólag a bűnüldözés és a büntető igazságszolgáltatás rendszereiben. Tartós és kedvező eredményt a bűncselekményeket előidéző okok hatásának mérséklését, a sértetté válás veszélyének csökkenését, a közösség biztonságának növelését célzó intézkedések egyidejű megvalósulásától várt az emberi jogok érvényesülése mellett, mindezt pedig alapvetően a helyi társadalompolitika részeként kívánta megvalósítani (TBNS 1.).

A stratégia szerint bűnmegelőzés minden olyan intézkedés és beavatkozás, melynek célja és eredménye a bűnözés mennyiségi csökkentése, az állampolgárok biztonságérzetének minőségi javítása. Felfogásában „*a közbiztonság olyan kollektív társadalmi termék, amely az egyének és közösségeik tevékenységéből,*

az állami szervek hatósági intézkedéseiből, a polgárok önvédelmi képességeiből és a vállalkozói piac nyújtotta szolgáltatások együtteséből alakul ki” (TBNS 2.). Kinyilvánította, hogy „a társadalmi bűnmegelőzés megvalósítása érdekében elkerülhetetlen egy átfogó és hosszabb távra érvényes közbiztonsági stratégia kidolgozása is” (TBNS 4.1.).

Megfogalmazta az igényt a társadalompolitika más, közbiztonságot érintő fontos stratégiáival való harmonizációra is. Állást foglalt a bűnmegelőzés rendszerének alulról történő építkezése mellett, szélesre nyitotta a bevont együttműködők körét, melyben kitüntetett szerep hárul a helyi önkormányzatokra. A pályázatalapú finanszírozásban az egyes pályázatok feltételeként helyi bűnmegelőzési stratégia meglétét írta elő, ezzel ösztönözve az önkormányzatok és a rendőrség helyi stratégiai együttműködését, és a komplex helyi bűnmegelőzési rendszer működtetését.

A TBNS prioritásai (TBNS 7.):

- a gyermek- és fiatalkori bűnözés csökkentése;
- a városok biztonságának fokozása;
- a családon belüli erőszak megelőzése;
- az áldozattá válás megelőzése;
- a bűnisméltés megelőzése.

A TBNS számos eredményét az ezt felváltó Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia (továbbiakban: NBS) lajstromba veszi és elismeri az alábbiakban megmutatókozó teljesítményt:

- a bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről szóló törvény megszületése és a 2006-tól működő Áldozatsegítő Szolgálat;
- a családon belüli erőszak megelőzése terén létrejött a 24 órában ingyenesen hívható Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat;
- a Pártfogó Felügyelői Szolgálat 2003-as szervezeti reformja;
- a resztoratív igazságszolgáltatás egyes eszközei, így a mediáció és a büntetés-végrehajtási reintegrációs intézkedések feltételeinek kialakítása;
- a gyermekvédelmi jelzőrendszer pályázatok útján történő fejlesztése;
- nyitás az építészeti bűnmegelőzés vívmányai felé;
- a települési bűnmegelőzési stratégiák megalkotásának ösztönzése.

A TBNS gyenge pontjának az irányítás, a koordináció és a finanszírozási rendszer töredezettsége és a működés forráshiánya bizonyult. Az irányítás megosztott volt a Belügyminisztérium, valamint az Igazságügyi Minisztérium és az irányításuk alá tartozó szervezetek között. A NBS mindemellett a hiányosságok között említi, hogy a pályázati rendszerű finanszírozási módban a fenntarthatósági

szempontot nem sikerült érvényesíteni. Szintén a TBNS gyengeségei közé sorolja az új stratégia, hogy az új pillérek fókusza mellett a korábban bevált programokra kevés figyelem jutott, a szélesre nyitott kooperációs térben az együttműködés mélysége és a bevont területek köre fejlesztésre szorul. Magam a TBNS sikerét leginkább hátráltató tényezőnek az utódstratégiában megfogalmazottak közül a szakpolitika személyi hátterének instabilitását és az új bűnözési trendekhez való csekély alkalmazkodási készséget látom.

A Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia

Az új kormány által életre hívott bűnmegelőzési csúcsszerv, a Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács (továbbiakban: NBT) – melybe számos kormányzati, önkormányzati és civil szervezet delegált tagot – 2012-ben megalkotta a 1744/2013. (X. 17.) kormányhatározattal kihirdetett Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiát, amely tízéves, középtávú szakpolitikai stratégiai célokat határozott meg. A NBS működését a nemzetközi szervezetek, kiemelten az Európai Unió bűnmegelőzési programja, az úgynevezett Stockholmi Program és az Európai Bűnmegelőzési Hálózat (European Crime Prevention Network) működésének kereteihez illeszti (NBS 4.5.). Alapvető céljai között a közrend erősítését, a közterületek biztonságának fokozását, a bűnözés mennyiségi visszaszorítását és csökkentését, a bűnözéssel okozott károk és negatív hatások enyhítését, a családok biztonságának növelését – végső soron az állampolgárok biztonságérzetének javítását szerepelteti (NBS 2.2.).

A bűnmegelőzés komplex megközelítését fogalmazza meg követelményként. A konkrét célokat, az azok megvalósításához rendelt eszközöket, forrásokat, felelősöket, közreműködőket, határidőket és teljesítési indikátorokat a kétéves ciklusokat felölelő intézkedési tervek tartalmazzák (NBS 1.4.). A komplex megközelítés azt is jelenti, hogy a stratégia tekintettel van a bűnmegelőzéssel érintett más szakpolitikákra (NBS 2.3.).

Helyzetértékelését követően négy kiemelt beavatkozási területet – a gyermek- és fiatalkori bűnözés megelőzését, a településbiztonság fokozását, az áldozattá válás megelőzését és az áldozatsegítést, valamint a bűnisméltlés megelőzését – jelöl ki (NBS 2.4.). A megvalósítás hatótávját tekintve úgy foglal állást, hogy amíg egyes területeken hosszú távú programokkal lehet csupán eredményt elérni, a stratégiának alkalmasnak kell lennie arra is, hogy a környezet változásaira gyorsan reagáljon, és ebben hatékonyan segítse partnereit is (NBS 3.).

A stratégia fókuszában a bűnmegelőzés közügyként kezelése áll. A bűnmegelőzés első számú szereplője a rendőrség, amely munkáját azonban a társadalom közösségeinek biztonsági szükségletei, véleményének figyelembevétele

alapján végzi (NBS 7. pont). A településbiztonságot érintően például kijelenti: *„Egy település közbiztonsági helyzete a helyi problémák összességéből tevődik össze, ezért kezelése és a jogsértések megelőzése elsősorban helyi összefogással valósulhat meg hatékonyan. A jogsértések visszaszorítása osztársadalmi igény és feladat, amelyben az állami és civil szervezeteknek, szervezeteknek az összefogására van szükség.”* (NBS 8.1.).

Már a fentiekből is látható, hogy a kormányhatározattal kihirdetett – tehát a kormány rendszertpolitikai szándékát tükröző – stratégiában több helyen kifejeződik a közösséget szolgáló rendőrség víziója, sőt kifejezetten a közösségi rendszet eszmerendszere is. A településbiztonság nevesített beavatkozási területei között szerepel a közösségi rendszet megteremtése, melynek működtetésével *„a rendőrség a helyi közösségek legszélesebb körének bevonásával törekszik a közbiztonság és a biztonságérzet növelésére, a bizalmi kapcsolat kialakítására, ezáltal az életminőség növelésére* (NBS 8.1.1.). Az állam bűnmegelőzést befolyásoló tevékenysége körében fontos szerepet tulajdonít a rendőrség működésének, amely tevékenységét a közösség tudtával és beleegyezésével, azzal együttműködve szervezi. A bűncselekmények áldozatait részletesen, szükségleteik szerint védelmezi, és részletesen tájékoztatja a helyreállító igazságszolgáltatás rendelkezésre álló eszközeiről (NBS 3.2.).

Az NBS a közösségi rendszet működését négy rendőrkapitányságon egyéves időszakban tervezte tesztelni. Feladatul határozta meg, hogy ennek tapasztalatai alapján ki kell dolgozni és a rendszeti oktatás tananyagába be kell építeni a közösségi rendszetre vonatkozó ismereteket (NBS 8.1.1.).

Az NBS legnagyobb eredményének talán az tekinthető, hogy működésének ideje alatt tovább erősödött a kollektív bűnmegelőzési szemlélet, amelyben a rendőrség ugyan – lévén, hogy e szervezetnek vannak képzett szakemberei, tapasztalata és kiépült bűnmegelőzési infrastruktúrája – jelenleg vezető koordinációs szerepet kap, azonban az állami, önkormányzati és civil szervezetek partneri szerepe is felértékelődött, eredményeiket együtt érik el. Ezt számos, a cselekvési tervek keretében megvalósult projekt alátámasztja, melyek közül néhány bevált, a bűnmegelőzés társadalmisítását jól illusztráló program megemléztetését hasznosnak tartom.

- A bűnmegelőzés civil oldalának erősítése terén elért tartós eredmény lehet, hogy az NBT és a Magyar Rektori Konferencia között létrejött együttműködési megállapodás értelmében ma már a pedagógusok akkreditált továbbképzés formájában részesülhetnek bűnmegelőzési felkészítésben.
- Több olyan projekt indult el és működik ma is eredményesen, melynek kezdő lendületét az NBT és a rendőrség szolgáltatták, mára azonban döntően a civil bűnmegelőzési szemlélet tartja működésben őket. A talán legismertebb

- ilyen program a BIKE SAFE, melyben ma már több mint 300 ezer kerékpár tulajdonosa választotta az önkéntes regisztráció lehetőségét.
- Eredményesek, máig működnek a büntetés-végrehajtásból szabadulók re-integrációs programjai, melyekben civil szervezetek coach jellegű képzései járulnak hozzá a fogvatartottak társadalomba illesztéséhez. E körbe tartoznak a Váltó-Sáv alapítvány által az NBT támogatásából megvalósuló programok (*Picasso projekt; Félúton 2 program* ([URL1](#))).
 - Az utóbbi években vált láthatóvá a törekvés a bűnmegelőzés hálózatszerű felépítésére. Négy megyében alakultak Megyei Bűnmegelőzési Tanácsok, melyek a bűnmegelőzésért tenni köteles és tenni tudó szervezetek munkáját koordinálják ([URL2](#)).
 - A fiatalok megszólításának bevált eszköze lett a színházi előadásba ágyazott prevenciós üzenetek közvetítése. Erre példa a Móricz Zsigmond Színház (Nyíregyháza) egész országot bejáró *Taurin Trauma* című előadása ([URL3](#)), vagy a szlovén uniós elnökség felhívására az Európai Bűnmegelőzési Hálózat *Legjobb Európai Bűnmegelőzési Gyakorlat* címet elnyert *Ask for Help* (Kérj segítséget!) című komplex prevenciós programja ([URL4](#)). (Ugyanabban a kiírásban ért el harmadik helyezést Zugló *Szomszédom a rendőr* bűnmegelőzési projektje is – [URL4](#).)

Értékelés – előremutató szemlélet hiányérzettel

- a) A két stratégia tüzetesebb összehasonlítását több figyelemre méltó ok is indokoltá teszi. Egyrészt az, hogy az NBS deklaráltan nem ellenpontja, hanem folytatása kívánt lenni a TBNS-nek:

„A stratégia egyes célkitűzései megvalósításra kerültek, így idejét múlttá váltak; az elért eredményeket az új stratégiában tovább kell vinni, a részsikereket pedig megfelelő korrekciókkal sikerré kell fejleszteni. Mindenképpen szükséges a további építkezés, a kor új kihívásaira történő válaszadás, a bűnmegelőzés intézményrendszerének továbbfejlesztése, bővítése, és az ehhez szükséges kiszámítható anyagi forrás megteremtése.” (NBS 4.2.).

Azzal, hogy az NBS szakított a politikában és a közbeszédben az ebben az időszakban bevett megközelítéssel, mely szerint minden, ami az előző időszakban történt rossz, meg tudta őrizni szakpolitikai stratégiai értékeit, és biztosította a stratégiaalkotás feltételei közül addig olyannyira hiányzó folytonosságot. Ezt az is biztosítja, hogy a TBNS egyes alapfogalma – így a közbiztonságét és a bűnmegelőzését – az NBS átvette. Mindez a már említett finszteri irányítási modell kategorizálásban a demokratikus

támogató stílus kifejezett megnyilvánulása, mely elfogadja a rendszet korábbi teljesítményét, azonban a jövő feladatainak új struktúrával és jelentős léptékű jogszabályi átalakítással készül nekivágni.

- b) A folytonosság igénye a stratégiákban tükröződő, merőben eltérő állameszmék ismeretében különös jelentőséget kap. A TBNS a korra jellemző New Public Management (továbbiakban: NPM) elveit követi. A hatékonyságot és a szolgáltatások feletti felügyeletet biztosító állammal szemben a piac mechanizmusaira helyezi a hangsúlyt, mely által az államból szolgáltató, polgárából „fogyasztói garanciákat” igénylő fogyasztó válik. E szemlélet legplasztikusabban a közbiztonság termékként való megjelenítésében nyilvánul meg. Az NBS a 2010 utáni neoweberiánus államfelfogás szellemében íródott. Ez utóbbi az NPM reakciójaként értelmezhető, ötvözi a klasszikus weberi államfelfogást az NPM felismeréseivel. A legitim erőszak monopóliumával rendelkező állam szerepét, a jogszerűséget és a normativitást megerősíti, a végrehajtó hatalmat egységesíti, a közszolgálat eszményét alakítja ki. Attól „neo”, hogy működésében a bürokratikus logikát a polgárbarát, szolgáltató államkép váltja fel, közszolgáitól hivatásuk profeszszionális gyakorlását várja el, polgáraival és a civil közösségeivel szoros és termékeny konzultációs kapcsolatban áll. E különbözőség a koncepciók bűnmegelőzés-felfogásában úgy ölt testet, hogy a TBNS az államra (ezzel együtt a rendőrségre is) az alulról építkező társadalmi bűnmegelőzés koordinátoraként tekint. A jelentősen eltérő felfogások folytonosságot biztosító metszete a kollektivitás és a konzultáció szükséglete, melyre mindkét koncepció alapértékként tekint.
- c) Mindkét dokumentumról elmondható, hogy részletes helyzetelemzésével, a társadalmi együttműködés szerepének kiemelésével és a bűnözés kihívásainak komplex kezelésére irányuló célkitűzéseivel az addig bevett, az állam monopolhelyzetét támogató szemlélet helyébe merőben újat léptetett. És bár mindkét bűnmegelőzési stratégia nyilvánvalóan csupán a bűnmegelőzés eszközeire szorítkozhat intézkedései során, érezhetően túllépnek eredeti küldetésükön, és a közbiztonság kezelésének új megközelítését kísérlik meg érvényre juttatni. Mindennek a két dokumentum szakpolitikai jellege különös jelentőséget kölcsönöz, hiszen mind a TBNS-t ratifikáló országgyűlési, mind pedig az NBS-t kihirdető kormányhatározat az állam rendszettel kapcsolatos vízióját tükrözi vissza. A stratégiák megalkotásának eredeti rendeltetésükön túlmutató szándéka leginkább kézzelfoghatóan a TBNS-ben érhető tetten: „... a jogalkotói stratégiai célkitűzésként az életminőséget javító közbiztonság megteremtését, a bűnözés csökkentését jelöli ki.” (TBNS 5.7.). Nem vitatva a stratégia előremutató céljait, fontos

megjegyezni, hogy a leírt közbiztonság megteremtése csupán a bűnmegelőzés eszköztárával nem biztosítható.

A már említett 2004-es rendvédelmi stratégia tervezetében a rendvédelmi és a bűnmegelőzési stratégia szokatlan egymáshoz viszonyulásával találkozhatunk: „*A rendvédelmi stratégia kereteit a Nemzeti Biztonsági Stratégia, a Társadalmi Bűnmegelőzés Nemzeti Stratégiája, a kábítószer-probléma visszaszorítására irányuló Nemzeti Stratégiai Program (2000), az Európai Unió Európai Biztonsági Stratégiája (2003), a NATO Stratégiai Konceptiója (1999) határozza meg.*” (URL6). E megfogalmazás is azt sugallja, hogy a kormány az időben előbb született bűnmegelőzési stratégiát tekintette átfogó műnek. Pedig – ahogy azt az előbb már idézett Finszter-meghatározásból is láthattuk – a stratégiaalkotási folyamat alapvetően az általánostól a speciális irányába építkezik. A TBNS talapzata így a Nemzeti Biztonsági Stratégiáról szóló 2144/2002. (V. 6.) kormányhatározat, majd az ezt váltó, az Európai Unióhoz csatlakozást megelőzően újrafogalmazott 2073/2004. (IV. 15.) kormányhatározat. Az NBS a 1035/2012. (II. 21.) kormányhatározattal kihirdetett Nemzeti Biztonsági Stratégia elvrendszerét követi. Az időközben ezt felváltó 1163/2020. (IV. 21.) kormányhatározatban foglalt biztonsági stratégia és a bűnmegelőzési stratégia összehangolása a 2024-től hatályos új bűnmegelőzési stratégiában történt meg. E helyütt a biztonsági stratégiák és az azokban megjelentetett közbiztonsági prioritások összehasonlítása terjedelmi okokból nem lehetséges, a négy felsorolt dokumentum bűnmegelőzési stratégiákra gyakorolt hatásaiból azonban kiemelendő, hogy az egyre összetettebb globális biztonsági kockázatok mellett a közbiztonság védelmezésének eszközei közül egyre hangsúlyosabb szerepet kap a komplex bűnmegelőzés. Minderre jellemző a hatályos biztonsági stratégia alábbiak szerint megfogalmazott, átfogó feladata:

„*A közbiztonság társadalmilag elvárt szintjének garantálása érdekében folytatni kell az intézkedési kultúraváltást, a komplex bűnmegelőzés erősítését és a rendőri tevékenységgel kapcsolatos közbizalom emelését.*” [1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat, 150. pont].

- d) A programok azzal is különböznek a korábbi stratégiaalkotási kísérletektől, hogy míg azok közül több a kormányzati ciklusok végén, jelentős társadalmi, politikai nyomástól vezérelve született, és a politikai kurzusváltások között érdemben meg sem tudta kezdeni működését, az elemzett két bűnmegelőzési stratégia a kormányzati ciklusok dandárjában lépett hatályba, több cikluson át ugyanazon párt(ok) kormányának a felügyeletében végrehajtott programszerű koncepciók.

„Nem a kényszer és nem a szükség, hanem a bölcs kormányzás teszi lehetővé azt, hogy a távlatos rendészetfejlesztés már a ciklust kezdő kormányprogramban is helyet kapjon. Ebben az esetben a tervezésre elegendő idő áll rendelkezésre, lehetséges a döntési alternatívák költség-haszon elemzése, megszerezhető a tudományos támogatás, széles körben értékelhetők a nemzetközi tapasztalatok. Ez a munkamódszer lesz a politikai kompromisszumok alapja is. Ilyen kedvező feltételek között született meg 2003-ban a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti programja, és ugyanezt az átgondoltságot tükrözi – más hangsúlyokkal – az 1744/2013. (X. 17.) Korm. határozat a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiáról (2013–2023).” – mondja erről Finszter (2018).

- e) Szembeötlő különbség, hogy míg a TBNS-t az Országgyűlés, az NBS-t a Kormány ratifikálta. Mindebből adódhat a következtetés, hogy az elődstratégia erősebb legitimációs talapzaton nyugodott, végrehajtása felett a parlament ellenőrzési mechanizmusai öröködték. Tekintve azonban a parlament és a Kormány 2010 óta megismert viszonyát, a mindennapok gyakorlatában e legitimációs különbség nem rajzolódott ki.
- f) A két anyag vizsgálata során megismertem Buza Gábor Attila *Hatékony bűnmegelőzés?* címmel írt tanulmányát, melyben az NBS-ről így ír: *„... úgy gondolom, nem szabad megbontani az egyensúlyt az állam és az egyén feladatmegosztásában: az államnak garantálnia kell a minden állampolgára számára elfogadható mértékű közbiztonság fenntartását. Ezt az általános biztonsági szintet saját ráfordítással növelheti az, akinek erre igénye és lehetősége van, de az nem engedhető meg, hogy az állam a polgárookra hárítsa át a biztonság megteremtésének feladatát és költségeit.”* (Búza, 2014).
- Az elmúlt tíz év távlatából úgy tűnik, hogy nem a felelősség áthárításáról, sokkal inkább annak megosztásáról van szó. A globalizációs folyamatok azon túlmenően, hogy átstrukturálták a közösség és a közösségi biztonság kereteit, hatással voltak a közösségek jelentőségére is. Az öngondoskodás igénye az egyén szintjén is megerősödött. A legtöbb ember mindent megtesz azért, hogy biztonságát védelmezze. Ez azonban erre alkalmas egzisztenciát feltételez, az egységes biztonság az egyén szintjén épp ezért nem létezhet. Az állam felelőssége ebben a helyzetben, hogy ott is elégséges biztonsági szolgáltatás nyújtson, ahol ez önerőből nem lehetséges.
- g) Amennyiben a változás értékelésekor a TBNS indulását tekintjük alaphelyzetnek, érdemes ehelyütt idézni a rendőrség társadalmi integrációját vizsgáló kutatások közül a Krémer–Molnár–Szakács–Valcsicsák szerzőnőgyesnek az ebből az időszakból származó helyzetértékelését: *„A civilekhez való viszonyban meghatározó, hogy az önreflexió és annak nyilvánossága*

tétele alárendelt annak a kimondott-kimondatlan koncepciónak, hogy a rendészet társadalmi funkcióinak a teljesítése során a civilektől elkülönül, elkülönültségét szakmai értéknek tekinti, »uralkodását« jogszerűnek, célszerűnek és hatékonynak tételezi.” (Krémer et al., 2010).

Mindezzel összhangban áll a már citált, 2014-ben készült tanulmány, mely kétségbe vonja, hogy az NBS törekszik-e a közbiztonságra kiható társadalmi problémák megismerésére. A szerző úgy látja, hogy represszív, gyors eredményt biztosító eszközökkel operál ahelyett, hogy elődjéhez hasonlóan a szakpolitikai stratégiák tartós, összehangolt együttműködésével kívánna eredményt elérni (Buza, 2014). Nem vitatva, hogy az ezredforduló óta a magyar kriminálpolitikában felerősödtek a represszív eszközök, azt gondolom, hogy az NBS a közösségek biztonsági igényeire alapított, kollektív, konzultatív és kooperatív bűnmegelőzés megvalósításához is kellő lehetőséget teremtett. Jelentős koncepcionális különbség azonban, hogy amíg a TBNS a társadalom közösségeinek alapjain szerveződő bűnmegelőzés célrendszerét távlatosan fókuszálta, és kevés időbeni támpontot adott az egyes célok teljesülésének időbeni hatályára, addig az NBS koncepciója a hosszú távú célok kétéves részcélokra bontásával gyakorlatiasabb megközelítésű. Abból a megközelítésből indult ki, hogy – mivel a gyorsan változó világban nem lehet a biztonság és a megelőzés kihívásait tízéves távlatban pontosan előre jelezni – a bűnmegelőzés elvi gerincét maga a stratégia, ennek „aprópénzre váltását” a kétéves intézkedési tervekben megjelölt projektek kell jelentsék.

- h) A közösségi rendészet „becsempészése” a bűnmegelőzés hazai eszköztárába nem volt és nem is lehetett sikeres, hiszen az állam nem állt teljes mellszélességgel mögötte. Nem átfogó közbiztonsági stratégiában, hanem a bűnmegelőzés szakpolitikai koncepciójában deklarálta fontosságát. A közbiztonság közös biztonsággá válása, a közösséget szolgáló rendőrség szemlélete nem törte át az erősen hierarchizált, központosított szervezet falait, de beszivárgott rajtuk. Az elmúlt tíz év számos intézményes és kevésbé formalizált, ám annál érdemibb fórumot teremtett az együttműködésre. Csak néhány példa minderre: Minden rendőrkapitányság Járási Közbiztonsági Egyeztető Fórumot működtet; a belügyminisztérium a teljesítményértékelés szempontjává tette az önkormányzatok kérdőíves megkérdezésekben kifejtett véleményét a közbiztonságról és a rendőrséggel ápolts kapcsolatról. A rendőrkapitányságokon a roma önkormányzatokkal közös területi kisebbségi kapcsolattartási munkacsoportok működnek.
- i) Az együttműködés és a konzultáció erősítésének egyelőre nem intézményesült, ám előremutató és a rendőrség helyi szerveinél egyre inkább tért

nyerő módszer a Molnár Katalin által kifejlesztett Police Café ([URL5](#)), mely „*az adott lokalitást érintő bármely ügyvel, kérdéssel, többnyire problémával foglalkozó, abban érintett résztvevőket tudatosan, kiválasztva, megszólítva, a nyitott, egymásra figyelő, partneri kommunikáció által aktivizálva, megszólítva, közös gondolkodásra, konszenzusra és ezáltal hatékony együttműködésre hívja és serkenti*” (Molnár, 2021). A módszer hatékonyságát egy kérdőíves és egy interjú kutatás is részletesen vizsgálta (Molnár, 2019; 2020).

A fentieket az általam, a doktori kutatásom részeként végzett kérdőíves felmérés eredménye is alátámasztja. Ennek során Fejér vármegye közterületi rendőri állományának biztonságértelmezését, kooperativitását és a közbiztonsági problémáinak definiálását vizsgáltam. Arra a kérdésre, hogy „*Mennyire tartja fontosnak közterületi munkája során a lakossággal (civil szervezetekkel, közösségekkel) való kapcsolat ápolását?*” a megkérdezett 410 rendőr 76%-a adta a „fontosnak tartom” vagy a „nagyon fontosnak tartom” választ. A munkatársak véleménye szerint azért is fontos a lakossággal ápolni a kapcsolatot, mert ezáltal növekedhet a rendőrség tekintélye, és pozitív módon változik a rendőri munka civilek általi megítélése. Ezentúl növekszik a rendőri munka hatékonysága, a helyi közbiztonsági problémák kezelését is javítja, végül a közbiztonság érdekében végzett társadalmatisztához is hozzájárul.

A változás a szervezet szintjén kevésbé, lokálisan és a rendőrök közbiztonság megközelítésében erősebben érezhető. A bűnmegelőzésre ma már a közösségekkel való együttműködés fontos elemeként tekintenek, melyben hatalmi pozíciójukat a kollektív és komplex megelőzési tevékenység vezető koordinátorának szerepe váltja fel. E megközelítés a partnerségek erősödését kell eredményezze a jövőben. Mindez persze ambivalens helyzetet okoz, hiszen a bűnözés mennyiségi csökkentésében közvetett, a partneri kapcsolatok kialakításában viszont annál direkter eredménytelenebb, mely hosszú távon a társadalmi integráció erősítésével fejtheti ki kedvező hatását a közbiztonságra.

A TBNS és az NBS viszonyában felismerhető demokratikus támogató szemlélet a jövőben a tervezhetőség, a végrehajthatóság és a távlatosság biztosítója lehet, mely a rendészeti modernizációjának szükséges, de nem elégséges eleme. A stratégiák közötti folytonosságot magam lehetőségnek tartom arra, hogy a bűnmegelőzés komplex értelmezésének és kollektív megvalósításának íve a jövőben tovább folytatódjék. A jelenlegi négy pilléren nyugvó tematikus bűnmegelőzési rendszer megérett a felülvizsgálatra, hiszen a bűnözés és a társadalom problémáinak összetettsége összemosza az egyes pillérek által jelentett prioritásokat. A hosszú távú elvi célok belátható időn belüli gyakorlati haszonnal kecsegtető

részcelokra bontása hasznos és folytatandó. A legfontosabb azonban a közösségi szemlélet továbbfejlesztése. Látható ugyanis, hogy a rendőrség tevékenységének fókusza itthon és külföldön egyre inkább a globális biztonsági kockázatok kezelése irányába fordul. Az önkormányzatok és a civil szervezetek szerepének tovább erősítése lehet a kapocs a helyi közösségek és az állami kriminálpolitikát alakító aktorok között, így a kétségtelenül egyre terebélyesedő globális biztonsági kihívások mellett nem szorulnak háttérbe a közösségek helyi biztonsági szükségleteiből fakadó bűnmegelőzési feladatok sem. A rendészeti stratégia hiánya azonban nem pótolható a szakpolitikai dokumentumokba bújtatott átfogó stratégiai szemlélettel. A hosszú távú, politikán és szakmán egyaránt számonkérhető közbiztonsági koncepció nyújtotta keretek nélkül a magasztos célok jobbra vágyakká szelidülnek. A bűnmegelőzési koncepciók ma gombok, melyek magukban hordozzák a halvány reményt arra, hogy egyszer kabátot is varrhatunk hozzájuk.

Utóhang

E tanulmány elkészülte és lektorálása után 2024-ben új Nemzeti Bűnmegelőzési stratégia látott napvilágot ([URL7](#)). Az új, tízéves időszakot felölelő stratégia szándéka szerint az elmúlt tíz év tapasztalatait felhasználva, a folytonosan változó világhoz való alkalmazkodás szükségességét figyelembe véve kísérel meg szinergiát teremteni a bűnmegelőzési tevékenységek között, emellett keretrendszerrel biztosít a bűnmegelőzéshez szükséges állami, önkormányzati és egyéb szereplők eszközeinek a lehető legszélesebb körű összehangolására.

A bevezetőjében megfogalmazottak alapján – bár eredményeit, tapasztalatait feldolgozta és fel is használta – szintén nem ellenpontja kíván lenni az előzőnek, az elkészült stratégia a hazai bűnmegelőzés szereplőinek konszenzusán alapul. Alkotói szerint egyértelmű célja, hogy a hosszú távú célkitűzések teljesítése mellett képes legyen gyorsan reagálni a környezet változásaira és ebben hatékonyan segítse partnereit is.

A bűnmegelőzés fogalmát részben újradefiniálja, meghatározása szerint „... *bűnmegelőzés alatt minden olyan intézkedést és beavatkozást értünk, amelynek célja vagy eredménye a bűnözés mennyiségi csökkentése és az állampolgárok biztonságérzetének javítása, történjék ez a bűnalkalmak csökkentésével, a bűnözést gerjesztő okok hatásának mérséklésével vagy az áldozattá válás megelőzésével.*” (NBS 2024–2034 2.2.).

Elvrendszerének (partnerség; lokalitás; tudásalapú bűnmegelőzés; az elkövetővé válás, az áldozattá válás elkerülése és a szituatív bűnmegelőzés hárompíleres elve; kapcsolódás a társadalompolitikához) részletezése során rendkívül

előremutató megállapítást tesz a közösségek bűnmegelőzési szerepéről: „*A bűnmegelőzés koncepciója szerint a megelőzési tevékenység az állam, a közösségek és a polgárok folyamatos kommunikációja során alakul: ebben a folyamatban fejeződnek ki a helyi érdekek és a problémák, fogalmazódnak meg a problémához igazodó megoldási javaslatok és történik meg a sikerekről vagy kudarcokról való visszacsatolás*” (NBS 2024–2034 2.2.).

A stratégia rendkívül hangsúlyosnak állítja be a közösségek szerepét be. Azon túlmenően, hogy a közösség szó 67-szer szerepel benne, a közösségi rendszet alaptételeit lelhetjük fel több helyütt. A fentebb idézetten túl azt is leszögezi, hogy „*a kriminalitást nem egy egyén cselekményeként kell értelmezni, hanem a bűnelkövetés magyarázatát az egyént körülvevő közösség (például család, iskola, lakókörnyezet seb.), valamint a közösségi intézmények diszfunkcionális működésében kell keresni. A közösségi hipotézis tehát azt a fogalmi keretet jelenti, amely szerint a bűnözést újratermelő folyamatok a közösségi intézményeken keresztül kezelhetők.*” (NBS 2024–2034 2.2.).

Háromszintű bűnmegelőzési modellt határoz meg, amelyben az elsődleges megelőzés a generális prevencióé, az egész társadalmat célozza meg, a bűnözést alakító társadalmi, gazdasági és jogi körülmények, valamint a bűnözés reprodukcióját befolyásoló intézkedések magába foglalásával. A másodlagos megelőzés a bűnelkövetővé még nem vált, ám annak kockázatát magában hordozók korai felismerésére, azonosítására koncentrálnak annak érdekében, hogy az ilyen kockázatnak kitettek se kövessenek el bűncselekményt.

A harmadlagos bűnmegelőzés célcsoportja a már bűnelkövetővé vált személyek, itt a bűnisméltlés megakadályozására irányuló intézkedések megelőzését célzó intézkedéseknek jut hangsúlyos szerep.

A bűnmegelőzés eszközrendszerében a beavatkozás három szintjén túl az intézkedések irányultságában is differenciál az új stratégia, amely szerint: „*A bűnmegelőzés megvalósulhat a büntető igazságszolgáltatás által kifejtett generális és speciális prevención keresztül, a korai beavatkozás révén, a situációs bűnmegelőzés, valamint a közösségi bűnmegelőzés formájában.*” (NBS 2024–2034 2.2.).

Az előző Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia eredményeivel nem helyezkedik szembe, mi több, több vonatkozásban méltatja azokat, legnagyobb sikereként az Európai Bűnmegelőzési Díj elnyerését az offline és online zaklatások megelőzése terén.

Szintén elismeri a vármegyei bűnmegelőzési tanácsok hálózatának létrehozását, melyet a jelenlegi öt vármegyében működő tanácsok bővítésével országos lefedettséggel kíván az új stratégia is működtetni. Méltatja a Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács tudásalapú bűnmegelőzés támogatásában és a bűnmegelőzés kommunikációjában elért eredményeit.

Rámutat ugyanakkor arra, hogy a társadalmi változások sebessége és mértéke meghaladta az NBS által megfogalmazott beavatkozási területek kereteit, ezért szükséges a korábbi prioritási rendszer felülvizsgálata és a valós helyzethez történő illesztése. Állást foglal abban is, hogy az előző stratégia pillérrendszerre túl merev keretrendszernek bizonyult, amely nem tudta hatékonyan kezelni a kriminalitás és ebből fakadóan a bűnmegelőzés állandóan változó és egyre komplexebbé váló problémáit.

Az új stratégia egzakt felsorolásban nevesíti a bűnmegelőzés szereplői között a nemzetközi szervezeteket, a hazai szereplők közül a bűnmegelőzést koordináló kormányzati szervezeteket, a Nemzeti Bűnmegelőzési Tanácsot, a vármegyei bűnmegelőzési tanácsokat, a minisztériumok, a kormányhivatalok, az önkormányzat, a bűnüldöző és büntető igazságszolgáltatási szervek, az oktatási intézmények, a gyermekvédelmi és szociális intézményrendszer, az egészségügyi ellátórendszer, az egyházak és vallási közösségek, a civil szervezetek és kulturális intézmények, a polgárőrség, a gazdasági élet szereplői, a családok és az egyén szerepét is.

Az új stratégia három kiemelt beavatkozási területet nevesít. A környezetfejlesztést magába foglalja a bűnmegelőzés szituációs és építészeti eszközeit, valamint a formális kontroll és a közösségi bűnmegelőzés egyes szempontjait is. Ezekkel alapvetően a bűnalkalmak csökkentését tűzi ki célul.

A másodikként nevesített beavatkozási terület az edukáció, ezen belül a gyermek- és ifjúságvédelem, a komplex családvédelem, az áldozattá válás megelőzése, az elkövetővé válás megelőzése, a szakemberképzés és a tudásbázis folyamatos megújítása terén sorol fel részletes feladatokat.

A harmadik kiemelt beavatkozási terület a jövőkép formálása, ezen belül a tárcákon átívelő szakmai feladatok közös megoldását, a fogvatartotti edukációs életút megtervezését, a vármegyei bűnmegelőzési tanácsok rendszerének az önkormányzatok bűnmegelőzési szemléletének fejlesztését, az infokommunikációs változások által keltett társadalmi hatások nyomon követését és kezelését, a gyermekvédelem bűnmegelőzési potenciáljának tudatosítását, a bűnmegelőzés hangsúlyosabb szerepét a szakemberképzésben, a modern kommunikáció szerepét tartja kiemelt feladatnak. Külön foglalkozik a bűnmegelőzést befolyásoló külső tényezők várható jövőbeni alakulásával és bűnmegelőzésre gyakorolt hatásával is.

A stratégia által nevesített feladatok monitorozása érdekében az NBT részére évenkénti beszámolót ír elő a miniszternek, aki az NBT működéséről kétfévente a Kormánynak számol be.

Mindössze néhány hónapos története nem teszi lehetővé a bevalás értékelését. Megnyugtató, hogy a társadalmi bűnmegelőzés, a közösségi szemlélet,

a bűnmegelőzés komplexitása továbbra is vezető szerephez jut az új stratégia fundamentumaiban. Dacára a demokratikus támogató szemlélet folytonosságának az új stratégia is az előzőektől örökölt hendikeppel indul útjára. Beágyazottságát, kapcsolódásait alapvetően a kriminálpolitikához köti, a rendészeti működés egészét átfogó közbiztonsági stratégia részének azonban nem lehet tekinteni, lévén, hogy ilyenünk továbbra sincs.

Felhasznált irodalom

- Buza G. A. (2014). Hatékony bűnmegelőzés? *Jogi Tanulmányok – Jogtudományi előadások az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar doktori iskoláinak jubileumi konferenciáján – 20 éves a doktorképzés az ELTE jogi karán* (pp. 350–355). ELTE Állam- és Jogtudományi Kar Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola.
- Christián L. (2015). *Rendészeti politika*. Magyar Tudományos Akadémia.
- Finszter G. (2008). A rendészet átalakulásának húsz esztendeje (1988–2008). In Sándor, P., Stumpf, A., & Vass, L. (Szerk.), *Magyarország politikai évhuzadkönyve: Kormányzati rendszer a parlamenti demokráciában 1988-2008* (pp. 1–11). Osiris Kiadó.
- Finszter G. (2018). *Rendészettan*. Dialóg Campus Kiadó.
- Finszter G. (2020). A modern rendészet – A rendészettudomány hazai kísérletei. *Magyar Rendészet*, 20(3), 91–118. <https://doi.org/10.32577/mr.2020.3.6>
- Krémer F., Molnár K., Szakács G., & Valcsicsák I. (2010). A rendészeti foglalkozási kultúra átalakítása – stratégiai koncepció. *Belügyi Szemle*, 58(ksz), 269–299.
- Molnár K. (2019). A Police Café hatása a rendőrség és a közösségek kapcsolatára. 2. rész, Interjúelemzés. *Magyar Rendészet*, 19(2–3), 163–205. <https://doi.org/10.32577/mr.2019.2-3.9>
- Molnár K. (2020). A Police Café hatása a rendőrség és a közösségek kapcsolatára. 1. rész. In Hegedűs, J. (Szerk.), *Magatartástudományi kutatások a rendészeti képzés megújítása érdekében* (pp. 89–104). Nemzeti Közszerzői Kiadó.
- Molnár K. (2021). *Police Café módszertani kézikönyv*. Szerzői kiadás.

A cikkben található online hivatkozások

- URL1: *A Váltó-Sáv Alapítvány honlapja*. <https://www.valtosav.hu>
- URL2: *A Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács honlapja*. <https://bunmegelozes.info/hu/cikk/megalkult-csongrad-csanad-megyei-bunmegelozesi-tana-s>
- URL3: *A Móricz Zsigmond Színház honlapja*. <https://www.moriczszinhaz.hu/eloadasok/taurin-trauma>
- URL4: *A Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács honlapja*. <https://bunmegelozes.info/index.php/hu/news/hungarian-project-came-third-european-crime-prevention-award-2018>

URL5: *A Police Café honlapja.* <https://policecafe.hu/>

URL6: *A Magyar Köztársaság Rendvédelmi Stratégiája.* <https://docplayer.hu/723829-Belugy-miniszterium-a-magyar-koztarsasag-rendvedelmi-strategiaja-tervezet-2004.html>

URL7: *A Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiáról (2024–2034) és a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia 2024–2025. évekre vonatkozó intézkedési tervéről szóló 1291/2023 (VII.19.) Kormányhatározat* https://bunmegelozes.info/sites/default/files/2024-02/Korm%C3%A1nyhat%C3%A1rozat_NBS_Int%C3%A9zked%C3%A9si%20terv%202024-2026.pdf

Alkalmazott jogszabályok

1027/1998. (III. 13.) Korm. határozat a közbiztonság javítása, a bűnözés visszaszorítása és az ország belső rendjének erősítése érdekében teendő intézkedésekről

1033/1994. (V. 6.) Korm. határozat a közbiztonság fejlesztési feladatairól.

1035/2012. (II. 21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról

115/2003. (X. 28.) Országgyűlési Határozat a Társadalmi Bűnmegelőzés Nemzeti Stratégiájáról

1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról

13/2007. (III. 13.) Korm. határozat a Magyar Köztársaság rendészeti stratégiájáról

1744/2013. (X. 17.) Korm. határozat a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiáról (2013-2023)

1995: CXXV. törvény a nemzetbiztonsági szolgálatokról

2011: XVI. törvény a 2006 őszi tömegoszlátásokkal összefüggő elítélések orvoslásáról

2012: CXX. törvény az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról

2016: LXIX. törvény a terrorizmus elleni fellépéssel összefüggő egyes törvények módosításáról

2073/2005. (IV. 15.) Korm. határozat a Magyar Köztársaság nemzeti biztonsági stratégiájáról

2144/2002. (V. 6.) Korm. határozat a Nemzeti Biztonsági Stratégiáról.

Magyarország Alaptörvénye

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Budavári Á. (2025). Gombok kabát nélkül – Az állami kriminálpolitika és demokratikus támogató stratégia tükröződése a Társadalmi Bűnmegelőzés Nemzeti Stratégiája és a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiák egymáshoz viszonyulásában. *Belügyi Szemle*, 73(2), 419–440. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i2.pp419-440>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

Az Innovációs és Technológiai Minisztérium Kooperatív Doktori Program doktori hallgatói ösztöndíj programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Budavári Árpád, aki a budavaria@fejer.police.hu e-mail címen érhető el.

Minority language protection within the Spanish police with special reference to Catalonia

Írisz Kovács

PhD Candidate
University of Szeged,
Doctoral School of Law and Political Sciences,
Institute of International and Regional Studies
kovacsirisz@gmail.com

Abstract

Aim: In Hungary, few studies deal with the structure and functioning of the Spanish police. The present study takes a unique approach to the topic from a minority language perspective, which can serve as a lesson for other minorities, such as those living beyond the Hungarian border.

Methodology: The methodological approach is based on documentary analysis. The study examined the Spanish Constitution, the Statute of Autonomy of Catalonia, and the regulations and laws relevant to the language issue and police force. Part of the study is based on the report of the European Charter for Regional or Minority Languages. Internet resources such as articles and websites are also examined.

Findings: State police forces (Spanish National Police and Civil Guard) often discriminate against Catalan-speaking citizens. In the case of Catalonia's police force, there is no linguistic discrimination against citizens, but officers are obliged to use Catalan within the organization, despite the fact that both Spanish and Catalan are allowed in Catalonia.

Value: The value of the study lies in the fact that it draws attention to a phenomenon that needs to be addressed. By publicizing the problems related to language use, it is an opportunity to improve the situation. The study could raise social awareness of the problem of language discrimination. Awareness could trigger changes in the functioning of police organizations and in the development of mechanisms to regulate language use. There is a paucity of research on the

English-language republication. The Hungarian version of this article was published in *Belügyi Szemle* 2025, issue 2. DOI link: <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i2.pp273-287>

subject, so this study will provide new information and fill a research gap that has received little attention. In my future research, I will certainly examine the other autonomous police forces in Spain from the perspective of minority language use.

Keywords: Spain, Catalonia, autonomous communities, police

Introduction

In Hungary, few studies deal with the structure and functioning of Spanish law enforcement. This study takes a unique approach to the topic from a minority language perspective, which can serve as a lesson for other minorities, for example those living beyond the Hungarian border.

In Spain, considering the country's diversity, the autonomous communities may designate so-called co-official languages alongside Castilian. Additionally, in some autonomous communities, autonomous police forces operate under the authority of the regional government. The study describes the Spanish police forces and explores the implementation of language use in multilingual areas.

The importance of minority protection

Languages are part of the cultural heritage (Kardos, 2022). According to Gábor Kardos, the protection of the mother tongue as a human right and as a minority right is equally important. Mother tongue use should be protected as a human right, as it is crucial for human dignity. Language expresses cultural differences and group identity and therefore needs to be protected as a minority right (Kardos, 2022).

The protection of language use as a minority right is a highly complex issue. A language can only be effectively protected if it is officially recognized within a given state. In such cases, the minority language can potentially achieve equality with the majority language. However, in some countries, the prevailing belief is that equality is not achieved by guaranteeing minority language rights, but rather by ensuring equal access to the national (i.e., official) language. This perspective suggests that assimilation is the only effective tool available to minority language speakers, as it is only through assimilation that they can participate in politics and hold office on equal terms. (Kardos, 2022).

Speakers of minority languages can face discrimination on the basis of language in many areas of life, including education, the judiciary, the media, politics,

and public administration. This study focuses on how minority languages are protected in public administration, including the police.

Language rights in Spain

Spain is diverse in many ways. Different nationalities enrich the Mediterranean country with their own history, language, culture and identity. From the perspective of minority language use, it is important to mention the years of General Francisco Franco's dictatorship (1939-1975), during which he was a strong proponent of assimilation in Spain. He established a centralized, officially monolingual state. During the years of Franco's dictatorship, the nationalities living in Spain suffered severe repression (Nagy, 2019).

In 1975, Spain embarked on the path of democratic transition, leading to the adoption of a new constitution. The constitution, enacted in 1978, divided Spain into 17 autonomous communities and delegated significant powers to their respective governments. It recognizes and guarantees the right of autonomous communities to exercise legislative and administrative authority within their territories. The degree of autonomy varies among communities, with Catalonia and the Basque Country enjoying the most extensive powers due to their history, economic development, and stronger nationalism (Győri & Szabó, 2004). Each community defines the scope of its autonomy within the framework of the constitution.

According to Article 3 of the Spanish Constitution, the different minority languages spoken in Spain are part of the country's cultural heritage and their protection is an important task. At the same time, it states that Castilian is the official language of the State and that all Spanish citizens have the duty to know it and the right to use it.¹ The Constitution does not establish any obligations regarding minority language proficiency (Nagy, 2019). Considering the country's diversity, the autonomous communities may designate so-called co-official languages alongside Castilian, allowing minorities to exercise their linguistic rights through territorial autonomy. Catalonia, the Basque Country, Navarre, the Balearic Islands, Galicia and Valencia exercise this right.

In international terms, the European Charter for Regional or Minority Languages, ratified by Spain in 2001, is worth mentioning. Adopted by the Council of Europe in 1992, the Charter entered into force in 1998. Its primary aim is to protect regional or minority languages in the spirit of multilingualism and

1 Constitution of Spain.

multiculturalism. Every three years, state parties submit reports on the progress made. These reports are evaluated by an independent committee of experts. Based on its evaluation, the committee prepares a report for the Committee of Ministers of the Council of Europe, which then makes recommendations to the governments of the signatory states.²

Structure of the police

According to Article 149, section 29 of the Spanish Constitution, the state is responsible for maintaining public security, taking into account the possibility for autonomous communities to create their own police force, as provided for in the relevant organic law³ and within the framework of the provisions of the autonomy statutes.⁴

In Spain, law enforcement is carried out by two main bodies, the National Police and the Civil Guard (Nagy, 2017). In addition, some autonomous communities have autonomous police forces under the supervision of the regional government, which assume the functions of the National Police and the Civil Guard. There are also local police forces at the provincial level. In Spain, local police forces, also known as municipal police, operate within a single municipality, town, or city and are responsible for a significant portion of day-to-day policing. ([URL1](#))

The National Police and the Civil Guard

The National Police is a hierarchical, civilian armed institution whose mission is to protect the free exercise of rights and freedoms and guarantee the security of citizens throughout the country. Its territorial jurisdiction covers all Spanish provincial capitals and urban areas defined by the central government. The National Police is under the authority of the Ministry of Interior.⁵

The Civil Guard, on the other hand, has dual control: it is jointly regulated by the Ministry of Interior and the Ministry of Defense. Its jurisdiction covers the

2 The European Charter for Regional or Minority Languages.

3 Organic laws are constitutionally required to regulate certain aspects of social life and are generally considered a bridge between ordinary laws and the constitution, ensuring the proper functioning of state institutions.

4 Constitution of Spain.

5 Organic Law 9/2015 of 28 July 1992 on the Staff Regulations of the National Police.

entire territory of the country and territorial waters. It performs police duties in all urban areas where there is no National Police presence.⁶

The two organizations operate under different laws. While the National Police is governed by Order INT/28/2013, of 18 January 2013, the Civil Guard is governed by Decree PRE/422/2013 of 15 March 2013. A further difference is that the Civil Guard has central and peripheral units, while the National Police also has specialized units in addition to these (Nagy, 2017).

Law enforcement in the autonomous communities

Some autonomous communities have an autonomous police force under the control of the regional government. Currently, eleven of the seventeen autonomous communities have the possibility of setting up their own police forces: the Balearic Islands, Galicia, Extremadura, the Basque Country, Valencia, Navarre, Catalonia, Castile and Leon, the Canary Islands, Aragon and Andalusia ([URL2](#)). Of the eleven autonomous communities listed, four have created their own police force: the Canary Islands, which created a police force in 2010; Catalonia, which created its own police force in 1983 under the name Mossos d'Esquadra; the Basque Country, which created its police force, Ertzaintza, in 1982; and the Autonomous Community of Navarre, which created its police force in 1928 ([URL3](#)). These police forces can be further subdivided into two groups. The first group includes the Catalan, Basque and Navarre police forces, as they rely more heavily on the regulations approved by the autonomous communities. Organic Act 2/1986 of 13 March on Law Enforcement and Security Agencies defines all the police forces of the Autonomous Communities as civilian armed institutions with a hierarchical structure, dependent on the autonomous government and the bodies designated by it. In the first concluding provision, it makes clear that the autonomous police forces of the Basque Country, Catalonia and Navarre are governed by their own legislation (Díaz, 2016). The second group includes the Canary Islands police, which is more subject to the aforementioned organic law.

About the Catalan language

Catalonia has a population of approximately 7.9 million people. According to 2018 data, 94% of the population understand Catalan, 86% can read it, 81% can

6 Royal Decree 734/2020 of 4 August.

speak it and 65% can write it ([URL4](#)). These figures are remarkably high and demonstrate that Catalan is widely spoken by the people of the region. Spanish state law enforcement officers frequently claim that they do not understand citizens who speak Catalan. However, these high percentages suggest that this is used as an excuse rather than reflecting a genuine inability to comprehend the language. This raises the question of whether the real issue regarding language use lies in a lack of knowledge of Catalan.

Article 3 of the 1979 Statute of Autonomy states that Catalan is the official language of Catalonia, as is Spanish, which is the language of the whole state. In addition to this, Occitan/Aranese is a co-official language under the Statute.⁷

In Catalonia, a Law of Linguistic Normalization, based on the language provisions of the Statute of Autonomy, entered into force in 1983. In 1998, another law was adopted to further strengthen language normalization. This law reflects the political will of the Catalan autonomous government, the Generalitat, to continue promoting the process of revitalization and the presence of Catalan in all areas of social life.⁸ The law states that citizens may use both Catalan and Castilian in all private and public activities without exception. Legal proceedings conducted in either of the two official languages are valid and effective. The law reaffirms the policy adopted by the Generalitat under the 1983 law on public authorities, education and institutional mass media. It enhances the regulation of various areas of the official use of Catalan and recognizes citizens' linguistic rights, ensuring the presence of Catalan in many areas of social and cultural life. A significant change in linguistic rights came with the 2006 Statute, which included a dedicated chapter on language rights and obligations. Article 6 of the Statute designated Catalan as the primary language of use for public institutions and public service media. However, the Constitutional Court, in its ruling 31/2010 dated 28 June 2010, declared this provision unconstitutional and void.⁹ According to the Constitutional Court, Catalan public administration and state authorities in Catalonia cannot favor one of the two official languages over the other.¹⁰ Consequently, the Court invalidated and annulled the article on the grounds of unconstitutionality ([URL5](#)).

The 2010 decision states that, within the framework of the policy for the promotion and dissemination of Catalan, public administrations, institutions, and companies covered by the provision may generally use Catalan in their internal

7 Aranese is a variety of Occitan, spoken in the Aran Valley in Catalonia. Although it has gained official status in Catalonia, most of its speakers live in France. This was a gesture by the Catalan government to show its commitment to linguistic equality, despite decades of severe repression of Catalan.

8 Act No. 1, of 7th January 1998, on linguistic policy.

9 Law 6/2006, of July 19, Reform of the Statute of Autonomy of Catalonia.

10 The official languages comprise only Catalan and Castilian, while the Constitutional Court makes no mention of the Aranese/Occitan language.

relations. However, this does not prevent them from also using Spanish in general. They may use Spanish in their relations with each other and in their communications with private individuals (URL5).

The Catalan police: language use within the organization

According to 2022 data, the Catalan police, locally known as the Mossos d'Esquadra, has a staff of 17 881 (URL6). For comparison, the number of National Police officers stationed in Catalonia in 2019 was 3 336, while the number of Civil Guard officers was approximately 3 549 (URL7).

Article 148 of the Spanish Constitution and Article 164 of the Statute of Autonomy of Catalonia grant the Catalan government the competence to organize and regulate the public security system and the police.

The Mossos d'Esquadra was the first institution in Europe to be established as a civilian body distinct from the military functions of the army (URL8). Its main tasks are the protection of people and property, the maintenance of public order, and the supervision and protection of Catalan government buildings and facilities (Herrero, 2006). It operates under Law 10/1994, of 11 July. The operating procedure does not address the issue of which languages officers may use among themselves or in communication with citizens. The issue of language use is not addressed in the Organic Act 2/1986 of 13 March on Law Enforcement and Security Agencies either. A corporal of the Catalan police in Barcelona spoke to *Cronica Global* on condition of anonymity. According to the corporal, there is linguistic discrimination within the organization, with very few people daring to use Spanish in reports and certificates for fear of being seen as problematic by their superiors. Another officer, Marcos García, gave an interview to the newspaper *El Periodico*. He claims that he has been forbidden to express himself in Spanish, stating that if he does so his job and salary could be suspended. This eventually happened (URL9). In 2018, a police officer was fined and suspended for writing a report in Spanish contrary to the orders of his commanders. The pretext for his suspension was that he questioned the authority of his superior. The officer refused to use the Catalan form when writing his certificates as ordered by his superior. As a result, he was suspended from his job for 16 days and sent on unpaid leave (URL10).

The internal functioning of the organization faces challenges regarding language use. An effective mechanism to regulate language use is lacking. There is only a theoretical framework in place, and in practice, it is not applied. There seems to be no established, effective practice for maintaining linguistic balance.

Another issue relating to the use of languages is the accessibility of the official Catalan police website. An article published in 2019 on the online portal *Cronica Global* claimed that the official website of the Catalan police marginalizes Spanish. The Spanish version of the website is an incomplete translation of the Catalan version, lacking relevant content. It does not include, among other things, press releases, service letters and information leaflets, as well as many other aspects of Catalan. In this way, the Spanish site serves as a reduced translation of the Catalan version, very similar to the English version also offered (URL11). The parliamentary group of the Citizens Party in Spain has referred to the phenomenon as discrimination in Parliament and has raised questions with the government on the matter. The Catalan law enforcement organization pointed out that the editing of the website is ongoing and does not rule out future improvements, including linguistic corrections. The reason given for the de-emphasis of Spanish content was that the most important information is also available in Spanish (URL11).

A comprehensive study on this issue was conducted by the Catalan Civic Coexistence in 2015. In the report, the organization analyzed the websites of twelve ministries. The Catalan Civic Coexistence is an organization that defends citizens' rights and provides information and analysis on Catalan reality from a perspective independent of the Catalan political authorities. In its report on *The Catalan government's use of languages on the internet*, it concluded that all websites dependent on the Catalan autonomous government offered a Catalan version, but only 14% were available in Spanish. In relation to the availability of public service websites in different languages, it is interesting to note that the Committee of Experts of the European Charter for Regional or Minority Languages stated in its 2021 report that Spanish public institutions only partially offer services in regional or minority languages. The home pages of these institutions' websites provide basic information in regional or minority languages, but additional information is only available in Spanish. Similarly, submission forms are, in many cases, only available in Spanish. The translation of the forms used in public services in regional or minority languages is often inaccurate, leading speakers to prefer filling out the forms in Spanish (URL12).

Measures should be introduced to improve online access for different language groups and ensure linguistic equality on Spanish and Catalan websites. These measures could ensure that all citizens, regardless of the language they speak, have equal access to information and services in the online space, respecting the rights and identities of regional and minority languages.

Language discrimination within the National Police and the Civil Guard

The NGO Language Platform reported 135 cases of linguistic discrimination in Catalan-speaking areas between 2007 and 2017 ([URL13](#)). The reported cases represent only a fraction of the total number of discriminations that actually occurs, as in many cases the victims of such abuse never report it, and it never reaches NGOs or the media. The majority of cases of discrimination are committed by civil servants of national public authorities, while cases committed by regional or local authorities are less frequent.¹¹ It is important to highlight the fact that 43% of cases of linguistic discrimination were committed by police officers, who assaulted or fined citizens simply for addressing them in Catalan. This is an extremely serious situation, as discrimination by armed public servants leaves citizens in a highly vulnerable position. None of the cases reported to the NGO have been investigated or punished by an administrative or judicial body. Native Catalan-speaking citizens are in a very vulnerable position, as all they can do is report the abuses, they suffer to the same institutions that committed them. The Committee of Experts of the European Charter for Regional or Minority Languages has expressed concern about the situation in its reports on Spain's compliance with this international treaty ([URL14](#)).

International reactions

According to the Language Platform report, it should be emphasized that the structural linguistic discrimination reflected in Spanish legislation violates the obligations Spain has undertaken under the international treaties it has ratified. Specifically, with regard to the European Charter for Regional or Minority Languages, the provisions of Article 9, which guarantees the right to conduct judicial proceedings in Catalan, Article 10, which guarantees the right to use Catalan before public administration bodies, and Article 13, which guarantees the right to be addressed in Catalan in the context of public health services, are clearly not being fulfilled. These provisions also violate several key international treaties. For example, Article 14 of the European Convention on Human Rights and Articles 2 and 27 of the International Covenant on Civil and Political Rights, which prohibit discrimination by public authorities on the basis of language ([URL13](#)).

¹¹ A total of 135 cases occurred, of which 101 were committed by the central government, 24 by the regional government, and 10 at the local level.

The European Language Equality Network (ELEN) is a European NGO whose main objective is to defend minority and endangered languages used within the European Union on various international forums. It represents forty-five languages through one hundred and sixty-four member organizations across twenty-three European countries. Among its activities, the civil organization has also studied minority language use in Spain. In its 2020 report, it found that many public institutions in Spain openly discriminate against Catalan, Galician, Basque as well as the Aragonas and Asturian languages, which do not have co-official status. Civil servants and public authorities often do not speak these languages. The cases listed in the report violate human rights and numerous international treaties and agreements signed and ratified by Spain ([URL15](#)).

ELEN has submitted its report to the UN for periodic review. The Universal Periodic Review is a unique process established by the UN General Assembly in 2006 to review the human rights performance of the 192 UN Member States every four and a half years. The Universal Periodic Review provides States with an opportunity to report on the measures they have taken to promote human rights and to assess whether Member States have fulfilled their human rights commitments and obligations.

Fernand de Varennes, the UN Special Rapporteur on Minority Issues, says Spain must take measures to ensure that minorities can enjoy their human rights. According to the Special Rapporteur, Spain has made significant progress in human rights since its transition to democracy, adopting a legal framework that guarantees many rights for linguistic minorities, Roma communities, and migrants. Nevertheless, he expressed concern about the gap between the recognized status of co-official languages and their actual use, as well as the implementation of related legislation. He noted that judges and law enforcement officers, such as those of the National Police, are generally not required to be familiar with co-official languages. In his view, linguistic minorities have the right to use their language when interacting with state authorities and institutions – provided this is reasonable and justified – proportionally to their population, but this is still not being fulfilled in many regions ([URL14](#)).

Conclusion

Castilian-speaking citizens have the right to exercise their language rights anywhere within the state's territory. Meanwhile, native Catalan speakers have language rights only within the region of Catalonia. The Spanish Constitution mandates the obligation for all citizens to know the Castilian language, while

the Spanish Constitutional Court, in its decision regarding the Statute of Autonomy of Catalonia, ruled that no obligation equivalent to this may be imposed with regard to the Catalan language, even in the region where it is the mother tongue of the majority of the population. In practice, this means that citizens whose mother tongue is Catalan, Basque, or even Galician, are required to understand those whose mother tongue is Castilian. However, citizens whose mother tongue is Castilian have no obligation to adapt to the others.

It is essential that law enforcement authorities have the necessary language skills to work in the languages concerned. The state police forces (National Police and Civil Guard), as reported by the NGO Language Platform, often act discriminatorily against Catalan speakers, do not understand or refuse to understand Catalan and do not allow citizens to communicate with them in Catalan. There are no publicly available complaints of language discrimination against officers of the Catalan police (Mossos d'Esquadra). However, language discrimination is present in the internal structure of the organization. The prohibition on the use of Spanish reflects discriminatory practices. The official website of the Catalan police also discriminates against Spanish. The Spanish version of the website has incomplete translations and does not contain important information, so Spanish-speaking visitors do not have access to all the available content. A study by the Catalan Civic Coexistence shows that the Catalan government's website is predominantly available only in Catalan, which can cause problems for native Spanish-speaking citizens.

It is noteworthy that there is no legislation guaranteeing linguistic equality and freedom in the communication of law enforcement organizations. Theoretically, in Catalonia, both Spanish and Catalan can be used by citizens in police matters, but in practice there is no mechanism to regulate language use. Under these circumstances, measures are needed within law enforcement agencies to ensure linguistic rights and prevent discrimination.

References

- Díaz, S. B. (2016). *El camino a un nuevo modelo de policía en España* [The path to a new police model in Spain] [Doctoral dissertation].
- Györi Szabó R. (2004). Katalónia, Baszkföld, Galícia autonómiája [The autonomy of Catalonia, the Basque Country, and Galicia]. *Magyar Kisebbség*, 9(1–2), 497–528.
- Herrero, A. G. (2006). La ley catalana del sistema de seguridad pública y el proceso de desarrollo de la policía autonómica [The Catalan law on the public security system and the development process of the autonomous police]. *Revista catalana de seguretat pública*, 6(17), 129–161.

- Kardos G. (2022). A kisebbségi nyelvi jogok szükségessége: néhány elméleti és nemzetközi jogi megfontolás [The necessity of minority linguistic rights: Some theoretical and international legal considerations]. *Magyar Tudomány*, 183(6), 699–706.
- Nagy N. (2017). Rendőri feladatokat ellátó szervek Spanyolországban [Law enforcement agencies in Spain]. *Magyar Rendészet*, 17(5), 145–160.
- Nagy N. (2019). *A hatalom nyelve – a nyelv hatalma. Nyelvi jog és nyelvpolitika Európa történetében* [The language of power – The power of language: Linguistic rights and language policy in European history]. Dialóg Campus Kiadó.

Online link in the article

- URL1: *What is each police branch in Spain responsible for?* <https://www.thelocal.es/20230512/what-is-each-police-branch-in-spain-responsible-for>
- URL2: *Los cuerpos de policía de las comunidades autónomas: ¿autonomía y/o asimetría? [The police forces of the autonomous communities: autonomy and/or asymmetry?]* <https://cigg-usal.es/los-cuerpos-de-policia-de-las-comunidades-autonomas-autonomia-y-o-asimetria/>
- URL3: *El modelo policial español. [The Spanish police model.]* https://uvadoc.uva.es/bitstream/handle/10324/36975/TFG-D_00796.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- URL4: *Conocimientos por habilidades. [Knowledge by skills.]* <https://llengua.gencat.cat/es/el-catala/coneixement-i-us/habilitats-per-territoris/>
- URL5: *Plenàris ülés. A 2010. június 28-i 31/2010. sz. határozat. A 8045-2006. számú, alkotmányellenességre vonatkozó fellebbezés. [Plenary session. Decision No. 31/2010 of June 28, 2010. Appeal concerning unconstitutionality No. 8045-2006.]* https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2010-11409
- URL6: *Policia de la Generalidad. Mossos d'Esquadra. Efectivos. Por sexo y graduación. Ámbitos Cataluña. 2022. [Police of the Generalitat. Mossos d'Esquadra. Staff. By gender and rank. Catalonia scope. 2022.]* <https://www.idescat.cat/indicadors/?id=aec&n=15877&lang=es>
- URL7: *El Estado tiene en Cataluña 688 policías y guardias civiles más que antes del 1-O. [The State has 688 more police officers and civil guards in Catalonia than before October 1.]* <https://www.elindependiente.com/politica/2019/09/04/estado-tiene-cataluna-688-policias-guardias-civiles-mas-antes-1-o/>
- URL8: *Historia de la Policía de la Generalitat – Mossos d'Esquadra (PG-ME). [History of the Police of the Generalitat – Mossos d'Esquadra (PG-ME).]* <https://www.mossos35aniversari.cat/es/historia-de-la-policia-de-la-generalitat/>
- URL9: *Así funciona la discriminación lingüística en los Mossos d'Esquadra. [This is how linguistic discrimination works in the Mossos d'Esquadra.]* https://cronicaglobal.elespanol.com/politica/20190822/asi-funciona-discriminacion-linguistica-los-mossos-desquadra/423457697_0.html
- URL10: *La Generalitat deja sin sueldo a un mosso por usar el español con el artículo 155 vigente. [The Generalitat suspends a Mosso's salary for using Spanish while Article 155 was*

in force.] https://www.elespanol.com/espana/20180314/generalitat-sin-sueldo-espanol-articulo-155-vigente/291971893_0.html

URL11: *La web de los Mossos d'Esquadra margina el castellano. [The Mossos d'Esquadra website marginalizes Spanish.]* https://cronicaglobal.elespanol.com/politica/20190824/la-web-los-mossos-desquadra-margina-castellano/423957639_0.html

URL12: *European Charter for Regional or Minority Languages.* <https://rm.coe.int/spainevaliria5-en/1680a26f9e>

URL13: *Report on linguistic discriminations 2017.* https://www.plataforma-llengua.cat/media/upload/pdf/aaff-discriminacio-ling-eng_1548342520.pdf

URL14: *Spain: UN expert urges action on improving human rights guarantees for minorities.* <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2019/01/spain-un-expert-urges-action-improving-human-rights-guarantees-minorities>

URL15: *Language discrimination against noncastilian language speakers in Spain.* <https://uprdoc.ohchr.org/uprweb/downloadfile.aspx?filename=7475&file=EnglishTranslation>

Laws and regulations

Act No. 1, of 7th January 1998, on linguistic policy.

Act No. 40 of 1999 on the promulgation of the European Charter for Regional or Minority Languages adopted in Strasbourg, 5 November 1992.

Constitution of Spain.

Law 6/2006, of July 19, Reform of the Statute of Autonomy of Catalonia.

Order INT/28/2013, of 18 January 2013 on the structure and tasks of the central and peripheral services of the Directorate General of Police (Official Journal no. 21, of 24 January 2013).

Order PRE/422/2013, of March 15, which develops the organic structure of the Central Services of the General Directorate of the Civil Guard.

Organic Act 2/1986 of 13 March on Law Enforcement and Security Agencies.

Organic Law 9/2015 of 28 July 1992 on the Staff Regulations of the National Police.

Royal Decree 734/2020 of 4 August, by which the basic organizational structure of the Ministry of Interior is developed.

The Act of Parliament 7/1983, of 18 April, on Language Normalization in Catalonia.

The European Charter for Regional or Minority Languages adopted by the Council of Europe in 1992.

Reference of the article according to APA regulation

Kovács, Í. (2025). Minority language protection within the Spanish police with special reference to Catalonia. *Belügyi Szemle*, 73(2), 441–453. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2024.v73.i2.pp441-454>

Statements

Conflict of interest

The author has declared no conflict of interest.

Funding

The author received no financial support for the research, authorship, and/or publication of this article.

Ethics

No dataset is associated with this article.

Open access

This article is an Open Access publication published under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>), in the sense that it may be freely used, shared and republished in any medium, provided that the original author and the place of publication, as well as a link to the CC License, are credited.

Corresponding author

The corresponding author of this article is Írisz Kovács, who can be contacted at kovacsirisz@gmail.com.

Law enforcement English language examination system (LforS), future dimensions

Nóra Láng

Head of Language Department
International Training Centre
lang.nora@nokite.hu

Abstract

Aim: Introduction to the – unique at European level - law enforcement language examination system, comparing to other general and special language examination systems, accredited in Hungary. Presentation of the assessment descriptors, divided into language skills on the basis of the Common European Framework of Reference for Languages (KER). Possible roles of the law enforcement language examination system in different fields at national and international level.

Methodology: The study demonstrates the language examination system from a linguistic and law enforcement point of view, provides a conformity analysis of the content, validity, and measurement methods of the examination, and explores options for its future developments through needs assessment and analysis.

Findings: The law enforcement language examination also fills a gap in Europe and world-wide. The theme of the examination covers all the law enforcement – broadly defined – fields, the level system matches the descriptors of the Common European Framework as regards the four language skills. The measurements methods are in line with the Accreditation Manuals, either published by the Council of Europe or by the Accreditation Centre for Foreign Language Examinations of Educational Authority in Hungary. Due to an appropriate articulation with the language knowledge level classification accepted and applied in Europe and the monolingualism of the language examination, makes that particularly suitable for use in other countries as well.

Value: As in Hungary, only a limited number of the population as a whole – hence included law enforcement employees – can speak foreign languages compared

English-language republication. The Hungarian version of this article was published in *Belügyi Szemle* 2025, issue 2. DOI link: <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i2.pp289-301>

to other European countries, presence of a law enforcement language examination system, which is suitable for measuring the level of the language knowledge, standardisation and learning of law enforcement terms, and motivating to improve the language knowledge, might be of great importance. Cross-border crime, organized crime, migration, and other law enforcement related fields at international level are requiring the communication between law enforcement authorities at both bilateral and multilateral levels, with it being essential a common language, appropriate law enforcement language knowledge.

Keywords: law enforcement language, language testing, international cooperation, international communication

Introduction

As part of its efforts to promote mobility and intercultural understanding, the European Union (EU) has made language learning an important priority. The EU considers multilingualism to be an important element of European competitiveness. A key objective of EU language policy is to ensure that all EU citizens learn two languages in addition to their mother tongue. Hungary can only participate effectively in law enforcement, economic, cultural and other international organisations if it has a sufficient number of foreign language speakers.

The most widely accepted tool for measuring language proficiency worldwide is the language examination. It is also important for Hungary to meet international and European standards in this area, i.e. to have a standardised language assessment tool that is known, recognised and accepted at least at European level.

The Council of Europe (2006) has developed the Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) to promote coherence, transparency and consistency in the learning and teaching of modern languages and in the measurement of language proficiency. The CEFR was officially published in 2001 with the aim of providing a basis for the development of language curricula, textbooks, qualifications and examinations in European countries ([URL1](#); Alderson, 2002).

In December 2004, the Council of Europe published the Level Alignment Methodology Guide ([URL2](#)) to facilitate the alignment of language examinations to the CEFR, which has been used by the Educational Authority Accreditation Centre for Foreign Languages (hereinafter: NYAK) in Hungary since 2006, and as a methodological basis for accreditation procedures and the development of language examination systems.

The CEFR provides a framework for six language proficiency levels. However, the Council of Europe explicitly recommends that any material on language teaching and learning should take into account national customs and traditions. The NYAK decided to continue to divide the examination systems into the three levels (basic, intermediate and advanced) used in Hungary, by mapping them to three of the six levels of the KER, thus creating the new level designations B1, B2 and C1, which are used today and are understood and recognised in Europe (Európai Parlament Belső Politikák Főigazgatósága, 2013).

The CEFR basically provides a description of the general language levels at six levels (A1, A2, B1, B2, C1, C2), divided into four and five language skills per level. The four language skills (reading, writing, speaking and listening comprehension) are used in the so-called monolingual exams (tasks and task descriptions and instructions are given only in the target language), while the bilingual exams include a fifth skill, called '*mediation*', which essentially refers to the ability to switch between communication in the mother tongue (source language) and in the foreign language (target language) (Bárdos, 2002).

In addition to general language examinations, there is also a strong demand for language examinations that include specialised language, which, in addition to general language knowledge, test the knowledge of specialised vocabulary and terminology related to the given profession to the extent expected at the given level. In Hungary, the first language examinations to appear were, understandably, economic, business and tourism-related, but later on, other specialised fields were also required to measure professional language skills, as globalisation and the increasing desire for international cooperation have made it essential in all fields to have foreign language skills and knowledge of the specialised language of the field in question (Dévény & Loch, 2005).

Thus, accredited language examination systems (URL3) related to a specific field (e.g. medical, legal, technical, military) gradually appeared on the language examination '*market*', while no accredited language examination system for law enforcement officers was available in the country or even internationally.

The need to develop a law enforcement language exam

The International Training Centre (hereinafter: ITC) has been providing foreign language training since its foundation in 1999. As the institution also hosts several international law enforcement academies whose working language is a foreign language (mostly English), it soon became clear that, in addition to improving general language skills, there was a great need to develop specialised

law enforcement language skills. This is why the introduction of law enforcement subjects, particularly in English and German, has been introduced into the language teaching curricula.

To transform the curriculum in this way, it was necessary to have law enforcement-related foreign language teaching materials, especially a course book. After extensive research on the international and Hungarian market, it became clear that there is no textbook that meets all the necessary criteria, i.e. that is precisely adapted to the levels accredited in Hungary and to the levels of the CEFR, that is suitable for the development of the language level, that contains the grammatical elements required at the given level, and that provides a consistent, systematic framework for the compilation of a curriculum for a language module.

The ITC management then decided to compile and publish its own family of law enforcement language books. This was realised: three course books were created in this way. The course books created fit exactly into the three language levels accepted in Hungary, they are suitable for the acquisition of law enforcement language at the given level, in addition to the general language knowledge, and the use of the book at the chosen level during a training module enables the participants to develop their language competences in a clearly defined way, i.e. to *'level jump'*, and they cover each of the four language skills described in the CEFR and measured in the language examinations in an appropriate proportion.

Following the development of language teaching in this way, there was a clear need for a perfectly adapted proficiency or rather a level-leap measurement tool, closely linked to the subject matter of the training, both for students and for language teachers. The so-called internal exam or final exam has not proved to be sufficient or satisfactory in our *'paper-based'* society: what is needed is an exam that is accepted (accredited) in Hungary, that proves language level, that is accepted in all contexts (workplace, admission requirements, etc.) where a certain level of language proficiency is required or is an advantage, and that is adapted to the training subject matter and measures the knowledge actually acquired during the training.

For this reason, the ITC has decided to look for a partner to set up its own law enforcement language examination system. There had been a very close cooperation with the Origó Language Centre (hereinafter: ONYC) before (ITC has been the examination centre of ONYC since 2006). ONYC and its predecessors have been a recognised and widely accepted language examination centre in the Hungarian market for many decades, and have sufficient experience in the development and accreditation of language examinations and examination systems, which is why they were chosen to establish a common law enforcement language examination system, which was accredited by NYAK in 2018 as LforS ([URL6](#)).

Introduction to the LforS language examination system

The target group

People in law enforcement and public security – broadly defined – working in law enforcement, secondary school students, university students, people interested in law enforcement and legal terminology, people preparing for peace-keeping missions, applicants to international law enforcement academies.

Level classification of the exam

The development of the examination system was preceded by a needs analysis, which highlighted that the aim of the examination should be to measure the listening, speaking, writing and reading skills required for work in law enforcement and related fields.

Oral and written skills can be measured separately at threshold level (B1; basic), medium level (B2; intermediate) and upper level (C1; advanced). All three levels are standardised and aligned to CEFR level descriptions.

The role of the CEFR in the development of the LforS language examination measurement and assessment system

The CEFR is not an assessment tool in itself, but rather a set of benchmarks to be used as a reference point for the language test developers, the task designers and the people involved in the assessment and evaluation (examiners, revisers). The CEFR can be used in three areas of language assessment and evaluation: the development of content requirements for the examination, the definition of assessment criteria and the description of proficiency levels.

Chapter 4 of the CEFR can serve as a good basis for defining the content requirements of the exam: it provides details on the language activities, which can serve as a basis for the choice of the type of tasks for the exam, as it describes in detail what each activity entails and indicates the possible objectives of the language user in carrying out each activity (URL4). Chapter 7 (URL5), which describes the domains and contexts of language use, helps to define the linguistic topics, while the description of how and to what extent certain factors - cognitive, affective and linguistic - influence the difficulty of the tasks can serve as a basis for the design of the tasks.

Types of questions for the oral part of the LforS exam

The complex language exam is divided into two main parts: oral and written, which can be selected separately. The oral part measures speaking and listening comprehension, while the written part measures reading and writing.

Speaking ability is measured in front of a panel of two, through three types of tasks. The first task is a guided discussion, in which the candidate talks to the examiner on two topics chosen at random from a pre-selected list of topics. The guided interview is essentially a semi-structured interview, which has the advantage over the language test that the examiner – who is not a law enforcement professional but has a language teaching qualification and is a qualified examiner – is given the questions in advance, but the candidate has the flexibility to answer the questions according to their own professional and general knowledge. The examiners, as in the exam as a whole, do not assess professional knowledge but score on the so-called communicative value and vocabulary.

The second task in the speaking test is to express a topic on the basis of a picture of your choice, formally based on a visual stimulus. The picture is always on a law enforcement theme, but it measures the candidate's productive verbal skills in English, not their expertise, and assesses their ability to produce a well-structured, coherent text and to express their ideas in monologue form, appropriate to the level of the exam. In addition to the content, he or she can also express their relationship to what is being said and compare what they have seen with their own professional experience.

The third type of task is the situational dialogue, in which the candidate draws a situation with a law enforcement theme. These are law enforcement situations that can occur in everyday life, but unlike in the general language examination, the candidate is always the one taking action, the one acting, the one competent, the examiner is either a colleague or, in most cases, the *'person subject to measures'*.

In the oral test, the candidate's performance is assessed during or shortly after the test on a separate score sheet, using scales that are adapted to the levels of the CEFR, and the scores are then compared, thus forming a consensus (not averaged) score, again using the scales.

The oral exam includes a listening test, although this takes place at a separate time and in a separate room from the speaking test. The candidate has to solve problems based on spoken text, which hears through a headset, and solves the problems on a test sheet. The first task in the listening test is a so-called eye-objective task, in which the candidate has to answer open-ended questions (to be completed) based on the text they hear. The text may be listened to twice, with

the use of a printed dictionary, either bilingual or monolingual, in the interval between the two listening sessions, but the use of thematic dictionaries is not allowed. In all cases, the spoken text must be monologue on a law enforcement theme, and it is an important requirement for the task to be designed as a spoken text.

The second listening task is an objective task in which the candidate has to decide whether a given statement is true, false or not included in the spoken text, which is usually a dialogue, and the statements written on the test sheet and presented in a table. The double listening and the use of a dictionary during the break between texts also apply.

The two texts should be different in content and subject matter within the law enforcement theme. As the exam is monolingual, the task descriptions, questions and statements in both tasks are in English, but it is important that the word and sentence structure of the tasks differ from the spoken text.

Types of questions for the written part of the LforS language exam

The written part of the monolingual language test measures two of the language skills defined in the CEFR: reading and writing. In addition to these two skills, it measures, of course, the correctness and use of language, i.e. the extent to which the candidate has a command of the law enforcement vocabulary appropriate to their level, and is able to apply grammatical structures and spelling rules without errors or mistakes that hinder comprehension, and in a way that is appropriate to their level.

The first task was called *Use of English*, which is a gap-fill task on a law enforcement topic, in which the candidate has to choose the missing words and phrases from three options. The test measures the candidate's lexical and grammatical knowledge in an objective way, but since the aim of modern language teaching and assessment is primarily to measure the development and level of communication skills, the maximum score for this task represents only a very small proportion of the total score for the written part.

As described in the *'Accreditation Manual'*, each of the skills defined in the CEFR must be assessed in the language test through at least two types of tasks, including reading (reading comprehension). The first type of task is an open question or note-taking. The questions are content-oriented, textually explicit questions based on an English text, with English language questions to be answered in English. The marking of this task is relatively subjective and therefore requires a high degree of care on the part of the task setter: the answer key must give the marker comprehensive guidance, key words that must be included in

the answer to the question, answers and lexical items that are not fully valid but may be worth a partial mark. Despite the best efforts of the teacher, the marker may have to accept a solution which is not in the answer key. Despite its relatively subjective nature, this type of task is the most suitable for measuring understanding of the written text.

The second task, which measures reading ability, is an objective task – to counterbalance the relative subjectivity inherent in the assessment of the first task – of filling in a gap in the text on the basis of the answers given. In a text in law enforcement terminology, ten terms or phrases are missing, the task setter gives the candidate 12 options, ten of which he must insert in the text and two of which he must omit, thus reducing the role of luck in the answer. Despite the fact that the ‘*cloze procedure*’ has been the subject of heated debate among linguists since its inception as a tool for measuring foreign language reading skill (Darnell, 1968), and its reliability and validity have been the subject of much research and debate, its objectivity is beyond doubt and is one of the most important, if not the most important, requirements of an accredited language examination paper.

Writing skills are also measured with two types of tasks, as expected above: writing an e-mail or report based on given criteria (guided drafting) and expressing an opinion based on a given statement.

Since the target group for the law-enforcement language examination is quite heterogeneous, it cannot be expected that, in addition to an adequate level of English, there will also be a knowledge of the genre criteria for professional texts. For this reason, both the description of the task and the precise definition of the criteria will allow a valid and reliable assessment of the level of language proficiency of candidates from any field of law enforcement. One of the most important aspects of the task is the creation of a writing task on a law enforcement topic which does not require specific law enforcement knowledge on the part of the candidate.

The same applies to the second writing task, the expression of an opinion: the statement cannot be specific to a particular branch of law enforcement, but any candidate with the appropriate level of knowledge and basic general language skills should be able to solve the task to an acceptable level.

Content of the exam

The topics of the examination were taken from different areas of law enforcement – interpreted in a very broad way – by the authors of the examination specification, always keeping in mind the very heterogeneous target group, taking

care that none of the examination parts or tasks require special professional knowledge, skills or competence.

The choice of texts for the written and oral comprehension sections is not particularly difficult: texts on law enforcement issues, newspaper articles and reports written or spoken to a civilian audience in everyday life are perfectly suited to this purpose. In addition to the choice of texts, the task of the task-maker is to adapt the linguistic elements of the text to the linguistic level and the type of task.

The situation is more complicated when it comes to compiling a task bank of speaking skills. Most of the law enforcement images used for captioning are protected by copyright, but this issue was relatively easy to overcome with the help of the press departments of the various law enforcement agencies, who provided thousands of images free of charge, free of copyright.

The situation was even more difficult for the third type of speaking task, the '*situational*' task. Professionals from all areas of law enforcement were asked to describe situations and interactive situations in their field, especially dialogical situations in which the dialogue takes place in a foreign language with a foreigner. While it is a legitimate requirement for the language examination system that the bank of tasks should contain all the tasks in each subject area for each type of task, and in approximately the same number, not all subjects require the same degree of interaction with citizens. The imagination and creativity of the task designers was very much needed when compiling the situational task bank.

Preparation for the LforS language exam

Preparation for the LforS Law Enforcement Language Examination is supported by a range of study materials and textbooks. The ITC has developed English law enforcement language course books and exam preparation books at the same time as, and prior to, the development of the LforS language examination system. Each of the three course books prepares students for one level of the language examination: the first prepares students from beginner level to B1 (basic), the second from B1 to B2 (intermediate) and the third from B2 to C1 (advanced). In addition to the law enforcement topics, it also includes general language topics, making it an excellent tool not only for developing competence in the field of law enforcement, but also for learning the general language. The exam preparation booklet contains written and oral sample tests, exercises and a law enforcement glossary based on the exam material at all three levels.

Long term plans

For now, the LforS exam can only be taken twice a year in Budapest, at the ITC as the ONYC examination centre. If the number of candidates increases, it would be possible to take the exam several times a year and there might be interest in this possibility elsewhere in the country. So far, one examination centre in Nyíregyháza has indicated its intention to organise a law enforcement examination at its headquarters.

The monolingual nature of the exam makes it an excellent way to organise LforS exams in other countries, under licence, tailored to their needs. This is also our aim in the design of the exam and the development of the study materials: both the exam and the study materials are suitable for use in any country in Europe with the tried and tested training programme and examination system we have introduced.

Summary

Accredited in 2018 and proven successful since then, the English for Law Enforcement language examination system with its associated teaching materials would be an excellent tool that could be easily adapted for use in law enforcement education and higher education, in addition to adult education. Our aim is to promote the examination system in the educational departments of law enforcement agencies, in secondary schools that also teach law enforcement, and at the Faculty of Law Enforcement of the Ludovica University of Public Service. In our country, this is where we encounter the greatest difficulty: rather inflexible systems have developed in both education and public administration, including law enforcement, which are difficult to tolerate any changes.

We are convinced that a system of law enforcement language examinations and related language training could help to reform the language training in any field of law enforcement, which is cited as a deficiency in all international audits and in all national and European statistics.

References

- Alderson, J. C. (2002). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment, Case Studies*. Council of Europe.
- Bárdos J. (2002). *Az idegen nyelvi mérés és értékelés elmélete és gyakorlata* [The theory and practice of foreign language measurement and evaluation]. Nemzeti Tankönyvkiadó.

- Council of Europe. (2006). *Szintillesztési módszertani segédlet*. [Methodological guide to alignment]. Nyelvvizsgát Akkreditáló Testület, Nyelvvizsgáztatási Akkreditációs Központ.
- Darnell, D. K. (1968). The development of an English language proficiency test of foreign students, using a Clozentropy procedure (ED024039). ERIC. <https://eric.ed.gov/?id=ED024039>
- Dévény Á. & Loch Á. (2005). Miről szól a nyelvvizsga? Vizsgázók és vizsgáztatók feladatértékelése a szaknyelvi vizsgán [What is a language exam about? Candidate and examiner task evaluations in specialized language exams]. *Iskolakultúra*, 15(12), 85–98.
- Európai Parlament Belső Politikák Főigazgatósága. (2013). *A közös európai nyelvi referenciakeret alkalmazása az európai oktatási rendszerekben* [The application of the Common European Framework of Reference for Languages in European education systems]. B Tematikus Osztály: Strukturális és Kohéziós Politikák.

Online links in the article

- URL1: *Közös Európai Referenciakeret 2002*. [Common European Framework of Reference 2002] http://www.nyak.hu/nyat/doc/ker_2002.asp
- URL2: *Szintillesztési módszertani segédlet*. [Level fitting methodology guide.] https://nyak.oh.gov.hu/nyat/doc/modszertani_segedlet.pdf
- URL3: *Magyarországon akkreditált nyelvvizsgarendszerek*. [Language examination systems accredited in Hungary.] https://nyak.oh.gov.hu/doc/akk_vizsgarendszer.asp
- URL4: *Nyelvhasználat és nyelvhasználó/nyelvtanuló*. [Language use and language user/learner.] https://nyak.oh.gov.hu/nyat/doc/KER_2002/4%20fejezet_2.pdf
- URL5: *Feladatok és szerepük a nyelvtanításban*. [Tasks and their role in language teaching.] https://nyak.oh.gov.hu/nyat/doc/KER_2002/7%20fejezet_2.pdf
- URL6: *LforS rendészeti nyelvvizsga*. [LforS law enforcement language exam.] <https://www.onyc.hu/lfors/>

Laws and Regulations

- 137/2008. (V. 16.) Korm. rendelet az idegennyelv-tudást igazoló államilag elismert nyelvvizsgáztatásról és a külföldön kiállított, idegennyelv-tudást igazoló nyelvvizsga-bizonyítványok Magyarországon történő honosításáról [137/2008. (V. 16.) Government Decree on the state-recognised language examinations certifying foreign language proficiency and on the naturalisation in Hungary of language examination certificates issued abroad certifying foreign language proficiency]

Reference of the article according to APA regulation

- Láng, N. (2025). Law enforcement English language examination system (LforS), future dimensions. *Belügyi Szemle*, 73(2), 455–466. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i2.pp455-466>

Statements

Conflict of interest

The author has declared no conflict of interest.

Funding

The author received no financial support for the research, authorship, and/or publication of this article.

Ethics

No dataset is associated with this article.

Open access

This article is an Open Access publication published under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>), in the sense that it may be freely used, shared and republished in any medium, provided that the original author and the place of publication, as well as a link to the CC License, are credited.

Corresponding author

The corresponding author of this article is Nóra Láng, who can be contacted at lang.nora@nokitc.hu.

KÖZLÉSI FELTÉTELEK

A Belügyi Szemle/Academic Journal of Internal Affairs (AJIA), (nyomtatott ISSN 2062-9494 és online ISSN 2677-1632) havonta megjelenő, lektorált, magyarországi és nemzetközi jogtudománnyal, közigazgatással, államtudományokkal, kriminológiával, valamint biztonsági és rendészeti tudományos kutatásokkal foglalkozó tudományos folyóirat.

A Belügyi Szemle a <https://belugyiszemlejournal.org/> folyóirat-szerkesztő rendszer alkalmazáson keresztül fogadja a szerzőktől a kéziratokat.

A beküldött közlemény visszaigazolása során a Szerkesztőség tájékoztatja a szerzőket a beküldött kézirat befogadásáról és várható megjelentetéséről. A Szerkesztőség a beérkezett kéziratokat szakmai és tudományos szempontokból lektoráltatja, és fenntartja a jogot a kéziratok stilizálására, korrigálására, tipografizálására.

Részletes szerzői útmutató az alábbi URL linken olvasható: <https://belugyiszemlejournal.org/index.php/belugyiszemle/authorsguide>

A Szerkesztőség másodközlést nem vállal.

A Belügyi Szemle/Academic Journal of Internal Affairs (AJIA) kiadványban megjelent cikkek nem tükrözik a Szerkesztőség álláspontját, azok tartalmáért való felelősség minden esetben a szerzőket terheli.

Az etikai nyilatkozat, valamint a közzétételi visszaélésekre vonatkozó nyilatkozat az alábbi URL linken olvasható: <https://belugyiszemlejournal.org/index.php/belugyiszemle/statementonethics>

A cikkek a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY-NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemények, melynek szellemében a cikkek bármilyen médiumban szabadon felhasználhatók, megoszthatók és újraközölhetők, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

A nyílt hozzáférésről szóló nyilatkozat az alábbi URL linken olvasható: <https://belugyiszemlejournal.org/index.php/belugyiszemle/informationonopenaccess>

Telefonszám: +36 (26) 795-922; BM: 24-626
Email: szerkesztoseg@belugyiszemlejournal.org
Web: <https://belugyiszemlejournal.org/>

A borítókép vektoros tervezési sablonja a Shutterstock.com licence alapján került felhasználásra.

A FOLYÓIRAT INDEXELÉSE

A Belügyi Szemle/Academic Journal of Internal Affairs (AJIA), (nyomtatott ISSN 2062-9494 és online ISSN 2677-1632) havonta megjelenő lektorált magyarországi és nemzetközi jogtudománnyal, közigazgatással, államtudományokkal, kriminológiával, valamint biztonsági és rendészeti tudományos kutatásokkal foglalkozó tudományos folyóirat, amelynek székhelye Budapest (Magyarország).

Az AJIA egy nyílt hozzáférésű folyóirat, amelyet jelentős tudományos adatbázisokban indexelnek a cikkek felfedezhetőségének és hivatkozásának maximalizálása érdekében. Az AJIA követi a [COPE magatartási kódexében](#) felvázolt publikációs etikával kapcsolatos legjobb gyakorlatokat. A szerkesztők azon dolgoznak, hogy az első benyújtást követően időben meghozzák a döntésket, valamint az azonnali online közzétételt, ha egy kéziratot megjelentetésre elfogadnak.

A cikkek a megjelenést követően azonnal és ingyenesen hozzáférhetők a nyilvánosság számára. A cikkek végleges változata azonnal feltehető egy intézményi adattárba, amennyiben a cikk tartalmaz egy hivatkozást a <https://belugyiszemlejournal.org/index.php/belugyiszemle> oldalon közzétett eredeti cikke. Minden publikált cikk a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 4.0 Unported License alá tartozik.

A folyóiratot indexeli

CONDITIONS OF PUBLICATION

Belügyi Szemle accepts and publishes scientific announcements / publications with outstanding alignment to the control and organisational system of the Ministry of Interior, which first of all focus on law enforcement, public order, public safety, safety policy, self-government affairs, social deviances, and further analyses and evaluates the questions of law enforcement from criminological, criminal sociological, criminal legal and policing aspects.

Belügyi Szemle accepts manuscripts of the authors for editing through applying in the Open Journal Systems.

At the conformation of receipt, the Editorship informs the acceptance and the expected publishing time of the submitted manuscript. The Editorship peer reviews the received manuscripts from a professional and scientific point of view, and reserves the right for stylisation, correction, typographic adjustment of the manuscripts.

The Editorship does not undertake republishing.

Articles published in Belügyi Szemle do not unconditionally reflect the opinion of the Editorship, any responsibility for their contents bear the authors exclusively. The whole of the periodical, including individual articles, is protected by copyright, any use of them outside of copyright law is illegitimate and prosecutable.

Articles licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY-NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>), are published under the terms of Open Access, whereby articles may be freely used, shared and distributed in any medium and republished in any medium, provided that the original author and the place of publication and the link to the CC License are cited.

Phone number: +36 (26) 795-900 / 24-626

Email: szerkesztoseg@belugyiszemlejournal.org

Web: <https://belugyiszemlejournal.org/>

The vector design template for the cover image is licensed from Shutterstock.com.

INDEXING THE JOURNAL

Belügyi Szemle/Academic Journal of Internal Affairs (AJIA), (Print ISSN 2062-9494 and online ISSN 2677-1632) is a monthly peer-reviewed academic journal on Hungarian and international law, public administration, government, criminology, security and law enforcement research, based in Budapest (Hungary).

AJIA is an open-access journal indexed in major academic databases to maximize article discoverability and citation. AJIA follows best practices on publication ethics outlined in the [COPE Code of Conduct](#). Editors work to ensure timely decisions after initial submission, as well as prompt publication online if a manuscript is accepted for publication.

Upon publication, articles are immediately and freely available to the public. The final version of articles can immediately be posted to an institutional repository as long as the article includes a link back to the original article posted on <https://belugyiszemlejournal.org/index.php/belugyiszemle>. All published articles are licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 4.0 Unported License.

Indexes the Academic Journal of Internal Affairs

Ára: 530 Ft

